

ปาฬิภาส่า ภาชาบาลี

ไวยากรณ์ภาชาบาลี

PALI GRAMMAR

พระมหาโกมล กมลโล, ผศ.

ป.ธ.8, ป.วค., พธ.บ. (บาลี), ศศ.ม. (สันสกฤต)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตบافیศึกษาพุทธโฆส นครปฐม

ปาฬิภาสา: ภาษาบาลี
ไวยากรณ์ภาษาบาลี
Pali Grammar

รวบรวม/เรียบเรียง : พระมหาโกมล กมล, ผศ.,ป.ธ.8, ป.วค., พธ.บ.(บาลี),
ศศ.ม.(สันสกฤต)

จัดพิมพ์ ประกอบการเรียนการสอนรายวิชา

- ภาษาบาลี 1-6
- การใช้ภาษาบาลี 1, 2
- หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต, มหาบัณฑิต, ดุษฎีบัณฑิต
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- วิทยาเขตบาหลีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลั่นกรองผลงานทางวิชาการ (Peer Review)

พระราชปริยัติมณี, รศ.ดร.

พระมหาहरษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.

ศ.ดร. บรรจบ บรรณรุจิ

รศ.ดร.สำเนียง เลื่อมใส

ผศ.ดร.ชาญณรงค์ บุญหนุน

ผศ.ดร.สมบัติ มั่งมีสุขศิริ

ผศ.ดร.มนตรี สิริโรจนานันท์

รศ. รัชชี สุทนต์

รศ.ดร.เวทย์ บรรณกรกุล

รศ.ดร.สุวิญ รักษ์สัตย์

ISBN :

พิมพ์ : 2 กุมภาพันธ์ 2564 จำนวนพิมพ์ 1,000 เล่ม

พิมพ์ที่ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด

อรูปมาเทน สัมปาเทถ

เรามีเวลาแค่วันนี้
เมื่อวานนี้ก็หมดไปแล้ว
ส่วนพรุ่งนี้ก็ยังไม่ถึง

คำนำ

หนังสือ “ปาฬิภาสา ภาษาบาลี บาลีไวยากรณ์” มีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักไวยากรณ์ภาษาบาลีขั้นพื้นฐาน ในฐานะที่ภาษาบาลีเป็นภาษาจาริกพระไตรปิฎก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เป็นสาวกของพระพุทธเจ้าสมัยพุทธกาล ส่วนมากท่านมาจากพรหมณ์ที่สำเร็จไตรเพท รู้ภาษาสันสกฤตเป็นอย่างดี เมื่อเข้ามาอยู่ในพระพุทธศาสนา ท่านมีความรู้แตกฉานเชี่ยวชาญคัมภีร์พระไตรปิฎก จึงได้แต่งเป็นหลักไวยากรณ์ขึ้น บทบาลีที่นำมาแสดงเป็นตัวอักษระในการประกอบคำอธิบายสูตรในคัมภีร์ไวยากรณ์ เช่น คัมภีร์กัจจายนะเป็นต้นก็นำมาจากกลุ่มคัมภีร์พระไตรปิฎก

ไวยากรณ์ภาษาบาลีซึ่งได้แต่งขึ้นจึงเป็นคัมภีร์ที่คนผู้สนใจได้ศึกษาเพื่อเรียนรู้ อรรถรสของภาษาบาลี เพื่อให้เข้าใจความหมายของพระพุทธพจน์อย่างถูกต้อง และปฏิบัติตามความหมายนั้น ๆ จนบรรลุมรรคผลได้ นี่คือจุดประสงค์ของการศึกษาคัมภีร์ไวยากรณ์

แต่คัมภีร์ไวยากรณ์ภาษาบาลีนั้น มีความละเอียดปลีกย่อยอย่างมากซึ่งต้องใช้ความเพียรพยายามในการเรียนรู้ด้วยความอดทนมุ่งมั่น ถึงจะพอลืมหืมตาอ้าปากได้ ดังนั้น เพื่อปรับพื้นฐานการเรียนรู้ไวยากรณ์ภาษาบาลีแบบใหม่ ข้าพเจ้าจึงได้รวบรวมเรียบเรียงเนื้อหามาเป็นหนังสือเล่มนี้ขึ้น

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงเนื้อหาพื้นฐานเกี่ยวกับไวยากรณ์ภาษาบาลี มีศัพท์คำนามและคำกริยาพร้อมความหมายที่จำเป็นต่อการเรียนรู้เบื้องต้นพร้อมแบบฝึกหัดท้ายบทที่ใช้ในการฝึกฝนการแปลและสร้างประโยคแบบง่าย ๆ สำหรับผู้เริ่มต้นศึกษาภาษาบาลี

ขออนุโมทนาขอพระคุณและขอบคุณบูรพาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และผู้เกี่ยวข้องซึ่งมีส่วนให้หนังสือเล่มนี้สำเร็จเป็นรูปเล่มขึ้นมาทุกท่าน หวังว่าคงได้รับประโยชน์จากหนังสือเล่มนี้ตามประสงค์

พระมหาโกมล กมลโธ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตบาหลีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม

สารบัญ (CONTENTS)

เรื่อง	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	(1)
อักษร	1
บทที่	
1 วจีวิภาค	3
2 ธาตุ 7 หมวด	12
3 อकारันต์ปุงลิงค์และตติยาวิภัติ	20
4 อकारันต์ปุงลิงค์และปัญจมีวิภัติ	27
5 อकारันต์ปุงลิงค์และจตุตถีวิภัติ	34
6 ฉัญฐีวิภัติ	41
7 อकारันต์ปุงลิงค์ (ต่อ)	47
8 อาลปนนะ, อकारันต์ปุงลิงค์และนปุงสกลิงค์	54
9 กิริยาภิตก์ กลุ่ม ตูหาที่ปัจจัย	63
10 อพยยกิริยา ประเภท ตู ปัจจัย	72
11 อकारันต์นปุงสกลิงค์ และกิริยาภิตก์ปัจจุบันกาล	78
12 คำกิริยาปัจจุบันกาล กัตตุวาจก	88
13 คำกิริยาหมวด จุราทิกณะ	96
14 กิริยาอนาคตกาล	105
15 กิริยาหมวดสัตตมีวิภัติ	112
16 กิริยาหมวดปัญจมีวิภัติ	119
17 กิริยาอดีตกาล	125
18 กรรมวาจก	134
19 อาการันต์อิถิลิงค์	142
20 กิริยาภิตก์อดีตกาล	149
21 อิ และ อีการันต์อิถิลิงค์	160
22 กิริยาภิตก์ปัจจุบันกาล	167
23 กิริยาภิตก์กรรมวาจกอนาคตกาล	175

24	เหตุกัตตฺวจาก	182
25	อุการันต์อิติลึงค์	189
26	อิการันต์ปุงลึงค์	195
27	อีการันต์ปุงลึงค์	203
28	อุ และ อุการันต์ปุงลึงค์	210
29	อุการันต์กลุ่มกตปิยศัพท์	216
30	อิ และ อุการันต์นปุงสกลึงค์	223
31	คุณนามที่ประกอบ วนตุ และ มนตุ ปัจจัย	231
32	อมห ตุมห ปุริสศัพท์นาม	238
33	วิเสสนศัพท์นาม	244
	อภิธานศัพท์ (บาฬี - ไทย - อังกฤษ)	257
	ดัชนีคำกริยา	283
	แหล่งที่มา	295

อักษร (Alphabet)

ภาษาบาลีคือภาษาที่ใช้จารึกพระพุทธพจน์และใช้เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อการดำรงชีวิตของคนที่ได้นำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนามาประพฤติปฏิบัติให้อยู่ในสังคมอย่างสันติสุข

ภาษาบาลีเป็นภาษาของแคว้นมคธในประเทศอินเดียโบราณ เรียกกันว่า “ภาษามาคธี” พระพุทธเจ้าทรงเผยแผ่คำสอนเป็นครั้งแรกในแคว้นมคธ และมีชาวมคธเลื่อมใสอุปสมบทกันเป็นจำนวนมาก ภิกษุชาวมคธจึงใช้ภาษามาคธีเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวมทั้งใช้บันทึกหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาจนสืบทอดมาถึงปัจจุบัน ต่อมาไทยเราเรียกว่า “ภาษาบาลี” ซึ่งหมายถึงภาษาที่รักษาพระพุทธศาสนาไว้

อักษรภาษาบาลี 41 ตัว คือ สระ 8 ตัว พยัญชนะ 33 ตัว

สระ (Vowels) 8 ตัว คือ อ อา อิ อี อุ อู เอ โอ (a, ā, i, ī, u, ū, e, o)

สระเสียงสั้น 3 ตัว คือ อ อิ อุ (a, i, u)

สระเสียงยาว 5 ตัว คือ อา อี อู เอ โอ (ā, ī, ū, e, o)

สระ เอ และ โอ เป็นสระเสียงยาวเสมอ ยกเว้นเมื่อมีพยัญชนะสังโยคตามหลัง จะออกเป็นเสียงสั้น เช่น เมตตา, เสฏฐี, โอกกมตี, โยตต์, เอตถ, เสยโย, โอฏฐ, โสตถิ¹

พยัญชนะ (Consonants) 33 ตัว คือ

เกิดที่กัณฐฐาน (หลอดลำคอ)	ก ข ค ฆ ง	เรียกว่า กวรรค
Gutturals:	k, kh, g, gh, ṅ.	ka group
เกิดที่तालฐาน (เพดานปาก)	จ ฉ ช ฆ ญ	เรียกว่า จวรรค
Palatals:	c, ch, j, jh, ṅ.	ca group
เกิดที่มูทฐาน (ปุ่มเหงือกบน)	ฏ ฐ ฑ ฒ ณ	เรียกว่า ฎวรรค
Cerebrals:	ṭ, ṭh, ḍ, ḍh, ṇ.	ṭa group
เกิดที่ทันตฐาน (ฟัน)	ต ถ ท ธ น	เรียกว่า ตวรรค
Dentals:	t, th, d, dh, n.	ta group
เกิดที่โอष्ठฐาน (ริมฝีปาก)	ป ผ พ ภ ม	เรียกว่า ปวรรค
Labials:	p, ph, b, bh, m.	pa group
พยัญชนะกึ่งสระ (อัทธสระ)		เรียกว่า นอกรวรรค
*Semi-vowels		
Palatal:		
*Cerebral:	ย y.	
*Dental:	ร r.	
*Dental and Labial:	ล l.	
Dental (sibilant):	ว v.	
Aspirate:	ส s.	
Cerebral:	ห h.	

¹ พระพุทธอัปปิยมหาเถระ, ปทรุปลิทธิ. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, 2543), หน้า 5.

Niggahita:

ฬ ।.

อ ฬ.

การออกเสียงตัวอักษรภาษาบาลี (Pronunciation of Letters)

ภาษาบาลี เป็นภาษาสัทอักษร ดังนั้น แต่ละตัวอักษรจึงมีเสียงที่เป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง ดังต่อไปนี้

a is pronounced like u in but	ḍ is pronounced like d in hid
ā is pronounced like a in father	ḍh is pronounced like d-h in ied-hot
i is pronounced like i in pin	ṇ is pronounced like n in hint, know
ī is pronounced like i in seen	t is pronounced like t-h in thumb
u is pronounced like u in foot	th is pronounced like t-h in pot-herb
ū is pronounced like u in food	d is pronounced like t-h in then
e is pronounced like e in fete, mate	dh is pronounced like d-h in adherent
o is pronounced like o in note	p is pronounced like p in pap
k is pronounced like k in kind	ph is pronounced like p-h in trip-hammer
kh is pronounced like k-h in black-hearted	b is pronounced like b in bed
g is pronounced like g in gun	bh is pronounced like b-h in tub-handle
gh is pronounced like g-h in pig-headed	m is pronounced like m in man
ṅ is pronounced like ng in ring, singer	y is pronounced like y in yet
c is pronounced like c-h in church	r is pronounced like r in rat
ch is pronounced like ch-h in much-hated	l is pronounced like l in light
j is pronounced like j in jump	v is pronounced like v in vine
jh is pronounced like dge-h in sledge-hammer	s is pronounced like s in son
ñ is pronounced like gn in signor	h is pronounced like h in hat
ṭ is pronounced like t in not	ḷ is pronounced like l in felt
ṭh is pronounced like t-h in ant-hill	ṃ is pronounced like ng in sing ²

พยัญชนะตัวที่ 5 ของแต่ละวรรค เรียกว่า นาสิก

การออกเสียงของ ṅ และ ฬ ไม่มีความแตกต่างกัน แต่เวลาเขียน จะไม่เขียน ṅ ท้ายศัพท์ แต่ต้องมีพยัญชนะในวรรคเดียวกันอยู่ท้ายเสมอ

การออกเสียง ต และ ท ที่เป็นฐานฟัน จะออกได้ชัดนั้น ต้องให้ปลายลิ้นวางชิดกับฟันบน ด้านหน้าจึงจะออกเสียงได้ชัด การออกเสียง ข, ฉ, ฐ, ฒ, ณ, ฐ, ฬ, ฏ จะต้องมีเสียง ห ตามหลัง โดยที่ตัว ห ในแต่ละตัวจะรวมกับพยัญชนะหน้าในการออกเสียง

² H.H. Tilbe, M.A., PALI GRAMMAR. (American Baptist Mission Press, F.D. phinney, SUPT., 1899), p. 2-3.

บทที่ 1 (Lesson 1) วจีวิภาค Part of Speech

1. วจีวิภาค (Parts of Speech)

ไวยากรณ์ภาษาบาลี จำแนกวจีวิภาค คือส่วนของคำออกเป็น 4 ประเภท คือ

- 1) คำนาม Nāma = noun
- 2) คำอาขยาต Ākhyāta = verb
- 3) คำอุปสรรค Upasagga = prefix
- 4) คำนิบาต Nipāta = indeclinable particle

คำคุณนาม สัพพนาม สมาส ตัทธิต และกิตก์ จัดเป็นกลุ่มคำนาม เพราะเมื่อนำไปประกอบในประโยคแล้ว ต้องประกอบวิภัตตินามก่อนเสมอจึงจะนำไปใช้ในประโยคได้

คำว่า “นาม (Noun)” แปลว่า ชื่อ เป็นชื่อของคน สัตว์ สถานที่ สิ่งของ เป็นต้น คำนามทั่วไป ถ้าบ่งบอกถึงเพศชาย จัดเป็นปุงลึงค์ บ่งบอกถึงความเป็นเพศหญิง จัดเป็นอิตถิลึงค์

แต่ก็ไม่ได้จัดเป็นอย่างนั้นเสมอไป เช่น

จนท-พระจันทร์ โคม-ห้วงน้ำ โลก-โลก อสิ-ดาบ โขติ-ไฟ หตถิ-ช้าง ลีชี-นกยูง เสตุ-สะพาน เวฬุ-ไม้ไผ่ จัดเป็นปุงลึงค์

นาวา-เรือ ปญญา-ปัญญา ปปา-น้ำประปา, บ่อน้ำ อฏวิ-ดง ฉวิ-ผิว ปาตภูลี-ต้นแคฝอย วาปี-บึง กาสุ-หลุม รชช-เชือก จัดเป็นอิตถิลึงค์

ธน-ความมั่งคั่ง, ทรัพย์ จิตต-จิต อกฺขิ-นัยน์ตา ทธิ-นมเปรี้ยว, นมสัม วสุ-ทรัพย์ ธนุ-ธนู จัดเป็นนปุงสกลึงค์ เป็นต้น

คำนาม 2 คำที่แสดงถึงสิ่งเดียวกัน อาจเป็นลึงค์ต่างกันได้ เช่น ปาสาณ และ สิลลา เป็นคำที่มีความหมายเดียวกัน คือแปลว่า หิน เหมือนกัน แต่ ปาสาณ จัดเป็นปุงลึงค์ ส่วน สิลลา เป็นอิตถิลึงค์ ในทำนองเดียวกัน คำ ๆ เดียว มีความหมายเดียวกันแต่เป็นได้ 2 ลึงค์ เช่น เคห (บ้าน, เรือน) เป็นได้ทั้งปุงลึงค์และนปุงสกลึงค์ กุจฉิ (ห้อง) เป็นปุงลึงค์และอิตถิลึงค์

ดังนั้น จึงควรจำไว้ว่า ลึงค์ในภาษาบาลีถือว่าเป็นความแตกต่างกันเฉพาะทางไวยากรณ์ที่ใช้เรียกว่า ลึงค์ เพื่อการประกอบวิภัตติให้เป็นไปตามหลักภาษาบาลีเท่านั้น

ส่วนประกอบที่สำคัญของคำนาม คือ ลึงค์ การันต์ วิภัตติ และวจนะ

ลึงค์ (Gender) มี 3 ประเภท คือ

- 1) ปุงลึงค์ (Masculine) ได้แก่ เพศชาย เช่น บุริโส (บุรุษ) เป็นต้น
- 2) อิตถิลึงค์ (Feminine) ได้แก่ เพศหญิง เช่น อิตถิ (หญิง) เป็นต้น
- 3) นปุงสกลึงค์ (Neuter) ได้แก่ ไม่ใช่เพศชาย-เพศหญิง เช่น กุล (ตระกูล) เป็นต้น

การันต์ ในภาษาบาลี คือสระตัวท้ายของศัพท์ที่ยังไม่ได้ประกอบวิภัติในลิงค์ทั้ง 3 เช่น
 ปุริส ศัพท์ เป็น อการันต์ในปุงลิงค์ ภิกขุ ศัพท์ เป็น อการันต์ในปุงลิงค์ เป็นต้น
 กณณา ศัพท์ เป็น อการันต์ในอิตถิลิงค์ อิตถิ ศัพท์ เป็น อการันต์ในอิตถิลิงค์ เป็นต้น
 กุล ศัพท์ เป็น อการันต์ในปุงสกลิงค์ อญฺชิ ศัพท์ เป็น อการันต์ในปุงสกลิงค์ เป็นต้น
 วิภัติ (Cases) คือการจำแนกแจกแจงความหมายของลิงค์มีใช้ในกรรมเป็นต้น และการประกอบเป็นฝ่ายเอกวจนะ หรือพหูวจนะเป็นต้น วิภัตตินาม 14 (16) ตัว คือ

วิภัติ Case	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
ปรจมา-Nominative	ลี si	โย yo
อาลปน-Vocative	ลี si	โย yo
ทุติยา-Accusative	อํ aṃ	โย yo
ตติยา-Instrumental	นา nā	หิ hi
ปลยจมี-Ablative	สมา smā	หิ hi
จตุตถิ-Dative	ส sa	นํ naṃ
ณฺฐจมี-Genitive	ส sa	นํ naṃ
สตตมี-Locative	สมิ smiṃ	สุ su

จัดเป็นรูปเดิมของแต่ละวิภัติ แต่ในหนังสือเล่มนี้ ขอเรียงวิภัติที่มีรูปเหมือนกันอยู่ใกล้กัน เพื่อความสะดวกในการทำความเข้าใจ และจะสรุปเฉพาะรูปสำเร็จของแต่ละลิงค์ให้ง่ายต่อการศึกษายิ่งขึ้นในแต่ละบทต่อไป

วจนะ (Number) คือการแสดงจำนวนของสิ่งที่กล่าวถึงว่ามีจำนวนมากหรือน้อย มี 2 วจนะ คือ

- 1) เอกวจนะ (Singular) แสดงจำนวนของสิ่งที่กล่าวว่ามีอย่างเดียว
- 2) พหูวจนะ (Plural) แสดงจำนวนของสิ่งที่กล่าวว่ามีจำนวนมาก ตั้งแต่สองสิ่งขึ้นไป

การที่เราจะทราบค่านามนั้น ๆ ว่าเป็นเอกวจนะ หรือพหูวจนะได้นั้น ต้องอาศัยวิภัตตินามทั้ง 14 ตัว เป็นตัวบอกให้ทราบ

การแจกค่านาม (Declension of Nouns) คือ ค่านามในภาษาบาลีมีวิธีการแจกรูปแตกต่างกันในแต่ละลิงค์ ในเบื้องต้น ขอกล่าวถึง อการันต์ในปุงลิงค์ก่อน เช่น ปุริส เมื่อนำไปประกอบกับโครงสร้างของวิภัติที่เปลี่ยนจากตัวเดิมแล้ว จะมีรูปเป็น ปุริโส, ปุริสา เป็นต้น ซึ่งสามารถนำค่านามที่เป็น อการันต์ทั้งหมด (แต่ยังมีการแจกเฉพาะคำ) มาประกอบกับวิภัติที่เปลี่ยนจากรูปเดิมแล้ว ตามโครงสร้าง ดังนี้

โครงสร้างของ อการันต์ปุงลิงค์

วิภัติ Case	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
ปรจมา-Nominative	โอ o	อา ā
อาลปน-Vocative	อ, อา a, ā	อา ā
ทุติยา-Accusative	อํ aṃ	เอ e
ตติยา-Instrumental	เอน ena	เอหิ, เอภิ ehi, ebhi

ปลงจมี-Ablative	อา, อมหา, อสมา ā, amhā, asmā	เอहि, เอภิ ehi, ebhi
จตุตถี-Dative	आय, อสส āya, assa	อานํ ānaṃ
ณภูจี-Genitive	อสส assa	อานํ ānaṃ
สตุตถี-Locative	เอ, อมहि, อสมิ e, amhi, asmim	เอสุ esu

คำศัพท์ (VOCABULARY)

อาการันต์ในปุงลิงค์ (Masculine nouns ending in -a)

พุทธ-Buddha ตถาคต-Tathāgata สุคต-Sugata	พระพุทธเจ้า (the Buddha)	มาตุล-mātula	ลุง (uncle)
สงฆ-saṅgha	พระสงฆ์ (community)	กจฉป-kacchapa	เต่า (turtle)
มนุษย์-manussa	มนุษย์ (man, human being)	กุมาร-kumāra	เด็กชาย (boy)
พยคฆ-byaggha	เสือโคร่ง (tiger)	อจฉ-accha	หมี (bear)
ตรจฉ-taraccha	หมาป่า (wolf)	โอฆ-ogha	ห้วงน้ำ (expanse of water)
นร-nara ปุริส-purisa	คน, บุรุษ (man, person)	วาณิช-vāṇija	พ่อค้า (merchant)
กสสก-kassaka	ชาวนา (farmer)	ภูบาล-bhūpāla	พระราชา (king)
พราหมณ -brāhmaṇa	พราหมณ์ (Brahmin)	สหาย-Sahāya สหายก-sahāyaka มิตต-mitta	เพื่อน, มิตร, สหาย (friend)
ปุตต-putta	ลูก, ลูกชาย (son)	วายาม-vāyāma	ความพยายาม (endeavor)
লেখক-lekhaka	เสมียน (clerk)	อาหาร-āhāra	อาหาร (food)

2. การแจก อาการันต์ปุงลิงค์ (Declension of masculine nouns ending in -a)

ปฐมาวีภัตติ (Nominative case): ใช้เป็นประธานของประโยค แปลว่า **อันว่า... (อ.)**,

อันว่า...ทั้งหลาย (อ.... ท.)

เอกวจนะ เตม โอ ทำยศัพท์

พหุวจนะ เตม อา ทำยศัพท์

ฝายเอกวจนะ (Singular:)

1) ปุริส + โอ = ปุริโส purisa + o = puriso

2) มาตุล + โอ = มาตุโล mātula + o = mātulo

3) กสฺสก + โอ = กสฺสโก *kassaka + o = kassako*

ฝ่ายพหูวนะ (Plural:)

- 1) ปุริส + อา = ปุริสา *purisa + ā = purisā*
- 2) มาตุล + อา = มาตุลา *mātula + ā = mātulā*
- 3) กสฺสก + อา = กสฺสกา *kassaka + ā = kassakā*

3. กิริยาปัจจุบันกาล บุรุษที่ 3 ฝ่ายเอกวนะ และพหูวนะ (Present, third, singular and plural verbs.)

กิริยา (Verb) คือ ศัพท์ที่กล่าวกริยาอาการมี ยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม ทำ พูด และ คิด เป็นต้น แบ่งเป็น 3 กาล, 3 วาจก, 2 วนะ, และ 3 บุรุษ ดังนี้

กาล (Tense) คือ เวลาการกระทำของกิริยาในแต่ละช่วง มี 3 กาล กล่าวเฉพาะกาลที่นำมาเป็นกรณีศึกษา คือ

- 1) ปัจจุบันกาล (Present Tense) ใช้วัดตมานาวินัดติ
- 2) อดีตกาล (Past Tense) ใช้ชชตนิวินัดติ
- 3) อนาคตกาล (Future Tense) ใช้ภวิสสันตวินัดติ

วาจก (Voice) คือ กิริยาที่กล่าวถึงประธานในประโยค มี 3 วาจก กล่าวเฉพาะวาจกที่นำมาเป็นกรณีศึกษา คือ

- 1) กัตตุวาจก (Active Voice) กล่าวถึงผู้แสดงหรือทำกริยาอาการ เป็นประธานในประโยค
- 2) กรรมวาจก (Passive Voice) กล่าวถึงสิ่งที่ถูกแสดงหรือถูกทำกริยาอาการ เป็นประธานในประโยค คือยกเอาสิ่งที่ถูกแสดงหรือถูกทำกริยาอาการขึ้นมาเป็นประธานในประโยค
- 3) เหตุกัตตุวาจก (Causative Voice) กล่าวถึงผู้ที่เป็นเหตุให้คนอื่นแสดงหรือทำกริยาอาการ เป็นประธานในประโยค

บุรุษ (Person) คือ ชั้นของการแสดงกริยาอาการ ซึ่งเชื่อมสัมพันธ์กับบุรุษศัพท์นาม จะหมายรู้ได้ด้วยการประกอบวินัดติ มี 3 บุรุษ คือ

- 1) ปฐมบุรุษ (Third Person) สัพพนามที่ใช้เรียกผู้ที่เรากล่าวถึง คือค่านามทั่วไป และ บุรุษศัพท์นาม เฉพาะ ต ศัพท์
- 2) มัชฌิมบุรุษ (Second Person) สัพพนามที่ใช้เรียกผู้ที่เรากล่าวด้วย คือตุมห ศัพท์
- 3) อุดมบุรุษ (First Person) สัพพนามที่ใช้แทนผู้ที่กล่าวเอง คือ อมห ศัพท์

การจัดบุรุษในภาษาบาลีกับภาษาอังกฤษมีการสลับที่กัน คือปฐมบุรุษ แปลว่า บุรุษที่ 1 ของภาษาบาลี จัดเป็นบุรุษที่ 3 ของภาษาอังกฤษ ส่วนบุรุษที่ 3 ของภาษาบาลี เลื่อนมาเป็นบุรุษที่ 1 ของภาษาอังกฤษ สำหรับบุรุษที่ 2 นั้นตรงกัน ในหนังสือเล่มนี้ ขอใช้แบบภาษาอังกฤษ

วนะ (Number) ของคำกิริยานั้นมี 2 วนะ เหมือนกับค่านามที่กล่าวมาแล้ว

คำกริยา (Verbs) เฉพาะฝ่ายเอกวจนะ ถ้าเปลี่ยนเป็นพหูวจนะให้เติม นติ ทำยเคำกริยา

ภาสติ-bhāsati	ย่อมกล่าว-speaks	ปสสติ-passati	ย่อมเห็น-sees
ปจติ-pacati	ย่อมหุง-cooks	ฉินทติ-chindati	ย่อมตัด-cuts
กสติ-kasati	ย่อมไถ-ploughs	คจจติ-gacchati	ย่อมไป-goes
ภุชติ-bhuñjati	ย่อมกิน-eats	อาคจจติ-āgacchati	ย่อมมา-comes
สยติ-sayati	ย่อมนอน-sleeps	ธาวติ-dhāvati	ย่อมวิ่ง-runs

การแจกคำกริยานั้น ไม่มีรูปแบบที่สมบูรณ์แบบเหมือนการแจกคำนาม ดังนั้น จึงขอกล่าว การแจกคำกริยาโดยภาพรวม เฉพาะกัตตฺวจาก ในปัจจุบันกาล ดังนี้

ปจ ธาตุ (หุง, ต้ม = cook) สกัมมธาทู (ธาทูเรียกหากรรม) เป็นตัวอย่าง ดังนี้

บุรุษ Person	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
บุรุษที่ 3 (Third)	โส ปจติ = อ. เขา ย่อมหุง So pacati = he cooks	เต ปจนติ = อ. เขา ท. ย่อมหุง Te pacanti = they cook
บุรุษที่ 2 (Second)	ตฺวํ ปจสิ = อ. ท่าน ย่อมหุง Tvam pacasi = thou cookest	ตฺมเห ปจถ = อ. ท่าน ท. ย่อมหุง Tumhe pacatha = you cook
บุรุษที่ 1 (First)	อหํ ปจามิ = อ. ข้าพเจ้า ย่อมหุง Aham pacāmi = I cook	มยํ ปจาม = อ. ข้าพเจ้า ท. ย่อมหุง Mayam pacāma = we cook

ภู ธาตุ (ความมี, ความเป็น = to be) อกัมมธาทู (ธาทูไม่เรียกหากรรม) เป็นตัวอย่าง ดังนี้

บุรุษ Person	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
บุรุษที่ 3 (Third)	โส ภวติ = อ. เขา ย่อมเป็น So bhavati = he is	เต ภวนติ = อ. เขา ท. ย่อมเป็น Te bhavanti = they are
บุรุษที่ 2 (Second)	ตฺวํ ภวสิ = อ. ท่าน ย่อมเป็น Tvam bhavasi = thou art	ตฺมเห ภวถ = อ. ท่าน ท. ย่อมเป็น Tumhe bhavatha = you are
บุรุษที่ 1 (First)	อหํ ภวามิ = อ. ข้าพเจ้า ย่อมเป็น Aham bhavāmi = I am	มยํ ภวาม = อ.ข้าพเจ้าท. ย่อมเป็น Mayam bhavāma = we are

คำกริยาข้างต้น คือ ภาส, ปจ, กส เป็นต้น เป็นคำกริยาสำหรับประกอบ ติ วิภตติที่เป็น ปัจจุบันกาล บุรุษที่ 3 ฝ่ายเอกวจนะ และเติม อนติ (นติ) วิภตติที่เป็นปัจจุบันกาล บุรุษที่ 3 ฝ่ายพหูวจนะ ทำยเคำกริยา

กริยาปัจจุบันกาล คือ ติ, อนติ ฯลฯ วัตตมานาวิภตติ แปลว่า “...อยู่, ย่อม..., จะ...”

บุรุษที่ 3 คือ กลุ่มคำนามทั่วไป และ ต บุริสสัพพนามที่นำมาประกอบเป็นประธานใน ประโยค เว้น ตฺมท และ อมท ศัพท์

ติ วัตตมานาวิภตติ เป็นฝ่ายเอกวจนะ อนติ (นติ) เป็นฝ่ายพหูวจนะ

ฝ่ายเอกวจนะ (Singular:)

- 1) ภาส + ติ = ภาสติ bhāsati - อันว่าเขา ย่อมกล่าว He speaks

- 2) ปจ + ตี = ปจติ **pacati** - อันว่าเขา ย่อมหุง **He cooks**
- 3) กส + ตี = กสติ **kasati** - อันว่าเขา ย่อมไถ **He ploughs**

ฝ้ายพหูวนะ (Plural:)

- 1) ภาส + นติ = ภาสนติ **bhāsanti** - อันว่าเขาทั้งหลาย ย่อมกล่าว **They speak**
- 2) ปจ + นติ = ปจนติ **pacanti** - อันว่าเขาทั้งหลาย ย่อมหุง **They cook**
- 3) กส + นติ = กสนติ **kasanti** - อันว่าเขาทั้งหลาย ย่อมไถ **They plough**

4. ตัวอย่างในการสร้างประโยค (Examples in sentence formation)

ฝ้ายเอกวนะ (Singular:)

- 1) ปุริโส ภาสติ **Puriso bhāsati** - อันว่าบุรุษ ย่อมกล่าว **The man speaks.**
- 2) มาตุโล ปจติ **Mātulo pacati** - อันว่าลุง ย่อมหุง **The uncle cooks.**
- 3) กสสโก กสติ **Kassako kasati** - อันว่าชาวนา ย่อมไถ **The farmer ploughs.**

ฝ้ายพหูวนะ (Plural:)

- 1) ปุริสา ภาสนติ **Purisā bhāsanti** - อันว่าบุรุษทั้งหลาย ย่อมกล่าว **Men speak.**
- 2) มาตุลา ปจนติ **Mātulā pacanti** - อันว่าลุงทั้งหลาย ย่อมหุง **Uncles cook.**
- 3) กสสกา กสนติ **Kassakā kasanti** - อันว่าชาวนาทั้งหลาย ย่อมไถ **Farmers**

plough.

ประโยคบาลี

เตน สมเยน พุทฺโธ ภควา เวเรณชายํ วิหฺรติ นเพรฺพุจิมฺนทฺมูเล มหฺตา ภิกฺขุสฺสเฆน สทฺธิ
ปญฺจมตฺเตหิ ภิกฺขุสฺสเทหิ.³

เตน สมเย โดยสมัยนั้น พุทฺโธ ภควา อ. พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า วิหฺรติ ประทับอยู่
นเพรฺพุจิมฺนทฺมูเล ณ ควางตันสะเดาอันเป็นที่อยู่ของยักษีชื่อว่านเพรฺ เวเรณชายํ ในเมืองเวรัญชา สทฺธิ กับ
ภิกฺขุสฺสเฆน ด้วยหมู่แห่งภิกษุ มหฺตา หมู่ใหญ่ ภิกฺขุสฺสเทหิ มีร้อยแห่งภิกษุ ท. ปญฺจมตฺเตหิ ประมาณ 5.

สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า ประทับอยู่ ณ ควางตันสะเดาอันเป็นที่อยู่ของนเพรฺยักษี
เขตเมืองเวรัญชา พร้อมกับภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ประมาณ 500 รูป

ข้อควรจำประจำบท

- 1) โครงสร้างของการแจกวิภัตติประจำ อการันต์ปุงลิงค์
- 2) คำศัพท์ที่เป็นคำนามและคำกริยา
- 3) สำนวนการแปลของ ปฐมาวินิภัตติ และวัตตมานาวินิภัตติ

³ วิ.มทา. (บาลี) 1/1/1.

แบบฝึกหัดบทที่ 1 (Exercise 1)

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ) Translate into Thai (English):

1. ภูปาโล ภุณฺขติ.
Bhūpālo bhujjati.
2. ปุตฺตา สยนฺติ.
Puttā sayanti
3. วาณิชา สยนฺติ.
Vāṇijā sayanti
4. พุทฺโธ ปสฺสติ.
Buddho passati
5. กุมารโธ ธาวติ.
Kumāro dhāvati.
6. มาตุโล กสฺติ.
Mātulo kasati.
7. พฺราหฺมณา ภาสฺนฺติ.
Brāhmaṇā bhāsanti.
8. มิตฺตา กจฺจนฺติ.
Mittā gacchanti.
9. กสฺสกา ปจฺนฺติ.
Kassakā pacanti.
10. มนุสฺโส ฉินฺทติ.
Manusso chindati.
11. ปุริสา ธาวนฺติ.
Purisā dhāvanti.
12. สหายโก ภุณฺขติ.
Sahāyako bhujjati.
13. ตถาคโธ ภาสฺติ.
Tathāgato bhāsati.
14. นโร ปจติ.
Naro pacati.
15. สหายา กสฺนฺติ.
Sahāyā kasanti.
16. สุกฺโต อาคจฺจติ.
Sugato āgacchati.
17. กจฺจโป กจฺจติ.
Kacchapo gacchati.
18. พยคฺโข ธาวติ.
Byaggho dhāvati.
19. อจฺฉโน ภุณฺขติ.
Accho bhujjati.

20. ตรจณา อากจณฺตี.
Taracchā āgacchanti.

จงแปลเป็นภาษาบาลี Translate into Pāli:

1. อันว่าลูกชายทั้งหลาย ย่อมวิ่ง
Sons run.
2. อันว่าลุง ย่อมเห็น
The uncle sees.
3. อันว่าพระพุทธเจ้า ย่อมเสด็จมา
The Buddha comes.
4. อันว่าเด็กชายทั้งหลาย ย่อมกิน
Boys eat.
5. อันว่าพ่อค้าทั้งหลาย ย่อมไป
Merchants go.
6. อันว่าคน ย่อมนอน
The man sleeps.
7. อันว่าพระราชาทั้งหลาย ย่อมเสด็จไป
Kings go.
8. อันว่าพราหมณ์ ย่อมตัด
The brahmin cuts.
9. อันว่าเพื่อนทั้งหลาย ย่อมพูด
Friends speak.
10. อันว่าชาวนา ย่อมไถ
The farmer ploughs.
11. อันว่าพ่อค้า ย่อมมา
The merchant comes.
12. อันว่าลูกชายทั้งหลาย ย่อมตัด
Sons cut.
13. อันว่าลุงทั้งหลาย ย่อมพูด
Uncles speak.
14. อันว่าเด็กชาย ย่อมวิ่ง
The boy runs.
15. อันว่าเพื่อน ย่อมพูด
The friend speaks.
16. อันว่าพระพุทธเจ้า ย่อมทรงเห็น
The Buddha sees.

มนโนปฺพพงคมา ธมฺมา

มนสา เจ ปทฺฏฺเฐน

ตโต นํ ทฺกขมเนวติ

**Manopubbaṅgamā dhammā,
manasā ce paduṭṭhena,
tato naṃ dukkhamanveti,**

ธรรมทั้งหลาย มีใจเป็นหัวหน้า

มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ

ถ้าคนมีใจชั่ว ก็จะถูกชั้วหรือทำชั้วตามไปด้วย

เพราะความชั้วนั้น ทุกข์ย่อมติดตามเขาไป

เหมือนล้อหมุนตามรอยเท้าโคที่ลากเกวียนไป ฉะนั้น⁴

Preceded by the mind are (all) phenomena,
with the mind in the essence are (all) thoughts;
if with a corrupted mind (one) speaks or acts;
pain follows that (person) thereafter,
like the wheel the foot of the (one) bearing (loads).

มนโนเสฏฺฐจา มโนมยา

ภาสติ वा कर्ोति वा

จกแก้ว วหโต ปทํ.

**manoseṭṭhā manomayā;
bhāsati vā karoti vā;
cakkava vahato padaṃ.**

⁴ ขุ.ธ.(บาลี) 25/1/15., (ไทย) 25/1/23. จกขุपालตเถรวตฺต

บทที่ 2 (Lesson 2)

ธาตุ 7 หมวด Different Conjugations

1. ธาตุ 7 หมวด แยกตามประเภทของวิกรณปัจจัย

ธาตุ คือรากศัพท์ที่แสดงความหมายของศัพท์ที่มีเป็นจำนวนมากซึ่งลงท้ายด้วยสระ แต่มักถูกลบทิ้งไปหรือเปลี่ยนไปเมื่อประกอบด้วยวิกรณปัจจัย (ปัจจัยประจำหมวดธาตุ) เมื่อแบ่งเป็นหมวดธาตุตามวิกรณปัจจัย มี 7 หมวด

- 1) ภูวาทิคณะ หมวด ภู ธาตุ ลง อ ปัจจัย
- 2) รุฐาทิคณะ หมวด รุฐ ธาตุ ลง อ (นิคคหิต) ต้นธาตุ และลง อ ปัจจัย
- 3) ทิวาทิคณะ หมวด ทิว ธาตุ ลง ย ปัจจัย
- 4) สวาทิคณะ หมวด สุธ ธาตุ ลง ณุ, ณา, อุณา ปัจจัย
- 5) กิยาทิคณะ หมวด กี ธาตุ ลง นา ปัจจัย
- 6) ตทาทิคณะ หมวด ตนุ ธาตุ ลง โอ, ยिर ปัจจัย
- 7) จุราทิคณะ หมวด จุร ธาตุ ลง เณ, ฌย ปัจจัย

ธาตุหมวด ภูวาทิคณะ กับ จุราทิคณะ มีเป็นจำนวนมาก ปจ และ ภู ธาตุที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ก็จัดอยู่ในหมวด ภูวาทิคณะ ซึ่งจะต้องลง อ ปัจจัย มาประกอบให้ได้เป็นคำกิริยา แต่ก็ต้องลบ อ ท้าย ปจ ธาตุ ก่อน (ปจ + อ > ปจ + อ = ปจ)

ส่วนธาตุที่มีพยางค์เดียวอย่าง ภู ธาตุ มีเปลี่ยนสระท้ายธาตุ คือ

เปลี่ยน อิ หรือ อี เป็น เอ

เปลี่ยน อุ หรือ อู เป็น โอ

เช่น นี + อ เป็น เน + อ

ภู + อ เป็น โภ + อ

จากนั้น เปลี่ยน เอ เป็น อย และเปลี่ยน โอ เป็น อว เมื่อมี อ อยู่หลัง

เช่น เน + อ เป็น นย + อ = นย

โภ + อ เป็น ภว + อ = ภว

การแจกคำกิริยาที่ประกอบด้วยวิกรณปัจจัยของแต่ละหมวดธาตุ จึงมีความแตกต่างกันไป แต่ผู้เริ่มเรียนยังไม่ต้องรู้รายละเอียดทั้งหมด ค่อย ๆ เรียนรู้และเพิ่มพูนความรู้จากบทเรียนแต่ละบท

คำศัพท์ (VOCABULARY)

2. อการันต์ในปุงลิงค์ (Masculine nouns ending in -a)

ธมม-dhamma	ธรรม, หลักคำสอน, ความจริง (the doctrine, truth)	วิหาร-vihāra	วิหาร, อาราม, วัด (monastery)
ภตต-bhatta	ภัต, ข้าว (rice)	ปตต-patta	บาตร, ชาม (bowl)
โธทน-odana	ข้าวสุก (cooked rice)	อวาฏ-āvāṭa	บ่อ, หลุม (pit)

คาม-gāma	บ้าน, หมู่บ้าน (village)	ปพพต-pabbata	ภูเขา (mountain)
สุริย-suriya	พระอาทิตย์ (sun)	ยาจก-yācaka	ขอทาน (beggar)
จันท-canda	พระจันทร์ (moon)	ลิกาล-sigāla	สุนัขจิ้งจอก (jackal)
กุกกุร-kukkura สุนข-sunakha โสณ-soṇa	สุนัข (dog)	รุกข-rukkha	ต้นไม้ (tree)

คำกริยา (Verbs) เฉพาะฝ่ายเอกวจนะ ถ้าเปลี่ยนเป็นพหูวจนะให้เติม นติ ทำยเค้ากริยา

หริ- harati	ย้อมนำไป-carries, takes away	ขณติ- khaṇati	ย้อมขุด-digs
อาหริ- āharati	ย้อมนำมา-brings	วิขมติ- vijjhati	ย้อมแทง, ยิง-shoots
อารุหริ- āruhati	ย้อมปีนไป, ย้อมขึ้นไป-climbs, ascends	ปหริ- paharati	ย้อมตี, ย้อมเขี่ยน-hits, strikes
โอรุหริ- oruhati	ย้อมลง-descends	รกขติ- rakkhati	ย้อมรักษา-protects
ยาจติ- yācati	ย้อมขอ-begs	วนหติ- vandati	ย้อมบูชา, ย้อมไหว้-worships, salutes

3. อการันต์ในปุงลิงค์ (ต่อ) (Declension of masculine nouns ending in -a)

ทุติยวิภक्ति (Accusative case:) ใช้เป็นกรรมของประโยค แปลว่า **ซึ่ง, ฐ, ยัง, ลีน,**

ตลอด, กะ, เฉพาะ

เอกวจนะ เตม อ ทำยศัพท

พหูวจนะ เตม เอ ทำยศัพท

ฝ่ายเอกวจนะ (Singular:)

- 1) ปุริส + อ = ปุริส purisa + ṇ = purisaṇ
- 2) มาตุล + อ = มาตุล mātula + ṇ = mātulaṇ
- 3) กสสก + อ = กสสก kassaka + ṇ = kassakaṇ

ฝ่ายพหูวจนะ (Plural:)

- 1) ปุริส + เอ = ปุริส purisa + e = purise
- 2) มาตุล + เอ = มาตุล mātula + e = mātule
- 3) กสสก + เอ = กสสก kassaka + e = kassake

4. ตัวอย่างในการสร้างประโยค (Examples in sentence formation)

ฝ่ายเอกวจนะ (Singular:)

- 1) ปุตโต ปุริสํ ปสฺสตี.
Putto purisaṃ passati.
อันว่าบุตร ย่อมเห็น ซึ่งบุรุษ
The son sees the man.
- 2) พราหมโณ มาตุลํ รกฺขตี.
Brāhmaṇo mātulaṃ rakkhati.
อันว่าพราหมณ์ ย่อมรักษา ซึ่งลุง
The brahmin protects the uncle.
- 3) วาณิโซ กสฺสกํ ปหฺรตี.
Vāṇijo kassakaṃ paharati.
อันว่าพ่อค้า ย่อมตี ซึ่งชาวนา
The merchant hits the farmer.

ฝ่ายพหุวจนะ (Plural:)

- 1) ปุตฺตา ปุริเส ปสฺสนตี.
Puttā purise passanti.
อันว่าบุตรทั้งหลาย ย่อมเห็น ซึ่งบุรุษทั้งหลาย
Sons see men.
- 2) พราหมณา มาตุเล รกฺขนตี.
Brāhmaṇā mātule rakkhanti.
อันว่าพราหมณ์ทั้งหลาย ย่อมรักษา ซึ่งลุงทั้งหลาย
Brahmins protect uncles.
- 3) วาณิชา กสฺสเก ปหฺรนต์ี.
Vāṇijā kassake paharanti.
อันว่าพ่อค้าทั้งหลาย ย่อมตี ซึ่งชาวนาทั้งหลาย
Merchants hit farmers.

ประโยคบาลี

อสฺโสสิ โข ภควา อุกฺกุขลสทฺทํ. ขานนฺตปิ ตถาคตา ปุจฺจนฺติ, ขานนฺตปิ น ปุจฺจนฺติ;
กาลํ วิทิตฺวา ปุจฺจนฺติ, กาลํ วิทิตฺวา น ปุจฺจนฺติ. อตฺถสฺสทิตํ ตถาคตา ปุจฺจนฺติ, โน อนตฺถสฺสทิตํ.
อนตฺถสฺสทิตเต เสตฺถมาโต ตถาคตानํ. ทวีหากาเรหิ พุทฺธา ภควนฺโต ภิกฺขุ ปฏฺฐิปุจฺจนฺติ “ธมฺมํ วา
เทเสสฺสาม, สวากานํ วา ลิกฺขาปทํ ปญฺญเปสฺสามา”ติ.⁵

ภควา อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า อสฺโสสิ โข ได้ทรงสดับแล้ว แล อุกฺกุขลสทฺทํ ซึ่งเสียงแห่ง
ครก. ตถาคตา อ. พระตถาคต ท. ขานนฺตปิ แม้ทรงทราบอยู่ ปุจฺจนฺติ ย่อมตรัสถาม, ขานนฺตปิ แม้
ทรงทราบอยู่ น ปุจฺจนฺติ ย่อมไม่ตรัสถาม; วิทิตฺวา ทรงทราบแล้ว กาลํ ซึ่งกาล ปุจฺจนฺติ ย่อมตรัสถาม,
วิทิตฺวา ทรงทราบแล้ว กาลํ ซึ่งกาล น ปุจฺจนฺติ ย่อมไม่ตรัสถาม. ตถาคตา อ. พระตถาคต ท. ปุจฺจนฺติ

⁵ วิ.มทา. (บาลี) 1/16/8.

ย่อมตรัสถาม **อตถสยหิตํ** ซึ่งเรื่องอันประกอบแล้วด้วยประโยชน์ **โน ปุจฺจนฺติ** ย่อมไม่ตรัสถาม **อนตถสยหิตํ** ซึ่งเรื่องอันไม่ประกอบแล้วด้วยประโยชน์ **ตถาคตานิ อนตถสยหิตเต** **เสตุฆาโต** อ. การกำจัด-ซึ่งเรื่องอันไม่ประกอบแล้วด้วยประโยชน์ ท. อันพระตถาคต ท. ทรงกำจัดแล้ว -ด้วยพระอริยมรรค **โหติ** ย่อมเป็น. **พุทฺธา ภควฺนฺโต** อ. พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า ท. **ปฏฺิปุจฺจนฺติ** ย่อมทรงสอบถาม **ภิกฺขุ** ซึ่งภิกษุ ท. **ทวฺีหิ อากาเรหิ** ด้วยอาการ ท. 2 **อิตฺติ** คือ **มยฺ** อ. เรา ท. **เทเสสุสาม** จักแสดงธรรม ซึ่งธรรม **วา** หรือ, **วา** หรือว่า **มยฺ** อ. เรา ท. **ปญฺญเปสุสาม** จักบัญญัติ **สิกฺขาปทํ** ซึ่งสิกขาบท **สาวกานํ** แก่สาวก ท.

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงดับเสียงครก พระตถาคตเจ้าทั้งหลายทรงทราบเรื่อง ตรัสถามก็มี ไม่ตรัสถามก็มี ทรงทราบกาลอันควร ตรัสถามก็มี ไม่ตรัสถามก็มี ตรัสถามเรื่องที่เป็นประโยชน์ ไม่ตรัสถามเรื่องที่ไม่เป็นประโยชน์ เพราะพระตถาคตเจ้าทั้งหลายทรงขจัดเรื่องที่ไม่เป็นประโยชน์เสียด้วยอริยมรรคแล้ว พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทั้งหลายสอบถามภิกษุทั้งหลายด้วยเหตุ 2 ประการ คือ จะทรงแสดงธรรมอย่างหนึ่ง จะทรงบัญญัติสิกขาบทแก่พระสาวกอย่างหนึ่ง

ข้อควรจำประจำบท

- 1) การประกอบทุตติยาวิภัติ
- 2) คำศัพท์ที่เป็นคำนามและคำกริยา
- 3) สำนวนการแปลของ ทุตติยาวิภัติ

แบบฝึกหัดบทที่ 2 (Exercise 2)

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ) Translate into Thai (English):

1. ตถาคโต ธรรมํ ภาสติ.
Tathāgato dhammaṃ bhāsati.
2. พราหมณา โอนันํ ภูณฺชนฺติ.
Brāhmaṇā odanaṃ bhuñjanti.
3. มนุสฺโส สุริยํ ปสฺสตี.
Manusso suriyam passati.
4. กุมารํ ลีคาเล ปหฺรณฺตี.
Kumārā sigāle paharanti.
5. ยาจกา ภตฺตํ ยาจณฺตี.
Yācakā bhattam yācanti.
6. กสฺสกา อวาฏฺเฐ ขณฺนตี.
Kassakā āvāṭṭe khaṇanti.
7. มิตฺโต คามํ อาคจฺฉตี.
Mitto gāmaṃ āgacchati.
8. ภูปาโล มนุสฺเส รกฺขตี.
Bhūpālo manusse rakkhati.
9. ปุตฺตา ปพฺพตฺตํ คจฺฉณฺตี.
Puttā pabbatam gacchanti.
10. กุมารो พุทฺธํ วนฺทตี.
Kumāro Buddhaṃ vandati.
11. วาณิชา ปตฺเต อหฺรณฺตี.
Vāṇijā patte āharanti.
12. ปุริโส วิหฺารํ คจฺฉตี.
Puriso vihāram gacchati.
13. กุกฺกุรา ปพฺพตฺตํ ธาวนฺตี.
Kukkurā pabbatam dhāvanti.
14. ลีคาลา คามํ อาคจฺฉณฺตี.
Sigālā gāmaṃ āgacchanti.
15. พราหมณา สหยาเก อหฺรณฺตี.
Brāhmaṇā sahāyake āharanti.
16. ภูปาลา สุคตํ วนฺทณฺตี.
Bhūpālā sugatam vandanti.
17. ยาจกา สยณฺตี.
Yācakā sayanti.
18. มิตฺตา สุนเข หฺรณฺตี.
Mittā sunakhe haranti.
19. ปุตฺโต จนฺทํ ปสฺสตี.
Putto candam passati.

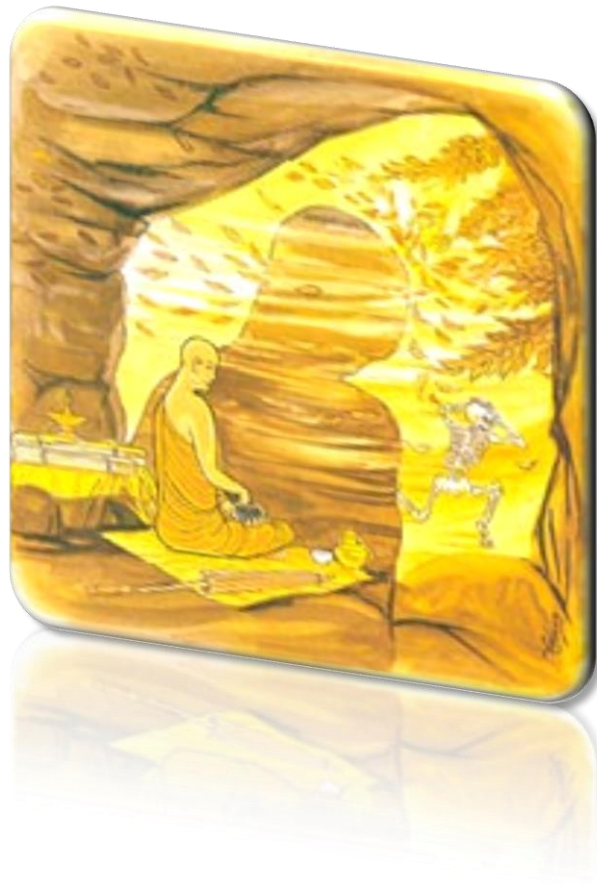
20. กัสสโก คามํ ชาวติ.
Kassako gāmaṃ dhāvati.
21. วาณิชา รุกฺเข ฉินฺทนต์ติ.
Vāṇijā rukkhe chindanti.
22. นโร สีคาลํ วิชฺชติ.
Naro sigālaṃ vijjhati.
23. กุมารโ อโหนํ ภูณชติ.
Kumāro odanaṃ bhuñjati.
24. ยาจโก โสณํ ปหฺรติ.
Yācako soṇaṃ paharati.
25. สหายกา ปพฺพเต อารุหนฺติ.
Sahāyakā pabbate āruhanti.

จงแปลเป็นภาษาบาลี Translate into Pāli:

1. อันว่าคนทั้งหลาย ย่อมไป สู่วิหาร
Men go to the monastery.
2. อันว่าชาวนาทั้งหลาย ย่อมปีนขึ้น ซึ่งภูเขาทั้งหลาย
Farmers climb mountains.
3. อันว่าพราหมณ์ ย่อมกิน ซึ่งข้าวสุก
The brahmin eats rice.
4. อันว่าพระพุทธเจ้า ย่อมทรงเห็น ซึ่งเด็กทั้งหลาย
The Buddha sees the boys.
5. อันว่าลุงทั้งหลาย ย่อมนำไป ซึ่งชามทั้งหลาย
Uncles take away bowls.
6. อันว่าลูกชาย ย่อมรักษา ซึ่งสุนัข
The son protects the dog.
7. อันว่าพระราชา ย่อมทรงไหว้ ซึ่งพระพุทธเจ้า
The king worships the Buddha.
8. อันว่าพ่อค้า ย่อมนำมา ซึ่งเด็กชาย
The merchant brings a boy.
9. อันว่าเพื่อนทั้งหลาย ย่อมไหว้ ซึ่งพราหมณ์
Friends salute the brahmin.
10. อันว่าขอทานทั้งหลาย ย่อมขอ ซึ่งข้าวสุก
Beggars beg rice.
11. อันว่าพ่อค้าทั้งหลาย ย่อมยิง ซึ่งสุนัขจิ้งจอกทั้งหลาย
Merchants shoot jackals.
12. อันว่าเด็กชายทั้งหลาย ย่อมปีนขึ้น ซึ่งภูเขา
Boys climb the mountain.
13. อันว่าชาวนา ย่อมวิ่งไป สู่หมู่บ้าน
The farmer runs to the village.
14. อันว่าพ่อค้า ย่อมหุง ซึ่งข้าว
The merchant cooks rice.

15. อันว่าลูกชายทั้งหลาย ย่อมไหว้ ซึ่งลุง
Sons worship the uncle.
16. อันว่าพระราชาทั้งหลาย ย่อมคุ้มครอง ซึ่งคนทั้งหลาย
Kings protect men.
17. อันว่าพระพุทธเจ้า ย่อมเสด็จมา สู่วิหาร
The Buddha comes to the monastery.
18. อันว่าคนทั้งหลาย ย่อมลง
The men descend.
19. อันว่าชาวนาทั้งหลาย ย่อมขุด ซึ่งหลุมทั้งหลาย
Farmers dig pits.
20. อันว่าพ่อค้า ย่อมวิ่งไป
The merchant runs.
21. อันว่าสุนัข ย่อมเห็น ซึ่งพระจันทร์
The dog sees the moon.
22. อันว่าเด็กชายทั้งหลาย ย่อมปีนขึ้น ซึ่งต้นไม้ทั้งหลาย
Boys climb trees.
23. อันว่าพราหมณ์ ย่อมนำมา ซึ่งชาม
The brahmin brings the bowl.
24. อันว่าขอทาน ย่อมนอน
The beggar sleeps.
25. อันว่าพระราชา ย่อมทรงเห็น ซึ่งพระพุทธเจ้า
The king sees the Buddha.

อสุภานุปัสสี วิหรนต์

โภชนมฺหิ จ มตฺตณฺญํ

ตํ เว นปฺสทตี มาโร

**Asubhānupassiṃ viharantaṃ
bhojanamhi ca mattaññaṃ
taṃ ve nappasahatī māro**

มารย่อมไม่ครอบงำบุคคลผู้ไม่พิจารณาเห็นความงาม

สำรวจมอินทรีย์ดีแล้ว รู้จักประมาณในการบริโภค

มีศรัทธา และปรารถนาความเพียร

เหมือนพายุพัดโค่นภูเขาศิลาไม่ได้ ฉะนั้น⁶

One who foulness contemplates,
whose faculties are well-restrained,
in food does moderation know,
is full of faith, who's diligent:
that one no Mara overthrows,
as wind does not a rocky mount.

อินฺทริเยสุ สฺสํวตฺ

สทฺธํ อารทฺธวิริยํ

วาโต เสลฺว ปพฺพตํ.

**indriyesu saṣaṃvutaṃ;
saddhaṃ āradḍhavīriyaṃ
vāto selaṃva pabbataṃ.**

⁶ ชุ.ธ.(บาลี) 25/8/16., (ไทย) 25/8/26. महाकालतदेवत्व

บทที่ 3 (Lesson 3)

อการันต์บุ่งลึงค์ และตติยวิภตติ

Vocabulary of Masculine nouns ending in –a and Instrumental case

คำศัพท์ (VOCABULARY)

1. อการันต์ในบุ่งลึงค์ (Masculine nouns ending in –a)

รถ-ratha	ยานพาหนะ, รถ, รถม้า (vehicle, chariot)	สคค-sagga	สวรรค์ (heaven)
สกฏ-sakaṭa	เกวียน (cart)	อสุส-assa	ม้า (horse)
หตถ-hattha	มือ (hand)	มิก-miga	กวาง, เนื้อทราย (deer)
ปาท-pāda	เท้า (foot)	สร-sara	ลูกศร (arrow)
มคค-magga	ทาง (path)	ปาสาณ-pāsāṇa	หิน (rock, stone)
ทีป-dīpa	เกาะ, โคมไฟ (island, lamp)	กกจ-kakaca	เลื่อย (saw)
สาวก-sāvaka	สาวก, ศิษย์ (disciple)	ขคค-khagga	ดาบ (sword)
สมณ-samaṇa	สมณะ, พระ, ฤๅษี (recluse, monk)	โจร-cora	โจร, ขโมย (thief)
ปณจิต-pañḍita	บัณฑิต, นักปราชญ์ (wise man)	ทาส-dāsa	ทาส (slave)

2. อการันต์ในบุ่งลึงค์ (Declension of masculine nouns ending in –a)

ตติยวิภตติ (Instrumental case:) ใช้ประกอบเป็นผู้กระทำหรือเครื่องมือ แปลว่า *ด้วย, โดย, อัน, ตาม, เพราะ, มี, ด้วยทั้ง* ภาษาอังกฤษประกอบคำว่า 'by', 'with', 'through'.

เอกวจนะ เติม เอน ท้ายศัพท์

พหุวจนะ เติม เอหิ ท้ายศัพท์

ฝ่ายเอกวจนะ (Singular:)

- 1) ปุริส + เอน = ปุริเสน purisa + ena = purisna (by means of the man)
- 2) มาตุล + เอน = มาตุเลน mātula + ena = mātulena (with the uncle)
- 3) กสสก + เอน = กสสเกน kassaka + ena = kassakena (through the farmer)

ฝ่ายพหุวจนะ (Plural:)

- 1) ปุริส + เอหิ = ปุริเสหิ purisa + ehi = purirshi (narebhi)
- 2) มาตุล + เอหิ = มาตุเลหิ mātula + ehi = mātulehi (mātulebhi)
- 3) กสสก + เอหิ = กสสเกหิ kassaka + ehi = kassakehi (kassakebhi)

สห, สหฺธิ มีความหมายว่า สมกฺริยา คือทำพร้อมกัน สำนวนแปลว่า “กับ” ใช้คู่กับตติยาวิภัตติบ้าง โดยปกติ สห-ศัพฺท จะเรียงไว้หน้าค่านาม ส่วน สหฺธิ-ศัพฺท จะเรียงไว้หลังค่านามที่ใช้คู่กัน

3. ตัวอย่างในการสร้างประโยค

ฝ่ายเอกวจนะ (Singular:)

- 1) สมโณ ปุริเสน สหฺธิ คามํ คจฺจติ.
Samaṇo purisena saddhiṃ gāmaṃ gacchati.
อันว่าสมณะ ย่อมไป สู่หมู่บ้าน กับ ด้วยบุรุษ
The monk goes to the village with the man.
- 2) ปุตฺโต สห มาตุเลน จนฺทํ ปสฺสติ.
Putto saha mātulena candam passati.
อันว่าบุตรชาย ย่อมเห็น ซึ่งพระจันทร์ กับ ด้วยลุง
The son sees the moon with his uncle.
- 3) กสฺสโก กกเจน รุกฺขํ ฉินฺทติ.
Kassako kakacena rukkham chindati.
อันว่าชาวนา ย่อมตัด ซึ่งต้นไม้ ด้วยเลื่อย
The farmer cuts the tree with a saw.

ฝ่ายพหูวจนะ (Plural:)

- 1) สมณา ปุริเสหิ สหฺธิ คามํ คจฺจนฺติ.
Samaṇā purisehi saddhiṃ gāmaṃ gacchanti.
อันว่าสมณะทั้งหลาย ย่อมไป สู่หมู่บ้าน กับ ด้วยบุรุษทั้งหลาย
Monks go to the village with men.
- 2) ปุตฺตา สห มาตุเลหิ จนฺทํ ปสฺสนฺติ.
Puttā saha mātulehi candam passanti.
อันว่าบุตรชายทั้งหลาย ย่อมเห็น ซึ่งพระจันทร์ กับ ด้วยลุงทั้งหลาย
Sons see the moon with uncles.
- 3) กสฺสกา กกเจหิ รุกฺখে ฉินฺทนฺติ.
Kassakā kakacehi rukkhe chindanti.
อันว่าชาวนาทั้งหลาย ย่อมตัด ซึ่งต้นไม้ทั้งหลาย ด้วยเลื่อยทั้งหลาย
Farmers cut trees with saws.

ประโยคบาลี

อายุสฺมาปี ฐนฺนิโย กุมฺภการปฺตฺโต ตินฺนุกฺกํ กิริตฺวา วสฺสํ อฺปคฺจฺฉิ. อถ โข เต ภิกฺขุ
วสฺสํวฺตฺตา เตมาสจฺเจยฺน ตินฺนุกฺกํ โย ภินฺทิตฺวา ตินฺนญจ กฺกุณฺณญจ ปฏฺฐิสฺมาเมตฺวา ชนปทฺจาริกํ ปกฺกมฺมึสุ.
อายุสฺมา ปน ฐนฺนิโย กุมฺภการปฺตฺโต ตตฺเถว วสฺสํ วลี.⁷

ฐนฺนิโย อ. พระฐนฺนิโย กุมฺภการปฺตฺโต ผู้เป็นบุตรของช่างหม้อ อายุสฺมาปี แม้ผู้มีอายุ
กิริตฺวา ทำแล้ว ตินฺนุกฺกํ ซึ่งกุกฺกัอันมุงแล้วด้วยหญ้า อฺปคฺจฺฉิ เข้าจำแล้ว วสฺสํ ซึ่งพรรษา. อถ โข ครั้งนั้น

⁷ วิ.มทา. (บาลี) 1/84/55.

แล ภิกขุ อ. ภิกขุ ท. เต เหล่านี้ วสฺสวุตฺตา ผู้อยู่จำพรรษาแล้ว เตมาสจฺเจยน โดยการล่องไปแห่ง เดือน 3 ภินฺทิตฺวา รั้อแล้ว ตินฺนุญโย ซึ่งกุญอันมุงแล้วด้วยหญ้า ท. ปญฺฐิตฺวา เมตฺวา เก็บแล้ว ตินฺ จ ซึ่งหญ้า ด้วย กุญฺ จ ซึ่งไม้ ด้วย ปกฺกมฺมฺสฺ หลิกไปแล้ว ชนปทจาริกํ สู่การจาริกในชนบท. ปน ส่วนว่า ธิโย อ. พระธนิยะ กุมภการปุตโต ผู้เป็นบุตรของช่างหม้อ आयสฺมา ผู้มีอายุ วสิ อยู่จำแล้ว วสฺสฺ ซึ่งพรรษา ตตฺเถว ณ ที่นั้นนั้นเกี่ยว.

ท่านพระธนิยกุมภการบุตรทำกุญมุงหญ้าอยู่จำพรรษา ต่อเมื่อล่องไตรมาสไปแล้ว ภิกขุ เหล่านี้รั้อกุญมุงหญ้า เก็บหญ้าและตัวไม้ไว้แล้วพากันหลีกจาริกไปในชนบท ส่วนพระธนิยกุมภการบุตร ยังพักอยู่ที่นั่นตลอดฤดูฝน ฤดูหนาวและฤดูร้อน

ข้อควรจำประจำบท

- 1) การประกอบตติยวิภัติ
- 2) คำศัพท์ที่เป็นคำนาม
- 3) ส่วนนการแปลของ ตติยวิภัติ
- 4) การเรียง สห, สหฺธิ คัพท์

แบบฝึกหัดบทที่ 3 (Exercise 3)

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

1. พุทฺโธ สาวเกหิ สทฺธิ วิหารํ คจฺจติ.
Buddho sāvakehi saddhiṃ vihāraṃ gacchati.
2. ปุริโส สห ปุตุเตน ทิปฺ ชาวติ.
Puriso saha puttana dīpaṃ dhāvati.
3. กสฺสโก สเรณ สีคาลํ วิชฺฌติ.
Kassako sarena sigālaṃ vijjhati.
4. พฺราหฺมณา สห มาตุเลน ปพฺพตฺ อารุหนติ.
Brāhmaṇā saha mātulena pabbataṃ āruhanti.
5. ปุตุตา ปาเทหิ กุกฺกุเร ปหฺรณติ.
Puttā pādehi kukkure paharanti.
6. มาตุโล ปุตุเตหิ สทฺธิ รเณณ คามํ อาคจฺจติ.
Mātulo puttehi saddhiṃ rathena gāmaṃ āgacchati.
7. กุมารํ หตฺถेหิ ปตฺเต อاهرณติ.
Kumārā hatthehi patte āharanti.
8. โจรํ มคฺเคน อสฺสํ หรติ.
Coro maggena assaṃ harati.
9. กสฺสโก อาวาฏํ โอรุหติ.
Kassako āvāṭaṃ oruhati.
10. ภูปาลาสห ปณฺฑิตฺเตหิ สมเณ ปสฺสนติ.
Bhūpālā saha paṇḍitehi samaṇe passanti.
11. ปณฺฑิตํ ภูปาเลน สห ตถาคตํ วนฺทติ.
Paṇḍito bhūpālena saha Tathāgataṃ vandati.
12. ปุตุตา สหาเยน สทฺธิ โอรุณํ ภูณฺชนติ.
Puttā sahāyena saddhiṃ odanaṃ bhuñjanti.
13. วาณิโฆ ปาสาเณน มิคํ ปหฺรติ.
Vāṇijo pāsāṇena migāṃ paharati.
14. สุนขา ปาเทหิ อาวาฏํ ฆณฺนติ.
Sunakhā pādehi āvāṭe khaṇanti.
15. พฺราหฺมโณ สห ปุตุเตน สุริยํ วนฺทติ.
Brāhmaṇo saha puttana suriyaṃ vandati.
16. กสฺสโก โสเณหิ สทฺธิ รุกฺเข รุกฺขติ.
Kassako soṇehi saddhiṃ rukkhe rakkhati.
17. สุกฺโต สห สาวเกหิ วิหารํ อาคจฺจติ.
Sugato saha sāvakehi vihāraṃ āgacchati.
18. ยาจโก ปตฺเตน ภตฺตํ อاهرติ.
Yācako pattana bhattaṃ āharati.
19. ปณฺฑิตา สคฺคํ คจฺจณติ.
Paṇḍitā saggāṃ gacchanti.

20. กุมารา อสเสหิ สหฺธิ คามํ ชาวนฺติ.
Kumārā assehi saddhiṃ gāmaṃ dhāvanti.
21. โจโร ชคฺเคน นโร ปหฺรติ.
Coro khaggena naraṃ paharati.
22. วาณิโช สกฺเณน ทีเป อหฺรติ.
Vāṇijo sakaṭena dīpe āharati.
23. อสฺสา มคฺเคน ชาวนฺติ.
Assā maggena dhāvanti.
24. ลีคาลา มิเคหิ สหฺธิ ปพฺพตฺ ชาวนฺติ.
Sigālā migeḥi saddhiṃ pabbataṃ dhāvanti.
25. ภูปาโล สห ปณฺตฺิเตน มนุสฺเส รกฺขติ.
Bhūpālo paṇḍitena saha manusse rakkhati.

จงแปลเป็นภาษาบาลี

1. อันว่าสมณะ ย่อมเห็น ซึ่งพระพุทธเจ้า กับ ด้วยเพื่อน
The recluse sees the Buddha with his friend.
2. อันว่าพระสาวกทั้งหลาย ย่อมไป สู่วิหาร กับ ด้วยพระพุทธเจ้า
Disciples go to the monastery with the Buddha.
3. อันว่าม้า ย่อมวิ่งไป สู่ภูเขา กับ ด้วยสุนัขทั้งหลาย
The horse runs to the mountain with the dogs.
4. อันว่าเด็กชาย ย่อมตี (ขว้าง) ซึ่งเกาะ ด้วยหิน
The boy hits the lamp with a stone.
5. อันว่าพ่อค้า ย่อมยิง ซึ่งกวางทั้งหลาย ด้วยลูกศรทั้งหลาย
Merchants shoot deer with arrows.
6. อันว่าชาวนาทั้งหลาย ย่อมขุด ซึ่งหลุมทั้งหลาย ด้วยมือทั้งหลาย
Farmers dig pits with their hands.
7. อันว่าเด็กชายทั้งหลาย ย่อมไป สู่วิหาร โดยรถ กับ ด้วยลุง
Boys go to the monastery by chariot with their uncle.
8. อันว่าพราหมณ์ ย่อมหุง ซึ่งข้าว กับ ด้วยเพื่อน
The brahmin cooks rice with his friend.
9. อันว่าพระราชา ย่อมคุ้มครอง ซึ่งเกาะ กับ ด้วยบัณฑิตทั้งหลาย
The king protects the island with wise men.
10. อันว่าพระราชาทั้งหลาย ย่อมทรงบูชา ซึ่งสมณะทั้งหลาย กับ ด้วยพระโอรสทั้งหลาย
Kings worship monks with their sons.
11. อันว่าโจรทั้งหลาย ย่อมนำมา ซึ่งม้าทั้งหลาย สู่เกาะ
Thieves bring horses to the island.
12. อันว่าพระสาวกทั้งหลาย ย่อมปีนขึ้น ซึ่งภูเขาทั้งหลาย กับ ด้วยคนทั้งหลาย
Disciples climb mountains with men.
13. อันว่าพ่อค้าทั้งหลาย ย่อมตัด ซึ่งต้นไม้ทั้งหลาย กับ ด้วยชาวนาทั้งหลาย
Merchants cut trees with farmers.
14. อันว่าขอทาน ย่อมขุด ซึ่งหลุม กับ ด้วยเพื่อน
The beggar digs a pit with a friend.

15. อันว่าพราหมณ์ ย่อมเห็น ซึ่งพระจันทร์ กับ ด้วยลุงทั้งหลาย
The brahmin sees the moon with his uncles.
16. อันว่าโจร ย่อมตี ซึ่งม้า ด้วยดาบ
The thief hits the horse with a sword.
17. อันว่าลูกชาย ยื่อนนำมา ซึ่งข้าว โดยชาม
The son brings rice in a bowl.
18. อันว่าเด็กชายทั้งหลาย ย่อมวิ่งไป สู่ภูเขา กับ ด้วยสุนัขทั้งหลาย
Boys run to the mountain with their dogs.
19. อันว่าพ่อค้าทั้งหลาย ย่อมมา สู่หมู่บ้าน โดยเกวียนทั้งหลาย กับ ด้วยชาวนาทั้งหลาย
Merchants come to the village by carts with farmers.
20. อันว่าลุงทั้งหลาย ย่อมมา สู่วิหาร โดยรถทั้งหลาย กับ ด้วยลูกชายทั้งหลาย
Uncles come to the monastery by chariots with their sons.
21. อันว่าสุนัขจิ้งจอก ย่อมวิ่งไป สู่ภูเขา โดยหนทาง
Jackals run to the mountain along the road.
22. อันว่าสุนัขทั้งหลาย ย่อมขุด ซึ่งหลุมทั้งหลาย กับ ด้วยขาทั้งหลาย
Dogs dig pits with their feet.
23. อันว่าคน ยื่อนนำไป ซึ่งเลื่อย ด้วยมือ
The man carries a saw in his hand.
24. อันว่าสมณะทั้งหลาย ย่อมไป สู่สวรรค์
Recluses go to heaven.
25. อันว่าพระพุทธเจ้า ย่อมเสด็จมา สู่หมู่บ้าน กับ ด้วยพระสาวกทั้งหลาย
The Buddha comes to the village with his disciples.

น ทิ เวเรน เวรานิ
อเวเรน จ สมมन्ติ

**Na hi verena verāni,
averena ca sammanti,**

เพราะว่าในกาลไหน ๆ เวรทั้งหลายในโลกนี้

ย่อมไม่สงบระงับด้วยเวร

แต่เวรทั้งหลายย่อมสงบระงับด้วยการไม่จองเวร

นี้เป็นธรรมเก่า⁸

Indeed, hatred is not at any time appeased by hatred here;
but is appeased by non-hatred, this is the truth of old.

สมมन्ตีธ กุทาจนํ

เอส ธมโม สนนตโน.

**sammantīdha kudācanaṃ;
esa dhammo sanantano.**

⁸ ชุ.ธ.(บาลี) 25/5/16., (ไทย) 25/5/25. กาลียกุกชินีวตถุ

บทที่ 4 (Lesson 4)
อการันต์ปุงลิงค์ และปัญจมีวิภัตติ
Vocabulary of Masculine nouns ending in –a and Ablative case

คำศัพท์ (VOCABULARY)

1. อการันต์ในปุงลิงค์ (Masculine nouns ending in –a)

ธีร-dhīvara	ชาวประมง, คนหาปลา (fisherman)	สาฎก-sāṭaka	ผ้าสาฎก, เสื้อผ้า (garment)
มจจ-maccha	ปลา (fish)	รชก-rajaka	ช่างย้อมผ้า, คนซักผ้า, (washerman)
ปิฎก-piṭaka	ตะกร้า (basket)	สปป-sappa	งู (serpent)
อมจจ-amacca	อำมาตย์, รัฐมนตรี (minister)	ปญห-pañha	ปัญหา, คำถาม (question)
อุปาสก-upāsaka	อุบาสก, ผู้มีศรัทธา (lay devotee)	สุก-suka สุว- suva	นกแก้ว, นกแขกเต้า (parrot)
ปราสาท-pāsāda	ปราสาท, พระราชวัง (palace)	โสปาน-sopāna	บันได (stairway)
ทารก-dāraka	เด็ก, ทารก (child)	สุกร-sūkara วราห-varāha	หมู, สุกร (pig)

คำกริยา (Verbs) เฉพาะฝ่ายเอกวจนะ ถ้าเปลี่ยนเป็นพหูวจนะให้เติม นติ ทำยเคำกริยา

ปัตติ-patati	ย่อมตก-falls	ปกโกสติ-pakkosati	ย่อมร้องเรียก, ย่อมเรียกหา-calls, summons
โรวติ-dhovati	ย่อมล้าง, ซัก-washes	ขาหติ-khādati	ย่อมเคี้ยวกิน-eats
อิจจติ-icchati	ย่อมปรารถนา, ย่อมต้องการ-wishes, desires	หนติ-hanati	ย่อมฆ่า-kills
ทสติ-ḍasati	ย่อมกัด-bites	โอตรติ-otarati	ย่อมข้ามลง, ย่อมลง-descends
ปุจจติ-pucchati	ย่อมถาม-questions	นิกขมติ-nikkhamati	ย่อมออกไป-leaves, sets out

2. อการันต์ในปุงลิงค์ (Declension of masculine nouns ending in –a)

ปัญจมีวิภัตติ (Ablative case:) ใช้เป็นที่ออกไป แปลว่า **แต่, จาก, กว่า, เหตุ, เพราะ**
 ภาษาอังกฤษประกอบคำว่า **From**

เอกวจนะ เติม อา, มหา, สฺมา ท้ายศัพท์
พหุวจนะ เติม เอหิ ท้ายศัพท์

ฝ้ายเอกวจนะ (Singular:)

1) ปุริส + อา, มหา, สฺมา = ปุริสา, ปุริสมหา, ปุริสสฺมา purisa + ā, mhā, smā = purisā, purisamhā, purisasmā (From the man)

2) มาตุล + อา, มหา, สฺมา = มาตุลา, มาตุลมหา, มาตุลสฺมา mātula + ā, mhā, smā = mātulā, mātulamhā, mātulasmā (From the uncle)

3) กสฺสก + อา, มหา, สฺมา = กสฺสกา, กสฺสกมหา, กสฺสกสฺมา kassaka + ā, mhā, smā = kassakā, kassakamhā, kassakasmā (From the farmer)

ฝ้ายพหุวจนะ (Plural:)

1) ปุริส + เอหิ = ปุริเสหิ purisa + ehi = purisehi (purisebhi) (From men)
2) มาตุล + เอหิ = มาตุเลหิ mātula + ehi = mātulehi (mātulebhi) (From uncles)

3) กสฺสก + เอหิ = กสฺสเกหิ kassaka + ehi = kassakehi (kassakebhi) (From farmers)

3. ตัวอย่างในการสร้างประโยค

ฝ้ายเอกวจนะ (Singular:)

1) ยาจโก ปุริสมหา ภตฺตํ ยาจติ.

Yācako purisamhā bhattam yācati.

อันว่าขอทาน ย่อมขอ ซึ่งข้าว จากบุรุษ

The beggar asks for rice from the man.

2) ปุตุโต มาตุลมหา ปญฺหํ ปุจฺจติ.

Putto mātulamhā pañham pucchati.

อันว่าลูกชาย ย่อมถาม ซึ่งปัญหา จากลุง

The son asks a question from the uncle.

3) กสฺสโก รุกฺขสฺมา ปตติ.

Kassako rukkhasmā patati.

อันว่าชาวนา ย่อมตก จากต้นไม้

The farmer falls from the tree.

ฝ้ายพหุวจนะ (Plural:)

1) ยาจกา ปุริเสหิ ภตฺตํ ยาจนติ.

Yācakā purisehi bhattam yācanti.

อันว่าขอทานทั้งหลาย ย่อมขอ ซึ่งข้าว จากบุรุษทั้งหลาย

Beggars ask for rice from men.

2) ปุตฺตา มาตุเลหิ ปญฺहे ปุจฺจนติ.

Puttā mātulehi pañhe pucchanti.

อันว่าลูกชายทั้งหลาย ย่อมถาม ซึ่งปัญหาทั้งหลาย จากลุงทั้งหลาย

Sons ask questions from uncles.

3) กสสกา รุกฺเขหิ ปตฺนติ.

Kassakā rukkhehi patanti.

อันว่าชาวนาทั้งหลาย ย่อมตก จากต้นไม้ทั้งหลาย

Farmers fall from trees.

ประโยชน์บาลี

เตน โข ปน สมเยน อณฺณตโร ภิกฺขุ วิหารํ ฉาเทตฺวา โอตฺรติ. อณฺณตโร ภิกฺขุ ตํ ภิกฺขุ เอตทโวจ “อาวุโส อิตฺโต โอตฺราหิ”ติ. โส เตน โอตฺรนฺโต ปริปตฺติวาทา กาลมกาลี. ตสฺส กุกฺกัจจํ อโหสิ.⁹

ปน ก็ สมเยน โดยสมัย เตน โข นั้น แล ภิกฺขุ อ. ภิกฺขุ อณฺณตโร รูปหนึ่ง ฉาเทตฺวา มุง แล้ว วิหารํ ซึ่ง(หลังคา)วิหาร โอตฺรติ จะลง. ภิกฺขุ อ. ภิกฺขุ อณฺณตโร อีกรูปหนึ่ง อโวจ ได้กล่าวแล้ว เอตํ วจันํ ซึ่งคำนี้ ตํ ภิกฺขุ กะภิกฺขุ นั้น อิติ ว่า “อาวุโส แนะนำท่านผู้มีอายุ ตวํ อ. ท่าน โอตฺราหิ จงลง อิตฺโต โดยทางนี้”. โส ภิกฺขุ อ. ภิกฺขุ นั้น โอตฺรนฺโต ลงอยู่ เตน มคฺเคน โดยทาง นั้น ปริปตฺติวาทา พลัดตก แล้ว อกาลิ ได้กระทำแล้ว กาลิ ซึ่งกาละ. กุกฺกัจจํ อ. ความเตือนร้อนใจ ตสฺส ภิกฺขุโน ของภิกฺขุ นั้น อโหสิ ได้มีแล้ว.

สมัยนั้น ภิกฺขุรูปหนึ่งมุงหลังคาวิหารเสร็จแล้วจะลง อีกรูปหนึ่งบอกท่านว่า “นิมนต์ท่าน ลงมาทางนี้” ภิกฺขุนั้นจึงลงทางนั้น ได้พลัดตกลงมาถึงแกมรณภาพ ภิกฺขุรูปที่บอกเกิดความกังวลใจ

ข้อควรจำประจำบท

- 1) การประกอบปัญญาวิธีปฏิบัติ
- 2) คำศัพท์ที่เป็นคำนามและคำกริยา
- 3) สำนวนการแปลของ ปัญญาวิธีปฏิบัติ

⁹ วิ.มทา. (บาลี) 1/183/113.

แบบฝึกหัดบทที่ 4 (Exercise 4)

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

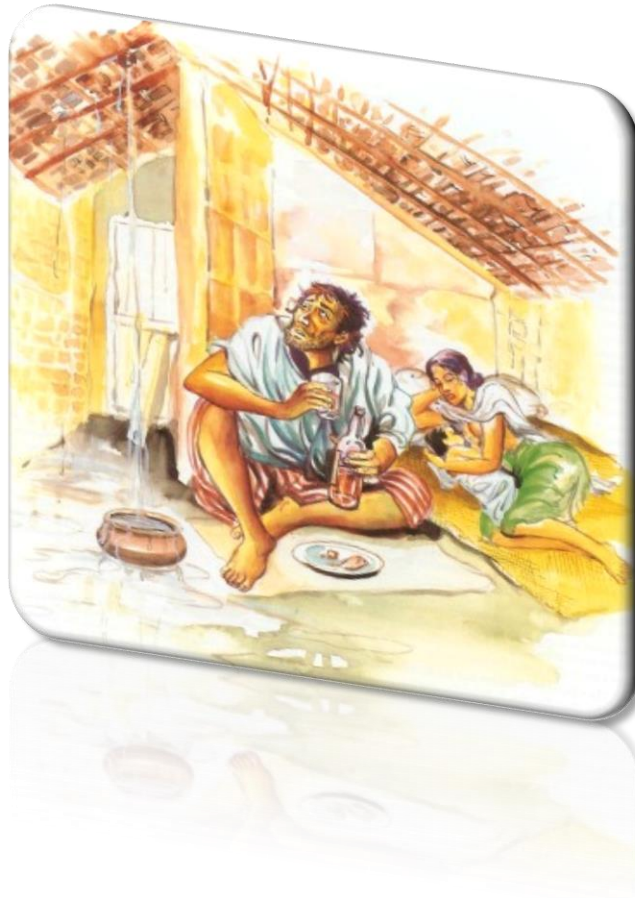
1. โจรา คามมหา ปพพตฺ ธาวนฺติ.
Corā gāmamhā pabbataṃ dhāvanti.
2. ทารโก มาตุลสมา โอนํ ยาจติ.
Dārako mātulasmā odanaṃ yācati.
3. กุมารโ สปานมหา ปตติ.
Kumāro sopānamhā patati.
4. มาตุลา สาฏเก โธวฺนติ.
Mātulā sāṭake dhovanti.
5. อีวรา ปิฏเกหิ มจฺเฒ ออาหารนฺติ.
Dhīvarā piṭakehi macche āharanti.
6. อุปาสกา สมณฺหิ สทฺธิ วิหารสมา นิกฺขมนฺติ.
Upāsakā samaṇehi saddhiṃ vihārasmā nikkhamanti.
7. พฺรหฺมโณ กกเจณ รุกฺขํ ฉินฺทติ.
Brāhmaṇo kakacena rukkhaṃ chindati.
8. กุมารรา สห มิตเตหิ ภูปาลํ ปสฺสนฺติ.
Kumārā saha mittehi bhūpālaṃ passanti.
9. วาณิโช อสฺเสน สทฺธิ ปพพตฺสมา โอรุหฺติ.
Vāṇijo assena saddhiṃ pabbatasmā oruhati.
10. ยาจโก กสฺสกสมา โสณํ ยาจติ.
Yācako kassakasmā soṇaṃ yācati.
11. สปปา ปพพเตหิ คามํ โอตฺรนฺติ.
Sappā pabbatehi gāmaṃ otaranti.
12. อมจฺจา สเรหิ มิเค วิชฺฌนฺติ.
Amaccā sarehi mige vijjhanti.
13. โจโร คามมหา สกฺเฏน สาฏเก หรฺติ.
Coro gāmamhā sakaṭena sāṭake harati.
14. ภูปาลโ อมจฺเจหิ สทฺธิ รเถน ปาสาทํ อาคจฺจติ.
Bhūpālo amaccehi saddhiṃ rathena pāsādaṃ āgacchati.
15. สุกฺรา ปาเทหิ อาวาฏฺเฐ ขณฺนฺติ.
Sūkarā pādehi āvāṭṭhe khaṇanti.
16. กุมารโ สห สหายเกหิ สาฏเก โธวฺติ.
Kumāro saha sahāyakehi sāṭake dhovati.
17. สมณา คามมหา อุปาสเกหิ สทฺธิ นิกฺขมนฺติ.
Samaṇā gāmamhā upāsakehi saddhiṃ nikkhamanti.
18. กุกฺกุโร ปิฏกฺมหา มจฺฉิ ขาทติ.
Kukkuro piṭakamhā macchaṃ khādanti.
19. มิตโต ปุตฺตมหา สุนขํ ยาจติ.
Mitto puttamhā sunakhaṃ yācati.

20. พุทโธ สาวเก ปุจฺฉติ.
Buddho sāvake pucchati.
21. อมจจา ปณฺธิเตหิ ปณฺเห ปุจฺฉนฺติ.
Amaccā paṇḍitehi pañhe pucchanti.
22. รชโก สห สหาเยน สาฏฺกํ โธวติ.
Rajako saha sahāyena sāṭakam dhovati.
23. มจฺฉา ปิฏกมฺหา ปตฺนติ.
Macchā piṭakamhā patanti.
24. โจรา ปาสาณฺเห วิราเห ปหฺรณฺติ.
Corā pāsāṇehi varāhe paharanti.
25. อมจโจ ปาสาทมฺหา สุวํ อหฺรติ.
Amacco pāsādamhā suvaṃ āharati.

จงแปลเป็นภาษาบาลี

1. อันว่าม้าทั้งหลาย ย่อมวิ่งไป สู่ภูเขา จากหมู่บ้าน
Horses run from the village to the mountain.
2. อันว่าพ่อค้าทั้งหลาย ย่อมมา สู่วิหาร กับ ด้วยอุบาสกทั้งหลาย จากเกาะ
Merchants come from the island to the monastery with lay devotees.
3. อันว่าโจรทั้งหลาย ย่อมยิง ซึ่งหมูทั้งหลาย ด้วยลูกศรทั้งหลาย
Thieves shoot pigs with arrows.
4. อันว่าอุบาสก ย่อมถาม ซึ่งธรรมะ จากสมณะ
The lay devotee questions (about) the dhamma from the recluse.
5. อันว่าทารก ย่อมตก จากหิน กับ ด้วยเพื่อน
The child falls from the rock with a friend.
6. อันว่าสุนัข ย่อมกัด ซึ่งทารก
The dog bites the child.
7. อันว่าอำมาตย์ทั้งหลาย ย่อมออกไป จากพระราชวัง กับ ด้วยพระราชชา
Ministers set out from the palace with the king.
8. อันว่าคน ย่อมนำมา ซึ่งกวาง จากเกาะ
The man brings a deer from the island.
9. อันว่าชาวนา ย่อมลง จากต้นไม้
The farmer gets down from the tree.
10. อันว่าสุนัขทั้งหลาย ย่อมวิ่งไป โดยถนน กับ ด้วยม้าทั้งหลาย
Dogs run along the road with horses.
11. อันว่าเด็กชายทั้งหลาย ย่อมนำไป ซึ่งประทีปทั้งหลาย จากพ่อค้าทั้งหลาย
Boys take away lamps from merchants.
12. อันว่าโจร ย่อมลง จากปราสาท
The thief gets down from the stairway.
13. อันว่าพ่อค้าทั้งหลาย ย่อมนำมา ซึ่งนกแก้วทั้งหลาย จากภูเขา
Merchants bring parrots from mountains.
14. อันว่าม้า ย่อมถีบ ซึ่งงู ด้วยเท้า
The horse hits the serpent with its foot.

15. อันว่าลุง ย่อมเห็น ซึ่งสมณะทั้งหลาย จากภูเขาทั้งหลาย กับ ด้วยเพื่อนทั้งหลาย
The uncle, with his friends, sees recluses from the mountains.
16. อันว่าพ่อค้าทั้งหลาย ย่อมนำมา ซึ่งม้าทั้งหลาย สู่พระราชวัง จากเกาะ
Merchants bring horses to the palace from the island.
17. อันว่าอำมาตย์ ย่อมถาม ซึ่งโจร
The minister questions the thief.
18. อันว่าชาวนา ย่อมกิน ซึ่งข้าวสุก กับ ด้วยช่างย้อมผ้า
The farmer eats rice with the washerman.
19. อันว่าทารก ย่อมตก จากปราสาท
The child falls from the stairway.
20. อันว่าชาวประมง ย่อมปีนขึ้น ซึ่งภูเขา กับ ด้วยลุง
The fisherman climbs the mountain with his uncle.
21. อันว่าขอทาน ย่อมนอน กับ ด้วยสุนัข
The beggar, together with his dog, sleeps.
22. อันว่าพระราชาทันหลาย ย่อมคุ้มครอง ซึ่งเกาะทั้งหลาย กับ ด้วยอำมาตย์ทั้งหลาย
Kings protect islands with their ministers.
23. อันว่าพระราชาย่อมทรงบูชา ซึ่งพระพุทธรเจ้า จากพระราชวัง
The king worships the Buddha from his palace.
24. อันว่าคน ย่อมฆ่า ซึ่งงู ด้วยดาบ
The man kills a serpent with a sword.
25. อันว่าชาวประมงทั้งหลาย ย่อมนำมา ซึ่งปลาทั้งหลาย สู่หมู่บ้าน จากเกวียนทั้งหลาย
Fishermen bring fish to the village in carts.
26. อันว่าหมูทั้งหลาย ย่อมวิ่งไป สู่ภูเขา จากหมู่บ้าน
Pigs run from the village to the mountain.
27. อันว่าอุบาสกทั้งหลาย ย่อมถาม ซึ่งปัญหาทั้งหลาย จากบัณฑิต
Lay devotees ask questions from the wise man.
28. อันว่าลูกชาย ย่อมนำมา ซึ่งนกแก้ว จากต้นไม้
The son brings a parrot from the tree.
29. อันว่าบัณฑิตทั้งหลาย ย่อมไป สู่วิหาร
Wise men go to the monastery.
30. อันว่าพระสาวกทั้งหลาย ย่อมไป สู่หมู่บ้าน โดยถนน
Disciples go along the road to the village.

ยถา อคารํ ทุจจนนํ
เอวํ อภาวิตํ จิตตํ

**Yathā agāraṃ ducchannaṃ,
evaṃ abhāvitaṃ cittaṃ,**

ฝนย่อมรั่วรดเรือนที่มุงไม่ดีได้ ฉันทใจ
ราคะย่อมรั่วรดจิตที่ไม่ได้อบรมได้ ฉันทนั้น¹⁰

As a house ill-thatched the rain penetrates;
so a mind undeveloped greed penetrates.

วุฏฺฐี สมติวิจฺจติ
ราโค สมติวิจฺจติ.

**vuṭṭhī samativijjhati;
rāgo samativijjhati.**

¹⁰ ชุ.ธ.(บาลี) 25/13/17., (ไทย) 25/13/28. นนทตเถรวตฺถุ

บทที่ 5 (Lesson 5)
อการันต์บุ่งลิงค์ และจตุตถีวิภัตติ
Vocabulary of Masculine nouns ending in –a and Dative case

คำศัพท์ (VOCABULARY)

1. อการันต์ในบุ่งลิงค์ (Masculine nouns ending in –a)

ตาปส- tāpasa	ดาบส, ฤๅษี (hermit)	อช- aja	แพะ (goat)
อาจารย์- ācariya	ครู, อาจารย์ (teacher)	วานร- vānara มกกฎ- makkaṭa	ลิง (monkey)
เวชช- vejja	หมอ (doctor)	ลาภ- lābha	ลาภ, กำไร (profit)
สีห- siha	สิงโต (lion)	มณจ- mañca	เตียง, ที่นอน (bed)
ลูททก- luddaka	พราน, คนล่าสัตว์ (hunter)	กุกุททาล- kuddāla	จอบ (hoe)

คำกริยา (Verbs) เฉพาะฝ่ายเอกวจนะ ถ้าเปลี่ยนเป็นพหูวจนะให้เติม นติ ทำยคำกริยา

โรทติ- rodati	ย่อมร้องไห้-cries	อาททติ- ādadāti	ย่อมถือเอา-takes
หสติ- hasati	ย่อมหัวเราะ, ร่าเริง-laughs	กีฬติ- kīḷati	ย่อมเล่น-plays
ลภติ- labhati	ย่อมได้, ย่อมได้รับ-gets, receives	นหายติ- nahāyati	ย่อมอาบ-bathes
ปวิสติ- pavisati	ย่อมเข้าไป-enters	อากทตติ- ākadḍhati	ย่อมลากมา, คร่ำมา, ดุดมา-drags
ททติ- dadāti	ย่อมให้-gives	ปชทติ- pajahati	ย่อมละทิ้ง, วาง-gives up, abandons

2. อการันต์ในบุ่งลิงค์ (Declension of masculine nouns ending in –a)

จตุตถีวิภัตติ (Dative case:) ใช้เป็นผู้รับ แปลว่า **แก่, เพื่อ, ต่อ** ภาษาอังกฤษประกอบด้วยคำ
 ว่า for, to

เอกวจนะ เติม อาย, สส ทำยศัพท์
 พหูวจนะ เติม อานัน ทำยศัพท์

ฝ่ายเอกวจนะ (Singular:)

1) ปุริส + อาย, สส = ปุริสาย, ปุริสสส purisa + āya, ssa = purisāya, purisassa
 (for or to the man)

2) มาตุล + อาย, สส = มาตุลลายน, มาตุลลสส mātula + āya, ssa = mātulāya, mātulassa
 (for or to the uncle)

3) กสสก + อาย, สส = กสสกาย, กสสกสส *kassaka + āya, ssa = kassakāya, kassakassa (for or to the farmer)*

ฝ่ายพหุวจนะ (Plural:)

- 1) ปุริส + อานํ = ปุริสานํ *purisa + ānaṃ = purisānaṃ (for or to men)*
- 2) มาตุล + อานํ = มาตุลานํ *mātula + ānaṃ = mātulānaṃ (for or to uncles)*
- 3) กสสก + อานํ = กสสกานํ *kassaka + ānaṃ = kassakānaṃ (for or to farmers)*

3. ตัวอย่างในการสร้างประโยค

ฝ่ายเอกวจนะ (Singular:)

- 1) ชีวโร ปุริสาย มจฺฉํ อหารติ.
Dhīvaro purisāya macchaṃ āharati.
อันว่าชาวประมง ย่อมนำมา ซึ่งปลา เพื่อบุรุษ
The fisherman brings a fish for the man.
- 2) ปุตฺโต มาตุลสฺส โอนํ ททาติ.
Putto mātulassa odanaṃ dadāti.
อันว่าบุตรชาย ย่อมให้ ซึ่งข้าวสุก แก่ลุง
The son gives rice to the uncle.
- 3) วาณิโช กสฺสกสฺส อชํ ททาติ.
Vāṇijo kassakassa ajaṃ dadāti.
อันว่าพ่อค้า ย่อมให้ ซึ่งแพะ แก่ชาวนา
The merchant gives a goat to the farmer.

ฝ่ายพหุวจนะ (Plural:)

- 1) ชีวรา ปุริสานํ มจฺเช อหารนติ.
Dhīvarā purisānaṃ macche āharanti.
อันว่าชาวประมงทั้งหลาย ย่อมนำมา ซึ่งปลาทั้งหลาย เพื่อบุรุษทั้งหลาย
Fishermen bring fish for men.
- 2) ปุตฺตา มาตุลานํ โอนํ ททาติ.
Puttā mātulānaṃ odanaṃ dadanti.
อันว่าบุตรชายทั้งหลาย ย่อมให้ ซึ่งข้าวสุก แก่ลุงทั้งหลาย
Sons give rice to uncles.
- 3) วาณิชา กสฺสกานํ อเช ททาติ.
Vāṇijā kassakānaṃ aje dadanti.
อันว่าพ่อค้าทั้งหลาย ย่อมให้ ซึ่งแพะทั้งหลาย แก่ชาวนาทั้งหลาย
Merchants give goats to farmers.

ประโยคบาลี

อถ โข เต ภิกขุ วณณวนโต อเหตุ ปิณินทริยา ปสนนมุขวณณา วิปสนนฉวิวณณา. อาจิณณ โข เปนตํ วสฺสํ วุตถานํ ภิกขุณํ ภควนตํ ทสสนาย อุปสงกมิตฺตํ. อถ โข เต ภิกขุ วสฺสํ วุตถา เตมาสจเจยเน เสนาสนํ สํสาเมตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย ๆเปฯ ภควนตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนตํ นิสิตฺสฺ.¹¹

อถ โข ครั้งนั้น แล เต ภิกขุ อ. ภิกขุ ท. เหล่านี้ วณณวนโต เป็นผู้มัวรรณะ ปิณินทริยา เป็นผู้มัวอินทริย์ผ่องใสแล้ว ปสนนมุขวณณา เป็นผู้มัวไบหน้าเอิบอิมแล้ว วิปสนนฉวิวณณา เป็นผู้มัวผิวพรรณผุดผ่องแล้ว อเหตุ ได้เป็นแล้ว. ปน กิ เอตํ วตฺตํ อ. วัตรนี้ อาจิณณ โข เป็นวัตรภิกษุ ประพฤติแล้ว โหติ ย่อมมี ภิกขุณํ แก่ภิกษุ ท. วุตถานํ ผู้อยู่จำแล้ว วสฺสํ ซึ่งพรรษา อุปสงกมิตฺตํ เพื่ออันเข้าไป ทสสนาย เพื่ออันเห็น ภควนตํ ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า. อถ โข ครั้งนั้น แล เต ภิกขุ อ. ภิกขุ ท. เหล่านี้ วสฺสํ วุตถา ผู้อยู่จำแล้ว ซึ่งพรรษา เตมาสจเจยเน โดยการล่องไปแห่งเดือน 3 สํสาเมตฺวา เก็บแล้ว เสนาสนํ ซึ่งเสนาสนะ อาทาย ถือเอาแล้ว ปตฺตจิวรํ ซึ่งบาตรและจีวร ฯลฯ อภิวาเทตฺวา ถวายบังคมแล้ว ภควนตํ ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า นิสิตฺสฺ นิ่งแล้ว เอกมนตํ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง.

ต่อมา ภิกษุเหล่านี้ จึงเป็นผู้มีน้ำมึนวล มีอินทริย์ผ่องใส มีไบหน้าเอิบอิม มีผิวพรรณผุดผ่อง มีประเพณีอยู่ว่า เมื่อภิกษุทั้งหลายออกพรรษาแล้วจะไปเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ครั้นภิกษุเหล่านี้จำพรรษาครบ 3 เดือนแล้วจึงเก็บเสนาสนะ ถือบาตรและจีวร ฯลฯ ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้วนั่งลงอยู่ ณ ที่สมควร

ข้อควรจำประจำบท

- 1) การประกอบจตุตถีวิภัตติ
- 2) คำศัพท์ที่เป็นคำนามและคำกริยา
- 3) สำนวนการแปลของ จตุตถีวิภัตติ

¹¹ วิ.มหา. (บาลี) 1/194/123.

แบบฝึกหัดบทที่ 5 (Exercise 5)

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

1. วาณิโซ รชกสฺส สาฏฺกํ ททาติ.
Vāṇijo rajakassa sātakaṃ dadāti.
2. เวชโซ อัจริยสฺส ทีปํ อหารติ.
Vejjo ācariyassa dīpaṃ āharati.
3. มิคา ปาสาณมหา ปพฺพตฺ ฐาวนติ.
Migā pāsāṇamahā pabbataṃ dhāvanti.
4. มนุสฺสา พุทฺเธหิ ธมฺมํ ลภนติ.
Manussā Buddhehi dhammaṃ labhanti.
5. ปุริโส เวชชยาย สกฺกํ อากคฺคตติ.
Puriso vejjāya sakataṃ ākaḍḍhati.
6. ทารโก หตฺถေန ยาจกสฺส ภตฺตํ อหารติ.
Dārako hatthena yācakassa bhattaṃ āharati.
7. ยาจโก อัจริยาย อาวาฏฺ ฆนติ.
Yācako ācariyāya āvāṭaṃ khaṇati.
8. รชโก อมจฺจานํ สาฏฺเก ททาติ.
Rajako amaccānaṃ sātakaṃ dadāti.
9. พราหมโณ สาวกานํ มณฺเญ อหารติ.
Brāhmaṇo sāvakānaṃ mañce āharati.
10. วานโร รุกฺขมหา ปตติ, กุกฺกุโร วานโร ทสติ.
Vānaro rukkhamhā patati, kukkuro vānaraṃ ḍasati.
11. อีวร่า ปิฏฺเฑหิ อมจฺจานํ มจฺเญ อหารนติ.
Dhīvarā piṭṭakehi amaccānaṃ macche āharanti.
12. กสฺสโก วาณิชาย รุกฺขํ ฉินฺทติ.
Kassako vāṇijāya rukkhaṃ chindati.
13. โจโร กุทฺทาเลน อัจริยาย อาวาฏฺ ฆนติ.
Coro kuddālena ācariyāya āvāṭaṃ khaṇati.
14. เวชโซ ปุตฺตานํ ภตฺตํ ปจติ.
Vejjo puttānaṃ bhattaṃ pacati.
15. ตาปโส ลุทฺทเกน สทฺธิํ ภาสติ.
Tāpaso luddakena saddhiṃ bhāsati.
16. ลุทฺทโก ตาปสฺสส ทีปํ ททาติ.
Luddako tāpasassa dīpaṃ dadāti.
17. สีหา มิเค หนนติ.
Sihā mige hananti.
18. มกฺกโฏ สห ปุตฺเตน รุกฺขํ อารุหติ.
Makkaṭṭo saha puttena rukkhaṃ āruhati.
19. สมณ่า อุปาสเกหิ โอนนํ ลภนติ.
Samaṇā upāsakehi odanaṃ labhanti.

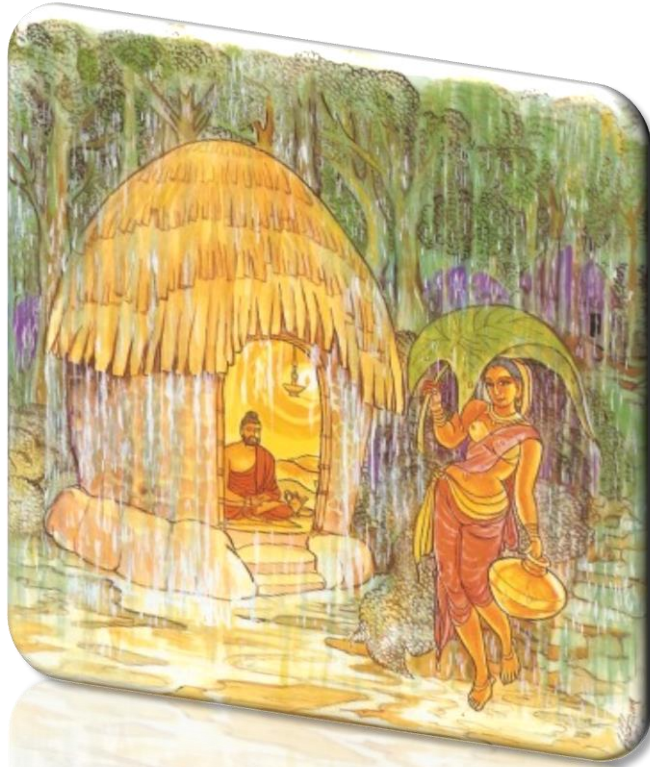
20. ทารกา โรหนติ, กุมารโห หสติ, มาตุโล กุมารํ ปหริติ.
Dārakā rodanti, kumāro hasati, mātulo kumāraṃ paharati.
21. วานรา ปพพตมहा โอรุหนติ, รุกเข อารุหนติ.
Vānarā pabbatamhā oruhanti, rukkhe āruhanti.
22. โจรา รถํ ปวิสสนติ, อมจโจจ รถํ ปชหติ.
Corā rathaṃ pavisanti, amacco rathaṃ pajahati.
23. อาจารย์โย ทารกาย รุกขมहा สุกํ อหารติ.
Ācariyo dārakāya rukkhamhā sukaṃ āharati.
24. ลุฑทโก ปพพตสุมหา อชํ อากทฺตติ.
Luddako pabbatasmā ajaṃ ākaḍḍhati.
25. ตาปโส ปพพตมहा สีหํ ปสสติ.
Tāpaso pabbatamhā sīhaṃ passati.
26. วาณิชา กสสเกหิ ลามํ ลภนติ.
Vāṇijā kassakehi lābhaṃ labhanti.
27. ลุฑทโก วาณิชาเน วราเห หนติ.
Luddako vāṇijānaṃ varāhe hanati.
28. ตาปโส อาจารย์ยมมหา ปญเห ปุจจติ.
Tāpaso ācariyamhā pañhe pucchati.
29. ปุตโต มลจุมมหา ปตติ.
Putto mañcamhā patati.
30. กุมารา สหายเกหิ สทธิ นหายนติ.
Kumārā saḥāyakehi saddhiṃ nahāyanti.

จงแปลเป็นภาษาบาลี (อ. = อันว่า, ท. = ทั้งหลาย)

1. อ. พ่อค้า ท. ย่อมนำมา ซึ่งม้า ท. จากอำมาตย์ ท.
Merchants bring horses for ministers.
2. อ. นายพราน ย่อมฆ่า ซึ่งแพะ เพื่อพ่อค้า
The hunter kills a goat for the merchant.
3. อ. คน ย่อมตัด ซึ่งต้นไม้ ท. เพื่อชาวนา ด้วยเลื่อย
The man cuts trees with a saw for the farmer.
4. อ. กวาง ท. ย่อมวิ่งหนี จากสิงโต
Deer run away from the lion.
5. อ. พระราชา ย่อมทรงบูชา ซึ่งพระพุทธรเจ้า กับ ด้วยอุบาสก ท.
The king worships the Buddha along with lay devotees.
6. อ. โจร ท. ย่อมวิ่งไป สู่ภูเขา ท. จากหมู่บ้าน ท.
Thieves run from villages to the mountains.
7. อ. ช่างย้อม ย่อมซัก ซึ่งเสื้อผ้า ท. เพื่อพระราชา
The washerman washes garments for the king.
8. อ. ชาวประมง ย่อมนำมา ซึ่งปลา ท. ด้วยตะกร้า ท. เพื่อชาวนา ท.
The fisherman brings fish in baskets for farmers.
9. อ. อาจารย์ ย่อมเข้าไป สู่วิหาร, ย่อมเห็น ซึ่งสมณะ ท.
The teacher enters the monastery, sees the monks.

10. อ. งู ย่อมกัด ซึ่งลิง
The serpent bites the monkey.
11. อ. เด็กชาย ท. ย่อมลากมา ซึ่งเตียง เพื่อพราหมณ์
Boys drag the bed for the brahmin.
12. อ. โจร ท. ย่อมเข้าไป สู่ปราสาท กับ ด้วยบุรุษ ท.
Thieves enter the palace together with men.
13. อ. ชาวนา ท. ย่อมได้ ซึ่งปลา ท. จากชาวประมง ท.
Farmers get fish from fishermen.
14. อ. หมู ท. ย่อมไป สู่ภูเขา จากเกาะ
Pigs go from the island to the mountain.
15. อ. พระราชา ย่อมทรงละทิ้ง ซึ่งพระราชวัง, อันว่าพระโอรส ย่อมเสด็จเข้าไป สู่วิหาร
The king abandons the palace, the son enters the monastery.
16. อ. สิงโต ย่อมนอน, อ. ลิง ท. ย่อมเล่น
The lion sleeps, the monkeys play.
17. อ. อาจารย์ ย่อมรักษา ซึ่งลูกชาย ท. จากสุนัข
The teacher protects his sons from the dog.
18. อ. นายพราน ท. ย่อมยิง ซึ่งกวาง ท. ด้วยลูกศร ท. เพื่ออำมาตย์ ท.
Hunters shoot deer with arrows for ministers.
19. อ. ทารก ท. ย่อมต้องการ ซึ่งข้าวสุก จากลุง
Children desire rice from the uncle.
20. อ. หมอ ย่อมให้ ซึ่งผ้า แก่ดาบส
The doctor gives a garment to the hermit.
21. อ. พ่อค้า ย่อมนำมา ซึ่งแพะ โดยเกวียน เพื่ออาจารย์
The merchant brings a goat by cart for the teacher.
22. อ. ลูกชาย ท. ย่อมเห็น ซึ่งพระจันทร์ จากภูเขา
Sons see the moon from the mountain.
23. อ. บัณฑิต ท. ย่อมได้ ซึ่งลาภ จากธรรมะ
Wise men get profit from the dhamma.
24. อ. ลิง ท. ย่อมออกไปแล้ว จากหมู่บ้าน
Monkeys leave the village.
25. อ. ลูกชาย ย่อมนำมา ซึ่งนกแก้ว เพื่อเพื่อน จากภูเขา
The son brings a parrot for his friend from the mountain.
26. อ. หมอ ย่อมเข้าไป สู่วิหาร
The doctor enters the monastery.
27. อ. สุนัขจิ้งจอก ย่อมวิ่งไป สู่ภูเขา จากหมู่บ้าน โดยถนน
The jackal runs from the village to the mountain along the road.
28. อ. เกวียน ย่อมตก จากถนน, อ. ทารก ย่อมร้องไห้
The cart falls off the road, the child cries.
29. อ. อำมาตย์ ท. ย่อมขึ้น ซึ่งบันได, อ. หมอ ย่อมลง ซึ่งบันได
The ministers go up the stairway, the doctor comes down the stairway.

30. อ. บัณฑิต ท. ย่อมทูลถาม ซึ่งปัญหา ท. จากพระพุทธเจ้า
Wise men ask questions from the Buddha.

ยถา อคารํ สุขุฉนฺนํ

เอวํ สุขุฉาวิตํ จิตฺตํ

**Yathā agāraṃ succhannaṃ,
evaṃ subhāvitaṃ cittaṃ,**

ฝนย่อมรั่วรดเรือนที่มุงดีแล้วไม่ได้ ฉันทใด

ราคะย่อมรั่วรดจิตที่อบรมดีแล้วไม่ได้ ฉันทนั้น¹²

As a house well-thatched the rain penetrates not;
so a mind well-developed greed penetrates not.

วุฏฺฐิ น สมติวิจฺจติ

ราโค น สมติวิจฺจติ.

**vuṭṭhī na samativijjhati;
rāgo na samativijjhati.**

¹² ชู.ธ.(บาลี) 25/14/17., (ไทย) 25/14/28. นนทตเถรวตถุ

บทที่ 6 (Lesson 6) ฉัฏฐีวิภัตติ Genitive case

1. อการันต์ในปุงลิงค์ (Declension of masculine nouns ending in -a)

ฉัฏฐีวิภัตติ (Genitive case:) ใช้แสดงความเป็นเจ้าของ แปลว่า *แห่ง, ของ, เมื่อ*
ภาษาอังกฤษประกอบคำว่า of

เอกวจนะ เติม สส ท้ายศัพท์
พหูวจนะ เติม อานํ ท้ายศัพท์

ฝ่ายเอกวจนะ (Singular:)

- 1) ปุริส + สส = ปุริสสส *purisa + ssa = purisassa* (of the man)
- 2) มาตุล + สส = มาตุลสส *mātula + ssa = mātulassa* (of the uncle)
- 3) กสสก + สส = กสสกสส *kassaka + ssa = kassakassa* (of the farmer)

ฝ่ายพหูวจนะ (Plural:)

- 1) ปุริส + อานํ = ปุริसानํ *purisa + ānaṃ = purisānaṃ* (of the men)
- 2) มาตุล + อานํ = มาตุลานํ *mātula + ānaṃ = mātulānaṃ* (of the uncles)
- 3) กสสก + อานํ = กสสกานํ *kassaka + ānaṃ = kassakānaṃ* (of the farmers)

2. ตัวอย่างในการสร้างประโยค

ฝ่ายเอกวจนะ (Singular:)

- 1) ปุริสสส ปุตโต ภตฺตํ ยาจติ.
Purisassa putto bhattaṃ yācati.
อ. ลูกชาย ของบุรุษ ย่อมขอ ซึ่งข้าว
The man's son asks for rice.
- 2) มาตุลสส สหายโก รถํ อหารติ.
Mātulassa sahāyako rathaṃ āharati.
อ. เพื่อน ของลุง ย่อมนำมา ซึ่งรถ
The uncle's friend brings the vehicle.
- 3) กสสกสส สุกโร ทิปิ ธาวติ.
Kassakassa sūkaro dīpaṃ dhāvati.
อ. หมู ของชาวนา ย่อมวิ่งไป สู่เกาะ
The farmer's pig runs to the island.

ฝ่ายพหูวจนะ (Plural:)

- 1) ปุริसानํ ปุตฺตา ภตฺตํ ยาจันติ.
Purisānaṃ puttā bhattaṃ yācanti.
อ. ลูกชาย ท. ของบุรุษ ท. ย่อมขอ ซึ่งข้าว
Sons of the men ask for rice.

- 2) มาตุลานํ สหายกา รเถ อหารนติ.
Mātulānaṃ sahāyakā rathe āharanti.
อ. เพื่อน ท. ของลุง ท. ย่อมนำมา ซึ่งรถ ท.
Uncles' friends bring vehicles.
- 3) กสสกันํ สุกรา ที่เป ธวานติ.
Kassakānaṃ sūkarā dīpe dhāvanti.
อ. หมู ท. ของชาวนา ท. ย่อมวิ่งไป สู่เกาะ ท.
Farmers' pigs run to the islands.

ประโยคบาลี

ปาณาติปาตํ ปหาย ปาณาติปาตา ปฏิวิโรโต สมโณ โคตโม นินิตทณฺโท นินิตสตโถ
ลชชี ทยาปนโน สพพปาณภูตहितานุกมปี วิหริติ.¹³

สมโณ อ. พระสมณะ โคตโม พระนามว่า โคตมะ ปหาย ทรงละแล้ว ปาณาติปาตํ ซึ่ง
การฆ่าสัตว์ ปฏิวิโรโต ทรงเว้นแล้ว ปาณาติปาตา จากการฆ่าสัตว์ นินิตทณฺโท ทรงมีพัฒนาธุระอันวาง
แล้ว นินิตสตโถ ทรงมีศีลตราธุระอันวางแล้ว ลชชี ทรงมีความละอาย ทยาปนโน ทรงมีความเอ็นดู
สรรพปาณภูตहितานุกมปี ทรงมุ่งหวังซึ่งประโยชน์เกื้อกูลแก่สัตว์ทั้งปวง วิหริติ ประทับอยู่.

พระสมณโคตมทรงละทรงเว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ วางพัฒนาธุระและศีลตราธุระ มีความ
ละอาย มีความเอ็นดู มุ่งหวังประโยชน์เกื้อกูลต่อสรรพสัตว์อยู่

ข้อควรจำประจำบท

- 1) การประกอบฉัฎฐีวิภัตติ
- 2) สำนวนการแปลของฉัฎฐีวิภัตติ

¹³ ที.สี. (บาลี) 9/8/4.

แบบฝึกหัดบทที่ 6 (Exercise 6)

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

1. กสสกสส ปุตโต เวชชสส สหาเยน สหธิ อัจฉติ.
Kassakassa putto vejjassa sahāyena saddhiṃ āgacchati.
2. พราหมณสส กุฑทาโล หตถมหา ปตติ.
Brāhmaṇassa kuddālo hatthamahā patati.
3. มิกา อวาเวเหติ นิกขมนติ.
Migā āvāṭehi nikkhamanti.
4. วาณิชาโน อสสา กสสกสส คามิ ชาวนติ.
Vāṇijānaṃ assā kassakassa gāmaṃ dhāvanti.
5. มาตุลสส มิโต ตถาคตสส สาวเก วทนติ.
Mātulassa mitto Tathāgatassa sāvake vandati.
6. อมจโจ ภูบาลสส ขคเคน สปปิ ปหริ.
Amacco bhūpālassa khaggena sappi paharati.
7. วาณิชา คามะ มนุสสานิ ปิฏเกหิ มจเจ อหารนติ.
Vāṇijā gāme manussānaṃ piṭakehi macche āharanti.
8. โจโร เวชชสส สกเณน สห มิเตเตน คามมหา นิกขมนติ.
Coro vejjassa sakatena saha mittena gāmamhā nikkhamati.
9. อุปาสกสส ปุตตา สห สมเณหิ วิหาริ คจฉนติ.
Upāsakassa puttā saha samaṇehi vihāraṃ gacchanti.
10. ยาจโก อมจจสส สาฏากิ อัจฉติ.
Yācako amaccassa sāṭakaṃ icchati.
11. มิตตานิ มาตุลา ตาปสานิ โอทนุ ทนติ.
Mittānaṃ mātulā tāpasānaṃ odanaṃ dadanti.
12. อีวรสส กกเจเน โจโร กุกุริ ปหริ.
Dhīvarassa kakacena coro kukkuraṃ paharati.
13. ภูบาลสส ปุตโต อมจจสส อสสิ อารุหติ.
Bhūpālassa putto amaccassa assaṃ āruhati.
14. ปณชิตสส ปุตตา พุทธสส สห สาวเกเน วิหาริ ปวิสนติ.
Paṇḍitaṃ puttā Buddhassa saha sāvakena vihāraṃ pavisanti.
15. สุริโย มนุสเส รกขติ.
Suriyo manusse rakkhati.
16. เวชชสส สุนโข อจาริยสส โสปานมหา ปตติ.
Vejjassa sunakho ācariyassa sopānamhā patati.
17. รชกา รุกเขหิ โออรุหนติ.
Rajakā rukkhehi oruhanti.
18. ยาจกสส ทารกา โรหนติ.
Yācakassa dārakā rodanti.
19. ลุฑทกสส ปุตตา โจรสส ทารเกหิ สหธิ กิพนติ.
Luddakassa puttā corassa dārakehi saddhiṃ kiṇanti.
20. ตาปโส ตถาคตสส สาวกานิ โอทนุ ททาติ.
Tāpaso tathāgatassa savāgānaṃ oṭhānaṃ tathāti.

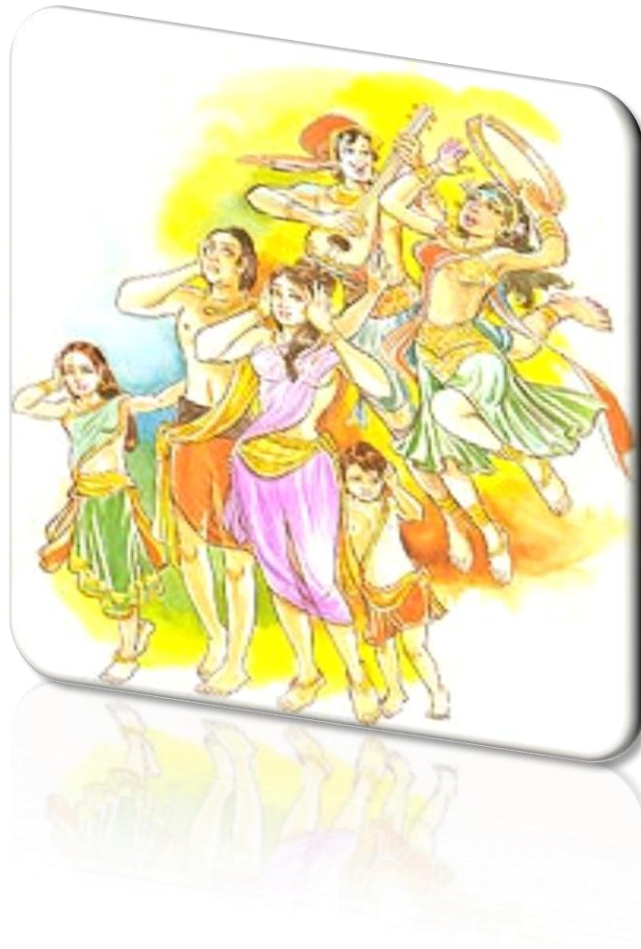
Tāpaso Tathāgatassa sāvakānaṃ odanaṃ dadāti.

21. สมณา อาจารย์ยัสส หตเถน สาฎเณ ลภนติ.
Samaṇā ācariyassa hatthena sātāke labhanti.
22. โจโร วาณิยัสส สหายกสฺมา อสฺสํ ยาจติ.
Coro vāṇijassa saḥāyakasmā assaṃ yācati.
23. อุปาสกา ตถาคตสฺส สาวเกหิ ปญฺเห ปุจฺจนติ.
Upāsakā Tathāgatassa sāvakehi pañhe pucchanti.
24. ปาสาณมฺหา มิโค ปตติ, ลุฑทโก หสฺติ, สุนฺชา ชาวนติ.
Pāsāṇamhā migo patati, luddako hasati, sunakhā dhāvanti.
25. เวชชสฺส ปตฺโต ปุตฺตสฺส หตฺถมฺหา ปตติ.
Vejjassa patto puttassa hatthamhā patati.
26. กุมารโ มาตุลันํ ปุตฺตานํ หตฺเถน โอทนํ ททาติ.
Kumāro mātulānaṃ puttānaṃ hatthena odanaṃ dadāti.
27. สรา ลุฑทกสฺส หตฺถेหิ ปตฺนติ, มิคา ปพพตฺ์ ชาวนติ.
Sarā luddakassa hatthehi patanti, migā pabbataṃ dhāvanti.
28. ภูบาลสฺส ปุตฺโต อมจฺเจหิ สหฺธิ ปาสาทสฺมา โอรุหติ.
Bhūpālassa putto amaccehi saddhiṃ pāsādasma oruhati.
29. เวชชสฺส โสโณ กสฺสกสฺส สุกฺรํ หสฺติ.
Vejjassa soṇo kassakassa sūkaraṃ ḍasati.
30. ชีวโร มนุสฺसानํ มจฺเจ อหารติ, ลากํ ลภติ.
Dhīvaro manussānaṃ macche āharati, lābhaṃ labhati.

จงแปลเป็นภาษาบาลี (อ. = อันว่า, ท. = ทั้งหลาย)

1. อ. ลูกชาย ท. ของพราหมณ์ ย่อมอาบน้ำ กับ ด้วยลูกชาย ของอำมาตย์
The brahmin's sons bathe with the minister's son.
2. อ. เพื่อน ของลุง ย่อมหุง ซึ่งข้าว กับ ด้วยลูกชาย ของชาวนา
Uncle's friend cooks rice with the farmer's son.
3. อ. ชาวประมง ย่อมนำมา ซึ่งปลา ท. สู่พระราชวัง ของพระราชา
The fisherman brings fish to the king's palace.
4. อ. พระราชา ย่อมทรงเรียก ซึ่งลูกชาย ท. ของอำมาตย์ จากพระราชวัง
The king calls the ministers' sons from the palace.
5. อ. รถ ของพ่อค้า ย่อมตก จากภูเขา
The merchant's chariot falls from the mountain.
6. อ. อำมาตย์ ท. ของพระราชา ย่อมออกไป จากพระราชวัง กับ ด้วยม้า ท.
The king's ministers set out from the palace with the horses.
7. อ. หมอ ของพราหมณ์ ย่อมให้ ซึ่งผ้า ท. แก่ตาบส ท.
The brahmin's doctor gives garments to the hermits.
8. อ. สุนัข ท. ของนายพราน ย่อมวิ่งไป สู่หมู่บ้าน จากภูเขา
The hunter's dogs run from the mountain to the village.
9. อ. พ่อค้า ย่อมนำมา ซึ่งเตียง เพื่อทารก ของหมอ
The merchant brings a bed for the doctor's child.

10. อ. กวาง ท. ย่อมวิ่งไป สู่หมู่บ้าน จากภูเขา
Deer run from the mountain to the village.
11. อ. ทารก ของอาจารย์ ย่อมตก จากต้นไม้ ของชาวนา
The teacher's child falls from the farmer's tree.
12. อ. สุนัข ย่อมกิน ซึ่งปลา ท. จากตะกร้า ของชาวประมง
The dog eats fish from the fisherman's basket.
13. อ. พระสาวก ท. ของพระพุทธเจ้า ย่อมไป สู่ภูเขา จากวิหาร
The disciples of the Buddha go from the monastery to the mountain.
14. อ. นายพราน ย่อมฆ่า ซึ่งหมู ด้วยลูกศร เพื่อเพื่อน ท. ของอำมาตย์
The hunter kills a pig with an arrow for the minister's friends.
15. อ. ทารก ย่อมได้ ซึ่งประทีป จากมือ ท. ของอาจารย์
The child gets a lamp from the hands of the teacher.
16. อ. อาจารย์ ของหมอ ท. ย่อมเรียก ซึ่งลุง ของทารก
The doctors' teacher calls the child's uncle.
17. อ. เด็กชาย ย่อมนำมา ซึ่งข้าวสุก ด้วยชาม เพื่อสมณะ
The boy brings rice in a bowl for the monk.
18. อ. มนุษย์ ท. ย่อมไป สู่หมู่บ้าน ของอุบาสก ท.
Men go to the village of the lay devotees.
19. อ. หมู ท. ย่อมวิ่งหนี จากสุนัขจิ้งจอก
Pigs run away from jackals.
20. อ. ลิง ท. ย่อมเล่น กับ ด้วยกวาง
Monkeys play with the deer.
21. อ. บัณฑิต ย่อมมา สู่เกาะ ของพระราชากับ ด้วยพ่อค้า ท.
The wise man comes to the king's island with the merchants.
22. อ. ทารก ท. ของชาวนา ย่อมไป สู่ภูเขา โดยรถ ท. ของลุง ท.
The farmer's children go to the mountain by their uncles' chariots.
23. อ. ผ้า ท. ย่อมตก จากเกวียน ท. ของพ่อค้า ท.
Garments fall from the carts of the merchants.
24. อ. สมณะ ย่อมได้ ซึ่งบาตร จากพระหัตถ์ ท. ของพระราชากับ
The recluse gets a bowl from the king's hands.
25. อ. ช่างย้อม ย่อมนำมา ซึ่งผ้า ท. เพื่อลุง ของบุรุษ
The washerman brings garments for the man's uncle.
26. อ. อำมาตย์ ท. ของพระราชากับ ย่อมกิน ซึ่งข้าวสุก กับ ด้วยเพื่อน ท. ของอาจารย์
King's ministers eat rice together with the teacher's friends.
27. อ. บัณฑิต ท. ย่อมรักษา ซึ่งเกาะ ท. ของพระราชากับ ท. จากโจร ท.
Wise men protect the islands of the kings from the thieves.
28. อ. เด็กชาย ท. ย่อมนำมา ซึ่งตะกร้า ท. เพื่อชาวประมง ท. จากชาวนา ท.
Boys bring baskets for the fishermen from farmers.
29. อ. ม้า ของชาวนา ย่อมลาก ซึ่งรถ ของหมอ จากหนทาง
The farmer's horse drags the doctor's vehicle away from the road.
30. อ. สมณะ ท. ย่อมเข้าไป สู่หมู่บ้าน ของอาจารย์
Monks enter the village of the teacher.

อสาเร สารมตีโน
 เต สารํ นาธิจจณฺติ
Asāre sāramatino
Te sāraṃ nādhigacchanti

ชนเหล่าใดเห็นสิ่งที่ไม่มีสาระ ว่ามีสาระ
 และเห็นสิ่งที่มีสาระ ว่าไม่มีสาระ
 ชนเหล่านั้น ชื่อว่ามีความดำริผิดเป็นทางปฏิบัติ
 ย่อมไม่ประสบสิ่งที่มีสาระ¹⁴

Conceiving the real in unreality
 while seeing unreal the truly real,
 roaming fields of thoughts ill-formed:
 never they at the real arrive.

สาเร จาสารทสฺสีโน
 มิจฺจาสงกปฺปโคจฺรา.
sāre cāsāradassino;
micchāsāṅkappagocarā.

¹⁴ ขุ.ธ.(บาลี) 25/11/17., (ไทย) 25/11/27. สลขยวตฺถุ

บทที่ 7 (Lesson 7)
อการันต์ปุงลิงค์ (ต่อ)
Vocabulary of Masculine nouns ending in –a

คำศัพท์ (VOCABULARY)

1. อการันต์ในปุงลิงค์ (Masculine nouns ending in –a)

नाविक-nāvika	नाविक, ชาวเรือ, นายเรือ (sailor)	गाक-kāka	กา (crow)
आकाश-ākāsa	आकाश, ท้องฟ้า (sky)	निवास-nivāsa	บ้าน, ที่อยู่ (house)
समुत्त-samudda	สมุทร, ทะเล (ocean, sea)	सपुत्रिस-sappurisa	สัตบุรุษ, คนดี (virtuous man)
เทव-deva सुर-sura	เทพ, เทวดา (deity, god)	อัสปุทริส-asappurisa	อัสตบุรุษ, คนชั่ว (wicked man)
โลก-loka	โลก (world)	กาย-kāya	ร่างกาย (body)
आโลก-āloka	แสงสว่าง (light)	ทูต-dūta	ทูต, คนสื่อสาร (messenger)
सकुण-sakuṇa	นก (bird)	โคณ-goṇa	วัวผู้ (ox, bull)

คำกริยา (Verbs) เฉพาะฝ่ายเอกวจนะ ถ้าเปลี่ยนเป็นพหูวจนะให้เติม นติ ทำยคำกริยา

आहिण्णति-āhiṇḍati	ย้อมเที่ยวไป-wanders	ชีวิติ-jivati	ย้อมเป็นอยู่-lives
จรถิ-carati	ย้อมเดินไป-walks	ติฏฐติ-tiṭṭhati	ย้อมยืน-stands
นินสิทติ-nisīdati	ย้อมนั่ง-sits	อุปปตติ-uppatati	ย้อมบิน, เกิดขึ้น, เหาะ -flies, jumps up
สนนุปตติ-sannipatati	ย้อมประชุม-assembles	ตรถติ-tarati	ย้อมข้าม-crosses (water)
วิหรถติ-viharati	ย้อมอาศัยอยู่-dwells	อุตตรถติ-uttarati	ย้อมขึ้น-comes out (of water)
วสติ-vasati	ย้อมอยู่-lives	ปสิทติ-pasīdati	ย้อมยินดี, เลื่อมใส-becomes glad, - is pleased with

2. อการันต์ในปุงลิงค์ (Declension of masculine nouns ending in –a)

สัตตมีวิภัตติ (Locative case:) ใช้แสดงสถานที่ตั้ง แปลว่า *ใน, ใกล้, ที่, ครั้นเมื่อ, ในเพราะ, เหนือ, บน, ณ* ภาษาอังกฤษประกอบคำว่า *in, on, at*

เอกวจนะ เติม **เอ, มหิ, สมี** ทำยศัพท์

พหูวจนะ เติม **เอสู** ทำยศัพท์

ฝ่ายเอกวจนะ (Singular:)

- 1) ปุริส + เอ, มหิ, สมี = ปุริเส, ปุริสมหิ, ปุริสสมิ purisa + e, mhi, smiṃ = purise, purisamhi, purisasmim
- 2) มาตุล + เอ, มหิ, สมี = มาตุเล, มาตุลมหิ, มาตุลสมิ mātula + e, mhi, smiṃ = mātule, mātulamhi, mātulasmim
- 3) กสสก + เอ, มหิ, สมี = กสสเก, กสสกมหิ, กสสกสมิ kassaka + e, mhi, smiṃ = kassake, kassakamhi, kassakasmim

ฝ่ายพหูวจนะ (Plural:)

- 1) ปุริส + เอสุ = ปุริเสสุ purisa + esu = purisesu
- 2) มาตุล + เอสุ = มาตุเลสสุ mātula + esu = mātulesu
- 3) กสสก + เอสุ = กสสเกสุ kassaka + esu = kassakesu

3. ตัวอย่างในการสร้างประโยค

ฝ่ายเอกวจนะ (Singular:)

- 1) สปิโป ปุริสสมิ ปตติ.
Sappo purisasmim patati.
อ. งู ย่อมตกไป บนบุรุษ
The snake falls on the man.
- 2) ปุตโต มาตุลมหิ ปสีทติ.
Putto mātulamhi pasīdati.
อ. ลูกชาย ย่อมยินดี ในลุง
The son is pleased with the uncle.
- 3) วาณิโช กสสกมหิ ปสีทติ.
Vāṇijho kassakamhi pasīdati.
อ. พ่อค้า ย่อมยินดี ในชาวนา
The merchant is pleased with the farmer.

ฝ่ายพหูวจนะ (Plural:)

- 1) สปปา ปุริเสสุ ปตนต์ติ.
Sappā purisesu patanti.
อ. งู ท. ย่อมตกไป บนบุรุษ ท.
Snakes fall on men.
- 2) ปุตตา มาตุเลสสุ ปสีทนต์ติ.
Puttā mātulesu pasīdanti.
อ. ลูกชาย ท. ย่อมยินดี ในลุง ท.
Sons are pleased with their uncles.
- 3) วาณิชา กสสเกสุ ปสีทนต์ติ.
Vāṇijhā kassakesu pasīdanti.
อ. พ่อค้า ท. ย่อมยินดี ในชาวนา ท.

Merchants are pleased with farmers.

ประโยคบาลี

อตถิ ภิกขเว อญเณว ธมฺมา คมฺภีรา ทฺพทสา ทฺรฺนุโพธา สนฺตา ปณฺีตา อตถกาวจรา
นินฺปุณา ปณฺิตเวทนียา.¹⁵

ภิกขเว ดูก่อนภิกษุ ท. ธมฺมา อ. ธรรม ท. อญเณว เหล่าอื่นอีก คมฺภีรา อันลึกลง
ทฺพทสา อันเห็นได้ยาก ทฺรฺนุโพธา อันรู้ตามได้ยาก สนฺตา อันสงบ ปณฺีตา อันประณีต อตถกาวจรา อัน
ใช้เหตุผลคาดคะเนเอาไม่ได้ นินฺปุณา อันละเอียด ปณฺิตเวทนียา อันบัณฑิตพึงรู้ อตถิ มีอยู่.

ภิกษุทั้งหลาย มีธรรมเหล่าอื่นอีกที่ลึกลง เห็นได้ยาก รู้ตามได้ยาก สงบประณีต ใช้เหตุผล
คาดคะเนเอาไม่ได้ ละเอียด รู้ได้เฉพาะบัณฑิต

ข้อควรจำประจำบท

- 1) การประกอบสัตตมวิรัตติ
- 2) ส่วนวนการแปลของสัตตมวิรัตติ
- 3) คำศัพท์ของคํานามและคำกิริยา

¹⁵ ที.สี. (บาลี) 9/28/12.

แบบฝึกหัดบทที่ 7 (Exercise 7)

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

1. พุราหมโณ สหายเคน สทธิ รถมหิ นิสิตติ.
Brāhmaṇo saḥāyakena saddhiṃ rathamhi nisīdati.
2. อสปุริสา สห โจเรหิ คาเมสุ จรนต์ติ.
Asappurisā saha corehi gāmesu caranti.
3. วาณิโซ กสสกสส นีวาเส ภตต์ ปจติ.
Vāṇijo kassakassa nivāse bhattaṃ pacati.
4. ภูปาลสส อมจจา ทีเปสุ มนุสเส รกขนต์ติ.
Bhūpālassa amaccā dīpesu manusse rakkhanti.
5. สุคตสส สาวกา วิหารมหิ วสนติ.
Sugatassa sāvakā vihārasmiṃ vasanti.
6. มกุกโฏ รกขมहा อวากุสมิ ปตติ.
Makkaṭo rukkhamhā āvāṭasmiṃ patati.
7. สุริยสส อาโลโก สมุทหมหิ ปตติ.
Suriyassa āloko samuddamhi patati.
8. กสสกัน โคณา คาเม อาหิณฑนต์ติ.
Kassakānaṃ goṇā gāme āhiṇḍanti.
9. เวชสส ทารโก มณจสมิ สยติ.
Vejjassa dārako mañcasmiṃ sayati.
10. อีวรา สมุทหมहा ปิกุเกสุ มจเจ ออาหารนต์ติ.
Dhīvarā samuddamhā piṭakesu macche āharanti.
11. สีโ ปาสาณสมิ ติกุจติ, มกุกกา รุกเขสุ จรนต์ติ.
Sīho pāsāṇasmiṃ tiṭṭhati, makkaṭā rukkhesu caranti.
12. ภูปาลสส ทุโต อมจเจน สทธิ สมุทหมิ ตรติ.
Bhūpālassa dūto amaccena saddhiṃ samuddama tarati.
13. มนุสสา โลเก จีวนต์ติ, เทวา สคเค วสนติ.
Manussā loke jīvanti, devā sagge vasanti.
14. มิกา ปพพเตสุ ชาวนต์ติ, สกุกา อากาเส อุปปตนต์ติ.
Migā pabbatesu dhāvanti, sakuṇā ākāse uppatanti.
15. อมจโจ ชคค ภูปาลสส หตถมहा อาททาติ.
Amacco khaggaṃ bhūpālassa hatthamhā ādadāti.
16. อัจริโย มาตุลสส นีวาเส มณจมหิ สห ปุตเตน นิสิตติ.
Ācariyo mātulassa nivāse mañcamhi saha puttana nisīdati.
17. ตาปสา ปพพตหมิ วิหารนต์ติ.
Tāpasā pabbatamhi viharanti.
18. อุปาสกา สมณหิ สทธิ วิหารเ สนนิปตนต์ติ.
Upāsakā samaṇehi saddhiṃ vihāre sannipatanti.
19. กากา รุกเขหิ อุปปตนต์ติ.
Kākā rukkhehi uppatanti.

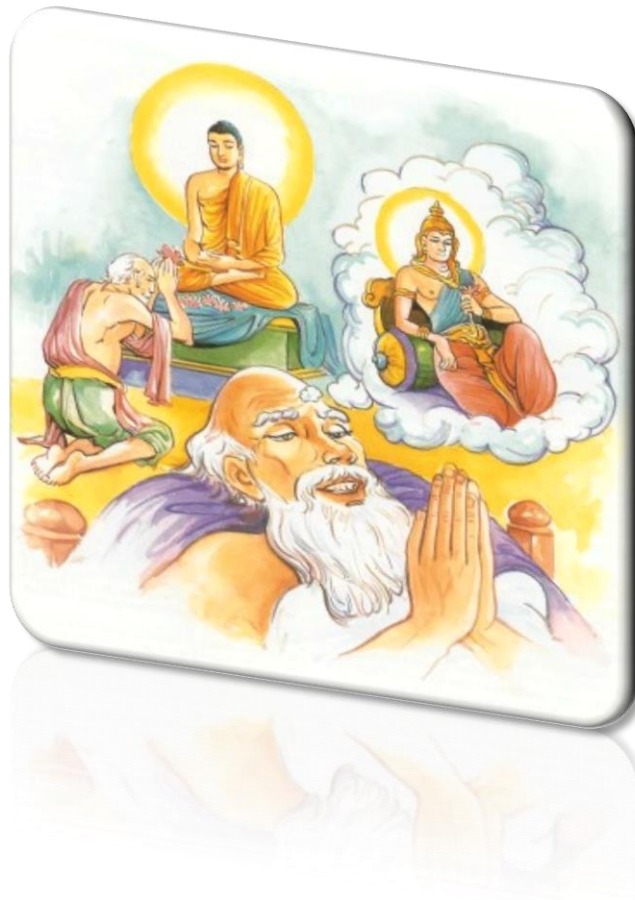

20. พุทโธ ฌมมํ ภาสตี, สปปุริสา พุทฺธมฺหิ ปสฺสันทิ.
Buddho dhammaṃ bhāsati, sappurisā Buddhamhi pasīdanti.
21. อสปปุริโส ชคฺเคน นาวิกสฺส ทฺตํ ปหฺรตี.
Asappuriso khaggena nāvikassa dūtaṃ paharati.
22. ปุริโส สเรณ สกุณฺํ วิชฺฌตี, สกุณฺโณ รุกฺขมฺหา อาวาฏฺสฺมึ ปตตี.
Puriso sarena sakuṇaṃ vijjhati, sakuṇo rukkhamhā āvāṭasmīṃ patati.
23. มนุสฺสา สุริยสฺส อาโลเกน โลกํ ปสฺสนตี.
Manussā suriyassa ālokena lokam passanti.
24. กสฺสกสฺส โคณา มคฺเค สยนตี.
Kassakassa goṇā magge sayanti.
25. โคณสฺส กายสฺมึ กาโก ติฏฺฐตี.
Goṇassa kāyasmīṃ kāko tiṭṭhati.
26. มิกา ทีปสฺมึ ปาสาเนสุ นิสฺสันทิ.
Migā dīpasmīṃ pāsāṇesu nisīdanti.
27. สกุณฺโณ นาวิกสฺส หตฺถมฺหา อาวาฏฺสฺมึ ปตตี.
Sakuṇo nāvikassa hatthamhā āvāṭasmīṃ patati.
28. สปปุริโส สห นาวิกเณ สมุทฺทมฺหา อุตฺตรตี.
Sappuriso saha nāvikenā samuddamhā uttarati.
29. กุทฺทาโล ลุทฺทกสฺส หตฺถมฺหา อาวาฏฺสฺมึ ปตตี.
Kuddālo luddakassa hatthamhā āvāṭasmīṃ patati.
30. สุริยสฺส อาโลเกน จนฺโท ภาสตี.
Suriyassa ālokena cando bhāsati (shines).

จงแปลเป็นภาษาบาลี

1. อ. สิงโต ย่อมยืนอยู่ บนหิน ในภูเขา
The lion stands on the rock in the mountain.
2. อ. โจร ท. ย่อมเข้าไป สู่บ้าน ของอาจารย์
Thieves enter the house of the teacher.
3. อ. ทารก ท. ย่อมวิ่งไป สู่ทะเล จากหนทาง กับ ด้วยเพื่อน ท.
Children run from the road to the sea with friends.
4. อ. วัวผู้ ท. ของลุง ย่อมเที่ยวไป บนถนน
Uncle's oxen wander on the road.
5. อ. นก ท. ย่อมจับ บนต้นไม้
Birds sit on the tree.
6. อ. วัวผู้ ย่อมถีบ ซึ่งแพะ ด้วยเท้า
The ox hits the goat with its foot.
7. อ. สุนัขจิ้งจอก ท. ย่อมอยู่ ที่ภูเขา
Jackals live on the mountain.
8. อ. พระราชา ย่อมทรงไหว้ ซึ่งพระบาท ท. ของพระพุทธเจ้า กับ ด้วยอำมาตย์ ท.
The king worships the feet of the Buddha with his ministers.
9. อ. ลุง ย่อมนอน บนเตียง กับ ด้วยลูกชาย
The uncle sleeps on the bed with his son.

10. อ. ชาวประมง ย่อมกิน ซึ่งข้าวสุก ในบ้าน ของชาวนา
The fisherman eats rice in the house of the farmer.
11. อ. ม้าทั้งหลาย ของพระราชชา ย่อมอยู่ในเกาะ
The king's horses live in the island.
12. อ. สัตบุรุษ ย่อมนำมา ซึ่งประทีป เพื่อดาบส
The virtuous man brings a lamp for the hermit.
13. อ. หมอ ย่อมนำมา ซึ่งผ้า สูบ้าน ของอาจารย์
The doctor brings a garment to the teacher's house.
14. อ. ลิง ย่อมเล่น บนหิน กับ ด้วยสุนัข
The monkey plays with a dog on the rock.
15. อ. ผ้า ย่อมตกไป บนกาย ของชาวนา
The garment falls on the farmer's body.
16. อ. นายพราน ย่อมนำไป ซึ่งลูกศร ท. ในตะกร้า
The hunter carries arrows in a basket.
17. อ. พระสาวก ท. ของพระพุทธเจ้า ย่อมประชุม ในวิหาร
Disciples of the Buddha assemble in the monastery.
18. อ. ช่างย้อม ย่อมซัก ซึ่งผ้า ท. ของอำมาตย์ ท.
The washerman washes the garments of the ministers.
19. อ. นก ท. ย่อมบินไป ในท้องฟ้า
Birds fly in the sky.
20. อ. สัตบุรุษ ย่อมข้ามขึ้น จากสมุทร กับ ด้วยชาวเรือ
The virtuous man comes out of the sea together with the sailor.
21. อ. เทวดา ท. ย่อมเลื่อมใส ในพระสาวก ท. ของพระพุทธเจ้า
Deities are pleased with the Buddha's disciples.
22. อ. พ่อค้า ท. ย่อมข้าม ซึ่งสมุทร กับ ด้วยชาวเรือ ท.
Merchants cross the sea together with sailors.
23. อ. คนดี ย่อมรักษา ซึ่งสุนัข จากงู
The good man protects the dog from the serpent.
24. อ. กา ท. ย่อมบินไป จากต้นไม้ ท. ในภูเขา
Crows fly from trees in the mountain.
25. อ. หมู ย่อมดึง ซึ่งปลา จากตะกร้า ของชาวประมง
The pig pulls a fish from the fisherman's basket.
26. อ. แสง ของพระอาทิตย์ ย่อมตกไป บนคน ท. ในโลก
The light of the sun falls on the men in the world.
27. อ. เทวดา ท. ย่อมเหาะไป โดยอากาศ
Deities go through the sky.
28. อ. ทารก ท. ย่อมเล่น บนถนน กับ ด้วยสุนัข
Children play with the dog on the road.
29. อ. คนชั่ว ย่อมดึง ซึ่งลิง จากต้นไม้
The wicked man drags a monkey from the tree.
30. อ. ทูต ของพระราชชา ย่อมลงมา จากม้า
The king's messenger gets down from the horse.

อิธ โมทติ เปจจ โมทติ
 โส โมทติ โส ปโมทติ
 Idha modati pecca modati,
 so modati so pamodati,

ผู้ทำบุญไว้ ย่อมบันเทิงใจในโลกนี้
 ตายไปแล้วก็ยังบันเทิงใจในโลกหน้า
 ชื่อว่าบันเทิงใจในโลกทั้งสอง

เขาย่อมบันเทิงรื่นเริงใจเพราะเห็นกรรมที่บริสุทธิ์ของตน¹⁶
 (One) rejoices here and after departing, the doer of good rejoices in both

places;

he rejoices, he is delighted, after seeing (his) own virtuous acts.

กตปุณฺณโณ อุกยตถ โมทติ
 ทิสฺวา กมฺมวิสุทฺธิมตฺตโน.
 katapuñño ubhayattha modati;
 disvā kammavisuddhimattano.

¹⁶ พุ.ธ.(บาลี) 25/16/17-18., (ไทย) 25/16/29. ฌมมิกอุปาสกาวตถุ

บทที่ 8 (Lesson 8)

อาลปนนะ, อการันต์ปุงลิงค์และนปุงสกลิงค์

Vocative Case, Masculine and Neuter nouns ending in –a

1. อการันต์ในปุงลิงค์ (Masculine nouns ending in –a)

อาลปนนะ (Vocative Case:) ใช้สำหรับร้องเรียก แปลว่า *แน่ะ, ดูก่อน, ข้าแต่*
ภาษาอังกฤษประกอบคำว่า O นำหน้านาม

เอกวจนะ ไม่ต้องเติมอะไรที่ทำยศัพท์

พหูวจนะ เติม อา ทำยศัพท์

ฝ่ายเอกวจนะ (Singular:)

- 1) ปุริส (ดูก่อน, แน่ะคน) purisa (O man)
- 2) มาตุล (ดูก่อน, แน่ะลุง) mātula (O uncle)
- 3) กสสก (ดูก่อน, แน่ะชาวนา) kassaka (O farmer)

ฝ่ายพหูวจนะ (Plural:)

- 1) ปุริส + อา = ปุริสา (ดูก่อน, แน่ะคน ท.) purisa + ā = narā (O men)
- 2) มาตุล + อา = มาตุลา (ดูก่อน, แน่ะลุง ท.) mātula + ā = mātulā (O uncles)
- 3) กสสก + อา = กสสกา (ดูก่อน, แน่ะชาวนา ท.) kassaka + ā = kassakā (O farmers)

2. อการันต์ในปุงลิงค์ แจกเต็มรูปได้ดังนี้

ปุริส = บุรุษ, คน (Purisa = man)

วิภัตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
ปจมา-Nominative	ปุริโส puriso	ปุริสา purisā
อาลปน-Vocative	ปุริส, ปุริสา purisa, purisā	ปุริสา purisā
ทุตียา-Accusative	ปุริสํ purisaṃ	ปุริเส purise
ตตียา-Instrumental	ปุริเสน purisena	ปุริเสหิ, ปุริเสภิ Purisehi, purisebhi
ปณจมี-Ablative	ปุริสา, ปุริสมหา, ปุริสสมา purisā, purisamhā, purisasmā	ปุริเสหิ, ปุริเสภิ Purisehi, purisebhi
จตุตถิ-Dative	ปุริสาย, ปุริสส purisāya, purisassa	ปุริสานํ purisānaṃ
ณภูจि-Genitive	ปุริสส purisassa	ปุริสานํ purisānaṃ
สตตมี-Locative	ปุริเส, ปุริสมหิ, ปุริสสมิ purise, purisamhi, purisasmim	ปุริเสสุ purisesu

3. อการันต์ในนปุงสกลิงค์ แจกเต็มรูปได้ดังนี้

โครงสร้างของ อการันต์นปุงสกลิงค์

วิภัตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
ปจมา-Nominative	อํ <i>aṃ</i>	อา, อาณี <i>ā, āṇi</i>
อาลปน-Vocative	อ <i>a</i>	อา, อาณี <i>ā, āṇi</i>
ทุตียา-Accusative	อํ <i>aṃ</i>	เอ, อาณี <i>e, āṇi</i>
ตตียา-Instrumental	เอน <i>ena</i>	เอหิ, เอภิ <i>ehi, ebhi</i>
ปลจมี-Ablative	อา, อมหา, อสมา <i>ā, amhā, asmā</i>	เอหิ, เอภิ <i>ehi, ebhi</i>
จตุตถิ-Dative	आय, อสส <i>āya, assa</i>	อาณํ <i>ānaṃ</i>
ณภูจि-Genitive	อสส <i>assa</i>	อาณํ <i>ānaṃ</i>
สตุตถิ-Locative	เอ, อมหิ, อสมิ <i>e, amhi, asmim</i>	เอสุ <i>esu</i>

ผล = ผลไม้ (Phala = fruit)

วิภัตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
ปจมา-Nominative	ผลํ <i>phalaṃ</i>	ผลา, ผลาณี <i>phalā, phalāṇi</i>
อาลปน-Vocative	ผล <i>phala</i>	ผลา, ผลาณี <i>phalā, phalāṇi</i>
ทุตียา-Accusative	ผลํ <i>phalaṃ</i>	ผลเอ, ผลาณี <i>phale, phalāṇi</i>

ส่วนการแจกรูป อการันต์ในนปุงสกลิงค์ที่เหลือเหมือนกับ อการันต์ในปุงลึงค์

ศัพท์ (Vocabulary) ที่แจกตาม ผล อการันต์ในนปุงสกลิงค์ ดังนี้

นยน-nayana โลจน-locana	ตา, นัยน์ตา (eye)	นคร-nagara	เมือง (city, town)
อุทก-udaka ชล-jala	น้ำ (water)	อุทยาน-uyyāna	อุทยาน, สวน (park)
อรณณ-arañña วน-vana	ป่า, ป่าไม้ (forest)	เขตต-khetta	นา, ทุ่งนา (field)
ปุပ္ผ-puppha กุสุม-kusuma	ดอกไม้ (flower)	ภณฑ-bhaṇḍa	สิ่งของ, สินค้า (goods)
เกห-geha ฆร-ghara	บ้าน, เรือน (house)	ศีล-sīla	ศีล, คุณธรรม (virtue, precept)
อาสน-āsana	อาสนะ, ที่นั่ง (seat)	ทาน-dāna	ทาน, การกุศล (alms, charity)
ปณณ-pañña	ใบไม้ (leaf)	รูป-rūpa	รูป, วัตถุ (object,

			form, image)
ติณ-tiṇa	หญ้า (grass)	ทวาร-dvāra	ประตู (door)
ซีร์-khīra	น้ำนม (milk)	วตถ-vattha	ผ้า (cloth)
ธน-dhana	ทรัพย์ (wealth)	โสต-sota	หู (ear)
ฆาน-ghāna	จมูก (nose)	ปีจ-pīṭha	ตั้ง (chair)
วทน-vadana	หน้า, ปาก (face, mouth)	มรณ-maraṇa	ความตาย (death)
สุสาน-susāna	ป่าช้า (cemetery)	อาวุธ-āyudha	อาวุธ (weapon)
อมต-amata	อาหารทิพย์, นิพพาน (ambrosia)	บุลิน-pulina	หาด, ทราย (sand)
โสปาน-sopāṇa	บันได (stair)	หทย-hadaya	หัวใจ (heart)
สุข-sukha	สุข (comfort)	ทุกข์-dhukkha	ทุกข์ (trouble, pain)
กุล-kula	ตระกูล (family, caste)	กูล-kūla	ฝั่งน้ำ, ตลิ่ง (bank of a river, etc.)
พล-bala	กำลัง (power, strength)	ฉตต-chatta	ร่ม (umbrella)
อนฐ-aṇḍa	ไข่ (egg)	การณ-kāraṇa	เหตุ (reason)
ญาณ-ñāṇa	ญาณ, ปัญญา (wisdom)	ชาล-jāla	ข่าย (net)

คำกริยา (Verbs) เฉพาะฝ่ายเอกวจนะ ถ้าเปลี่ยนเป็นพหูวจนะให้เติม นติ ทำยเคำกริยา

วิวรติ-vivarati	ยอมเปิด-opens	โอวตติ-ovadati	ยอมกล่าวสอน, ย่อมแนะนำ-advises
นจจติ-naccati	ยอมฟ้อนรำ-dances	สัหริติ-saṃharati	ยอมนำไปพร้อม, ย่อมรวบรวม-collects
นิกขิปติ-nikkhipati	ยอมใส่เข้าไป, ย่อมเก็บไว้-puts	อาสิญจติ-asiñcati	ยอมราดรด-sprinkles
อุฏฐหติ-uṭṭhahati	ยอมลุกขึ้น-gets up	อกโกสติ-akkosati	ยอมตำ-scolds
ฝุสติ-phusati	ยอมถูกต้อง-touches	ภินทติ-bhindati	ยอมทำลาย, ย่อมแตก -breaks
อนุสาสติ-anusāsati	ยอมสอน, ย่อมพรั่ำสอน-instructs	ปิพติ-pibati ปิวัตติ-pivati	ยอมดื่ม-drinks

ประโยคบาลี

อด โข ราชา มาโคร อชาตสตตุ เวเทหิปุตโต ตทหุโปสเถ อุทานํ อุทานเนลิ “รมณียา วต โภ โทลีนา รตติ, อกรูปา วต โภ โทลีนา รตติ, ทสสนียา วต โภ โทลีนา รตติ, ปาสาทิกา วต โภ โทลีนา รตติ, ลกขณณา วต โภ โทลีนา รตติ, กํ นุ ขวชช สมณํ วา พราหมณํ วา ปยิริปาเสยยาม, ยนโน ปยิริปาสโต จิตตํ ปสึเทยยา”ติ.¹⁷

อด โข ครั้งนั้น แล ราชา อ. พระราชา มาโคร ผู้เป็นใหญ่แห่งแคว้นมคธ อชาตสตตุ พระนามว่า อชาตคัตรู เวเทหิปุตโต ผู้เป็นพระราชโอรสของพระเจ้าพิมพิสารกับพระนางเวเทหิ อุทานเนลิ ทรงเปล่งแล้ว อุทานํ ซึ่งพระอุทาน ตทหุโปสเถ ในวันอุโบสถนั้น อิติ ว่า “โภ โอ รตติ อ. ราตรี โทลีนา อันสว่างไสว รมณียา วต อันนารีนรมย์หนอ, โภ โอ รตติ อ. ราตรี โทลีนา อันสว่างไสว อกรูปา วต อันงดงามหนอ, โภ โอ รตติ อ. ราตรี โทลีนา อันสว่างไสว ทสสนียา วต อันนารีนรมย์หนอ, โภ โอ รตติ อ. ราตรี โทลีนา อันสว่างไสว ปาสาทิก วต อันนารีนรมย์หนอ, โภ โอ รตติ อ. ราตรี โทลีนา อันสว่างไสว ลกขณณา วต อันเป็นฤกษ์งามยามดีหนอ, อชช ในวันนี้ มยํ อ. เรา ท. ปยิริปาเสยยาม พึงเข้าไปหา สมณํ วา ซึ่งสมณะ พราหมณํ วา หรือว่า ซึ่งพราหมณํ กํ นุ โข ผู้ใดหนอแล, จิตตํ อ. จิต โน ของเรา ท. ปยิริปาสโต ผู้เข้าไปหาอยู่ ยํ สมณํ วา พราหมณํ วา ซึ่งสมณะ หรือ หรือว่า ซึ่งพราหมณํ ไต ปสึเทยยา พึงเลื่อมใส”

ขณะนั้น ท้าวเธอทรงเปล่งอุทานว่า “ราตรีสว่างไสวนารีนรมย์ งดงาม นารีนรมย์ยิ่งนัก เป็นฤกษ์งามยามดี วันนี้เราควรเข้าไปหาสมณะหรือพราหมณผู้ใดหนอ ที่จะทำให้จิตใจของเราเบิกบาน เลื่อมใสได้”

ข้อควรจำประจำบท

- 1) การประกอบอาลปะและสำนวนการแปลอาลปะ
- 2) โครงสร้างของ อการันต์นปุงสกลิงค์
- 3) คำศัพท์ของคำนามและคำกริยา

¹⁷ ที.สี. (บาลี) 9/150/47.

แบบฝึกหัดบทที่ 8 (Exercise 8)

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

1. อุปาสโก ปุပ္พานิ อหารติ.
Upāsako pupphāni āharati.
2. อรรถเถ มิคา วสนติ, รุกฺเขสุ มกฺกภูา จรฺนติ.
Araññe migā vasanti, rukkhesu makkaṭṭhā caranti.
3. โคณา ตินฺนํ ชาทฺนติ.
Gaṇā tiṇaṃ khādanti.
4. มนุสฺสา นยเนหิ ปสฺสนติ.
Manussā nayanehi passanti.
5. สมโณ วิหารสฺมี อาสเน นิสิตติ.
Samaṇo vihārasmiṃ āsane nisīdati.
6. รุกฺขมฺหา ปณฺณานิ ปตฺนติ.
Rukkhamaḥ paṇṇāni patanti.
7. วาณิชา คามมฺหา ซีร์ นครํ หรฺนติ.
Vāṇijā gāmaṃ khīraṃ nagaraṃ haranti.
8. ภูปาโล กุมารฺเนน สทฺธิ อุตฺตยาเน จรฺติ.
Bhūpālo kumārena saddhiṃ uttāyāne carati.
9. กสฺสโก เขตตมฺหิ กุทฺทาเลน อาวาฏฺเฐ ขณฺติ.
Kassako khettaṃhi kuddālena āvāṭṭhe khaṇati.
10. มาตุโล ปุตฺตสฺส ภณฺฑานิ ททาติ.
Mātulo puttassa bhaṇḍāni dadāti.
11. อุปาสกา สมณานํ ทานํ ททฺนติ, สีลานิ รุกฺขนฺติ.
Upāsakā samaṇānaṃ dānaṃ dadanti, sīlāni rakkhanti.
12. ทารกา มิตฺเตหิ สทฺธิ อุกาสฺมี กิฬนฺติ.
Dārakā mittehi saddhiṃ udakasmī kiḷanti.
13. กสฺสกา วาณิเชหิ วตฺถานิ ลภนฺติ.
Kassakā vāṇijehi vatthāni labhanti.
14. กุมารो อุตฺตยาณมฺหา มาตุลสฺส กุสุมานิ อหารติ.
Kumāro uttāyaṇamaḥ mātulassa kusumāni āharati.
15. พฺราหฺมณสฺส อชา สห โคณฺเหหิ วเน อาหิณฺฑนฺติ, ตินฺนานิ ชาทฺนติ.
Brāhmaṇassa ajaḥ saha gaṇehi vane āhiṇḍanti, tiṇāni khādanti.
16. สีโห วนสฺมี รุกฺขมฺภูเล นิสิตติ.
Sīho vanasmī rukkhamaḥule (at the foot of a tree) nisīdati.
17. รชกา อุกฺเณน อาสนานิ โธวฺนติ.
Rajakā udakena āsanāni dhovanti.
18. อมจฺโจ ทูเตน สทฺธิ รเถน อรณฺถํ ปวิสติ.
Amacco dūtena saddhiṃ rathena araṅgāṃ pavisati.
19. ยาจกสฺส ปุตฺโต อุกฺเณน ปณฺณานิ โธวติ.
Yācakassa putto udakena paṇṇāni dhovati.

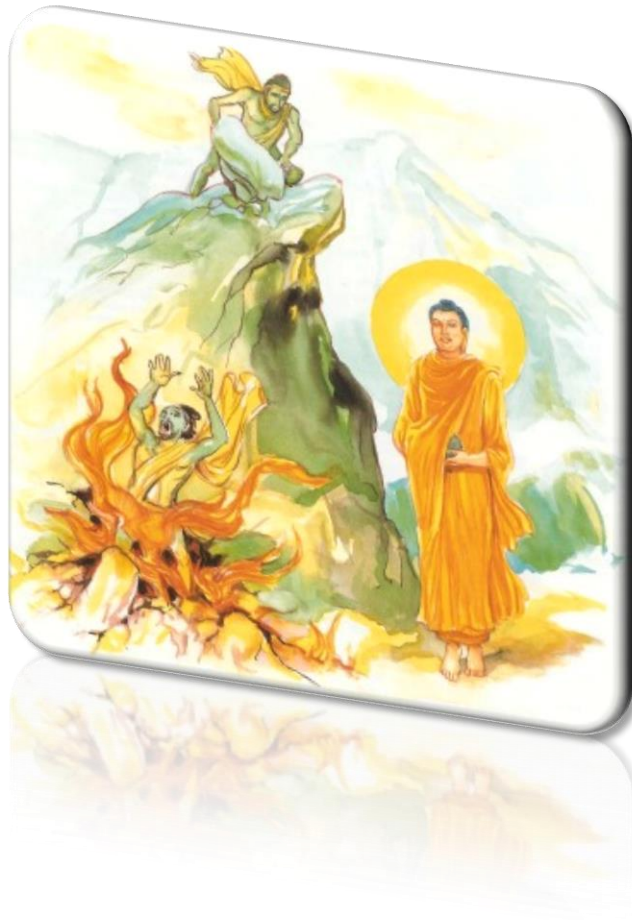
20. วาณิชา ภณฺฑาณิ นครมฺหา คามํ ออาหารนฺติ.
Vāṇijā bhaṇḍāni nagaramhā gāmaṃ āharanti.
21. ตถาคตฺสส สาวกา อสปฺปฺริสํ ปุตฺเต อนุสาสนฺติ.
Tathāgatassa sāvakā asappurisānaṃ putte anusāsanti.
22. อุปาสกกา อุทเคนน ปุปฺผาณิ อาสิณฺจนฺติ.
Upāsakā udakena pupphāni āsiñcanti.
23. กุมารโ ปตฺตํ ภินฺทติ, มาตุโล อุกโกสฺติ.
Kumāro pattaṃ bhindati, mātulo akkosati.
24. ลุททกฺสส ปุตฺโต มิคฺสส กายํ หตฺถเณน ผุสฺติ.
Luddakassa putto migassa kāyaṃ hatthena phusati.
25. โคโณ เขตฺเต ปาสาณมฺหา อุฏฺฐหฺติ.
Goṇo khette pāsāṇamhā utṭhahati.
26. รชกฺสส ปุตฺโต สาณฺเณ มลฺลจฺสมิ นิกฺขิปฺติ.
Rajakassa putto sāṅṅe maḷlajasmī nikkhipati.
27. สุคตฺสส สาวโก วิหารสฺส ทวารํ วิวารฺติ.
Sugatassa sāvako vihārassa dvāraṃ vivarati.
28. เวชฺชสฺส ทารกา เคเห นจฺจนฺติ.
Vejjassa dārakā gehe naccanti.
29. ปณฺฑิตโ อสปฺปฺริสํ โอวทฺติ.
Paṇḍito asappurisaṃ o vadati.
30. โจรโ อจาริยสฺส สกฺกํ ปพฺพตฺสมิ ปชฺหติ.
Coro ācariyassa sakkaṃ pabbatasmī pajahati.

จงแปลเป็นภาษาบาลี

1. อ. ทารก ท. ย่อมเล่น ในน้ำ กับ ด้วยสุนัข
Children play in the water with the dog.
2. อ. คนชั่ว ย่อมตัด ซึ่งใบไม้ ท. จากต้นไม้
The wicked man breaks leaves from the tree.
3. อ. พระราชา ท. ย่อมเสด็จไป สู่พระราชอุทยาน กับ ด้วยอำมาตย์ ท. โดยพระราชพาหนะ
Kings go in vehicles to the park with their ministers.
4. อ. พ่อค้า ท. ย่อมออกไป จากเมือง เพื่อถือเอา ซึ่งสินค้า ท.
Merchants set out from the city with goods.
5. อ. คนดี ท. ย่อมถวาย ซึ่งทาน แก่สมณะ ท.
Virtuous men give alms to monks.
6. อ. พระสาวก ท. ของพระพุทธเจ้า ย่อมประชุม ในอุทยาน กับ ด้วยอุบาสก ท.
Disciples of the Buddha assemble in the park with lay devotees.
7. อ. โจร ย่อมลง จากต้นไม้ ในป่า
The thief gets down from the tree in the forest.
8. อ. คนชั่ว ท. ย่อมขว้าง ซึ่งสิ่ง ท. บนต้นไม้ ท. ด้วยก้อนหิน ท.
Wicked men hit the monkeys on the trees with stones.

9. อ. ม้า ของหมอ ย่อมกิน ซึ่งหญ้า บนถนน กับ ด้วยวัวผู้
The doctor's horse eats grass with the ox on the road.
10. อ. สุนัขจิ้งจอก ท. ย่อมอยู่ในป่า ท., อ. สุนัข ท. ย่อมอยู่ในหมู่บ้าน ท.
Jackals live in forests, dogs live in villages.
11. อ. พรหมณ์ ท. ย่อมนั่ง บนอาสนะ ท. ในบ้าน ของบัณฑิต
Brahmins sit on seats in the house of the wise man.
12. อ. ชาวเรือ ย่อมเปิด ซึ่งประตู ท. ของบ้าน
The sailor opens the doors of his house.
13. อ. ลูกชาย ท. ของชาวประมง ท. ย่อมเต้นรำ กับ ด้วยเพื่อน ท. ในสวน
The sons of fishermen dance with friends in the park.
14. อ. พ่อค้า ย่อมใส่ ซึ่งปลา ท. ในตะกร้า
The merchant puts fish in baskets.
15. อ. โลก ย่อมได้ ซึ่งแสงสว่าง จากพระอาทิตย์
The world gets light from the sun.
16. อ. ชาวเรือ ท. ย่อมลุกขึ้น จากอาสนะ ท.
Sailors get up from their seats.
17. อ. เพื่อน ของหมอ ย่อมสัมผัส ซึ่งกาย ของสุนัข ด้วยเท้า
The doctor's friend touches the body of the dog with his foot.
18. อ. พระพุทธเจ้า ย่อมทรงสอน ซึ่งพระสาวก ท. ในวิหาร
The Buddha instructs his disciples in the monastery.
19. อ. เด็กชาย ท. ย่อมเก็บ ซึ่งดอกไม้ ท. จากสวน, อ. อุบาสก ท. ย่อมรด ด้วยน้ำ
Boys collect flowers from the park, lay devotees sprinkle them with
water.
20. อ. นกแก้ว ย่อมบินไป สู่ท้องฟ้า จากบ้าน ของชาวเรือ
The parrot flies into the sky from the house of the sailor.
21. อ. โจร ย่อมตัด ซึ่งต้นไม้ ด้วยเลื่อย, อันว่าชาวนา ย่อมตำ
The thief cuts a tree with a saw, the farmer scolds (him).
22. อ. บัณฑิต ย่อมแนะนำ ซึ่งพ่อค้า, อันว่าพ่อค้า ย่อมเลื่อมใส ในบัณฑิต
The wise man advises the merchant, the merchant is pleased with the
wise man.
23. อ. ทูต ของพระราชา ย่อมขึ้น จากสมุทร กับ ด้วยชาวเรือ
The king's messenger comes out of the sea with the sailor.
24. อ. พ่อค้า ท. ย่อมนำมา ซึ่งผ้า ท. จากเมือง เพื่อชาวนา ท.
Merchants bring clothes for farmers from the city.
25. อ. เทวดา ท. ย่อมรักษา ซึ่งคนดี ท., อ. คนดี ท. ย่อมรักษา ซึ่งศีล ท.
Gods protect virtuous men. Good men protect virtues.
26. อ. คน ท. ย่อมเห็น ซึ่งวัตถุ ท. ด้วยตา ท. ด้วยแสงสว่าง ของพระอาทิตย์
Men see objects with their eyes with (the help of) the light of the sun.
27. อ. ใบไม้ ท. ย่อมตก บนถนน จากต้นไม้ ท.
Leaves from the trees fall on the road.
28. อ. อุบาสก ท. ย่อมใส่ (วาง) ซึ่งดอกไม้ ท. บนแท่นบูชา
Lay devotees place flowers on altars (pupphāsana).

29. อ. แพะ ท. ย่อมดื่ม ชึ่งน้ำ จากหลุม ท. ในทุ่งนา
Goats drink water from pits in the field.
30. อ. สิงโต ท. ย่อมลุกขึ้น จากก้อนหิน ที่โคนต้นไม้
The lions get up from the rock at the foot of the tree (rukkhamūla).

อิธ ตปตติ เปจจ ตปตติ
“ปาป เม กตณ”ติ ตปตติ

**Idha tappati pecca tappati,
"pāpaṃ me katan"ti tappati,**

ผู้ทำบาปเป็นปกติ ย่อมเดือดร้อนในโลกนี้

ตายไปแล้วก็ยังเดือดร้อนในโลกหน้า

ชื่อว่าเดือดร้อนในโลกทั้งสอง

เขาย่อมเดือดร้อนใจว่า “เราได้ทำบาปไว้แล้ว”

ครั้นไปสู่ทุกคติ เขายังเดือดร้อนมากขึ้น¹⁸

(One) is tormented here and after departing,
the doer of evil is tormented in both places;
"Evil is done by me" (one) is tormented,
gone to an evil state (one) is tormented further.

ปาปการี อุภยตถ ตปตติ

ภียโย ตปตติ ทุกคตตี คโต.

**pāpakārī ubhayattha tappati;
bhiyyo tappati duggatiṃ gato.**

¹⁸ ชุ.ธ.(บาลี) 25/17/18., (ไทย) 25/17/29. เทวทศตวตถุ

บทที่ 9 (Lesson 9) กิริยาภิตก์ กลุ่ม ตฺนาทิจัจจ **Gerunds, Absolutive or the Indeclinable Participle**

ภิตก์ คือ กลุ่มปัจจยที่ประกอบด้วยธาตุ เป็นได้ทั้งคำนามและคำกิริยา

1. ตฺน, ตฺวา, ตฺวาน ปัจจย แปลว่า “...แล้ว” เป็นจำพวกกิริยาภิตก์ในระหว่าง คือคำกิริยาที่อยู่ระหว่างประโยค ยังไม่จบประโยค แต่มีข้อความอื่นต่อไป ในบทนี้ จะประกอบเฉพาะ ตฺวา ปัจจย ซึ่งมีใช้มากที่สุด

ประกอบ ตฺวา ปัจจย ท้ายธาตุ หรือท้ายคำกิริยา แล้วลง อิ อาคม หน้า ตฺวา ได้บ้าง เช่น

ปจ + อิ + ตฺวา pac + i + tvā	= ปจิตฺวา pacitvā	หุงแล้ว-having cooked
ขาท + อิ + ตฺวา khād + i + tvā	= ขาทิตฺวา khāditvā	กินแล้ว-having eaten
คม + ตฺวา gam + tvā	= คนฺตฺวา gantvā	ไปแล้ว-having gone
หน + ตฺวา han + tvā	= หนฺตฺวา hantvā	ฆ่าแล้ว-having killed

ธาตุจัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของคำกิริยา โดยมีอุปสรรคอยู่หน้าบ้าง และปัจจย หรือวิภัตติตามหลังเสมอ ดังนั้น คำกิริยาจึงต้องประกอบปัจจยท้ายธาตุก่อนเสมอ เช่น

ปจ เป็นธาตุ pac is the root	ปจ เป็นคำกิริยา paca is the base
ขาท เป็นธาตุ khād is the root	ขาท เป็นคำกิริยา khāda is the base
ภุช เป็นธาตุ bhuj is the root	ภุช เป็นคำกิริยา bhujja is the base
คม เป็นธาตุ gam is the root	คจจ เป็นคำกิริยา gaccha is the base

บางครั้งก็เปลี่ยน ตฺวา เป็น ย ท้ายธาตุ เมื่อมีอุปสรรคอยู่หน้า เช่น

อา + คม + ตฺวา > ย ā + gam + tvā > ya	อาคมม āgamma	มาแล้ว having come
อา + ทา + ตฺวา > ย ā + dā + tvā > ya	อาทาย ādāya	ถือเอาแล้ว having taken
อา + รุห + ย ā + ruh + tvā > ya	อารุยห āruhya	ขึ้นไปแล้ว having climbed
อว + รุห + ตฺวา > ย	โอรุยห	ลงมาแล้ว having descended

ava + ruh + tvā>ya	oruyha	
--------------------	--------	--

2. คำกริยาประกอบ ตวา ปัจจัย มีดังนี้

กริยาปัจจุบันกาล	ประกอบ ตวา ปัจจัย	คำแปล
ภุญชติ-bhujjati	ภุญชิตวา, ภุตวา bhujjivā, bhutvā	กินแล้ว having eaten
อาคจจติ-āgacchati	อาคนตวา, อาคมม āgantvā, āgammā	มาแล้ว having come
หนติ-hanati	หนิตวา, หนตวา hanivā, hantvā	ฆ่าแล้ว having killed
ททาติ-dadāti	ททิตวา, ทตวา dadivā, datvā	ให้แล้ว having given
นหายติ-nahāyati	นหายิตวา, นहतวา nahāyivā, nahātvā	อาบน้ำแล้ว having bathed
ติฏฐติ-tiṭṭhati	จตวา ṭhatvā	ยืนแล้ว having stood
นิกขมติ-nikkhamati	นิกขมิตวา, นิกขมม nikkhamivā, nikkhammā	ออกไปแล้ว having left
ปชหติ-pajahati	ปชหิตวา, ปหาย pajahivā, pahāya	ละทิ้งแล้ว having left
ปสฺสติ-passati	ปสฺสิตวา* -passivā	เห็นแล้ว having seen
อุฏฺฐหติ-uṭṭhahati	อุฏฺฐหิตวา, อุฏฺฐาย uṭṭhahivā, uṭṭhāya	ลุกขึ้นแล้ว having gotten up
กีฬติ-kīḷati	กีฬิตวา kīḷivā	เล่นแล้ว having played
โอกกมติ-kīḷati	โอกกมิตวา, โอกกมม okkamivā, okkammā	ก้าวลงแล้ว having gone aside

*แต่ ทิสฺวา เป็นบทที่ใช้มากกว่า ซึ่งมาจาก ทฤศฺ ฐาตุ ฝายสันสกฤต แปลว่า เห็น แทนที่จะเป็น ปสฺสิตวา

ข้อสังเกต:

- เมื่อลง ตวา ปัจจัยแล้ว อาจลง อิ อาคม ตรงกลางตามมาก็ได้ เช่น
 หน + อิ + ตวา = หนิตวา (ฆ่าแล้ว)
 กีฬ + อิ + ตวา = กีฬิตวา (เล่นแล้ว)
- เมื่อประกอบกับธาตุที่มีอุปสรรคนำหน้า จะเปลี่ยน ตวา เป็น ย ได้ เช่น
 อา + ทา + ตวา = อาทาย (ถือเอาแล้ว)

วิ + ธา + ตฺวา = วิธาย (สั่งแล้ว)

3) ในกรณีอื่น ๆ บางครั้งอาจผสมกับพยัญชนะตัวท้ายของธาตุ หรือไม่ก็เปลี่ยนไปเลย

เช่น

(1) หลอมรวมกับตัวท้ายธาตุ (Assimilated) เช่น

อา + คม + ตฺวา > ย = อาคम्म (มาแล้ว)

นิ + ขม + ตฺวา > ย = นิกขम्म (ออกไปแล้ว)

(2) สลับที่กับตัวท้ายธาตุ (Interchanged) เช่น

อา + รุห + ตฺวา > ย = อารูห (ขึ้นไปแล้ว)

ป + คห + ตฺวา > ย = ปคคยห (ประคองแล้ว, ยกย่องแล้ว)

โอ (อว) + รุห + ตฺวา > ย = โอรูห (ลงมาแล้ว)

3. ตัวอย่างในการสร้างประโยค

1) กสสโก เขตตมहा อาคนตฺวา ฆตฺตํ ภูญฺชติ.

Kassako khattamhā āgantvā bhattam bhuñjati.

อ. ชาวนา มาแล้ว จากนา ย่อมกิน ซึ่งข้าว

The farmer, having come from the field, eats rice.

2) วานฺรา รุกฺขํ อารูหฺยา ผลานิ ขาหนฺติ.

Vānarā rukkham āruhya phalāni khādanti.

อ. ลิง ท. ปีนขึ้นแล้ว ซึ่งต้นไม้ ย่อมกิน ซึ่งผลไม้ ท.

Having climbed the tree, monkeys eat fruits.

3) ทารโก ฆตฺตํ ยาจิตฺวา โรหติ.

Dārako bhattam yācitvā rodati.

อ. ทารก ขอแล้ว ซึ่งข้าว ย่อมร้องไห้

Having asked for rice, the child cries.

4) สมฺโณ พุทฺธิํ ปสฺสิตฺวา วนฺทติ.

Samaṇo Buddhamaṃ passitvā vandati.

อ. สมณะ เห็นแล้ว ซึ่งพระพุทธเจ้า ย่อมไหว้

Having seen the Buddha, the recluse worships (him).

ประโยคบาลี

ชีวกโกมารภจโจ “อัย เทว ภควา อรหิ สฺมาสมพุทฺโธ อมฺหากํ อมพวเน วิหฺรติ มหฺตา ภิกฺขุสฺสเมเน สหฺธิ อชฺตมเตพฺเสหิ ภิกฺขุสฺสเทหิ”ติ กเถสิ.¹⁹

ชีวกโกมารภจโจ อ. หมอชีวก ผู้โกมารภจ กเถสิ กราบทูลแล้ว อิติ ว่า “เทว ข้าแต่ พระองค์ผู้สมมติเทพ ภควา อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า อรหิ ผู้ทรงเป็นพระอรหันต์ สฺมาสมพุทฺโธ ผู้ทรง ตรัสด้วยพระองค์โดยชอบ อัย พระองค์นี้ วิหฺรติ ย่อมประทับอยู่ อมพวเน ในสวนมะม่วง อมฺหากํ ของ ข้าพระองค์ ท. สหฺธิ กับ ภิกฺขุสฺสเมเน ด้วยหมู่แห่งภิกษุ มหฺตา หมู่ใหญ่ ภิกฺขุสฺสเทหิ มีร้อยแห่งภิกษุ ท. อชฺตมเตพฺเสหิ 13 ด้วยทั้งกิ่ง”.

¹⁹ ที.สี. (บาลี) 9/157/49.

หมอชีวก โกมารภัจ ทูลตอบว่า “ขอเดชะ พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงเป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองโดยชอบ ประทับอยู่ที่สวนมะม่วงของข้าพระพุทธเจ้าพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ จำนวน 1,250 รูป

ข้อควรจำประจำบท

- 1) ส่วนนการแปลและการเปลี่ยน ตวา ปัจจัย
- 2) คำศัพท์กิริยาที่ประกอบ ตวา ปัจจัย

แบบฝึกหัดบทที่ 9 (Exercise 9)

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

1. อุปาสโก วิหาริ คนตวา สมณานิ ทานิ ททาติ.
Upāsako vihāraṃ gantvā samaṇānaṃ dānaṃ dadāti.
2. สาวโก อาสนมहि นิสิติตวา ปาเท โธวติ.
Sāvako āsanamhi nisīditvā pāde dhovati.
3. ทารกา ปุปผานิ สัหริตวา มาตุลสส ทตวา หสนติ.
Dārakā pupphāni saṃharitvā mātulassa datvā hasanti.
4. ยากกา อูยยานมหา อาคम्म กสสกสุมมา โอทนั ยาจนติ.
Yācakā uyyānamhā āgama kassakasmā odanaṃ yācanti.
5. ลุฑทโก หตเถน สเร อาทาย อรณณิ ปวิสติ.
Luddako hatthena sare ādāya araṇṇiṃ pavisati.
6. กุมารา กุกกุเรน สหิ กิฬิตวา สมุฑทิ คนตวา นหายนติ.
Kumārā kukkurena saddhiṃ kīlitvā samuddaṃ gantvā nahāyanti.
7. วาณิโซ ปาสาณสมิ จตวา กุฑทาเลน สปปี ปหริติ.
Vāṇijo pāsāṇasmiṃ jṭhāvā kuddālena sappamaṃ paharati.
8. สปบุรีโส ยากกสส ปุตเต ปกโกสิตวา วตถานิ ททาติ.
Sappuriso yācakassa putte pakkositvā vatthāni dadāti.
9. ทารโก อาวาฏุมहि ปติตวา โรทติ.
Dārako āvāṭamhi patitvā rodati.
10. ภูปาโล ปาสาทมหา นิภขมิตวา อมจเจน สหิ ภาสติ.
Bhūpālo pāsādamaṃhā nikkhamitvā amaccena saddhiṃ bhāsati.
11. สุนโข อุทกั ปิวิตวา เคหมหา นิภขมม มคเค สยติ.
Sunakho udakaṃ pivitvā gehamaṃhā nikkhamma magge sayati.
12. สมณา ภูपालสส อูยยานเ สนนิปติตวา ธมม ภาสนติ.
Samaṇā bhūpālassa uyyāne sannipatitvā dhammaṃ bhāsanti.
13. ปุตโต นหาตวา ภตต ภูตวา มณจ ารูยห สยติ.
Putto nahātvā bhattaṃ bhutvā mañcaṃ āruyha sayati.
14. วาณิชา ทีปมหา นคร อาคम्म อัจริยสส เคเท วสนติ.
Vāṇijā dīpamaṃhā nagaraṃ āgama ācariyassa gehe vasanti.
15. รชโก วตถานิ โธวิตวา ปุตต ักโกสติ.
Rajako vatthāni dhovitvā puttaṃ pakkosati.
16. วานรา รุกเขหิ โอรูยห อูยยานเ อาหิณฑนติ.
Vānarā rukkhehi oruyha uyyāne āhiṇḍanti.
17. มิกา วนมहि อาหิณฑิตวา ปณณานิ ขาพนติ.
Migā vanamhi āhiṇḍitvā paṇṇāni khāḍanti.
18. กุมารโ นยนานิ โธวิตวา สุริย ัสสติ.
Kumāro nayanāni dhovitvā suriyaṃ passati.
19. นาวิกสส มิตตา นครสุมมา ภณชานิ อาทาย คาม อกจณนติ.
Nāvikaṃsā mittā nagaraṃsamma bhandaṇāni ādāya gāmaṃ āgacchanti.

20. ทารโก ซีร์ ปิวิตวา เคหมหา นิกขมม หสตี.
Dārako khīraṃ pivitvā gehamhā nikkhamma hasati.
21. สปปุริสา ทาทานิ ทตวา สีลานิ รกขิตวา สคคํ คจฺจนฺตี.
Sappurisā dānāni datvā sīlāni rakkhitvā saggamṃ gacchanti.
22. สุกโร อุทกมฺหา อุตฺตริตวา อาวาภูํ โอรุยฺห สยตี.
Sūkaro udakamhā uttaritvā āvāṭaṃ oruyha sayati.
23. ตาปโส ตถาคตสฺส สวากํ ทิสฺวา วนฺทิตวา ปณฺหํ ปุจฺจตี.
Tāpaso Tathāgatassa sāvakaṃ disvā vanditvā pañhaṃ pucchati.
24. อสปปุริโส ยาจกสฺส ปตฺตํ ภิณฑิตวา อกโกสิตวา เคหํ คจฺจตี.
Asappuriso yācakassa pattamṃ bhinditvā akkositvā gehamṃ gacchati.
25. สกฺุณา คาเม รุกฺเขหิ อุปฺปตฺติตวา อรณฺณํ โอตฺรณฺตี.
Sakuṇā gāme rukkhehi uppatitvā araṇṇiṃ otaranti.
26. ปณฺฑิโต อาสนมฺหา อฏฺฐหิตวา ตาปเสน สทฺธิ ภาสตี.
Paṇḍito āsanamhā utṭhahitvā tāpasena saddhiṃ bhāsati.
27. ทารโก เคหา นิกขมม มาตุลํ ปกโกสิตวา เคหํ ปวิสตี.
Dārako gehā nikkhamma mātulaṃ pakkositvā gehamṃ pavisati.
28. เทวา สปปุริเสสุ ปสฺสิตฺวา รกฺขณฺตี.
Devā sappurisesu pasīditvā te (them) rakkhanti.
29. กุมารสฺส สหายกา ปาสาหํ อารุยฺห อาสนเนสุ นิสฺสันทิ.
Kumārassa sahāyakā pāsādaṃ āruyha āsanesu nisīdanti.
30. โคณา เขตตมฺหิ อาหิณฺตีตฺวา ติณฺํ ขาทิตฺวา สยณฺตี.
Goṇā khattamhi āhiṇḍitvā tiṇaṃ khāditvā sayanti.

จงแปลเป็นภาษาบาลี

1. อ. ชาวนา ออกไปแล้ว จากบ้าน ย่อมเข้าไป สู่นา
Having gone out of the house the farmer enters the field.
2. อ. พระพุทธเจ้า ทรงแสดงแล้ว ซึ่งธรรมะ ย่อมเสด็จเข้าไป สู่วิหาร
Having preached (deseti) the doctrine, the Buddha enters the monastery.
3. อ. พระราชา ทรงเลื่อมใสแล้ว ในพระพุทธเจ้า ทรงสละแล้ว ซึ่งพระราชวัง ย่อมเสด็จเข้า

ไป สู่วิหาร

The king having been pleased with the Buddha, abandons the palace and goes to the monastery.

4. อ. ทารก ลงแล้ว จากบันได ย่อมหัวเราะ
Having climbed down from the stairway, the child laughs.
5. อ. เด็กชาย ขว้างแล้ว ซึ่งงู ด้วยก้อนหิน ย่อมวิ่งไป สู่นบ้าน
Having hit the serpent with a stone the boy runs into the house.
6. อ. มนุषย์ ไปแล้ว สู่นป่า ปีนขึ้นแล้ว ซึ่งต้นไม้ ย่อมกิน ซึ่งผลไม้ ท.
Having gone to the forest the man climbs a tree and eats fruits.
7. อ. ช่างย้อม ซักแล้ว ซึ่งผ้า ท. ด้วยน้ำ ย่อมนำมา สู่นบ้าน

home.

8. อ. สิงโต ฆ่าแล้ว ซึ่งแพะ นั่งแล้ว ย่อมกิน บนหิน
The lion having killed a goat, eats having sat on a rock.
9. อ. หมอ เห็นแล้ว ซึ่งสินค้า ท. ของพ่อค้า ท. ย่อมออกไป จากเมือง
The doctor having seen the merchants' goods leaves the city.
10. อ. โจร ท. ทำลายแล้ว ซึ่งบ้าน ย่อมวิ่งไป สู่ป่า
Having broken (into) the house thieves run to the forest.
11. อ. หมู เทียวไปแล้ว ในทุ่งนา ย่อมตกไป ในหลุม
Having roamed in the field the pig falls into a pit.
12. อ. ชาวประมง ย่อมนำมา ซึ่งปลา จากสมุทร เพื่อชาวนา ท.
The fisherman brings fish from the sea for farmers.
13. อ. อาจารย์ ถือเอาแล้ว ซึ่งสินค้า ท. จากเมือง ย่อมมา สู่บ้าน
Having taken goods from the city, the teacher comes home.
14. อ. นายพราน ยืนแล้ว บนภูเขา ย่อมยิง ซึ่งนก ท. ด้วยลูกศร ท.
Having stood on a mountain, the hunter shoots birds with arrows.
15. อ. วัวผู้ ท. กินแล้ว ซึ่งหญ้า ในสวน ย่อมนอน บนถนน
The oxen having eaten grass in the park, sleep on the road.
16. อ. พระราชา เสด็จลงแล้ว จากถนน ย่อมตรัส กับ ด้วยพ่อค้า ท.
The king having got down from the chariot speaks with the farmers.
17. อ. มนุษย์ ละแล้ว ซึ่งบ้าน ย่อมเข้าไป สู่วิหาร
The man having given up his house enters the monastery.
18. อ. ชาวประมง ท. ให้แล้ว ซึ่งปลา ท. แก่พ่อค้า ท. ย่อมได้ ซึ่งลาภ (กำไร)
Fishermen give fish to merchants and receive profits.
19. อ. อุบาสก ถามแล้ว ซึ่งปัญหา จากสมณะ ย่อมนั่ง บนอาสนะ
The lay devotee having asked a question from the monk sits on his seat.
20. อ. สาวก ท. ของพระพุทธเจ้า เห็นแล้ว ซึ่งคนชั่ว ท. ย่อมกล่าวสอน
The disciples of the Buddha, having seen the wicked men, admonish.
21. อ. พราหมณ์ เรียกแล้ว ซึ่งทารก ย่อมตี
The brahmin, having scolded the child, hits (him).
22. อ. เทวดา ท. ทูลถามแล้ว ซึ่งปัญหา ท. จากพระพุทธเจ้า ย่อมเลื่อมใส
The deities, having asked questions from the Buddha, become glad.
23. อ. สุนัข กัดแล้ว ซึ่งเท้า ของอาจารย์ ย่อมวิ่งไป สู่บ้าน
The dog, having bitten the teacher's foot, runs into the house.
24. อ. ลิง เล่นแล้ว กับ ด้วยแพะ บนถนน ย่อมปีนขึ้น ซึ่งต้นไม้
The monkey, having played with the goat on the road, climbs a tree.
25. อ. ดาบส มาแล้ว จากป่า ย่อมได้ ซึ่งผ้า จากสัตบุรุษ
The hermit, having come from the forest, receives a cloth from the good
man.
26. อ. ทารก ดื่มน้ำแล้ว ซึ่งน้ำ ย่อมทำลาย ซึ่งชาม
Having drunk water, the child breaks the bowl.

27. อ. สมณะ ท. กล่าวสอนแล้ว ซึ่งลูกชาย ท. ของชาวนา ลุกขึ้นแล้ว จากอาสนะ ท. ย่อมไป สู่วิหาร

Having advised the farmers' sons, and having risen from the seats, the monks go to the monastery.

28. อ. ชาวเรือ ข้ามแล้ว ซึ่งสมุทร ย่อมไป สูเกาะ

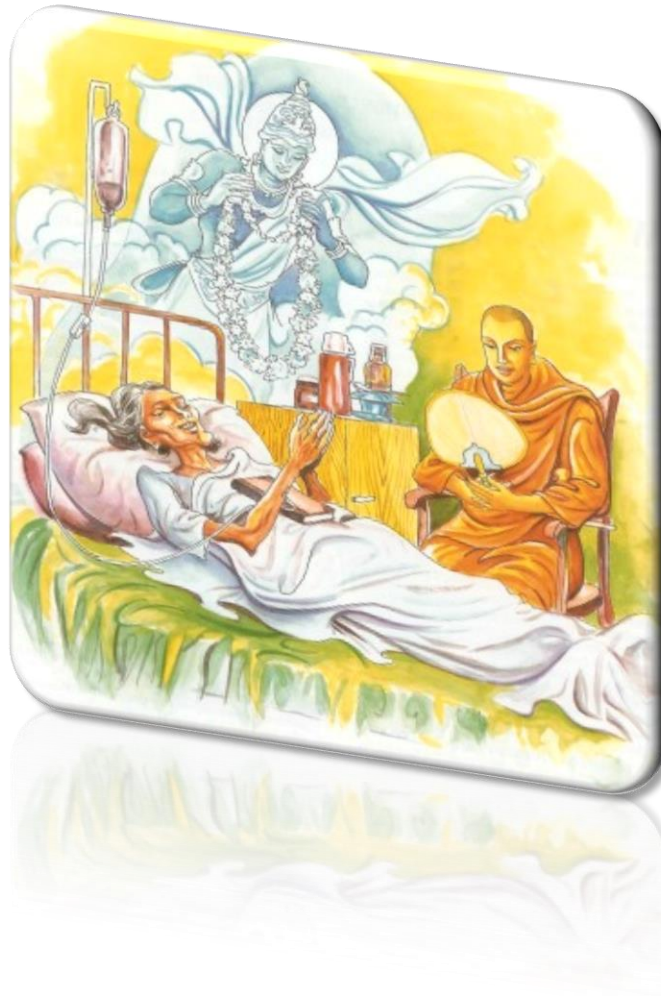
The sailor, having crossed the sea, goes to the island.

29. อ. ทารก เรียกแล้ว ซึ่งลุง ท. ย่อมเต้นรำ ในบ้าน

The child calls the uncles and dances in the house.

30. อ. ชาวนา ซักแล้ว ซึ่งผ้า ท. อาบน้ำแล้ว ย่อมข้ามขึ้น จากน้ำ

Having washed clothes and bathed, the farmer gets out of water.

อิธ นนทติ เปจจ นนทติ

“ปุณฺณํ เม กตฺน”ติ นนทติ

**Idha nandati pecca nandati,
"puññaṃ me katan"ti nandati,**

ผู้ทำบุญไว้ ย่อมเพลิดเพลินใจในโลกนี้

ตายไปแล้วก็ยังเพลิดเพลินใจในโลกหน้า

ชื่อว่าเพลิดเพลินใจในโลกทั้งสอง

เขาย่อมเพลิดเพลินใจว่า “เราได้ทำบุญไว้แล้ว”

ครั้งไปสู่สุคติ เขายังเพลิดเพลินใจมากขึ้น²⁰

(One) rejoices here and after departing, the doer of good rejoices in

both places;

"Merit is done by me" (one) rejoices, gone to a happy state (one) rejoices

further.

กตปุณฺณโณ อุภยตถ นนทติ

ภิกฺขุโย นนทติ สุคตฺตี คโต.

**katapuñño ubhayattha nandati;
bhiyyo nandati sugatiṃ gato.**

²⁰ ชุ.ธ.(บาลี) 25/18/18., (ไทย) 25/18/29. สุมณเทวีวตถุ

บทที่ 10 (Lesson 10) อภยยกริยา ประเภท ตั้ ปัจจย The Infinitive

1. ตเว ตั้ ปัจจย แผลว่า “เพื่อ...” (The Infinitive)

ตเว ตั้ ปัจจยจัดเป็นกริยาประเภทอภยยศัพท์ เมื่อประกอบวิภัตตินามแล้วไม่มีการเปลี่ยนแปลงเหมือนคานามอื่น แต่วิภัตติที่ประกอบท้ายปัจจยเหล่านี้จะถูกลบทิ้งไป ขอกล่าวเฉพาะ ตั้ ปัจจย ที่นำมาประกอบท้ายธาตุ หรือท้ายค้ำกริยา แล้วลง อิ อากม หน้า ตั้ เฉพาะกับธาตุที่มี 2 พยางค์ ขึ้นไป เช่น

ปจ + อิ + ตั้ pac + i + tum	ปจตั้-pacitum	เพื่ออันหุง-to cook
ขาท + อิ + ตั้ khā + i + tum	ขาทตั้-khāditum	เพื่ออันกิน-to eat
คม + ตั้ gam + tum	คนตั้-gantum	เพื่ออันไป-to go
ทา + ตั้ dā + tum	ทาทั้-dātum	เพื่ออันให้-to give
ฐา + ตั้ (Skt sthā) ṭhā + tum	ฐาทั้-ṭhātum	เพื่ออันยืน-to stand
ปา + ตั้ pā + tum	ปาทั้-pātum ปิวิตั้-pivitum	เพื่ออันดื่ม-to drink
ภุช + ตั้ bhuj + tum	ภุชตั้-bhottum ภุชชิตั้-bhoñjitum	เพื่ออันกิน- to eat
ลภ + ตั้ labh + tum	ลภจึ้-laddhum ลภิตั้-labhitum	เพื่ออันได้- to get
กร + ตั้ kar + tum	กาทั้-kātum	เพื่ออันทำ-to do
หริ + ตั้ har + tum	หริตั้-haritum	เพื่ออันนำไป-to carry
อา + หริ + ตั้ ā + har + tum	อาหริตั้-āharitum	เพื่ออันนำมา-to bring

2. ตัวอย่างในการสร้างประโยค

- กสสโก เขตตํ กสิตุํ อิจจติ.
Kassako khettaṃ kasitum icchati.
อ. ชาวนา ย่อมต้องการ เพื่อจะไถ ซึ่งนา
The farmer wishes to plough the field.
- ทารโก ผลานิ ขาทิตุํ รุกขํ อารุหติ.
Dārako phalāni khāditum rukkhaṃ āruhati.

- อ. ทารก ย่อมปีนขึ้น ซึ่งต้นไม้ เพื่อจะกิน ซึ่งผลไม้ ท.
The child climbs the tree to eat fruits.
- 3) มนุสสา สมณเฑิ ปญฺเห ปุจฺฉิตฺ วิหารํ อากฺคณฺติ.
Manussā samaṇehi pañhe pucchitum vihāraṃ āgacchanti.
อ. มนุษย์ ท. ย่อมมา สู่วิหาร เพื่อจะถาม ซึ่งปัญหา ท. จากสมณะ ท.
Men come to the monastery to ask questions from the recluses.
- 4) กุมารรา กิฬิตฺ สห มิตฺเตหิ สมุทฺทํ คจฺฉณฺติ.
Kumārā kīlītuṃ saha mittehi samuddaṃ gacchanti.
อ. เด็กชาย ท. ย่อมไป สู่มสมุทร กับ ด้วยเพื่อน ท. เพื่อจะเล่น
Boys go to the sea with friends to play.

ประโยคบาลี

เอกมนต์ นิลินโน โข ราชา มากโร อชาตสตฺตฺ เวเทหิปุตฺโต ภควนฺตฺ เอตทโวจ
“ปุจฺเจยฺยามหิ ภนฺเต ภควนฺตฺ กิณฺจิทฺเว เทสฺ, สเจ เม ภควา โอกาสํ กโรติ ปญฺหสฺส เวยฺยากรณฺยา”
ติ. “ปุจฺฉ มหาราช, ยทาภกฺขสิ”ติ.²¹

ราชา อ. พระราชา มากโร ผู้เป็นใหญ่แห่งแคว้นมคธ อชาตสตฺตฺ พระนามว่า อชาตศัตรู เวเทหิปุตฺโต ผู้เป็นพระราชโอรสของพระเจ้าพิมพิสารกับพระนางเวเทหิ นิลินโน โข ประทับนั่งแล้ว แล เอกมนต์ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง อโวจ ได้กราบทูล เอตํ วจฺนํ ซึ่งพระดำรัสนี้ ภควนฺตฺ กะพระผู้มีพระภาคเจ้า อิติ ว่า “ภนฺเต ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อหิ อ. หม่อมฉัน ปุจฺเจยฺยามิ พึงทูลถาม เทสฺ ซึ่งส่วน กิณฺจิทฺเว บางอย่าง, สเจ ถ้าว่า ภควา อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า กโรติ ย่อมทรงทำ โอกาสํ ซึ่งโอกาส เวยฺยากรณฺยา เพื่อทรงตอบ ปญฺหสฺส ซึ่งปัญหา เม ของหม่อมฉันไซ้”, ภควา อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า อาห ตรัสแล้ว อิติ ว่า “มหาราช ดูก่อนมหาบพิตร ตฺวํ อ. พระองค์ อากฺขสิ ย่อมทรงหวัง ยํ ปญฺหํ ซึ่ง ปัญหา ไต, ตฺวํ อ. พระองค์ ปุจฺฉ จงทรงถาม ตํ ปญฺหํ ซึ่งปัญหา นั้น”

พระเจ้าอชาตศัตรู เวเทหิบุตร ประทับนั่ง ณ ที่สมควร กราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันขอโรกาส ทูลถามปัญหาบางอย่างกะพระผู้มีพระภาคเจ้า หากพระผู้มีพระภาคเจ้าจะ ประทานพระวโรกาสเพื่อทรงตอบปัญหาของหม่อมฉัน” พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า “เชิญถามตามพระ ประสงค์เถิด มหาบพิตร”

ข้อควรจำประจำบท

- 1) สำนวนการแปลของ ตํ ปัจจัย
- 2) คำศัพท์กิริยาที่ประกอบ ตํ ปัจจัย

²¹ ที.สี. (บาลี) 9/162/51.

แบบฝึกหัดบทที่ 10 (Exercise 10)

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

1. กุมารรา วณมहि สห มิเตเทหิ กิฬิตวา ภตตํ ภูณชิต्तํ เคหํ ธาวนติ.
Kumārā vanamhi saha mittehi kīḷitvā bhattam̐ bhuñjitum̐ geham̐ dhāvanti.
2. มิกา ตินํ ขาทิตวา อุทกํ ปาตุํ ปพพตมาหา อุกยยานํ อากจฉนติ.
Migā tiṇam̐ khāditvā udakam̐ pātum̐ pabbatamhā uyyānam̐ āgacchanti.
3. วาณิซสส ปุตโต ภณทานิ อหาริต्तํ รเถน นครํ คจฉติ.
Vāṇijassa putto bhaṇḍāni āharitum̐ rathena nagaram̐ gacchati.
4. ยาจโก มาตุลสส กุททาเลน อาวาภูํ ขณิต्तํ อิจฉติ.
Yācako mātulassa kuddālena āvāḥum̐ khānitum̐ icchati.
5. อมจจา ภูปาลํ ปสสิตฺตํ ปาสาทมहि สนนิปตฺนติ.
Amaccā bhūpālam̐ passitum̐ pāsādamhi sannipatanti.
6. โคณา อุกยยานเ อาหิณฺชิตฺวา กสสกกสส เขตตํ อากจฉนติ.
Goṇā uyyāne āhiṇḍitvā kassakassa khetam̐ āgacchanti.
7. อุปาสกา สมณานํ ทานํ ทาตุํ วิหารํ ปวิสฺนติ.
Upāsakā samanānam̐ dānam̐ dātum̐ vihāram̐ pavisanti.
8. รเถน นครํ คนฺตํ ปุริโส เคหสฺมา นิกฺขมฺติ.
Rathena nagaram̐ gantum̐ puriso gehasmā nikkhamati.
9. พฺราหฺมโณ เวชเชน สทฺธิํ นหายิตฺตํ อุทกํ โอตฺรติ.
Brāhmaṇo vejjena saddhim̐ nahāyitum̐ udakam̐ otarati.
10. โจร อมจจสส เคหํ ปวิสิตฺตํ อุกยยานเ อาหิณฺชิตฺ.
Coro amaccassa geham̐ pavisitum̐ uyyāne āhiṇḍati.
11. สීโห ปพพตมฺหิ สยิตฺวา อุกฺกฺชาย มิคํ หนตฺตํ โอรุหติ.
Sīho pabbatamhi sayitvā utthāya migam̐ hantum̐ oruhati.
12. อุทกํ โอตฺริตฺวา วตถานิ โรวิตฺตํ รชโก ปุตตํ ปกโกสติ.
Udakam̐ otarivā vatthāni dhovitum̐ rajako puttam̐ pakkosati.
13. ตถาคตฺตํ ปสสิตฺวา วณฺทิตฺตํ อุปาสโก วิหารํ ปวิสติ.
Tathāgatam̐ passitvā vanditum̐ upāsako vihāram̐ pavisati.
14. เขตตํ กสิตฺตํ กสสโก กุททาลํ อาทาย เคหา นิกฺขมฺติ.
Khetam̐ kasitum̐ kassako kuddālam̐ ādāya gehā nikkhamati.
15. สเรหิ มิเค วิชฺฉิตฺตํ ลุททกา สุนเขหิ สทฺธิํ อรณฺถํ ปวิสฺนติ.
Sarehi mige vijjhitum̐ luddakā sunakhehi saddhim̐ araññam̐ pavisanti.
16. นรา คามมฺหา นิกฺขมิตฺวา นครเ วสิตฺตํ อิจฉนติ.
Narā gāmamhā nikkhamitvā nagare vasitum̐ icchanti.
17. สกุเณ ปสสิตฺตํ อมจจา กุมารเหหิ สทฺธิํ ปพพตํ อารุหนติ.
Sakune passitum̐ amaccā kumārehi saddhim̐ pabbatam̐ āruhanti.
18. ปพพตสฺมา รุกฺขํ อากกฺกฺชิตฺตํ สห วาณิเชน กสสโก คจฉติ.
Pabbatasmā rukkam̐ ākaḍḍhitum̐ saha vāṇijena kassako gacchati.
19. ผลานิ ขาทิตฺตํ มกฺกฺกา รุกฺเขสฺ จรฺนติ.
Phalāni khāditum̐ makkaṭā rukkhesu caranti.

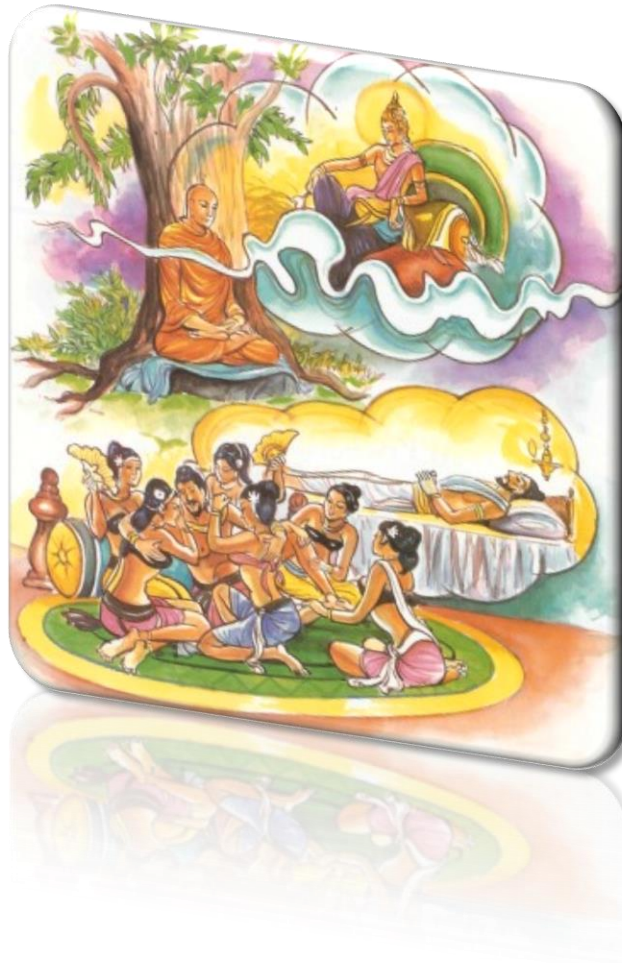

20. ปณฺฑิโต สุกตสฺส สาวเกหิ สหฺธิ ภาสิตุํ อิจฺฉติ.
Paṇḍito sugatassa sāvakehi saddhiṃ bhāsituṃ icchati.
21. สมุทฺทํ ตรีตฺวา ทีปํ คนฺตฺวา วตฺถานิ อหริตุํ วาณิชา อิจฺฉนฺติ.
Samuddaṃ taritvā dīpaṃ gantvā vatthāni āharitūṃ vāṇijā icchanti.
22. ปุปฺพานิ สํหริตฺวา อุทเกน อาสิณฺจิตฺุํ อุปาโสโก กุมารเ โอรทติ.
Pupphāni saṃharitvā udakena āsiñcitūṃ upāsako kumāre ovadati.
23. อชฺสส กายํ หตฺเถหิ ผุสฺสิตุํ ทารโก อิจฺฉติ.
Ajassa kāyaṃ hatthehi phusitūṃ dārako icchati.
24. พฺรหฺมณฺสฺส เกเห อาสเนสุ นิสิตฺุํ รกสฺส ปุตฺตา อิจฺฉนฺติ.
Brāhmaṇassa gehe āsanesu nisīditūṃ rajakassa puttā icchanti.
25. ปาตุํ อุทกํ ยาจิตฺวา ทารโก โรทติ.
Pātuṃ udakaṃ yācitvā dārako rodati.

จงแปลเป็นภาษาบาลี

1. อ. แพะ ท. เคี้ยวกินแล้ว ซึ่งใบไม้ ท. ย่อมเที่ยวไป ในสวน เพื่อจะดื่ม ซึ่งน้ำ
Goats roam in the park to eat leaves and drink water.
2. อ. คนชั่ว ย่อมต้องการ เพื่อจะเตะ ซึ่งสุนัข ด้วยเท้า
The wicked man wishes to hit the dog with his foot.
3. อ. เพื่อน ท. ย่อมไป สู่สวน เพื่อจะเล่น กับ ด้วยสุนัข ท.
Friends go to the park to play with their dogs.
4. อ. อุบาสก มาแล้ว สู่บ้าน ย่อมต้องการ เพื่อจะสอน ซึ่งลูกชาย ท.
The lay devotee wishes to come home and instruct his sons.
5. อ. เทวดา ไปแล้ว สู่วิหาร ย่อมต้องการ เพื่อจะสนทนา กับ ด้วยพระพุทธเจ้า
The deity wishes to go to the monastery and speak to the Buddha.
6. อ. สัตบุรุษ รักษาแล้ว ซึ่งศีล ท. ย่อมปรารธนา เพื่อจะให้ ซึ่งทาน
The good man wishes to protect virtues and give alms.
7. อ. หมู ท. ย่อมวิ่งไป จากหมู่บ้าน เพื่อจะเข้าไป สู่ป่า
Pigs run from the village to enter the forest.
8. อ. ชาวนา ย่อมขอ ซึ่งจอบ จากพ่อค้า เพื่อจะขุด ซึ่งหลุม ท. ในนา
The farmer asks for a hoe from the merchant to dig pits in his field.
9. อ. อุบาสก ท. ย่อมประชุม ในวิหาร เพื่อจะบูชา ซึ่งพระพุทธเจ้า
Lay devotees assemble in the monastery to worship the Buddha.
10. อ. ลุง ย่อมออกไป จากบ้าน เพื่อเรียก ซึ่งชาวประมง
The uncle comes out of the house to call the fisherman.
11. อ. ชาวนา ท. ย่อมปรารธนา เพื่อจะได้ ซึ่งวัวผู้ ท., อ. พ่อค้า ท. ย่อมปรารธนา เพื่อจะ
ได้ ซึ่งม้า ท.
Farmers wish to get oxen; merchants wish to get horses.
12. อ. พระราชา ย่อมทรงปรารธนา เพื่อจะทรงละ ซึ่งพระราชวัง
The king wishes to abandon his palace.
13. อ. มนุษย์ท. ถือเอาแล้ว ซึ่งตะกร้า ท. ย่อมไป สู่ป่า เพื่อเก็บ ซึ่งผลไม้ ท. เพื่อทารก ท.
Men take baskets and go to the forest to collect fruits for their children.

14. อ. ชาวนา ย่อมเที่ยวไป ในป่า เพื่อตัด ซึ่งหญ้า ท. เพื่อวัวผู้ ท.
The farmer wanders in the forest to cut grass for his oxen.
15. อ. มนุษย์ ท. ย่อมปรารถนา เพื่อจะเข้าไป ในบ้าน ท. ในเมือง กับ ด้วยลูกชาย ท.
Men wish to live in houses in the city with their sons.
16. อ. ทารก ยืนแล้ว บนหิน ย่อมเห็น ซึ่งดอกไม้ ท. บนต้นไม้ ท.
Having stood on the rock, the child sees flowers on the trees.
17. อ. หมอ ได้แล้ว ซึ่งผ้า จากอาจารย์ ย่อมยินดี
Having received a garment from the teacher the doctor is pleased.
18. อ. นายพราน ย่อมเรียก ซึ่งเพื่อน เพื่อลาก ซึ่งแพะ จากป่า
The hunter calls a friend to drag a goat from the forest.
19. อ. ชาวเรือ ย่อมเรียก ซึ่งพ่อค้า ท. เพื่อจะข้าม ซึ่งสมุทร
The sailor calls merchants to cross the sea.
20. อ. สัตบุรุษ ลุกขึ้นแล้ว จากอาสนะ ย่อมปรารถนา เพื่อจะสนทนา กับ ด้วยสมณะ
Having risen from the seat the good man wishes to speak with the
monk.
21. อ. ทารก ท. ลงแล้ว สู่ น้ำ ย่อมปรารถนา เพื่อจะอาบน้ำ
Children wish to get down to the water and bathe.
22. อ. อำมาตย์ ย่อมขึ้น ซึ่งม้า เพื่อไป สู่ป่า แล้วยิง ซึ่งกวาง ท.
The minister mounts the horse to go to the forest to shoot deer.
23. อ. เด็กชาย ย่อมต้องการ เพื่อจะหุง ซึ่งข้าว เพื่อเพื่อน ท. ของลุง
The boy wishes to cook rice for his uncle's friends.
24. อ. สุนัขจิ้งจอก ท. ย่อมออกไป จากป่า เพื่อจะเข้าไป สู่ นา ท. ของชาวนา ท.
Jackals leave the forest to enter the farmers' fields.
25. อ. มนุษย์ ท. ย่อมปรารถนา เพื่อจะเห็น ซึ่งวัตถุ ท. ด้วยนัยน์ตา ท. โดยแสงสว่าง ของ
พระอาทิตย์
Men wish to see objects with their eyes by the light of the sun.

อปปมาโท อมตํ ปทํ

อปปมตตนา น มียันติ

**Appamādo amatapadaṃ,
appamattā na mīyanti,**

ความไม่ประมาท เป็นทางแห่งอมตะ

ความประมาท เป็นทางแห่งความตาย

คนผู้ไม่ประมาทชื่อว่าย่อมไม่ตาย

คนผู้ประมาทจึงเหมือนคนตายแล้ว²²

samsara;
Heedfulness is the basis of nibbana, heedlessness the basis of

the heedful (ones) die not, those heedless (ones) are as if dead.

ปมาโท มจฺจุโน ปทํ

เย ปมตตนา ยถา มตา.

**pamādo maccuno padaṃ;
ye pamattā yathā matā.**

²² ขุ.ธ.(บาลี) 25/21/19., (ไทย) 25/21/31. สามาวติวตฺถุ ฉ.ม. อมตปทํ

บทที่ 11 (Lesson 11)
อาการันต์นปุงสกลิงค์ และ กิริยาภิตกปัจจุบันกาล
Neuter nouns ending in –a and The Present Participle

คำศัพท์ (VOCABULARY)

1. อาการันต์นปุงสกลิงค์ (Neuter nouns ending in –a)

อาปน-āpaṇa	ตลาด, ร้านค้า (shop, Bazaar)	มูล-mūla	ราก, เงิน, ราคา (root, money)
ปุณฺณ-puñña	บุญ (merit, good action)	รุกขมูล -rukhamūla	โคนต้นไม้ (foot of a tree)
ปาป-pāpa	บาป (evil, sin)	ตุณฺห-tuṇḍa	จงอยปาก (beak)
กम्म-kamma	กรรม, การกระทำ (deed, action)	เวตฺน-vetana	ค่าจ้าง (wage, pay)
กุสล-kusala	กุศล, ความดี (good)	ปทุม-paduma	ดอกบัว (lotus)
อกุสล-akusala	อกุศล, ความชั่ว (evil)	คีต-gīta	เพลง (song)
ธน-dhana	ทรัพย์, สมบัติ (wealth)	สุวณฺณ-suvaṇṇa หิรณฺณ-hirañña	ทอง, ทองคำ, เงิน (gold)
ธณฺณ-dhañña	ข้าวเปลือก, ข้าวโพด (corn)	สจฺจ-sacca	สัจจะ, ความจริง (truth)
พีช-bīja	พืช, เมล็ดพันธุ์ (seed)	ปานีเย-pānīya	น้ำดื่ม (drinking water)
ทุสฺส-dussa	ผ้า (cloth)	จิตฺต-citta	จิต, ใจ (mind)
จีวร-cīvara	จีวร, ผ้าคลุม (robe)		

คำกิริยา (Verbs) เฉพาะฝ่ายเอกวจนะ ถ้าเปลี่ยนเป็นพหูวจนะให้เติม นติ ทำยเคำกิริยา

ปริเยสตี-pariyesati	ย่อมแสวงหา, ค้นหา -searches, seeks	ภายตี-bhāyati	ย่อมกลัว-fears
อารภตี-ārabhati	ย่อมปรารถนา-begins	จวตี-cavati	ย่อมจู่, ย่อมตาย -departs, dies
อุสฺสหาตี-ussahati	ย่อมพยายาม, ย่อมกล้าขึ้น-tries	อุปปชฺชตี-uppajjati	ย่อมเกิด-is born
อุปสํกมตี -upasaṅkamati	ย่อมเข้าหา, เข้าไปใกล้ -approaches	ชิปตี-khipati	ย่อมซัดไป, ย่อมโยน, ขว้างไป-throws
อธิจฺจตี -adhigacchati	ย่อมเข้าใจ, ย่อมบรรลุ -understands, attains	วปตี-vapati	ย่อมหว่าน, ย่อมเพาะ-sows

คายติ-gāyati	ย่อมร้องเพลง-sings	อากงขติ-ākaṅkhati	ย่อมหวัง-hopes
อามสติ-āmasati	ย่อมถูกต้อง, สัมผัส -touches, strokes	สิพพติ-sibbati	ย่อมเย็บ, ย่อมร้อย- sews

2. กิริยาภีตัจจบันกาล คือ อนุต มาน ปัจจย แปลว่า “...อยู่”

ปัจจยภีตัจจที่ใ้ใช้ในัจจบันกาลมี 2 ตัว คือ อนุต, มาน สำหรับประกอบท้ายศัพท์

ศัพท์ที่ประกอบด้วย อนุต, มาน ปัจจยจัดเป็นคุณศัพท์ มีลิงค์ วจนะ และวิภัติ เหมือน ลิงค์ วจนะ และวิภัติของคำนามที่ไปขยาย ส่วนวิธีการแจกรูปให้เปลี่ยนไปตามคำนามในปุงลิงค์ นปุงสกลิงค์ และอิตถิลิงค์ บางคำมีวิธีการแจกที่แตกต่างไป เช่น

คจจนุต - ไปอยู่ (Gacchanta – going) ปุงลิงค์

วิภัติ Case	เอกวจนะ Singular	พหุวจนะ Plural
ปจมา-Nominative	คจจ, คจจนโต gaccham, gacchanta	คจจนโต, คจจนตา gacchanta, gacchantā
อาลปน-Vocative	คจจ, คจจ, คจจา gaccham, gaccha, gacchā	คจจนโต, คจจนตา gacchanta, gacchantā
หุตียา-Accusative	คจจนต gacchantam	คจจนเต gacchante
ตตียา-Instrumental	คจจตา, คจจนเตน gacchatā, gacchantena	คจจนเตหิ, คจจนเตภิ gacchantehi, gacchantebhi
ปญจมี-Ablative	คจจตา, คจจนตา, คจจนตมหา, คจจนตสมา gacchatā, gacchantā, gacchantamhā, gacchantasmā	คจจนเตหิ, คจจนเตภิ gacchantehi, gacchantebhi
จตุตถี-Dative	คจจโต, คจจนตส gacchato, gacchantassa	คจจต, คจจนตาน gacchatam, gacchantānam
ณฐี-Genitive	คจจโต, คจจนตส gacchato, gacchantassa	คจจต, คจจนตาน gacchatam, gacchantānam
สत्ตมี-Locative	คจจติ, คจจนเต, คจจนตมहि, คจจนตสมิ gacchati, gacchante, gacchantamhi, gacchantasmim	คจจนเตสุ gacchantesu

คจจนุต - ไปอยู่ (Gacchanta – going) นปุงสกลิงค์

วิภัติ Case	เอกวจนะ Singular	พหุวจนะ Plural
ปจมา-Nominative	คจจ, คจจนต gaccham, gacchantam	คจจนตา, คจจนตาน gacchantā, gacchantāni
อาลปน-Vocative	คจจนต	คจจนตา, คจจนตาน

	gacchanta	gacchantā, gacchantāni
พุดิยา-Accusative	คจจนตํ gacchantam	คจจนเต, คจจนตานิ gacchante, gacchantāni
ตติยา-Instrumental	คจจนตา, คจจนเตน gacchatā, gacchantena	คจจนเตหิ, คจจนเตภิ gacchantehi, gacchantebhi
ปลยจมี-Ablative	คจจนตา, คจจนตา, คจจนตมหา, คจจนตสมา gacchatā, gacchantā, gacchantamhā, gacchantasmā	คจจนเตหิ, คจจนเตภิ gacchantehi, gacchantebhi
จตุตถิ-Dative	คจจนโต, คจจนตสส gacchato, gacchantassa	คจจนตํ, คจจนตานํ gacchatam, gacchantānam
ณัฐิ-Genitive	คจจนโต, คจจนตสส gacchato, gacchantassa	คจจนตํ, คจจนตานํ gacchatam, gacchantānam
สตุตมี-Locative	คจจนติ, คจจนเต, คจจนตมहि, คจจนตสมิ gacchati, gacchante, gacchantamhi, gacchantasmim	คจจนเตสุ gacchantesu

คจจนต - ไปอยู่ (Gacchanta – going) อิตถิลิงค์

วิภตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหุวจนะ Plural
ปจมา-Nominative	คจจนตํ gacchantī	คจจนตํ, คจจนตํโย gacchantī, gacchantiyo
อาลปน-Vocative	คจจนตํ gacchantī	คจจนตํ, คจจนตํโย gacchantī, gacchantiyo
พุดิยา-Accusative	คจจนตํ gacchantim	คจจนตํ, คจจนตํโย gacchantī, gacchantiyo
ตติยา-Instrumental	คจจนตํยา gacchantiyā	คจจนตํหิ, คจจนตํภิ gacchantīhi, gacchantībhi
ปลยจมี-Ablative	คจจนตํยา gacchantiyā	คจจนตํหิ, คจจนตํภิ gacchantīhi, gacchantībhi
จตุตถิ-Dative	คจจนตํยา gacchantiyā	คจจนตํนํ gacchantīnam
ณัฐิ-Genitive	คจจนตํยา gacchantiyā	คจจนตํนํ gacchantīnam
สตุตมี-Locative	คจจนตํยา, คจจนตํยํ gacchantiyā, gacchantiyam	คจจนตํสุ gacchantīsu

คํกริยาประกอบกับ อนต, มาน ปจจยั ได้รูป ดังนี้

ปจ + อนต / มาน paca + anta / māna	ปจนต / ปจมาน pacanta / pacamāna	หุงอยู่ cooking
--------------------------------------	------------------------------------	--------------------

คจฺฉ + อนฺต / มาน gaccha + anta / māna	คจฺฉนฺต / คจฺฉมาน gacchanta / gacchamāna	ไปอยู่ going
ภุญฺช + อนฺต / มาน bhuñja + anta / māna	ภุญฺชนฺต / ภุญฺชมาน bhuñjanta / bhuñjamāna	กินอยู่ eating
ติฏฺฐ + อนฺต / มาน tiṭṭha + anta / māna	ติฏฺฐนฺต / ติฏฺฐมาน tiṭṭhanta / tiṭṭhamāna	ยืนอยู่ standing
วิหฺร + อนฺต / มาน vihara + anta / māna	วิหฺรนฺต / วิหฺรมาน viharanta / viharamāna	พักอยู่ living, residing
กโร + อนฺต / มาน karo + anta / māna	กโรนฺต / กรมาน karonta / karamāna	ทำอยู่ doing
จร + อนฺต / มาน cara + anta / māna	จรนฺต / จรมาน caranta / caramāna	เดินไปอยู่ walking
ธว + อนฺต / มาน dhāva + anta / māna	ธวานฺต / ธวมาน dhāvanta / dhāvamāna	วิ่งอยู่ running
นหฺย + อนฺต / มาน nahāya + anta / māna	นหฺยนฺต / นหฺยมาน nahāyanta / nahāyamāna	อาบน้ำอยู่ bathing
หฺส + อนฺต / มาน hasa + anta / māna	หฺสนฺต / หฺสมาน hasanta / hasamāna	หัวเราะอยู่ laughing
สย + อนฺต / มาน saya + anta / māna	สยนฺต / สยมาน sayanta / sayamāna	นอนอยู่ sleeping
ปสฺส + อนฺต / มาน passa + anta / māna	ปสฺสนฺต / ปสฺสมาน passanta / passamāna	ดูอยู่, เห็นอยู่ looking at, seeing
นิสีท + อนฺต / มาน nisīda + anta / māna	นิสีทนฺต / นิสีทมาน nisīdanta / nisīdamāna	นั่งอยู่ sitting
หฺร + อนฺต / มาน hara + anta / māna	หฺรนฺต / หฺรมาน haranta / haramāna	นำไปอยู่ carrying
กิณ + อนฺต / มาน kiṇa + anta / māna	กิณนฺต / กิณมาน kiṇanta / kiṇamāna	ซื้ออยู่ buying
วิกฺกิณ + อนฺต / มาน vikkiṇa + anta / māna	วิกฺกิณนฺต / วิกฺกิณมาน vikkiṇanta / vikkiṇamāna	ขายอยู่ selling
ทท + อนฺต / มาน dada + anta / māna	ททนฺต / ททมาน dadanta / dadamāna	ให้อยู่ giving
โรท + อนฺต / มาน roda + anta / māna	โรทนฺต / โรทมาน rodanta / rodamāna	ร้องให้อยู่ crying

อนฺต, มาน ปัจจัยในกรรมวาจก

อนฺต, มาน ปัจจัย เมื่อประกอบเป็นกรรมวาจก จะประกอบ ย ปัจจัย พร้อม อี อาคม หน้า ย ท้ายธาตุ เช่น

ปจ + มาน > ปจ + อี + ย + มาน = ปจฺยมาน = ถูกหุงอยู่, กำลังถูกหุง

paca + māna > paca + ī + ya + māna = paciṃyāmāna = being cooked
 ป + หร + อนต > ป + หร + อี + ย + อนต = ปหริยณต = ถูกต้ยอยู่, กำลังถูกต้
 pa + hara + anta > pa + hara + ī + ya + anta = paharīyanta = being

beaten

3. ตัวอย่างในการสร้างประโยค

ฝ่ายเอกวจนะ (Singular:)

- 1) ภตต์ ปจนโต / ปจมานโน ปุริโส หสตี.
 Bhattaṃ pacanto / pacamāno puriso hasati.
 อ. บุรุษ ผู้หุงอยู่ ซึ่งข้าว ย่อมหัวเราะ
 The man who is cooking rice laughs.
- 2) เวชโช ภตต์ ปจนต / ปจมานัน ปุริส ปกโกสตี.
 Vejjo bhataṃ pacantaṃ / pacamaṇaṃ purisaṃ pakkosati.
 อ. หมอ ย่อมเรียก ซึ่งบุรุษ ผู้หุงอยู่ ซึ่งข้าว
 The doctor calls the man who is cooking rice.
- 3) เวชโช ภตต์ ปจนเตน / ปจมานเนน ปุริเสน สห ภาสตี.
 Vejjo bhataṃ pacantena / pacamaṇena purisena saha bhāsati.
 อ. หมอ ย่อมกล่าว กับ ด้วยบุรุษ ผู้หุงอยู่ ซึ่งข้าว
 The doctor speaks with the man who is cooking rice.

ฝ่ายพหุวจนะ (Plural:)

- 1) ภตต์ ปจนตา / ปจมานา ปุริสา หสนตี.
 Bhattaṃ pacantā / pacamaṇā purisā hasanti.
 อ. บุรุษ ท. ผู้หุงอยู่ ซึ่งข้าว ย่อมหัวเราะ
 The men who are cooking rice laugh.
- 2) เวชโช ภตต์ ปจนเต / ปจมานเน ปุริเส ปกโกสตี.
 Vejjo bhataṃ pacante / pacamaṇe purise pakkosati.
 อ. หมอ ย่อมเรียก ซึ่งบุรุษ ท. ผู้หุงอยู่ ซึ่งข้าว
 The doctor calls the men who are cooking rice.
- 3) เวชโช ภตต์ ปจนเตหิ / ปจมานเนหิ ปุริเสหิ สห ภาสตี.
 Vejjo bhataṃ pacantehi / pacamaṇehi purisehi saha bhāsati.
 อ. หมอ ย่อมกล่าว กับ ด้วยบุรุษ ท. ผู้หุงอยู่ ซึ่งข้าว
 The doctor speaks with the men who are cooking rice.

ประโยคบาลี

ถ โช นั มยเมว อภิวาเทยยามปิ, ปจจุญญเรยยามปิ, อาสเนนปิ นิมนเตยยาม, อภิ-
 นิมนเตยยามปิ นั จีวรปิณฑปาตเสนาสนคิลานปจจุยเจสชชปริกขารเอหิ; ธมมิกปิสส รกขาวรณคุดตี
 สิวิตเทยยาม.²³

²³ ที.สี. (บาลี) 9/184/61.

อล โข โดยที่แท้ มยฺ เอว อ. ข้าพระองค์ ท. นั้นเทียว อภิวัตเตยยามปิ แม่พึงไหว้ นํ ซึ่ง บุรุษทาสกรรมกรผู้เป็นภิกษุนี้, มยฺ อ. ข้าพระองค์ ท. ปจฺจฺญฺเจยยามปิ แม่พึงลูกรับ, มยฺ อ. ข้าพระองค์ ท. นิมนเตยยาม พึงเชิญ อาสเนนปิ แม่ด้วยอาสนะ, มยฺ อ. ข้าพระองค์ ท. อภินิมนเตยยามปิ พึงบำรุง นํ ซึ่งบุรุษทาสกรรมกรผู้เป็นภิกษุนี้ จีวรปิณฑปาทเสนาสนคิลานุปุจฺจยเฆสชฺชปรักขาเรหิ ด้วยบริวาร คือ จีวร ปิณฑปาท เสนาสนะ และคิลานปัจจยเฆสชฺ; มยฺ อ. ข้าพระองค์ ท. สํวิทเตยยาม พึงจัดแจง รกฺขาวรณคฺคฺตํ ซึ่งการรักษา การปกป้อง และการคุ้มครอง ธมฺมิกปิ อันประกอบด้วยธรรม อสฺส แก่บุรุษทาสกรรมกรผู้เป็นภิกษุนี้.

ที่จริง หม่อมฉันเสียอีกควรจะให้ ไหว้ ลูกรับ เชื้อเชิญให้เขานั่ง บำรุงด้วยจีวร ปิณฑปาท เสนาสนะ และคิลานปัจจยเฆสชฺบริวาร (ยารักษาโรคและเครื่องยา) และจัดการรักษา ปกป้อง คุ้มครอง เขาอย่างชอบธรรม

ข้อควรจำประจำบท

- 1) คำศัพท์ของคำนามและคำกริยา
- 2) สำนวนการแปลของ อนฺต, มาน ปัจจย
- 3) คำศัพท์กริยาที่ประกอบ อนฺต, มาน ปัจจย
- 4) การแจกรูปของคำศัพท์ที่ประกอบด้วย อนฺต, มาน ปัจจยในลิงค์ทั้ง 3
- 5) การประกอบ อนฺต, มาน ปัจจย ในกรรมวาจก

แบบฝึกหัดบทที่ 11

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

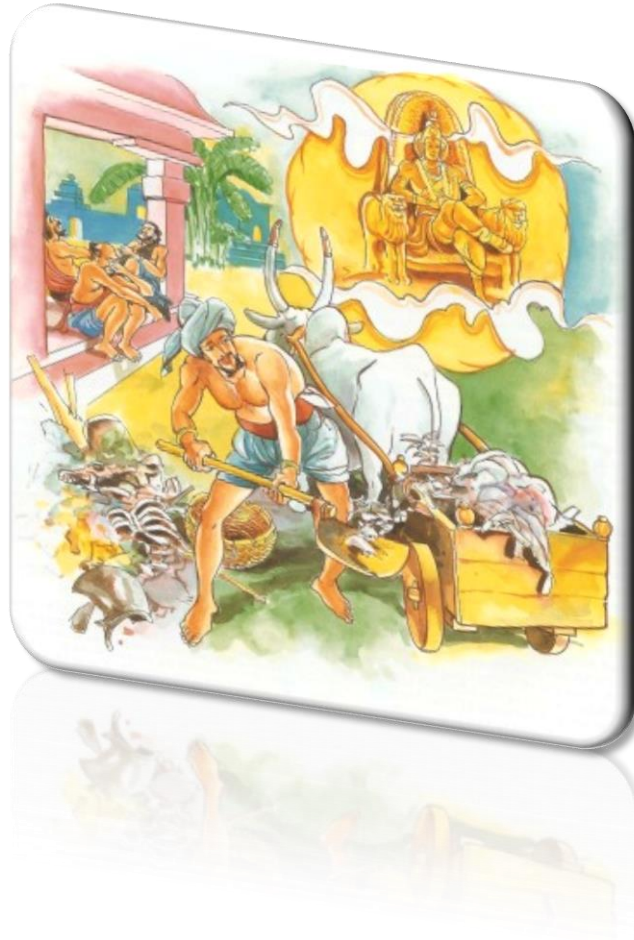
1. ปาณีย์ ยาจิตวา โรหนโต ทารโก มณฺจมาหา ปตติ.
Pāṇīyaṃ yācitvā rodanto dārako mañcamhā patati.
2. วตถานิ ลภิตุํ อิจฺฉนฺโต วาณิโช อาปณฺ คจฺฉติ.
Vatthāni labhituṃ icchanto vāṇijo āpaṇaṃ gacchati.
3. อุปาสะโก ปทุมานิ อาทาย วิหารํ คจฺฉมาโน พุทฺธํ ทิสฺวา ปสฺสตี.
Upāsako padumāni ādāya vihāraṃ gacchamāno Buddhaṃ disvā pasīdati.
4. สกุโณ ตุณฺฑเนน ผลํ หรณฺโต รุกฺขสฺมา อุปฺปตฺติ.
Sakuṇo tuṇḍena phalaṃ haranto rukkhasmā uppatati.
5. จิวรี ปริเยสนตฺสส สมณสฺส อาจริโย จิวรี ททาตี.
Cīvaraṃ pariyesantassa samaṇassa ācariyo cīvaraṃ dadāti.
6. อรณฺเณ อาหิณฺฑนฺโต ลุทฺทโก ชาวนตํ มิคํ ปสฺสตีตฺวา สเรณ วิชฺฉตี.
Araññe āhiṇḍanto luddako dhāvantaṃ migamaṃ passivā sarena vijjhati.
7. อุตฺถยานเณ อาหิณฺฑมานมฺหา กุมารมฺหา พุราหฺมโณ ปทุมานิ ยาจตี.
Uyyāne āhiṇḍamānamhā kumāramhā brāhmaṇo padumāni yācati.
8. รณเณ คจฺฉมาเนหิ อมจฺเจหิ สห อาจริโย หสตี.
Rathena gacchamānehi amaccehi saha ācariyo hasati.
9. ทานํ ททามาณา สีลานิ รุกฺขมาณา มนุสฺสา สคฺเค อุปฺปชฺชนตี.
Dānaṃ dadāmānā sīlāni rakkhamānā manussā sagge uppajjanti.
10. ธณฺณํ อากงฺขนตฺสส ปุริสฺสส ธนํ ทาตุํ วาณิโช อิจฺฉตี.
Dhaññaṃ ākaṅkhaṇtassa purisassa dhanamaṃ dātumaṃ vāṇijo icchati.
11. โคณเณ หนฺนตา รุกฺเข ฉินฺทนฺตา อสฺปฺปฺริสา ธนํ สํหริตุํ อุตฺสหนตี.
Goṇe hanantā rukkhe chindantā asappurisā dhanamaṃ saṃharitumaṃ
ussahanti.
12. วิหารํ อุปสงฺกมฺนฺโต พุทฺโธ ฌมฺมํ ภาสฺมาเน สวเว ปสฺสตี.
Vihāraṃ upasaṅkamanto Buddha dhammaṃ bhāsamāne sāvake passati.
13. รุกฺขมูเล นิสฺสิตฺวา คีตานิ คายนฺตา กุมารานํ นจฺจิตุํ อารณฺตี.
Rukkhamūle nisīditvā gītāni gāyantaṃ kumārā naccitumaṃ ārabhanti.
14. สุวณฺณํ ลภิตุํ อุตฺสหนฺตา มนุสฺสา ปพฺพตฺสมี อวเวณฺ ฌมฺนตี.
Suvannaṃ labhitumaṃ ussahantā manussā pabbatasmiṃ āvāṇe jhamaṇti.
15. อุทกํ ปาตุํ อิจฺฉนฺโต สีโห อุทกํ ปริเยสมานโณ วณฺมเห จรตี.
Udakaṃ pātumaṃ icchanto siho udakaṃ pariyesamāno vanamhi carati.
16. เวตณํ ลภิตุํ อากงฺขมาโน นโร รชกาย ทุสฺसानิ โธวตี.
Vetanaṃ labhitumaṃ ākaṅkhamāno naro rajakāya dussāni dhovati.
17. สมณเณหิ ภาสนฺตา อุปาสะกา สจฺจํ อธิคฺชนตุํ อุตฺสหนตี.
Samaṇehi bhāsantā upāsakā saccaṃ adhigantaṃ ussahanti.
18. มคฺเค สยนตํ สุนขํ อุทเกณ สีณฺจิตฺวา ทารโก หสตี.
Magge sayantaṃ sunakhaṃ udakena siñcitvā dārako hasati.
19. สีลํ รุกฺขนฺตา สปฺปฺริสา มนุสฺสโลกา จวิตฺวา เทวโลเก อุปฺปชฺชนตี.
Sīlaṃ rakkhantaṃ sappurisā manussalokā cavitvā devaloke uppajjanti.

20. ธนํ สํหริตฺตํ อุตฺตสหนฺโต วาณิโช สมฺพุทฺโธ ตริตฺวา ทีปํ คนฺตํ อารภติ.
Dhanam samharitum ussahanto vāṇijo samuddam taritvā dīpaṃ gantum
ārabhati.
21. โคนฺเณ ปรีเยสมานो วเน อาหิณฺฑนฺโต กสฺสโก สีหํ ทิสฺวา ภายติ.
Goṇe pariyesamāno vane āhiṇḍanto kassako sīhaṃ disvā bhāyati.
22. รุกฺเขสุ นิสิตฺตฺวา ผลานิ ภุญฺชมานา กุมารํ คีตํ คายติ.
Rukkhesu nisīditvā phalāni bhuñjamānā kumārā gītaṃ gāyanti.
23. จิตฺตํ ปสิตฺตฺวา ธมฺมํ อธิคนฺตํ อุตฺตสหนฺตา นรา สคฺเค อุปฺปนฺติ.
Cittam pasīditvā dhammam adhigantum ussahantā narā sagge
uppajjanti.
24. ตฺถเตน ปิฏกฺมฺหา มจฺฉํ อากขฺตฺตํ อิจฺฉนฺโต กาโก สุนขฺมฺหา ภายติ
Tuṇḍena piṭakamhā maccham ākaḍḍhitum icchanto kāko sunakhamhā
bhāyati.
25. เขตฺตํ กสิตฺวา พิชานิ วปนฺโต กสฺสโก ฌณฺณํ ลภิตฺตํ อากงฺขติ.
Khettam kasitvā bijāni vapanto kassako dhaññam labhitum ākaṅkhati.
26. สุริยสฺส อาโลเกน โลจเนหิ รุปานิ ปสฺสนฺตา มนุสฺสา โลเก จีวฺนติ.
Suriyassa ālokena locanehi rūpāni passantā manussā loke jīvanti.
27. รุกฺขมฺเเล นิสิตฺตฺวา จีวรํ สิปปนฺเตน สมณฺเณน สทฺธี อุปาสโก ภาสติ.
Rukkhamūle nisīditvā cīvaram sibbantena samaṇena saddhim upāsako
bhāsati.
28. รุกฺขมฺเเล สยนฺตสฺส ยาจกสฺส กาเย ปณฺณานิ ปตฺนติ
Rukkhamūle sayantassa yācakassa kāye paṇṇāni patanti.
29. วาณิขสฺส มฺลํ ทตฺวา อสฺเส ลภิตฺตํ อมจฺโจ อุตฺตสฺสทฺติ.
Vāṇijassa mūlam datvā asse labhitum amacco ussahati.
30. ชีรํ ปิวิตฺวา หสมานो ทารโก ปตฺตํ มลฺลจฺสมิ ฆิปปติ.
Khīram pivitvā hasamāno dārako pattam maḷcasmiṃ khipati.

จงแปลเป็นภาษาบาลี

1. อ. บุรุษ ผู้ซักอยู่ ซึ่งผ้า ท. ย่อมกล่าว กับ ด้วยเด็กชาย ผู้ไปอยู่ บนถนน
The man washing clothes speaks with the boy going on the road.
2. อ. พราหมณ์ ย่อมเห็น ซึ่งกวาง ตัวออกไปอยู่ จากป่า เพื่อดื่ม ซึ่งน้ำ
The brahmin sees the deer coming out of the forest to drink water.
3. อ. แพะ ท. ย่อมกิน ซึ่งใบไม้ ท. ที่ตกอยู่ จากต้นไม้ ท. ในสวน
Goats in the park eat leaves falling from the trees.
4. อ. คนชั่ว ท. ย่อมต้องการ เพื่อจะเห็น ซึ่งนายพราน ท. ผู้ฆ่าอยู่ ซึ่งกวาง ท.
Wicked men wish to see hunters killing deer.
5. อ. ชาวนา ย่อมเห็น ซึ่งนก ท. ตัวกินอยู่ ซึ่งเมล็ดพืช ท. ในทุ่งนา
The farmer sees birds eating seeds in his field.
6. อ. สมณะ ท. ผู้เข้าไปอยู่ สู่เมือง ย่อมปรารถนา เพื่อจะถวายบังคม ซึ่งพระพุทธเจ้า ผู้
ประทับอยู่ในวิหาร
Recluses who enter the city wish to worship the Buddha dwelling in the
monastery.

7. อ. ทารก ผู้ยืนอยู่ บนบันได ย่อมเห็น ซึ่งลิง ท. ผู้จับอยู่ที่ต้นไม้
Standing on the stairway the child sees monkeys sitting on the tree.
8. อ. เด็กชาย ท. ย่อมให้ ซึ่งข้าว แก่ปลา ท. ตัวว่ายอยู่ในน้ำ
Boys give rice to fish moving in the water.
9. อ. ชาวเรือ ผู้หวังอยู่ เพื่อจะข้าม ซึ่งสมุทร ย่อมทูลขอ ซึ่งทรัพย์ จากพระราชา
The sailor wishing to cross the sea asks for money from the king.
10. อ. มนุษย์ ท. ย่อมเห็น ซึ่งแสง ของพระจันทร์ ผู้ตกอยู่ในสมุทร ด้วยนัยน์ตา ท.
Men see with their eyes the light of the moon falling on the sea.
11. อ. อุบาสก ท. ย่อมพยายาม เพื่อจะถวาย ซึ่งจีวร ท. แก่สมณะ ท. ผู้พักอยู่ในวิหาร
Lay devotees try to give robes to monks living in the monastery.
12. อ. สัตบุรุษ ท. ผู้ต้องการ ซึ่งบุญ ถวายแล้ว ซึ่งทาน แก่สมณะ ท. ย่อมรักษา ซึ่งศีลท.
Wishing for merit virtuous men give alms to the monks and observe
(rakkhanti) the precepts.
13. อ. คน ย่อมเดิน บนใบไม้ ท. ที่ตกอยู่ จากต้นไม้ ท. ในป่า
The man walks on the leaves falling from the trees in the forest.
14. อ. ลุง ย่อมให้ ซึ่งดอกบัว แก่ทารก ผู้แสวงหาอยู่ ซึ่งดอกไม้ ท.
The uncle gives a lotus to the child searching for flowers.
15. อ. ชาวประมง ให้แล้ว ซึ่งข้าวเปลือก เล็กน้อย แก่ยาก ย่อมเข้าไป สู่บ้าน
Having given the beggar some corn the fisherman enters the house.
16. อ. อำมาตย์ ย่อมให้ ซึ่งเมล็ดพืช ท. แก่ชาวนา ท. ผู้ไถอยู่ ซึ่งนา ท.
The minister gives seeds to the farmers who plough their fields.
17. อ. สุนัข ย่อมพยายาม เพื่อจะกัด ซึ่งมือ ของคน ผู้ลูบอยู่ ซึ่งกาย
The dog tries to bite the hand of the man who strokes his body.
18. อ. พระสาวก ท. ของพระพุทธเจ้า ย่อมถาม ซึ่งทารก ผู้ร้องไห้อยู่ บนถนน
The Buddha's disciples question the child crying on the road.
19. อ. เพื่อน ของลุง ย่อมเรียก ซึ่งเด็กชาย ท. ผู้- นั่งแล้ว ที่โคนต้นไม้ -ร้องอยู่ ซึ่งเพลงท.
The uncle's friend calls the boys singing songs seated under the tree.
20. อ. สัตบุรุษ ท. ย่อมถวาย ซึ่งข้าวสุก แก่สมณะ ท. ผู้เข้าไปอยู่ในบ้าน
Virtuous men give food to the monks who approach their houses.
21. อ. บัณฑิต ท. ผู้ปรารถนาอยู่ เพื่อจะเกิด ในสวรรค์ ย่อมรักษา ซึ่งศีล
Wise men who wish to be born in heaven practise (rakkhanti) virtue.
22. อ. ชาวนา ผู้เห็นอยู่ ซึ่งสุนัขจิ้งจอก ตัวเข้าไปอยู่ สู่หมู่บ้าน ย่อมพยายาม เพื่อจะขว้าง
ด้วยก้อนหิน
Seeing the jackal approaching the village the farmer tries to hit it with a
stone.
23. อ. อุบาสก ท. ผู้กล่าวอยู่ ซึ่งความจริง ย่อมพยายาม เพื่อจะเข้าใจ ซึ่งธรรมะ
Speaking the truth lay devotees try to understand the doctrine.
24. อ. ดาบส ล้างแล้ว ซึ่งบาตร ด้วยน้ำ ย่อมแสวงหา ซึ่งน้ำดื่ม
Having washed the bowl with water the hermit looks for drinking water.
25. อ. บัณฑิต ท. ผู้รักษาอยู่ ซึ่งศีล ท. ย่อมปรารถนา เพื่อจะเข้าใจ ซึ่งความจริง
Wise men who observe the precepts begin to understand the truth.

อปปมาเทน มฆวา

อปปมาทํ ปสंसติ

**Appamādena maghavā,
appamādaṃ pasamsanti,**

ท้าวมัฆวานประเสริฐสุดในหมู่เทวดาเพราะความไม่ประมาท

บัณฑิตทั้งหลายสรรเสริญความไม่ประมาท

และติเตียนความประมาททุกเมื่อ²⁴

By heedfulness Indra got to (be) the greatest of the devas;
heedfulness they praise, heedlessness is censured always.

เทวานํ เสฏฺฐตํ คโต

ปมาโท ครหิตो สทา.

**devānaṃ seṭṭhatam gato;
pamādo garahito sadā.**

²⁴ ชู.ธ.(บาลี) 25/30/21., (ไทย) 25/30/34. มฆวตถุ

บทที่ 12 (Lesson 12)

คำกริยาปัจจุบันกาล กัตตุวาจก

Conjugation of Verbs The Present Tense, Active Voice

1. การแจกคำกริยา

ความสัมพันธ์ของประโยคในภาษาบาลีมีวิวัตติของคำนามและคำกริยาเป็นตัวเชื่อมโดยประกอบเป็นรูปประโยคต่าง ๆ รูปประโยคเองอาจประกอบด้วยคำจำนวนเท่าใดก็ได้ แต่ไม่มีใครสร้างประโยคโดยไม่มีกริยา แม้ประโยคที่สั้นที่สุดก็ต้องมี กัตตา (ผู้ทำหรือแสดง) และกริยา (อาการที่ทำ หรือแสดงออก) ถึงแม้จะกล่าวว่า “ไป” โดยไม่มีกัตตา แต่ก็เข้าใจได้ในการสนทนากัน

ประโยคว่า

ปุริโส สยติ. **puriso sayati** = อ.บุรุษ ย่อมนอน **The man sleeps.**

เป็นประโยคที่สมบูรณ์ คำว่า ปุริโส เป็นกัตตา ส่วนคำว่า สยติ เป็นกริยา ที่เป็นอกรรมธาตุ ไม่ต้องเรียกหากรรม จึงไม่ประกอบกรรมมารองรับ

แต่ถ้ากริยาเป็นสกรรมธาตุ มักประกอบวัตถุหรือสิ่งที่ถูกทำมารองรับ ดังนั้น ประโยคที่ประกอบด้วยสกรรมธาตุ จึงมี 3 ส่วน คือ กัตตา (subject) กรรม (object) และ กริยา (predicate) เช่น ประโยคว่า

กัตตา Subject	กรรม Object	กริยา Predicate
ปุริโส Puriso	รุกข์ rukkhamaṃ	ฉินทติ chindati
อ. บุรุษ ย่อมตัด ซึ่งต้นไม้ The man cuts the tree.		

การเรียงประโยคภาษาบาลี อาจเรียงได้หลากหลาย ซึ่งแตกต่างจากภาษาอื่น ๆ เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ เป็นต้น ทั้งนี้ เป็นเพราะวิวัตติได้แบ่งหน้าที่ของคำในประโยคไว้อย่างชัดเจน ถึงจะเรียงไว้สลับที่กัน แต่ความหมายก็ไม่เปลี่ยนแปลง ดังประโยคข้างต้น อาจเรียงได้ 4 แบบ ดังนี้

- 1) ปุริโส รุกข์ ฉินทติ. **Puriso rukkhamaṃ chindati.**
- 2) รุกข์ ปุริโส ฉินทติ. **Rukkhamaṃ puriso chindati.**
- 3) ฉินทติ ปุริโส รุกข์. **Chindati puriso rukkhamaṃ.**
- 4) ปุริโส ฉินทติ รุกข์. **Puriso chindati rukkhamaṃ.**

ทั้ง 4 ประโยคนี้ มีความหมายเหมือนกัน คือ คนตัดต้นไม้ เพราะตัววิวัตติที่ประกอบในแต่ละคำได้บอกหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน

ข้อกำหนดของประโยค คือ

- 1) ประธานกับกริยาจะต้องมีบุรุษและวจนะตรงกัน เช่น

ปุริโส รุกข์ ฉินทติ. **Puriso rukkhamaṃ chindati.**

2) คุณนาม (รวมถึงกริยากิตก์) ที่ขยายประธานและคำนามอื่น ต้องมีลิงค์ วจนะ วิวัตติ เหมือนกับคำที่ขยาย เช่น

พลวา ปุริโส สยนตฺ โคณิ พนฺชติ.

Balavā puriso sayantaṃ goṇaṃ bandhati.

3) สรรพนามที่เกี่ยวข้องกับประธานและค่านาม ต้องมีลิงค์ วจนะ วิภัตติเหมือนกัน เช่น

เย ปุริสา ปุณฺณํ กโรนฺติ, เต ปุริสา สคฺเค นิพฺพตฺตนฺติ.

Ye purisā puṅṅhaṃ karonti, te purisā sagge nibbattanti.

โย นโร มคฺเค คจฺจติ, ตสฺส นรสฺส ปีตา หิโย มริ.

Yo naro magge gacchati, tassa purisassa pitā hiyyo mari.

ประโยคภาษาบาลีมีคำหลัก ๆ ก็คือ ประธานและกริยา หรือ ประธาน กรรม และกริยา ใน การขยายประโยค มีทั้งที่ขยายประธาน ขยายกรรม และขยายกริยา ขอนำประโยคข้างต้นมาขยายเป็น ตัวอย่าง ดังนี้

ปุริโส รุกฺโข ฉินฺทติ. Puriso rukkhaṃ chindati.

ขยายประธาน Enlargement of subject	ประธาน Subject	ขยายกรรม Enlargement of Object	กรรม Object	ขยายกริยา Enlargement of predicate	กริยา predicate
พลี ผู้มีกำลัง	ปุริโส อ. บุรุษ	มหนตฺ อันใหญ่	รุกฺโข ซึ่งต้นไม้	ผรสฺนา ด้วยขวาน	ฉินฺทติ ย่อมตัด
โส เสโต พลวา ผู้มีกำลัง ตัวขาว นั้น	ปุริโส อ. บุรุษ	อฺจฺจํ, มฺหํ อันอ่อน สูง	รุกฺโข ซึ่งต้นไม้	หตฺเถหิ ผรสฺสุ อาทาย ถือแล้ว ซึ่งขวาน ด้วยมือ ท.	ฉินฺทติ ย่อมตัด
ปฺลณฺวา, ธนา, พลี ผู้มีกำลัง มีทรัพย์ มีปัญหา	ปุริโส อ. บุรุษ	ปฺปุ­เผหิ ผลฺเลหิ จฺ ยุตฺตํ, ตํ ต้นนั้น อันประกอบ แล้ว ด้วยดอก ท. และด้วย ผล ท.	รุกฺโข ซึ่งต้นไม้	ตสฺมี วเน, อิทานิ ในเวลา ในป่า นั้น	ฉินฺทติ ย่อมตัด

โคโณ ติณฺหิ ชาทติ. Goṇo tiṇaṃ khaadati.

ขยาย ประธาน Enlar gement of subject	ประธาน Subject	ขยายกรรม Enlar gement of Opbject	กรรม Opbject	ขยายกิริยา Enlar gement of predicate	กิริยา predicate
รตโต ตัวสีแดง	โคโณ อ. วัวผู้	พหู อันมาก	ติณฺหิ ซึ่งหญ้า	อิทานิ ในเวลานี้	ชาทติ ย่อมกิน
พลวา รตโต ตัวสีแดง มี กำลัง	โคโณ อ. วัวผู้	เขตเต ชาตฺ, พหู อันมาก ที่เกิด ในนา	ติณฺหิ ซึ่งหญ้า	ตตถ ฐตฺวา สีฆิ วิ่งไปแล้ว ใน นานั้น อย่าง เร็ว	ชาทติ ย่อมกิน
จตุปปาโท, สิงคิ, พาโล, รุกเข พทฺโธ อันเขาผูกแล้ว ที่ต้นไม้ ตัวเยาว์ มีเขา มี 4 ขา	โคโณ อ. วัวผู้	ขุทฺทกา เขตตมฺหา ทาเสน อานิตฺ อันทาส นำ มาแล้ว จาก นา ขนาดเล็ก	ติณฺหิ ซึ่งหญ้า	วิสุํ วิสุํ กตฺวา อาทาย ถือเอาแล้วทำ ให้แยก ๆ กัน	ชาทติ ย่อมกิน

ต่อไปนี้จะกล่าวถึงคำกิริยาที่เป็นปัจจุบันกาล กัตตุวาจก บุรุษที่ 3 ฝ่ายเอกวจนะ และพหุ
วจนะ บทเรียนนี้ จะแสดงการแจกคำกิริยาที่ประกอบด้วยประธานและกิริยาทั้ง 3 บุรุษ

บุรุษ Person	เอกวจนะ Singular	พหุวจนะ Plural
บุรุษที่ 3 3rd	โส ปจติ = อ. เขา ย่อมหุง So pacati = he cooks	เต ปจนติ = อ. เขา ท. ย่อมหุง Te pacanti = they cook
บุรุษที่ 2 2nd	ตฺวํ ปจสิ = อ. ท่าน ย่อมหุง Tvam pacasi = thou cookest	ตฺมฺहे ปจถ = อ. ท่าน ท. ย่อมหุง Tumhe pacatha = you cook
บุรุษที่ 1 1st	อหํ ปจามิ = อ. ข้าพเจ้า ย่อมหุง Aham pacāmi = I cook	มยํ ปจาม = อ. ข้าพเจ้า ท. ย่อมหุง Mayam pacāma = we cook

2. ตัวอย่างในการสร้างประโยค

ฝ่ายเอกวจนะ (Singular:)

- 1) โส ภตฺตํ ปจติ = อ. เขา ย่อมหุง ซึ่งข้าว
So bhattam pacati = He cooks rice.
- 2) ตฺวํ ภตฺตํ ปจสิ = อ. ท่าน ย่อมหุง ซึ่งข้าว
Tvam bhattam pacasi = You (sg.) cook rice.

- 3) ओहं गतुं पजामि = ओ. खाण्णं योमहुं खिण्णं
Ahaṃ bhantaṃ pacāmi = I cook rice.

ฝ้ายพหุจนะ (Plural:)

- 1) เต गतुं पजन्ति = ओ. खा त. योमहुं खिण्णं
Te bhantaṃ pacanti = They cook rice.
2) तुमहे गतुं पजथ = ओ. तान् त. योमहुं खिण्णं
Tumhe bhantaṃ pacatha = You (pl.) cook rice.
3) मयि गतुं पजाम = ओ. खाण्णं त. योमहुं खिण्णं
Mayaṃ bhantaṃ pacāma = We cook rice.

ประโยคบาลี

โส เอवंपัพพชิตो समाโน กาเยน สัฏฺโठ วิหริติ, วาจาเย สัฏฺโठ วิหริติ, มนสา สัฏฺโठ วิหริติ; ฆาตฺถจฺฆาตฺถนปฺรมตฺตาย สนฺตฺตฺถุจฺโจะ, อภฺริโต ปวิเวเก.²⁵

โส ओ. บุรุษชวานาคหปตินัน เอวंपัพพชิตो เป็นผู้บวชแล้ว อย่างนี้ समाโน มีอยู่ สัฏฺโठ ผู้สักรวมแล้ว กาเยน ด้วยกาย วิหริติ ย่อมอยู่, สัฏฺโठ ผู้สักรวมแล้ว วาจาเย ด้วยวาจา วิหริติ ย่อมอยู่, สัฏฺโठ ผู้สักรวมแล้ว มนสา ด้วยใจ วิหริติ ย่อมอยู่; สนฺตฺตฺถุจฺโจะ ผู้สันโดษ ฆาตฺถจฺฆาตฺถนปฺรมตฺตาย ด้วยอาหารและเครื่องนุ่งห่มอย่างยิ่ง, อภฺริโต ยินดีแล้ว ปวิเวเก ในความสงัด.

เขาเมื่อบวชแล้วเป็นผู้สักรวมกาย วาจา ใจ อยู่สันโดษด้วยอาหารพอประทังความหิวและผ้าพอกุ้มกาย ยินดียิ่งในความสงัด

ข้อควรจำประจำบท

- 1) รูปประโยคกัตตุวาจกในภาษาบาลี
- 2) การขยายประโยคในภาษาบาลี
- 3) ประธานในประโยคกัตตุวาจก

²⁵ ที.สี. (บาลี) 9/162/51.

แบบฝึกหัดบทที่ 12

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

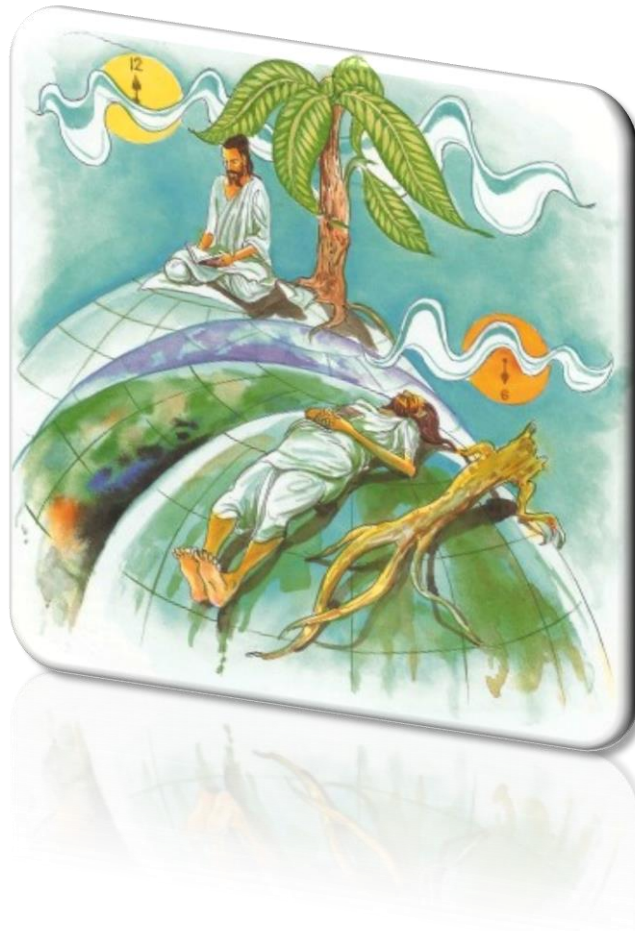
1. ตวั มิตเตหิ สหธิ รณเณ อาปณฺมहा ภูณฺขานิ ออาหารสิ.
Tvam mittehi saddhim rathena āpaṇamhā bhaṇḍāni āharasi.
2. อหํ อุทกมฺहा ปทุมานิ อหาริตฺวา วาณิขสฺส ททามิ.
Ahaṃ udakamhā padumāni āharitvā vāṇijassa dadāmi.
3. ตุมฺहे สมณานํ ทาตุํ จีวรานิ ปริเยสธ.
Tumhe samaṇānaṃ dātuṃ cīvarāni pariyesatha.
4. มยํ สคฺเค อุปฺปชฺชิตุํ อากงฺขมานา สीलานิ รกฺขาม.
Mayaṃ sagge uppajjitum ākaṅkhamānā silāni rakkhāma.
5. เต ธมฺมํ อธิคฺนฺตุํ อุสฺสหนฺตานิ สมณานํ ทานํ ททนต์.
Te dhammaṃ adhigantum ussahantānaṃ samaṇānaṃ dānaṃ dadanti.
6. โส อรณฺณมฺหิ อุปฺปตฺนฺเต สกฺเณ ปสฺสิตุํ ปพฺพตํ อารุหติ.
So araṇṇamhi uppātante saṅge passitum pabbataṃ āruhati.
7. มยํ สุกตสฺส สวเก วณฺทิตุํ วิหารสฺมिํ สนฺนิปตฺตาม.
Mayaṃ sugatassa sāvake vanditum vihārasmiṃ sannipatāma.
8. อากจฺจนฺตํ ตาปสํ ทิสฺวา โส ภูตฺตํ อหาริตุํ เคหํ ปวิสติ.
Āgacchantam tāpasam disvā so bhattam āharitum geham pavisati.
9. อหํ อุทกํ โอรุยฺห พฺราหมณฺสส ทฺสฺसानิ โธวามิ.
Ahaṃ udakam oruyha brāhmaṇassa dussāni dhovāmi.
10. ตวั เกหสฺส ทวารํ วิวริตฺวา ปานียํ ปตฺตมฺहा อาทาย ปิวสิ.
Tvam gehassa dvāraṃ vivaritvā pāniyaṃ pattamhā ādāya pivasi.
11. อหํ หิริณฺถํ ปริเยสนฺโต ทิปฺมฺหิ อวาทฺเณ ขณามิ.
Ahaṃ hiraṇṭhaṃ pariyesanto dipamhi āvāṭe khaṇāmi.
12. ผลานิ ขาทนฺตา ตุมฺहे รุกฺเขหิ โอรุหธ.
Phalāni khādanā tumhe rukkhehi oruhatha.
13. ปาสานฺสฺมिํ จตฺวา ตวั จนฺทํ ปสฺสิตุํ อุสฺสทสิ.
Pāsānasmim thatvā tvam candaṃ passitum ussahasi.
14. มยํ มนุสฺสโลกมฺहा จวิตฺวา สคฺเค อุปฺปชฺชิตุํ อากงฺขาม.
Mayaṃ manussalokamhā cavitvā sagge uppajjitum ākaṅkhāma.
15. ตุมฺहे อรณฺเณ วสนฺเต มิเค สเรหิ วิชฺฉิตุํ อิจฺฉธ.
Tumhe araṇṇe vasante mige sarehi vijjhitum icchatha.
16. มยํ อุกฺขานเณ จรณฺตา สุนฺเขหิ สหธิ กิฬฺนฺเต ทารเก ปสฺสาม.
Mayaṃ ukkhaṇe carantā sunakhehi saddhim kiḷante dāraṅge passāma.
17. ตวั รุกฺขมฺลเณ นิสิตฺวา อจฺริยสฺส ทาตุํ วตฺถํ สิปฺพลสิ.
Tvam rukkhamaḷe nisiditvā ācariyassa dātuṃ vattham sibbasi.
18. มยํ ปุณฺถํ อิจฺฉนฺตา สมณานํ ทานํ ททาม.
Mayaṃ puṅṭham icchantā samaṇānaṃ dānaṃ dadāma.
19. ตุมฺहे สจฺจํ อธิคฺนฺตุํ อารภธ.
Tumhe saccaṃ adhigantum ārabhatha.

20. ตว์ คีตํ คายนโต โรหนตํ ทารกํ รกขสิ.
Tvam gītaṃ gāyanta rodantaṃ dāraṃ rakkhasi.
21. มยฺ หสนเตหิ กุมारेหิ สทฺธิ อุตฺตยาเน นจจาม.
Mayaṃ hasantehi kumārehi saddhiṃ uyyāne naccāma.
22. โส ปานียํ ปิวิตวา ปตฺตํ ภินฺทิตวา มาตุลมหา ภายติ.
So pāniyaṃ pivitvā pattam bhinditvā mātulama bhāyati.
23. ปาสาทํ อุปสงกมนตํ สมณํ ทิสวา ภูปาลสฺส จิตตํ ปสฺสีทติ.
Pāsādam upasaṅkamaṅtaṃ samaṇaṃ disvā bhūpālassa cittaṃ pasīdati.
24. มยฺ อรณฺณํ ปวิสิตวา อชานํ ปณฺณานิ สํหราม.
Mayaṃ araṇṇaṃ pavisitvā aṅṅaṇaṃ paṇṇāni saṃharaṃ.
25. เขตตํ รกขนโต โส อาวาณฺเฏ ขณฺนเต วราเห ทิสวา ปาสาณเห ปหฺรติ.
Khettaṃ rakkhanta so āvāṅṅe khaṅṅante varāhe disvā pāsāṅṅehi paharati.

จงแปลเป็นภาษาบาลี

1. อ. ข้าพเจ้า ย่อมเรียก ซึ่งทารก ผู้ลูบอยู่ ซึ่งตัว ของสุนัข
I call the child who is stroking the dog's body.
2. อ. ข้าพเจ้า ท. กล่าวอยู่ กับ ด้วยสมณะ ท. ผู้พักอยู่ในวิหาร ย่อมพยายาม เพื่อจะเรียน
ซึ่งความจริง
We try to learn the truth speaking with the monks who assemble in the monastery.
3. อ. ท่าน ท. ผู้นั่งอยู่ในสวน ย่อมกิน ซึ่งผลไม้ ท. กับ ด้วยเพื่อน ท.
Sitting in the park you (pl.) eat fruits with friends.
4. อ. ท่าน นั่งแล้ว บนอาสนะ ย่อมดื่ม ซึ่งน้ำนม
You drink milk seated on a chair.
5. อ. ข้าพเจ้า ท. ออกไปแล้ว จากบ้าน ย่อมไป เพื่อเห็น ซึ่งกวาง ท. ตัวเที่ยวไปอยู่ในป่า
We set out from home to go and see the deer roaming in the forest.
6. อ. ข้าพเจ้า ย่อมปรารถนา เพื่อจะเข้าใจ ซึ่งธรรมะ
I wish to understand the doctrine.
7. อ. ข้าพเจ้า ท. ยืนอยู่บนภูเขา ย่อมเห็น ซึ่งแสง ของพระจันทร์ ผู้ตกอยู่ในสมุทร
Standing on the mountain we see the moonlight falling on the sea.
8. อ. ข้าพเจ้า ย่อมลาก ซึ่งเกวียน ของชาวนา จากถนน
I drag the farmer's cart away from the road.
9. อ. ท่าน ท. ย่อมนั่ง บนอาสนะ ท., อ. ข้าพเจ้า ย่อมนำมา ซึ่งน้ำดื่ม จากบ้าน
You (pl.) sit on the seats, I bring drinking water from the house.
10. อ. ข้าพเจ้า ท. ย่อมเที่ยวไป เห็นอยู่ ซึ่งนก ท. ตัวกินอยู่ ซึ่งเมล็ดพืช ท. ในทุ่งนา
We wander in the fields looking at the birds eating seeds.
11. อ. ข้าพเจ้า ย่อมกล่าวสอน ซึ่งคนชั่ว ผู้ฆ่าอยู่ ซึ่งหมู ท.
I advise the wicked man who kills pigs.
12. อ. ท่าน เห็นแล้ว ซึ่งงู ตัวเข้าไปอยู่ สู่บ้าน ย่อมกลัว
You (sg.) get frightened seeing the snake approaching the house.
13. อ. ข้าพเจ้า ย่อมถาม ซึ่งปัญหา ท. จากมนุษย์ ท. ผู้ออกไปอยู่ จากป่า
I ask questions from the men who come out of the forest.

14. อ. ข้าพเจ้า ท. ผู้เห็นอยู่ ซึ่งทารก ผู้ร้องไห้อยู่ ย่อมเรียก ซึ่งหมอ ผู้ไปอยู่ บนถนน
Seeing the crying child we call the doctor going on the road.
15. อ. ข้าพเจ้า ผู้รักษาอยู่ ซึ่งศีล ท., ถวายอยู่ ซึ่งทาน แก่สมณะ ท. ย่อมอยู่ ในบ้าน กับ
ด้วยทารก ท.
I protect virtues, give alms to the monks and live in the house with
children.
16. อ. สัตบุรุษ ท. ผู้กลัวอยู่ ซึ่งกรรมจากบาป ท. ย่อมเกิด ในสวรรค์
Good men who fear evil deeds are born in heaven.
17. อ. ข้าพเจ้า ท. ผู้หวังอยู่ เพื่อจะได้ ซึ่งกำไร ย่อมนำมา ซึ่งสินค้า ท. จากเมือง
Expecting to get profit we bring goods from the city.
18. อ. ข้าพเจ้า ท. ยืนแล้ว ไกลโคนแห่งต้นไม้ ย่อมรด ซึ่งดอกไม้ ท. ด้วยน้ำ
We stand under the tree and sprinkle water on the flowers.
19. อ. ข้าพเจ้า ล้างแล้ว ซึ่งชาม ท. ด้วยน้ำ ย่อมให้ แก่หมอ
I wash the bowls with water and give (them) to the doctor.
20. อ. ข้าพเจ้า ผู้แสวงหาอยู่ ซึ่งความจริง ละแล้ว ซึ่งบ้าน ย่อมเข้าไป สู่วิหาร
Searching for the truth I give up the house and enter the monastery.
21. อ. ท่าน ท. ผู้ปรารถนาอยู่ เพื่อจะเห็น ซึ่งสมณะ ท. ย่อมประชุม ที่สวน
Wishing to see the monks you (pl.) assemble in the park.
22. อ. ข้าพเจ้า ย่อมเห็น ซึ่งผลไม้ ที่หล่นอยู่ จากจงอยปาก ของกา
I see a fruit falling from the crow's beak.
23. อ. ท่าน ข้ามแล้ว ซึ่งสมุทร ย่อมนำมา ซึ่งม้า จากเกาะ
You (sg.) cross the sea and bring a horse from the island.
24. อ. ข้าพเจ้า ย่อมออกไป จากบ้าน เพื่อนำมา ซึ่งประทีป จากตลาด
I set out from home to bring a lamp from the market.
25. อ. ข้าพเจ้า ถือเอาแล้ว ซึ่งตะกร้า ย่อมไป สู่นา เพื่อเก็บ ซึ่งข้าวเปลือก
Having taken a basket I go to the field to collect corn.

อจิริ วตยํ กาโย
 ฉุทฺโตะ อเปตวิณฺณาณํ
**Aciraṃ vatayaṃ kāyo,
 chuddho apetaviññāṇo,**

อีกไม่นานนัก ร่างกายนี้ก็จักปราศจากวิญญาณ

ถูกทอดทิ้งทับถมแผ่นดิน

เหมือนท่อนไม้ที่ไร้ประโยชน์ ฉะนั้น²⁶

Soon indeed this body, upon the earth it will lie;
 discarded, bereft of consciousness, useless like a used log.

ปรวี อธิเสสฺสตี
 นีรตฺถํว กलिํครํ.
**pathaviṃ adhisessati;
 niratthaṃva kaliṅgaram.**

²⁶ ชุ.ธ.(บาลี) 25/41/23., (ไทย) 25/41/38. ปุติคตตติสฺสตเถรวตฺถุ ฉ.ม. ฉุทฺโตะ

บทที่ 13 (Lesson 13)

คำกริยาหมวด จุราทिकณะ The Seventh Conjugation

1. การแจกคำกริยา (Conjugation of Verbs)

คำกริยาที่เป็นปัจจุบันกาล กัตตุวจาก หมวด จุราทिकณะมีความแตกต่างจากที่ได้เรียนมา การแจกคำกริยานี้มีเค้ากริยาเป็น 2 แบบ คือลงท้ายด้วย เอ และ อย เช่น โจเรติ และ โจรยติ

เค้ากริยา: โจเร = ขโมย (Base: core = to steal)

บุรุษ Person	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
บุรุษที่ 3 3rd	โส โจเรติ So coreti	เต โจเรนติ Te corenti
บุรุษที่ 2 2nd	ตว โจเรสิ Tvam coresi	ตุมเห โจเรนติ Tumhe coretha
บุรุษที่ 1 1st	อห โจเรมิ Aham coremi	มย โจเรม Mayam corema

เค้ากริยา: โจรย = ขโมย (Base: coraya = to steal)

บุรุษ Person	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
บุรุษที่ 3 3rd	โส โจรยติ So corayati	เต โจรยนติ Te corayanti
บุรุษที่ 2 2nd	ตว โจรยสิ Tvam corayasi	ตุมเห โจรยถ Tumhe corayatha
บุรุษที่ 1 1st	อห โจรยามี Aham corayāmi	มย โจรยาม Mayam corayāma

2. คำกริยาที่แจกแบบเดียวกัน มีดังนี้

เทศติ-deseti	ย่อมแสดง-preaches	ฉาเทติ-chādeti	ย่อมปกปิ, ปกคลุม, กำบัง-covers
จินเตติ-cinteti	ย่อมคิด-thinks	มาเรติ-māretī	ย่อมฆ่า-kills
ปุเชติ-pūjeti	ย่อมบูชา-honours, offers	เนติ-neti	ย่อมนำไป-leads, takes away
ปุเรติ-pūreti	ย่อมเต็ม-fills (จุ) ย่อมให้เต็ม (ภู)	อานเนติ-āneti	ย่อมนำมา-brings
ปีเพติ-pīleti	ย่อมบีบคั้น -oppresses	ธเปติ-ṭhapeti	ย่อมตั้งไว้, เก็บ-keeps
กเถติ-katheti	ย่อมกล่าว-speaks	ปาเทติ-pātetī	ย่อมตกไป-fells (จุ) ย่อมให้ตกไป (ภู)

อุฑฺเตติ-udḍeti	ย้อมบินไป-flies	ปาเลติ-pāleti	ย้อมค้ำครอง, รักษา -rules, governs
อุฑฺเตติ-udeti	ย้อมขึ้น, ย้อมขึ้นมา- (sun or moon) rises	ปรีวชเชติ -parivajjēti	ย้อมงดเว้น-avoids
โรเปติ-ropeti	ย้อมเพาะปลูก-plants	โอบาเสติ-obhāseti	ย้อมเปล่งแสง, ส่อง สว่าง-illuminates
มนฺเตติ-manteti	ย้อมสนทนา, ปรีक्षा -discusses, takes counsel	เทติ-deti (dadāti)	ย้อมให้-gives
อามนฺเตติ-āmanteti	ย้อมเรียกมา -addresses	โอบโลเกติ-oloketi	ย้อมดู-looks at
นิมนฺเตติ-nimanteti	ย้อมเชื้อเชิญ-invites	ชาเลติ-jāleti	ย้อมจุด-kindles (ภฺ) ย้อมให้รุ่งเรือง (ภฺ)

3. ตฺวา (Gerunds) หรือ ตฺ (infinitives) ปัจจยฺ ประกอบท้ายเค้ากิริยาข้างต้นที่มี
เอ อยู่ท้าย เช่น

- ตฺวา ปัจจยฺ – เทเสตฺวา, จินฺเตตฺวา, ปุเชตฺวา, ปุเรตฺวา เป็นต้น
- Gerunds – desētvā, cintētvā, pūjetvā, pūretvā, etc.
- ตฺ ปัจจยฺ – เทเสตฺ, จินฺเตตฺ, ปุเชตฺ, ปุเรตฺ เป็นต้น
- Infinitives – desētum, cintetum, pūjetum, pūretum, etc.

4. คำกิริยาที่มีเค้ากิริยาลงท้ายด้วย นา จะประกอบได้ ดังนี้

เค้ากิริยา: กิณฺา = ชื้อ (Base: kiṇā = to buy)

บุรุษ Person	เอกวจนฺ Singular	พหุวจนฺ Plural
บุรุษที่ 3 3rd	โส กิณฺาติ So kiṇāti	เต กิณฺันติ Te kiṇanti
บุรุษที่ 2 2nd	ตฺวํ กิณฺาสิ Tvam kiṇāsi	ตฺมเห กิณฺาถ Tumhe kiṇātha
บุรุษที่ 1 1st	อหํ กิณฺามี Aham kiṇāmi	มยํ กิณฺาม Mayam kiṇāma

5. คำกิริยาที่แจกแบบเดียวกัน มีดังนี้

วิกิณฺาติ-vikkiṇāti	ย้อมขาย-sells	ชานาติ-jānāti	ย้อมรู้-knows
สุณฺาติ-suṇāti	ย้อมฟัง-hears	ชินาติ-jināti	ย้อมชนะ-wins
มินาติ-mināti	ย้อมตวง, ชั่ง, นับ, วัด- measures	ปาปุณฺาติ-pāpuṇāti ปโปติ-pappoti	ย้อมถึง-reaches
คณฺหาติ-gaṇhāti	ย้อมถือเอา-takes	โอบจินาติ-ocināti	ย้อมเลือก, ย้อมเก็บ

			-picks, collects
อุคฺคณฺหาติ -uggaṇhāti	ย่อมเรียน-learns	ปฬิณาติ-paḥiṇāti	ย่อมส่งไป-sends

ข้อสังเกต: คำกริยาที่เป็นปัจจุบันกาลยังคงเดิม แต่วิกรณปัจจัย หรือปัจจัยที่เป็นเครื่องหมายของธาตุเท่านั้นที่มีการเปลี่ยนแปลง

6. คำกริยาที่มีรูปพิเศษ ดังต่อไปนี้

Present Tense	Gerund / Absolutive	Infinitive
ชานาติ-jānāti	ณฺตฺวา / ชานิตฺวา -ñatvā / jānitvā	ณฺตฺ-กัātum
สุณฺนาติ-suṇāti	สุตฺวา / สุณฺนิตฺวา -sutvā / suṇitvā	โสฺตฺ / สุณฺนิตฺ -sotum / suṇitum
ปาปฺพณฺนาติ-pāpunaṇāti ปโปติ-pappoti	ปตฺวา / ปาปฺพณฺนิตฺวา -patvā / pāpunaṇitvā	ปาปฺพณฺนิตฺ / ปโปติ -pāpunaṇitum / pappotum
คณฺหาติ-gaṇhāti	คเหตฺวา / คณฺหิตฺวา -gahetvā / gaṇhitvā	คเหตฺ / คณฺหิตฺ -gahetum / gaṇhitum

7. คำกริยา 2 ศัพท์ คือ ภวติ / โหติ และ กโรติ มีใช้มากในวรรณคดีบาลี

คำกริยาทั้ง 2 เมื่อประกอบด้วย ตฺวา และ ตฺ ปัจจัย ได้ดังนี้

Gerund	ภวิตฺวา / หุตฺวา bhavitvā / hutvā	กตฺวา katvā
Infinitive	ภวิตฺ / โหติ bhavitum / hotum	กตฺ katum

คำกริยาว่า อตฺถิ จาก อสฺ ธาตุ และ กโรติ จาก กรฺ ธาตุ เป็นกริยาพิเศษที่มีการใช้มาก มีการแจกคำกริยา ดังนี้

บุรุษ Person	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
บุรุษที่ 3 3rd	อตฺถิ atthi	สนฺติ santi
บุรุษที่ 2 2nd	อสิ asi	อตฺถ attha
บุรุษที่ 1 1st	อสมิ / อมติ asmi / amhi	อสม / อมติ asma / amha
บุรุษ Person	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
บุรุษที่ 3 3rd	กโรติ karoti	กโรนฺติ karonti
บุรุษที่ 2	กโรสิ	กโรถ

2nd	karosi	karotha
บุรุษที่ 1 1st	กโรมิ karomi	กโรม karoma

ประโยชน์บาลี

ต้ รัมม์ สุณาติ คหปติ วา คหปติปุตุโต วา อณฺณตรสฺมี วา กุเล ปจฺจาชาโต; โส ต้ รัมม์ สุตฺวา ตถาคเต สหฺรึ ปฏฺิลลติ. โส เตน สหฺรึปฏฺิลลาเณน สมฺนนาคโต อิติ ปฏฺิสลฺยจิกฺขติ ฯเปฯ²⁷

คหปติ วา อ. คหบดี หรือ คหปติปุตุโต วา หรือว่า บุตรของคหบดี อณฺณตรสฺมี วา กุเล ปจฺจาชาโต ก็หรือว่า อ. คนผู้เกิดในภายหลัง ในตระกูลในตระกูลหนึ่ง สุณาติ ย่อมฟัง ต้ รัมม์ ซึ่งธรรม นั้น; คหปติ วา อ. คหบดี หรือ คหปติปุตุโต วา หรือว่า บุตรของคหบดี อณฺณตรสฺมี วา กุเล ปจฺจาชาโต ก็หรือว่า อ. คนผู้เกิดในภายหลัง ในตระกูลในตระกูลหนึ่ง โส นั้น สุตฺวา ฟังแล้ว ต้ รัมม์ ซึ่งธรรม นั้น ปฏฺิลลติ ย่อมได้เฉพาะ สหฺรึ ซึ่งศรัทธา ตถาคเต ในตถาคต. คหปติ วา อ. คหบดี หรือ คหปติปุตุโต วา หรือว่า บุตรของคหบดี อณฺณตรสฺมี วา กุเล ปจฺจาชาโต ก็หรือว่า อ. คนผู้เกิดในภายหลัง ในตระกูลในตระกูลหนึ่ง โส นั้น สมฺนนาคโต ผู้ถึงพร้อมแล้ว เตน สหฺรึปฏฺิลลาเณน ด้วยการได้เฉพาะซึ่ง ศรัทธา นั้น ปฏฺิสลฺยจิกฺขติ ย่อมตระหนัก อิติ ว่า ฯลฯ

คหปติ บุตรคหบดี หรืออนุชน (คนผู้เกิดภายหลัง) ในตระกูลใดตระกูลหนึ่งได้สดับธรรม นั้นแล้วเกิดศรัทธาในตถาคต เมื่อมีศรัทธาย่อมตระหนักว่า ฯลฯ

ข้อควรจำประจำบท

- 1) การประกอบคำกิริยาหมวด จุราทิคณฺะและกียาทิคณฺะ
- 2) คำศัพท์กิริยาที่ประกอบ ตฺวา, ตูํ ปัจจย
- 3) คำกิริยาที่มีรูปพิเศษ
- 4) การประกอบรูปของ อส ธาตุ

²⁷ ที.สี. (บาลี) 9/191/63.

แบบฝึกหัดบทที่ 13

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

1. พุทฺโธ วิหารสฺมี สนนิปตฺนตฺตานํ มนุสฺसानํ ฌมฺมํ เทเสติ.
Buddho vihārasmiṃ sannipatantānaṃ manussānaṃ dhammaṃ deseti.
2. พุทฺธสฺส ปุเชตุํ จินฺเตนโต อูปาสโก ปุปฺพานิ โอจินาติ.
Buddhassa pūjetuṃ cintento upāsako pupphāni ocināti.
3. เต ปตฺเต อุตฺเทน ปุเรนฺตา คีตํ คายนฺติ.
Te patte udakena pūrentā gītaṃ gāyanti.
4. ตุมฺเห อรณฺเณ วสนฺเต มิเค ปีเพตฺวา อสฺปฺปฺริสา โหถ.
Tumhe araññe vasante mige pīletvā asappurisā hotha.
5. มยฺ อปาณํ คนฺตฺวา วาณิเชหิ สทฺธี กเถตฺวา ฌณฺณํ วิกกิณฺนาม.
Mayaṃ āpaṇaṃ gantvā vāñijehi saddhiṃ kathetvā dhaññānaṃ vikkiṇāma.
6. ตวํ อุกฺกฺเขนฺตํ สุกํ ทิสฺวา คนฺหิตุํ อิจฺฉสิ.
Tvam uddantaṃ sukam disvā gaṇhituṃ icchasi.
7. ปพฺพตฺมฺหา อุกฺกฺเขนฺตํ จนฺทํ ปสฺสิตุํ กุมฺาโร ฆรมฺหา ชาวติ.
Pabbatamhā udantaṃ candaṃ passituṃ kumāro gharamhā dhāvati.
8. อหํ กสฺสเกหิ สห เขตฺตมฺหิ รุกฺเข โรเปมิ.
Ahaṃ kassakehi saha khettasmiṃ rukkhe ropemi.
9. มยฺ อมจฺเจหิ สห มนฺเตนฺตา ปาสาทสฺมี อาสเนสุ นิสฺสีทาม.
Mayaṃ amaccehi saha mantentā pāsādasmiṃ āsanesu nisīdāma.
10. ตุมฺเห ตถาคตฺสฺส สวเวกํ นิมนฺเตตฺวา ทานํ เทถ.
Tumhe Tathāgatassa sāvake nimantetvā dānaṃ detha.
11. อูปาสกา วิหารํ คนฺตฺวา ทีเป ชาเลตฺวา ฌมฺมํ โสตุํ นิสฺสีทนต์.
Upāsakā vihāraṃ gantvā dīpe jāletvā dhammaṃ sotuṃ nisīdanti.
12. ลุตฺทโก สีสํ ทุสฺเสน ฉาเทตฺวา นิสฺสีทิตฺวา สกฺเณ มาเรตุํ อุกฺกฺสฺสทฺติ.
Luddako sīsaṃ (head) dussena chādetvā nisīditvā sakuṇe māretuṃ
ussahati.
13. โส วเน อาหิณฺฑนฺเต โคณฺเณ คามํ อาเนตฺวา วาณิชาณํ วิกกิณฺนาติ.
So vane āhiṇḍante goṇe gāmaṃ ānetvā vāñijānaṃ vikkiṇāti.
14. ตวํ อาปเณหิ ฆณฺฑานิ กิณฺทิตฺวา สกฺเณ อาเนตฺวา เคเห ฐเปสิ.
Tvam āpaṇehi bhaṇḍāni kiṇitvā sakaṭena ānetvā gehe ṭhapesi.
15. ตุมฺเห กกเจหิ รุกฺเข ฉินฺทิตฺวา ปพฺพตฺมฺหา ปาเตถ.
Tumhe kakacehi rukkhe chinditvā pabbatamhā pātetha.
16. ฌมฺเมน มนุสฺเส ปาเลนฺเต ฆุปฺปาสา อุกฺกฺสฺลํ ปริวชฺเชนฺติ.
Dhammena manusse pālentā bhūpālā akusalaṃ parivajjenti.
17. สจฺจํ ฌตฺตุํ อิจฺฉนฺโต อหํ สมเณหิ ปญฺเห ปุจฺฉามิ.
Saccaṃ ṅātuṃ icchanto ahaṃ samaṇehi pañhe pucchāmi.
18. ทานํ ทตฺวา สีสํ รกฺขนฺตา สปฺปฺริสา สคฺคโลกํ ปาปุณฺนติ.
Dānaṃ datvā sīlaṃ rakkhantā sappurisā saggalokaṃ pāpuṇanti.
19. ฌณฺณํ มินฺนโต กสฺสโก อปาณํ เนตฺวา ฌณฺณํ วิกกิณฺนาตุํ จินฺเตติ.
Dhaññānaṃ minanto kassako āpaṇaṃ netvā dhaññānaṃ vikkiṇituṃ cinteti.

20. อหํ ปตเตน ปานียํ ปิวโนโต ทวารสมิ จตวา มคคํ โอลเกมิ.
Ahaṃ pattena pāṇiyam pivanto dvārasmiṃ thatvā maggaṃ olokemi.
21. โส อาปนมหา ซีริ กิณิตุํ ปุตตํ ปหิณาติ.
So āpaṇamahā khīraṃ kiṇitum puttam pahīṇāti.
22. มยํ ฌมมํ อคฺคณฺหิตุํ อุตฺสหนฺตา สห ปณฺชิตฺเตน มนฺเตม.
Mayam dhammam uggaṇhitum ussahantā saha paṇḍitena mantema.
23. โจเรหิ สหฺธิ เกเห กิณฺทิตฺวา มนุสฺเส ปิเฬนฺตา ตุมฺเห อสปฺปฺริสา โทถ.
Corehi saddhim gehe bhinditvā manusse piḷentā tumhe asappurisā
hotha.
24. อหํ สุวณฺณํ ปรีเยสฺมาเน ทิปฺมาหา อาคจฺจนฺเต วาณิเช ชานามิ.
Ahaṃ suvaṇṇam pariyesamāne dīpamahā āgacchante vāṇiṇe jānāmi.
25. อหํ อาจฺริโย โหมิ, ตวํ เวชฺโซ โหสิ.
Ahaṃ ācariyo homi, tvam vejjo hosi.
26. ตวํ อสปฺปฺริส, พุทฺเธน เทเสนฺตํ ฌมมํ สุตฺวา สปฺปฺริโส ภฺวิตฺ อุตฺสหฺสิ.
Tvam asappurisa, Buddhena desentam dhammam sutvā sappuriso
bhavitum ussasi.
27. อหํ ปณฺชิตฺเตหิ สหฺธิ มนฺเตนฺโต ฌมฺเมน ทิปํ ปาเลนฺโต ภฺปาโล อสฺมิ.
Ahaṃ paṇḍitehi saddhim mantento dhammena dīpam pālento bhūpālo
asmi.
28. วราเห มาเรนฺตา โจรา กสฺสเก ปิเฬนฺตา ปาปกมฺมาณิ กโรณฺติ.
Varāhe mārentā corā kassake piḷentā pāpakammāni karonti.
29. สีลํ รกฺขนฺตา ปุณฺณกมฺมาณิ กโรนฺตา มนุสฺสา สคฺคํ ปปฺโปตฺ อากงฺขนฺติ.
Sīlam rakkhantā puṇṇakammāni karontā manussā saggam pappotum
ākaṅkhanti.
30. อุกฺสลํ ปหาย ปาปํ ปริวชเชตฺวา วิหรนฺตา นรา สปฺปฺริสา ภวณฺติ.
Akusalam pahāya pāpam parivajjetvā viharantā narā sappurisā bhavanti.

จงแปลเป็นภาษาบาลี

1. อ. ท่าน เก็บแล้ว ซึ่งผลไม้ ท. จากต้นไม้ ท. ย่อมส่งไป สู่ตลาด
Having picked fruits from the trees you send (them) to the market.
2. อ. ข้าพเจ้า ฟังแล้ว ซึ่งพระพุทธเจ้า ผู้ทรงแสดงอยู่ ซึ่งธรรม ย่อมเลื่อมใส
Having heard the Buddha preach the doctrine I become glad.
3. อ. ข้าพเจ้า คิดอยู่ เพื่อจะเก็บ ซึ่งข้าวเปลือก ย่อมไป สู่นา กับ ด้วยชาวนา
Thinking of collecting corn I go to the field with the farmer.
4. อ. ท่าน ท. ร้องอยู่ ซึ่งเพลง ท. ย่อมดู ซึ่งนก ท. ตัวบินไป ในท้องฟ้า
Singing songs you (pl.) look at the birds flying in the sky.
5. อ. ข้าพเจ้า ย่อมกล่าวสอน ซึ่งคนชั่ว ผู้เบียดเบียนอยู่ ซึ่งชาวนา ท. ในหมู่บ้าน
I advise the wicked man who oppresses the farmers in the village.
6. อ. ข้าพเจ้า ท. ย่อมขุด ซึ่งหลุม ท. เพื่อจะปลูก ซึ่งต้นไม้ ท. ในสวน
We dig pits to plant trees in the park.
7. อ. ข้าพเจ้า ท. ย่อมรู้ ซึ่งมนุษย์ ผู้จุดอยู่ ซึ่งประทีป ท. ในวิหาร
We know the man who is lighting lamps in the monastery.

8. อ. ท่าน ท. ย่อมข้าม ซึ่งสมุทร กับ ด้วยชาวเรือ ท. เพื่อไปถึง ซึ่งเกาะ
You (pl.) cross the sea with sailors to reach the island.
9. อ. พระราชา ผู้คุ้มครอง ซึ่งเกาะ ย่อมชนะ
The king governing the island wins.
10. อ. ข้าพเจ้า ท. ย่อมเริ่ม เพื่อเรียน ซึ่งธรรมะ จากสมณะ ท. ผู้อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน
We begin to learn the dhamma from recluses living in the village.
11. อ. บัณฑิต ผู้แสวงหาอยู่ ซึ่งความจริง ย่อมไป จากเมือง สู่มือง
Searching for the truth the wise man goes from city to city.
12. อ. ทารก เว้นแล้ว ซึ่งสุนัข ตัวนอนอยู่ ด้วยเท้า ย่อมวิ่งไป สู่บ้าน
Avoiding the sleeping dog with his foot the child runs home.
13. อ. บัณฑิต ท. ผู้หวังอยู่ เพื่อเกิด ในสวรรค์ ย่อมกลัว เพื่อจะทำ ซึ่งบาป
Wishing to be born in heaven wise men fear to do evil.
14. อ. คนชั่ว ท. เคลื่อนแล้ว จากโลกมนุษย์ ย่อมเกิด ในนรก
Departing from the human world wicked men are born in hell (narake).
15. อ. พระราชา ทรงเชื้อเชิญแล้ว ซึ่งดาบส จากภูเขา ย่อมทรงถวาย ซึ่งจีวร
Having invited the hermit from the mountain the king gives him a robe.
16. อ. อุบาสก ท. พยายามอยู่ เพื่อจะเข้าใจ ซึ่งความจริง เป็นสมณะ ย่อมเป็น
Trying to understand the truth lay devotees become recluses.
17. อ. อุบาสก ท. ผู้หวังอยู่ เพื่อฟัง ซึ่งสมณะ ผู้แสดงอยู่ ซึ่งธรรม ย่อมประชุม ในวิหาร
Expecting to hear the monk preaching the dhamma lay devotees
assemble in the monastery.
18. อ. ข้าพเจ้า ท. ย่อมเห็น ด้วยตา ท., ย่อมฟัง ด้วยหู ท., ย่อมสัมผัส ด้วยกาย ท.
We see with our eyes, hear with our ears (sotahi), touch with our
bodies.
19. อ. ข้าพเจ้า ผู้ปกครองอยู่ ซึ่งเกาะ เป็นพระราชา ย่อมเป็น
I am the king governing the islands.
20. อ. ท่าน ท. ผู้ปรึกษาอยู่ กับ ด้วยโจร ท. เป็นคนชั่ว ย่อมเป็น
You (pl.) are wicked men who take counsel with thieves.
21. อ. สัตบุรุษ ท. ย่อมเริ่ม เพื่อปลูก ซึ่งต้นไม้ ท. เพื่อรักษา ซึ่งโลก
Good men begin to plant trees to protect the world.
22. อ. โจร ฟังแล้ว ซึ่งธรรม ย่อมหวัง เพื่อจะเว้น ซึ่งบาป
Having heard the dhamma, the thief wishes to avoid evil.
23. อ. พ่อค้า ท. ย่อมเก็บ ซึ่งผ้า ท. ในตลาด ท. เพื่อขาย แก่ชาวนา ท. ผู้มาอยู่ จาก
หมู่บ้าน
Merchants keep clothes in shops to sell (them) to farmers coming from
the villages.
24. อ. คนป่วย เป็นทูต ของเทวดา ท. ในโลกมนุษย์
The sick man (gilāna) is a messenger of the gods in the human world.
25. อ. สัตบุรุษ ท. ผู้สั่งสอนอยู่ ซึ่งคนชั่ว ท. ย่อมอยู่ในโลก
There are good men in the world who admonish wicked men.

26. อ. หมอ เก็บแล้ว ซึ่งดอกบัว ท. จากน้ำ ย่อมไป สู่วิหาร เพื่อฟัง ซึ่งธรรม
Having picked lotuses from the water, the doctor goes to the monastery
to listen to the dhamma.
27. อ. โจร เห็นแล้ว ซึ่งพระพุทธรเจ้า เลื่อมใสแล้ว ย่อมทิ้ง ซึ่งลูกศร ท.
Seeing the Buddha and being pleased the thief throws away the arrows.
28. อ. ข้าพเจ้า ผู้ปรารถนาอยู่ เพื่อจะเว้น ซึ่งอกุศลธรรม ย่อมรักษา ซึ่งศีล
Wishing to avoid evil I practise virtue.
29. อ. ข้าพเจ้า ท. ย่อมหุง ซึ่งข้าว เพื่อถวาย ซึ่งทาน แก่สมณะ ท. ผู้มาอยู่ จากวิหาร
We cook rice to give alms to the monks coming from the monastery.
30. อ. ท่าน ท. ผู้แสวงหาอยู่ ซึ่งทองคำ ย่อมไป จากเกาะ สู่เกาะ กับ ด้วยพ่อค้า ท.
You (pl.) go from island to island searching for gold with merchants.

ยถาปี ภมโร ปุปผิ
 ปเลติ รสมาทาย

**Yathāpi bhamaro pupphaṃ,
 paletī rasamādāya,**

วณฺณคนฺธํ อหะหฺยํ
 เอวํ คาเม มุนิ จเร.

**vaṇṇagandhaṃ aheṭṭhayaṃ;
 evaṃ gāme munī care.**

ภมรไม่ทำลายดอก สี และกลิ่น
 ดูดแต่น้ำหวานไป ฉันทไค
 มุนิพึงเที่ยวไปในหมู่บ้าน ฉันทัน²⁸

Just like a bee to a flower, without spoiling the color and smell,
 takes its nectar and flies away, so in a village a wise man should walk.

²⁸ ขุ.ธ.(บาลี) 25/49/25., (ไทย) 25/49/42. มจจริโกสิยเสฏฐิจิวตถุ

บทที่ 14 (Lesson 14) กริยาอนาคตกาล The Future Tense

1. กริยาอนาคตกาล ภวิสสันตวิภตติ แปลว่า “จัก...”

คำกริยาที่เป็นอนาคตกาล เกิดจากการประกอบ สส ที่ท้ายธาตุ หรือคำกริยาพร้อมลง อิ
อาคม หน้า สส ส่วนวิธีการที่เหลือเหมือนปัจจุบันกาล

คำกริยา: ปจ = หุง (Base: paca = to cook)

ฝ่ายเอกวจนะ (Singular:)

บุรุษที่ 3 3rd	โส ปจิสฺสติ So pacissati	อ. เขา จักหุง He will cook
บุรุษที่ 2 2nd	ตฺวํ ปจิสฺสสิ Tvam pacissasi	อ. ท่าน จักหุง You will cook
บุรุษที่ 1 1st	อหํ ปจิสฺสามิ Aham pacissāmi =	อ. ข้าพเจ้า จักหุง I will cook

ฝ่ายพหูวจนะ (Plural:)

บุรุษที่ 3 3rd	เต ปจิสฺสนติ Te pacissanti	อ. เขา ท. จักหุง They will cook
บุรุษที่ 2 2nd	ตฺมहे ปจิสฺสธา Tumhe pacissatha	อ. ท่าน ท. จักหุง You will cook
บุรุษที่ 1 1st	มยํ ปจิสฺสาม Mayam pacissāma	อ. ข้าพเจ้า ท. จักหุง We will cook

คำกริยา: โจร = ขโมย (Base: core = to steal)

บุรุษ Person	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
บุรุษที่ 3 3rd	โส โจรเสฺสฺสติ So coressati	เต โจรเสฺสฺสนติ Te coressanti
บุรุษที่ 2 2nd	ตฺวํ โจรเสฺสฺสสิ Tvam coressasi	ตฺมहे โจรเสฺสฺสธา Tumhe coressatha
บุรุษที่ 1 1st	อหํ โจรเสฺสฺสามิ Aham coressāmi	มยํ โจรเสฺสฺสาม Mayam coressāma

คำกริยา: กิณฺา = ซื้อ (Base: kiṇā = to buy)

บุรุษ Person	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
บุรุษที่ 3 3rd	โส กิณฺิสฺสติ So kiṇissati	เต กิณฺิสฺสนติ Te kiṇissanti

สมนนาคโต ผู้ถึงพร้อมแล้ว กายกมมวจีกมเมน ด้วยกายกรรมและวจีกรรม กุสเลน อันเป็นกุศล, ปริสุทธาชีโว ผู้มีอาชีวะบริสุทธิ์ สีสสมปนโน ผู้ถึงพร้อมด้วยศีล, कुตตทวารो ผู้มีทวารอันคุ้มครองแล้ว อินทริเยสุ ในอินทริย์ ท., สมนนาคโต ผู้ถึงพร้อมแล้ว สติสมปชญเณน ด้วยสติและสัมปชญัญะ, สนตฺฏโจ เป็นผู้สันโดษ โหติ ย่อมเป็น.

เขาเมื่อบวชแล้วอย่างนี้ สำรวมด้วยการสังวรในพระปาติโมกข์ เพียบพร้อมด้วยมารยาท และโคจร(การเที่ยวไป) เห็นภัยในโทษแม้เพียงเล็กน้อย สมทานศึกษาอยู่ในสิกขาบท ประกอบด้วย กายกรรมและวจีกรรมอันเป็นกุศล มีอาชีวะบริสุทธิ์ สมบูรณ์ด้วยศีล คุ้มครองทวารในอินทริย์ทั้งหลาย สมบูรณ์ด้วยสติสัมปชญัญะ (และ) เป็นผู้สันโดษ

ข้อควรจำประจำบท

- 1) ส่วนวนการแปลของภวิสสันตีวิภัตติ
- 2) คำศัพท์กิริยาที่ประกอบภวิสสันตีวิภัตติ

แบบฝึกหัดบทที่ 14

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

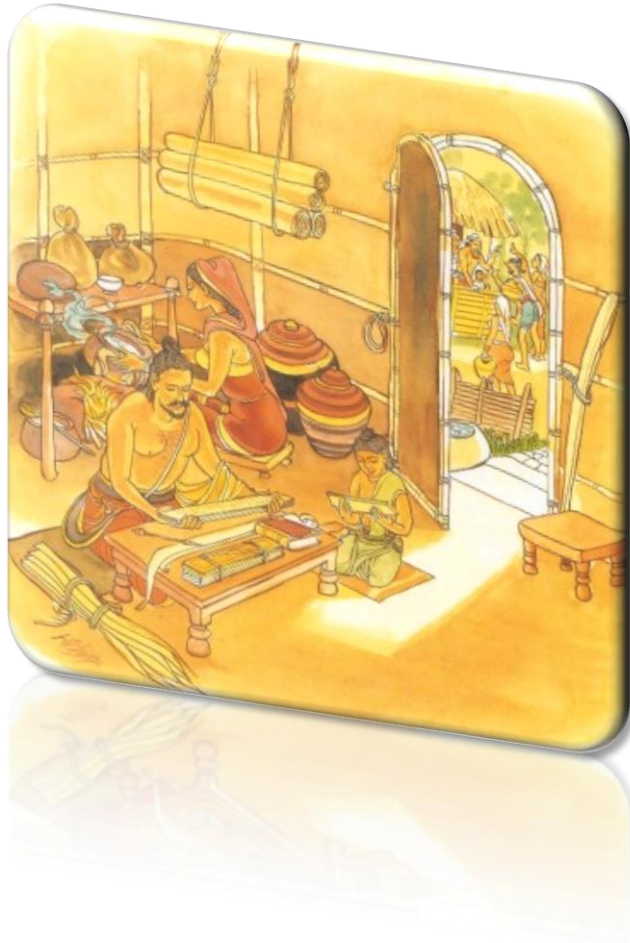
1. โส ปพพตมฺหา อุเทนฺตํ จนฺทํ ปสฺสิตฺตํ ปาสาทํ อารุหิสฺสตี.
So pabbatamhā udentam candam passitum pāsadam āruhissati.
2. ภูปาโล โจรเหตี ทิปํ รุกฺขิตฺตํ สห อมจฺเจตี มนฺเตสฺสตี.
Bhūpālo corehi dīpam rakkhitum saha amaccehi mantessati.
3. อหํ สมฺมทํ ตริตฺวา ทิปํ ปาปุณฺตีวา ภณฺทานิ วิกฺกิณฺสีสฺสามิ.
Aham samuddam taritvā dīpam pāpuṇitvā bhaṇḍāni vikkiṇissāmi.
4. ตุมฺเห วิหารํ อุปสงฺกมนฺตา มคฺเค ปุปฺพานิ วิกฺกิณฺนเต มนฺุสฺเสส ปสฺสีสฺสธ.
Tumhe vihāram upasaṅkamantā magge pupphāni vikkiṇante manusse
passissatha.
5. อุทกํ โอตริตฺวา วตฺถานิ โธวณฺโต กสฺสโก นหายิตฺวา เคหํ อาคมิสฺสตี.
Udam otaritvā vatthāni dhovanto kassako nahāyitvā geham āgamissati.
6. คาเม วิหารนฺโต ตวํ นครํ คนฺตฺวา รถํ อานีสฺสตี.
Gāme viharanto tvam nagaram gantvā ratham ānessasi.
7. ปุณฺณํ กาทฺตํ อิจฺฉนฺตา ตุมฺเห สปุริสา ปาปมิตฺเต โอวทิสฺสธ.
Puññam katum icchantā tumhe sappurisā pāpamitte ovadissatha.
8. ธมฺมํ โสตฺตํ อุกฺขยาเน นิสฺสันทานํ อุปาสกานํ อหํ ปาณียํ ทสฺสามิ.
Dhammam sotum uyyāne nisīdantānam upāsakānam aham pāṇiyam
dassāmi.
9. มยํ ภูปาลา ธมฺเมน ทิปเป ปาเลสฺสาม
Mayam bhūpālā dhammena dīpe pālessāma.
10. รุกฺขํ ปาเตตฺวา ผลานิ ขาทิตฺตํ อิจฺฉนฺตํ อสปุริสํ อหํ อุกโกสฺสามิ.
Rukkham pātetvā phalāni khāditum icchantam asappurisaṃ aham
akkosāmi.
11. ทานํ ทพฺมานา สีลํ รุกฺขนฺตา มยํ สมเณตี ธมฺมํ อุกฺคณฺทิสฺสาม.
Dānam dadamānā sīlam rakkhantā mayam samaṇehi dhammam
uggaṇhissāma.
12. ชาวณฺตมฺหา สกฺกมฺหา ปตฺนตํ ทารกํ ทิสฺวา ตวํ เวชฺชํ อานีสี.
Dhāvantamhā sakaṭamhā patantam dārakam disvā tvam vejjam ānesi.
13. สจฺจํ อธิคฺนตฺตํ อุกฺสฺสนฺโต ตาปโส ตถาคตฺตํ ปสฺสิตฺตํ อากงฺขตี.
Saccam adhigantum ussahanto tāpaso Tathāgataṃ passitum ākaṅkhati.
14. พุทฺเธ ปสฺสีตฺวา อุปาสโก เทวปุตฺโต หุตฺวา สคฺคโลเก อุปปชฺชตี.
Buddhe pasīditvā upāsako devaputto hutvā saggaloke uppajjati.
15. อุเทนฺตํ สฺริยํ ทิสฺวา พฺราหฺมโณ เคหา นิกฺขมฺม วนฺทตี.
Udentam suriyam disvā brāhmaṇo gehā nikkhama vandati.
16. ทิปํ ปโปตฺตํ อากงฺขมานา มยํ สมฺมทํ ตริตฺตํ นาวิกํ ปริเยสฺสาม.
Dīpam pappotum ākaṅkhamānā mayam samuddam taritum nāvikaṃ
pariyesāma.
17. อมจฺจสฺส พุตฺตํ ปหิณฺตี อิจฺฉนฺโต ภูปาโล อหํ อสมิ
Amaccassa dūtam pahīnitum icchanto bhūpālo aham asmi.

18. ปุณณกมมานิ กโรนทานัน วาณิชาเน อตถิ.
Puññakammāni karontānaṃ vāṇijānaṃ dhaṇaṃ atthi.
  19. มย คีตานิ คายนเต นจจนเต กุมारे โอลเกสสาม.
Mayaṃ gītāni gāyante naccante kumāre olokessāma.
  20. ปาปํ ปริวชเชตวา กุสลํ กโรนเต สปปุริเส เทวา ปุชเชสสนติ.
Pāpaṃ parivajjetvā kusalaṃ karonte sappurise devā pūjessanti.
  21. สจจํ ภาสนตา อสปปุริเส อนุสาสนตา ปณฺชิตา อุปาสกา ภวิสสนติ.
Saccaṃ bhāsantā asappurise anusāsantā paṇḍitā upāsakā bhavissanti.
  22. ตวํ ธมฺเณน ปตตํ ปุเรตวา อัจริยสส ทสสสิ.
Tvayaṃ dhamāṇena pattamaṃ pūretvā ācariyassa dassasi.
  23. รุกฺขมฺูเล นิสิติตวา จีวรํ สิพฺพนตํ สมณํ อหํ อุปสงกมิสสามิ.
Rukkhamūle nisīditvā cīvaraṃ sibbantaṃ samaṇaṃ ahaṃ upasaṅkamis-
- sāmi.
24. อหํ สยนตสส ปุตตสส กายํ อามสนโต มยจสมิ นิสิตามิ.
Ahaṃ sayantassa puttassa kāyaṃ āmasanto mañcasmim nisīdāmi.
  25. อุกฺขยาเนสุ รุกฺเข โรเปตํ สมณา มนุสเส อนุสาสนติ.
Uyyānesu rukkhe ropetaṃ samaṇā manusse anusāsanti.

จงแปลเป็นภาษาบาลี

1. อ. ข้าพเจ้า เรียนแล้ว ซึ่งธรรม จากพระพุทธเจ้า จักอยู่ ด้วยธรรม ในโลก
Having learnt the dhamma from the Buddha I will live righteously (dhammena) in the world.
2. อ. ข้าพเจ้า จักสอน ซึ่งพระราชา ผู้ปกครอง ซึ่งเกาะ โดยธรรม กับ ด้วยอำมาตย์ ท.
I will advise the king to rule the island righteously with his ministers.
3. อ. ทารก วางแล้ว ซึ่งผ้า บนอาสนะ จักลงไป สู่น้ำ เพื่ออาบ
Keeping the garment on the seat the child will enter the water to bathe.
4. อ. ท่าน ท. ฟังแล้ว ซึ่งธรรม จักเลื่อมใส ในพระตถาคต
Having heard the doctrine you (pl.) will become pleased with the
Tathāgata.
5. อ. เขา ท. เทียวไปอยู่ ในป่า เก็บอยู่ ซึ่งผลไม้ ท. จักต้องการ เพื่อดื่ม ซึ่งน้ำ
They who are walking in the forest collecting fruits will desire to drink
water.
6. อ. ชาวนา ท. ผู้เข้าไปอยู่ สู่มือง จักเห็น ซึ่งรถ ท. เล่นอยู่ บนถนน
Farmers approaching the city will look at vehicles running on the road.
7. อ. พระอาทิตย์ ที่ขึ้นไปอยู่ จักส่อง ซึ่งโลก
The rising sun will illuminate the world.
8. อ. ต้นไม้ ท. ในสวน จักอาบ ด้วยแสง แห่งพระจันทร์
The trees in the park will bathe in the light of the moon.
9. อ. ท่าน เห็นแล้ว ซึ่งลูกชาย ท. ผู้ถามอยู่ ซึ่งปัญหา ท. จากบัณฑิต ท. จักยินดี
You (sg.) will be pleased seeing your sons asking questions from the wise
man.

10. อ. ทารก ท. จักต้องการ เพื่อเห็น ซึ่งนกแก้ว ท. ตัวกินอยู่ ซึ่งผลไม้ ท. บนต้นไม้ ท.
The children will like to see the parrots eating fruits on the trees.
11. อ. ข้าพเจ้า ท. ผู้มาอยู่ จากเกาะ เป็นหมอ ย่อมเป็น, อ. ท่าน ท. ผู้ไปอยู่ สู่เกาะ เป็น
อาจารย์ ย่อมเป็น
We are doctors coming from the island, you are teachers going to the
island.
12. อ. เขา ถือเอาแล้ว ซึ่งเงิน จักไป สู่ตลาด เพื่อซื้อ ซึ่งสินค้า ท.
He will take money and go to the shop to buy goods.
13. อ. ทารก ยังขาม ให้เต็มแล้ว ด้วยน้ำดื่ม จักให้ แก่ขอทาน ผู้กินอยู่ ซึ่งข้าวสุก
Having filled the bowl with drinking water the child will give it to the
beggar eating rice.
14. อ. มนุษย์ ท. ผู้ปรารถนาอยู่ เพื่อจะได้ ซึ่งบุญ จักปลูก ซึ่งต้นไม้ ท. เพื่อคน ท. ในโลก
Men wishing to get merit will plant trees for people in the world.
15. อ. คนชั่ว ท. ผู้แสวงหาอยู่ ซึ่งทรัพย์ จักเบียดเบียน ซึ่งชาวนา ท. ผู้อาศัยอยู่ โดยธรรม
ในหมู่บ้าน ท.
Searching for wealth wicked men will oppress farmers living righteously
in villages.
16. อ. ผลไม้ ท. บนต้นไม้ ท. ในภูเขา ย่อมมี
There are fruits on the trees in the mountains.
17. อ. สัตบุรุษ ท. ผู้ทำอยู่ ซึ่งกุศลกรรม ท. จักเรียน ซึ่งธรรม จากสมณะ ท.
Good men doing meritorious deeds will learn the dhamma from monks.
18. อ. บัณฑิต ท. ย่อมตามสอน ซึ่งพระราชา ท. ผู้คุ้มครองอยู่ ซึ่งเกาะ ท.
Wise men instruct kings governing the islands.
19. อ. ท่าน จักซื้อ ซึ่งปลา ท. จากชาวประมง ท. ผู้มาอยู่ จากสมุทร
You will buy fish from fishermen coming from the sea.
20. อ. ข้าพเจ้า ท. ผู้หวังอยู่ เพื่อจะเรียน ซึ่งธรรม ย่อมเข้าไปเฝ้า ซึ่งพระพุทธรเจ้า
Wishing to learn the dhamma we approach the Buddha.
21. อ. ทารก ท. เห็นแล้ว ซึ่ง สุนัขจิ้งจอก ตัวมาอยู่ สู่สวน จักกลัว
Seeing the jackal coming to the park the children will get frightened.
22. อ. เขา ท. จักไป เพื่อเห็น ซึ่งพระราชา ผู้เสด็จมาอยู่ สู่หมู่บ้าน กับ ด้วยอำมาตย์ ท.
They will go to see the king coming to the village with the ministers.
23. อ. ท่าน ผู้เป็นอยู่ โดยธรรม เป็นคนดี ย่อมเป็น
You are a good man who lives righteously.
24. อ. ข้าพเจ้า ย่อมเห็น ซึ่งนกแก้ว ตัวจิกอยู่ ซึ่งผลไม้ ด้วยจงอยปาก
I see a parrot picking a fruit with its beak.
25. อ. ข้าพเจ้า ท. ผู้รักษาอยู่ ซึ่งศีล ท. เป็นคนดี จักเป็น
We will become good men practising virtue.

น ปเรสํ วิโลมานิ
 อตตโน ว อเวกฺเขยฺย
**Na paresaṃ vilomāni,
 attano va avekkheyya,**

บุคคลไม่พึงใส่ใจถ้อยคำแสดงหูของคนอื่น
 ไม่พึงเพ่งเล็งกิจที่คนอื่นทำแล้วหรือยังไม่ได้ทำ
 แต่พึงตรวจดูกิจที่ตนทำแล้วและยังไม่ได้ทำเท่านั้น³⁰

Not others' wrong doings, not others' (acts) done or undone;
 of oneself only (he) should reflect, the (acts) done and not done.

น ปเรสํ กตาทคํ
 กตานิ อกตานิ จ.
**na paresaṃ katākatam;
 katāni akatāni ca.**

³⁰ ชุ.ธ.(บาลี) 25/50/25., (ไทย) 25/50/42. ปาฬิกาชิวภาตถุ

บทที่ 15 (Lesson 15)

กิริยาหมวดสัตตมีวิภัตติ The Optative or the Potential Mood

1. สัตตมีวิภัตติ แปลว่า “พึง..., ควร...”

คำกิริยาที่เป็นสัตตมีวิภัตติ ใช้ในการอนุญาต, การคาดคะเน, ความปรารถนา, การกระทำ, การเชื่อเชิญ ใช้คำว่า **สเจ, ยทิ** เป็นต้นประกอบประโยค ส่วนภาษาอังกฤษประกอบคำว่า **if, might, would** เป็นต้น

คำกิริยาที่เป็นสัตตมีวิภัตติ เกิดจากการประกอบ เอยย ท้ายธาตุ หรือคำกิริยา

คำกิริยา: ปจ = หุง (Base: paca = to cook)

ฝ่ายเอกวจนะ (Singular:)

บุรุษที่ 3 3rd	โส ปเจยย So paceyya	ถ้าอ. อ. เขา พึ่งหุงไสร้ If he would cook
บุรุษที่ 2 2nd	ตวํ ปเจยยาสี Tvam pacyyāsi	ถ้าอ. อ. ท่าน พึ่งหุงไสร้ If you would cook
บุรุษที่ 1 1st	อหํ ปเจยยามิ Aham pacyyāmi	ถ้าอ. อ. ข้าพเจ้า จักหุงไสร้ If I would cook

ฝ่ายพหูวจนะ (Plural:)

บุรุษที่ 3 3rd	เต ปเจยยุม Te pacyyūṃ	ถ้าอ. อ. เขา ท. พึ่งหุงไสร้ If they would cook
บุรุษที่ 2 2nd	ตุมहे ปเจยยธา Tumhe pacyyātha	ถ้าอ. อ. ท่าน ท. พึ่งหุงไสร้ If you would cook
บุรุษที่ 1 1st	มยํ ปเจยยาม Mayam pacyyāma	ถ้าอ. อ. ข้าพเจ้า ท. พึ่งหุงไสร้ If we would cook

ข้อสังเกต: คำกิริยาที่ประกอบด้วยสัตตมีวิภัตติที่เป็นบุรุษที่ 2 และ บุรุษที่ 1 นั้นมีความเหมือนกับปัจจุบันกาล

คำกิริยาที่ประกอบรูปแบบเดียวกัน ดังนี้

ภุญเจยย = ถ้าอ. อ. เขา พึ่งกิน ไสร้ bhujjeyya = if he eats	อาหเรยย = ถ้าอ. อ. เขา พึ่งนำมา ไสร้ āhareyya = if he brings
นหาเจยย = ถ้าอ. อ. เขา พึ่งอาบน้ำ ไสร้ nahāyeyya = if he bathes	ฐเปยย = ถ้าอ. อ. เขา พึ่งวางไว้ ไสร้ ṭhapeyya = if he keeps
กเถยย = ถ้าอ. อ. เขา พึ่งกล่าว ไสร้ katheyya = if he says	ภเวยย = ถ้าอ. อ. เขา พึ่งเป็น ไสร้ bhaveyya = if he becomes; if he would be

2. ศัพท์ต่อไปนี้ มีประโยชน์ในการสร้างประโยค

สเจ, ยทิ = ถ้าว่า *sace, yadi = if*

จ = และ *ca = and*

ปิ = ด้วย *pi = too, also*

น = ไม่ *na = not*

วีย = เหมือน, คล้าย *viya = like, similar*

3. ตัวอย่างในการสร้างประโยค

ฝ่ายเอกวจนะ (Singular:)

- 1) สเจ โส ภตฺตํ ปเจยฺย, อหํ ภุญฺเจยฺยามี.

Sace so bhattam paceyya, aham bhujjeyyami.

ถ้าว่า อ. เขา ฟึ่งหุง ซึ่งข้าว ไชร์, อ. ข้าพเจ้า ฟึ่งกิน

If he would cook rice I will eat.

- 2) สเจ ตวํ อิจฺเจยฺยาสี, อหํ โจรํ ปุจฺเจยฺยามี.

Sace tvam iccheyyasi, aham coram puccheyyami.

ถ้าว่า อ. ท่าน ฟึ่งปรารถนา ไชร์, อ. ข้าพเจ้า ฟึ่งถาม ซึ่งโจร

If you would like, I will question the thief.

- 3) ยทิ อหํ นครे วิหเรยฺยามี, โส ปิ นครํ อากฺจเจยฺย.

Yadi aham nagare vihareyyami, so pi nagaram agaccheyya.

หากว่า อ. ข้าพเจ้า ฟึ่งอาศัยอยู่ในเมือง ไชร์, แม้ อ. เขา ฟึ่งมา สู่มือง

If I dwell in the city, he too will come to the city.

ฝ่ายพหุวจนะ (Plural:)

- 1) สเจ เต ภตฺตํ ปเจยฺยํ, มยํ ภุญฺเจยฺยามี.

Sace te bhattam paceyyam, mayam bhujjeyyami.

ถ้าว่า อ. เขา ท. ฟึ่งหุง ซึ่งข้าว ไชร์, อ. ข้าพเจ้า ท. ฟึ่งกิน

If they cook rice we will eat.

- 2) สเจ ตุมहे อิจฺเจยฺยธา, มยํ โจรเ ปุจฺเจยฺยามี.

Sace tumhe iccheyyatha, mayam core puccheyyami.

ถ้าว่า อ. ท่าน ท. ฟึ่งปรารถนา ไชร์, อ. ข้าพเจ้า ท. ฟึ่งถาม ซึ่งโจร ท.

If you so wish, we will question the thieves.

- 3) ยทิ มยํ นครे วิหเรยฺยามี, เต ปิ นครํ อากฺจเจยฺย.

Yadi mayam nagare vihareyyami, te pi nagaram agaccheyyam.

หากว่า อ. ข้าพเจ้า ท. ฟึ่งอาศัยอยู่ในเมือง ไชร์, แม้ อ. เขา ท. ฟึ่งมา สู่มือง

If we dwell in the city, they too will come to the city.

ประโยคบาลี

ยถา วา ปเนเก โภจนโต สมณพราหมณา สทฺธาเทยยานิ โภชนานิ ภูถฺชิตฺวา, เต เอว
รูปิ พิชคามภูตคามสมารมฺภิ อนุยฺตุตา วิหรนฺติ. เสยฺยถิทํ ? มฺลพิชํ ขนฺธพิชํ ผสุพิชํ อคฺคพิชํ พิชพิช-
เมว ปญฺจํ อิติ วา. เอวรูปา พิชคามภูตคามสมารพฺภา ปฏิวิริโต โหติ;³¹

วา ปน ก็แล สมณพราหมณา อ. สมณะและพราหมณ์ ท. เอเก โภจนโต ผู้เจริญ บาง
พวก ภูถฺชิตฺวา ฉนฺแล้ว โภชนานิ ซึ่งโภชนะ ท. สทฺธาเทยยานิ อันอันคนพึงถวายด้วยศรัทธา, เต อ.
สมณะและพราหมณ์ ท. เหล่านี้ อนุยฺตุตา ประกอบตามแล้ว พิชคามภูตคามสมารมฺภิ ซึ่งการพราก
พิชคามและภูตคาม เอวรูปิ อันเห็นปานนี้ เสยฺยถิทํ ? คืออะไร อิติ คือว่า มฺลพิชํ วา ซึ่งพิชอันเกิดจาก
เหง้า หรือ ขนฺธพิชํ วา หรือว่า ซึ่งพิชอันเกิดจากลำต้น ผสุพิชํ วา ซึ่งพิชอันเกิดจากตา หรือ อคฺคพิชํ
วา หรือว่า ซึ่งพิชอันเกิดจากยอด พิชพิชเมว วา ก็หรือว่า ซึ่งพิชอันเกิดจากเมล็ด ปญฺจํ เป็นที่ 5
วิหรนฺติ ย่อมอยู่ ยถา ฉนฺใด. ภิกฺขุ อ. ภิกษุ ปฏิวิริโต เป็นผู้เว้นแล้ว พิชคามภูตคามสมารพฺภา จากการ
พรากซึ่งพิชคามและภูตคาม เอวรูปา อันเห็นปานนั้น โหติ ย่อมเป็น ตถา ฉนฺนั้น;

ภิกษุเว้นขาดจากการพรากพิชคามและภูตคาม เช่นที่สมณพราหมณ์ผู้เจริญบางพวกฉน
โภชนาหารที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้วยังพรากพิชคามและภูตคามเหล่านี้ คือ พิชเกิดจากเหง้า เกิดจาก
ลำต้น เกิดจากตา เกิดจากยอด เกิดจากเมล็ด

ข้อควรจำประจำบท

- 1) ส่วนวนการแปลของ สัตตมีวิภัตติ
- 2) คำศัพท์กริยาที่ประกอบด้วยสัตตมีวิภัตติ
- 3) ศัพท์เสริมในการประกอบสัตตมีวิภัตติ

³¹ ที.สี. (บาลี) 9/195/65.

แบบฝึกหัดบทที่ 15

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

1. สเจ ตวํ ฐมฺมํ สุณฺเณยฺยาสี, อทฺธา ตวํ พุทฺธสฺส สวโก ภาเวยฺยาสี.
Sace tvam dhammam suneyyasi, addhā (certainly) tvam Buddhassa sāvako bhaveyyasi.
2. ยถิ เต คีตานิ คายิตฺตํ อุกฺคณฺเหยฺยํ, อหํ ปิ อุกฺคณฺเหยฺยามี.
Yadi te gītāni gāyitum ugganheyyam, aham pi ugganheyyāmi.
3. สเจ ตวํ พีชานิ ปทฺธิเนยฺยาสี, กสฺสโก ตานิ เขตเต วเปยฺย.
Sace tvam bijāni pahineyyasi, kassako tāni (them) khetto vapeyya.
4. สเจ ตุมฺहे ปทุมานิ โอจฺเณยฺยถ, กุมารํ ตานิ พุทฺธสฺส ปุชฺเชยฺยํ.
Sace tumhe padumāni ocineyyātha, kumārā tāni Buddhassa pūjeyyam.
5. สเจ ตวํ มุลํ คณฺเหยฺยาสี, อหํ พุสฺสํ อาทเทยฺยามี.
Sace tvam mūlam ganheyyasi, aham dussam ādadeyyāmi.
6. ยถิ มยํ สห ภูปาเลน มนฺเตยฺยาม, อมจฺจา น อาคจฺเจยฺยํ.
Yadi mayam saha bhūpālena manteyyāma, amaccā na āgaccheyyam.
7. สเจ ตุมฺहे รุกฺเข โรเปยฺยถ, ทารกา ผลานิ ภูชฺเชยฺยํ.
Sace tumhe rukkhe ropeyyātha, dārakā phalāni bhūjeyyam.
8. สเจ มยํ สปปุริสา ภาเวยฺยาม, ปุตฺตา ปิ สปปุริสา ภาเวยฺย.
Sace mayam sappurisā bhaveyyāma, puttā pi sappurisā bhaveyyam.
9. สเจ ภูปาลา ฐมฺเมน ทิปเป ปาเลยฺยํ, มยํ ภูปาเลสํ ปสฺสีเทยฺยาม.
Sace bhūpālā dhammena dīpe pāleyyam, mayam bhūpālesu pasīdeyyāma.
10. สเจ กสฺสโก โคณํ วิกกิณฺเณยฺย, วาณิโช ตํ กิณฺเณยฺย.
Sace kassako goṇam vikkiṇeyya, vāṇijo tam kiṇeyya.
11. สเจ มนุสฺเส ปิเพนฺตา อสปปุริสา คามํ อาคจฺเจยฺยํ, อหํ เต โอวเทยฺยามี.
Sace manusse pīlentā asappurisā gāmam āgaccheyyam, aham te ovadeyyāmi.
12. ยถิ อมจฺจา ปาปํ ปริวชฺเชยฺยํ, มนุสฺสา ปาปํ น กรยฺยํ.
Yadi amaccā pāpam parivajjeyyam, manussā pāpam na kareyyam.
13. สเจ ตุมฺहे ปพฺพตฺตํ อารุเหยฺยถ, อาหิณฺฑนฺเต มิเค จ รุกฺเขสฺสุ จรณฺเต มกฺกเกจฺจ จ อฺชฺชเณเต สกฺุณฺเณ จ ปสฺเสยฺยถ.
Sace tumhe pabbatam āruheyyātha, āhiṇḍante mige ca rukkhesu carante makkāte ca uḍḍente sakuṇe ca passeyyātha.
14. สเจ ตวํ ปตฺเตน ปานียํ อาเนยฺยาสี, ปิปาสิตํ โส ปิเวยฺย.
Sace tvam pattena pāniyam āneyyasi, pipāsito (thirsty) so piveyya.
15. กุสลกมฺมานิ กตฺวา ตุมฺहे มนุสฺสโลเก อฺปปชฺชิตฺตํ อฺสสฺสเหยฺยถ.
Kusalakammāni katvā tumhe manussaloke uppajjitum ussaheyyātha.
16. สเจ โส เวชฺโซ ภาเวยฺย, อหํ ตํ โรทนต์ํ ทารกํ ปสฺสิตฺตํ อาเนยฺยามี.
Sace so vejjo bhaveyya, aham tam (him) rodantam dārakam passitum āneyyāmi.
17. ยถา ปุตฺโต ปาปํ กรยฺย, อหํ ตํ โอวเทยฺยามี.
Yadi putto pāpam kareyya, aham tam (him) ovadeyyāmi.
18. สเจ อมจฺโจ ปณฺติตฺตํ อจฺจริยํ อาเนยฺย, มยํ ฐมฺมํ อุกฺคณฺเหยฺยาม.

Sace amacco paṇḍitaṃ ācariyaṃ āneyya, mayaṃ dhammaṃ uggaṇḥeyyāma.

19. สเจ อหํ หตเถน สุวํ ฝุสสิตุํ อุตฺตสเหยยามิ โส เคหา อุปฺปเตยฺย.
Sace ahaṃ hatthena suvaṃ phusituṃ ussaheyyāmi, so gehā uppateyya.
20. ยถิ โส เวชชํ ปกโกสิตุํ อิจฺเจยฺย, อหํ ตํ อาเนยฺยามิ.
Yadi so vejjam pakkosituṃ iccheyya, ahaṃ taṃ (him) āneyyāmi.

จงแปลเป็นภาษาบาลี

1. ถ้าว่า อ. ท่าน พึ่งปกปิด ซึ่งอกุศลกรรม ท. ของลูกชาย ท. ไชรั, อ. เขา ท. เป็นโจร
พึ่งเป็น

If you cover the evil deeds your sons do, they will become thieves.

2. หากว่า อ. ท่าน ท. พึ่งปรารถนา เพื่อเป็นสัตบุรุษ เป็น ไชรั, อ. ท่าน ท. พึ่งเว้น ซึ่งบาป
If you (pl.) want to become virtuous men avoid evil.

3. ถ้าว่า อ. ข้าพเจ้า ท. พึ่งมอง ด้วยตา ท. ไชรั พึ่งเห็น ซึ่งวัตถุ ท. ในโลก, ถ้า อ. ข้าพเจ้า
ท. พึ่งมอง ด้วยจิต ท. ไชรั พึ่งเห็น ซึ่งบุญ ด้วย ซึ่งบาป ด้วย

If we look with our eyes we will see objects in the world, if we look with our minds we will see good and evil.

4. หากว่า อ. ท่าน พึ่งเริ่ม เพื่อร้อง ซึ่งเพลง ไชรั, อ. ทารก ท. พึ่งเริ่ม เพื่อเต้นรำ
If you (sg.) start singing a song, the children will start dancing.

5. ถ้าว่า อ. ข้าพเจ้า ท. พึ่งออกไป จากโลกมนุษย์ ไชรั, อ. ข้าพเจ้า ท. จักไม่กลัว เพื่ออัน
เกิด ในโลกมนุษย์

If we depart from the human world, we will not fear to be born in the human world.

6. หากว่า อ. เทวดา ท. พึ่งเกิด ในโลกมนุษย์ ไชรั, อ. เขา ท. พึ่งทำ ซึ่งกุศลกรรม ท.
If gods are born in the human world they will do meritorious deeds.

7. ถ้าว่า อ. ท่าน พึ่งแสวงหา ซึ่งความจริง ไชรั, อ. ท่าน พึ่งเข้าไปหา ซึ่งพระพุทธเจ้า
ผู้ประทับอยู่ในวิหาร

If you search for the truth, you will approach the Buddha living in the monastery.

8. หากว่า อ. ท่าน พึ่งกล่าวสอน ซึ่งพ่อค้า ไชรั, อ. เขา เป็นคนดี จักเป็น
If you admonish the merchant, he will become a virtuous man.

9. ถ้าว่า อ. ข้าพเจ้า พึ่งนิมนต์ ซึ่งสมณะ ไชรั, อ. ท่าน (เขา) จักมา สูบ้าน เพื่อแสดง
ซึ่งธรรม

If I invite the monk, he will come home to preach the dhamma.

10. หากว่า อ. ท่าน เป็นคนดี ย่อมเป็น ไชรั, อ. ท่าน จักไม่ฆ่า ซึ่งวัวผู้ ท. ตัวเดียวไปอยู่
ในป่า

If you are a good man, you will not kill oxen roaming in the forest.

11. ถ้าว่า อ. ท่าน พึ่งทำ ซึ่งการงาน ในนา ไชรั, อ. ท่าน จักได้ ซึ่งทรัพย์ ด้วย ซึ่งข้าว
เปลือก ด้วย

If you do work in the field you will get wealth and corn.

12. หากว่า อ. พระราชา พึงทรงปรารภนา เพื่อจะปกครอง ซึ่งเกาะ โดยธรรม ไชรั,
อ. พระองค์ พึงปรึกษา กับ ด้วยบัณฑิต ท. ด้วย ด้วยอำมาตย์ ท. ด้วย

If the king wishes to govern the island righteously, he will discuss with wise men and ministers.

13. ถ้าว่า อ. ท่าน จักทำ ซึ่งการงาน ในนา ไชรั, อ. ท่าน พึงเห็น ซึ่งชวานา ผู้ไถอยู่
If you work in the field, you will see farmers ploughing.

14. อ. ข้าพเจ้า ย่อมเห็น ซึ่งเด็กชาย ท. ผู้เล่นอยู่ในสวน กับ ด้วยลิง
I see boys playing in the park with a monkey.

15. หากว่า อ. เขา ท. พึงปรารภนา เพื่อเห็น ซึ่งนก ท. ตัวร้องอยู่ ไชรั, อ. เขา ท. จักไป

สู่สวน

If they want to see birds singing, they will go to the park.

16. ถ้าว่า อ. ท่าน พึงฟัง ซึ่งธรรม ไชรั, อ. ท่าน จักอาจ เพื่อเป็นอยู่ โดยธรรม
If you listen to the dhamma you will be able to live righteously.

17. หากว่า อ. ท่าน พึงเว้น ซึ่งเพื่อนชั่ว ท. ไชรั, อ. ท่าน เป็นคนดี จักเป็น
If you avoid evil friends (pāpamitte), you will become a good man.

18. ถ้าว่า อ. อำมาตย์ เป็นคนดี ไม่พึงเป็น ไชรั, อ. ข้าพเจ้า ท. จักไม่เข้าไปหา ซึ่งเขา
If the minister is not a good man, we will not approach him.

19. หากว่า อ. ผลไม้ ท. บนต้นไม้ ย่อมมี ไชรั, อ. ข้าพเจ้า จักปีนขึ้น ซึ่งต้นไม้ เพื่อเก็บ
ซึ่งมัน (ผลไม้) ท.

If there are fruits on the tree, I will climb to pick them (tāni).

20. ถ้าว่า อ. ข้าพเจ้า พึงเก็บ ซึ่งผลไม้ ท. ไชรั, อ. ท่าน จักกิน ซึ่งมัน (ผลไม้) ท. กับ ด้วย
เพื่อน ท.

If I pick fruits, you will eat them with friends.

ยถาปี ปุพฺพราสีมฺหา

เอวํ ชาเตน มจฺเจน

**Yathāpi puppharāsīmḥā,
evaṃ jātena maccena,**

สัตว์ผู้มีอันจะต้องตาย เมื่อเกิดมาแล้ว ควรสร้างกุศลไว้ให้มาก
เหมือนช่างดอกไม้ร้อยพวงมาลัยไว้เป็นจำนวนมากจากกองดอกไม้ ฉะนั้น³²

Just so as from a heap of flowers many strings of garland one should

make;

thus, much good should be done by the mortal who is born.

กยิรา มาลาคุเณ พหุ

กตตพฺพํ กุสลํ พหุ.

**kayirā mālāguṇe bahū;
kattabbaṃ kusalaṃ bahuṃ.**

³² ชุ.ธ.(บาลี) 25/53/26., (ไทย) 25/53/43. วิสาขาวตฤ

บทที่ 16 (Lesson 16)

กริยาหมวดบัญญัติ The Imperative

1. บัญญัติวิภัตติ แปลว่า จง...เถิด, ขอจง..., โปรด..., ช่วย...”

บัญญัติวิภัตติ ใช้ในความหวัง ความปรารถนา, การสั่งบังคับ, การกระทำ, การเชื่อเชิญ, การเห็นคล้อยตาม และการขอ มี มา-อย่า ศัพท์ ใช้ร่วมกับบัญญัติวิภัตติ

คำกริยา: ปจ = หุง (Base: paca = to cook)

ฝ่ายเอกวจนะ (Singular:)

บุรุษที่ 3 3rd	โส ปจตุ So pacatu	อ. เขา จงหุง Let him cook
บุรุษที่ 2 2nd	ตวํ ปจ, ปจาทิ Tvam paca, pacāhi	อ. ท่าน จงหุง You cook
บุรุษที่ 1 1st	อหํ ปจามิ Aham pacāmi	อ. ข้าพเจ้า จงหุง Let me cook

ฝ่ายพหูวจนะ (Plural:)

บุรุษที่ 3 3rd	เต ปจันตุ Te pacantu	อ. เขา ท. จงหุง Let them cook
บุรุษที่ 2 2nd	ตุมहे ปจถ Tumhe pacatha	อ. ท่าน ท. จงหุง You cook
บุรุษที่ 1 1st	มยํ ปจาม Mayam pacāma	อ. ข้าพเจ้า ท. จงหุง Let us cook

ข้อสังเกต: คำกริยาที่ประกอบด้วยบัญญัติวิภัตตินั้น บุรุษที่ 2 ฝ่ายพหูวจนะและ บุรุษที่ 1 ฝ่ายเอกวจนะ และพหูวจนะนั้น มีความเหมือนกับปัจจุบันกาล

คำกริยาที่ประกอบรูปแบบเดียวกัน ดังนี้

โหตุ = อ. เขา จงเป็น hotu = let it be	ภวตุ = อ. เขา จงเป็น bhavatu = let it be
ปิวตุ = อ. เขา จงดื่ม pivatu = let him drink	คจจตุ = อ. เขา จงไป gacchatu = let him go
ชยตุ = อ. เขา จงชนะ jayatu = let him conquer	ปกฺขิปตุ = อ. เขา จงใส่เข้าไป pakkhipatu = let him put in
รกฺขตุ = อ. เขา จงรักษา rakkhatu = let him protect	ภาสตุ = อ. เขา จงกล่าว bhāsatu = let him say
จเปตุ = อ. เขา จงวางไว้	

ṭhapetu = let him keep	
------------------------	--

2. ตัวอย่างในการสร้างประโยค

ฝ่ายเอกวจนะ (Singular:)

- 1) โส วาณิชานํ ภตฺตํ ปจตุ.
So vāṇijānaṃ bhattaṃ pacatu.
อ. เขา จงหุง ซึ่งข้าว เพื่อพ่อค้า ท.
Let him cook rice for the merchants.
- 2) ตวํ รถเณ นครํ คจฺจ / คจฺจāหิ.
Tvam rathena nagaraṃ gaccha / gacchāhi.
อ. ท่าน จงไป สู่เมือง โดยรถ
You go to the city in the vehicle.
- 3) อหํ ธมฺมํ อุคฺคณฺหามิ.
Ahaṃ dhammaṃ uggahaṃmi.
อ. ข้าพเจ้า จงเรียน ซึ่งธรรม
Let me learn the dhamma.

ฝ่ายพหูวจนะ (Plural:)

- 1) เต วาณิชานํ ภตฺตํ ปจฺนตุ.
Te vāṇijānaṃ bhattaṃ pacantu.
อ. เขา ท. จงหุง ซึ่งข้าว เพื่อพ่อค้า ท.
Let them cook rice for the merchants.
- 2) ตุมฺहे รถเณ นครํ คจฺจถ.
Tumhe rathena nagaraṃ gacchatha.
อ. ท่าน ท. จงไป สู่เมือง โดยรถ
You go to the city in the vehicle.
- 3) มยฺม ธมฺมํ อุคฺคณฺหาม.
Mayaṃ dhammaṃ uggahaṃma.
อ. ข้าพเจ้า ท. จงเรียน ซึ่งธรรม
Let us learn the dhamma.

มา-อย่า ศัพท์ (The prohibitive particle mā)

- 1) มา ตุมฺहे สจฺจํ ปริวจฺเจถ.
Mā tumhe saccaṃ parivajjetha.
อ. ท่าน ท. จงอย่าเว้น ซึ่งความจริง
You do not avoid the truth.
- 2) มา เต อุยฺยานมฺหิ ปุพฺพานิ โฉจฺนตุ.
Mā te uyyānamhi pupphāni ocinantu.
อ. เขา ท. จงอย่าเก็บ ซึ่งดอกไม้ ท. ในสวน
Let them not pick flowers in the park.

ประโยคบาลี

ถถจ มหาราช ภิกขุ อินฺทริเยสุ คุตตทวารโ โหติ ? อิธ มหาราช ภิกขุ จกฺขุณา รูปํ ทิสฺวา น นิมิตตคคาที โหติ นานุพฺพลชนคคาที; ยตฺวาจิกรณเมณํ จกฺขุณฺทริยํ อสฺวตฺ วัชรนฺตํ อภิขฺฌา โทมนสฺสา ปาปกา อกุสฺลา ธมฺมา อนฺวาสสเวยฺยํ; ตสฺส สํวราย ปฏฺธิปชฺชติ, รกฺชติ จกฺขุณฺทริยํ, จกฺขุณฺทริเย สํวริ อापชฺชติ.³³

มหาราช ดูก่อนมหาบพิตร จ ก็ ภิกขุ อ. ภิกขุ คุตตทวารโ เป็นผู้มีทวารอันคุ้มครองแล้ว อินฺทริเยสุ ในอินทริยํ ท. โหติ ย่อมเป็น ถถ อย่างไร. มหาราช ดูก่อนมหาบพิตร ภิกขุ อ. ภิกขุ อิธ ธมฺม วินเย ในธรรมวินัย นี้ ทิสฺวา เห็นแล้ว รูปํ ซึ่งรูป จกฺขุณา ด้วยตา น นิมิตตคคาที เป็นผู้มีปกติไม่ถือเอา โดยนิमित นานุพฺพลชนคคาที เป็นผู้มีปกติไม่ถือเอาโดยอนุพฺพลชนะ โหติ ย่อมเป็น; ธมฺมา อ. ธรรม ท. ปาปกา อันเป็นบาป อกุสฺลา อันเป็นอกุศล อภิขฺฌาโทมนสฺสา คืออภิขฺฌาและโทมนัส อนฺวาสสเวยฺยํ พึง ครอบงำ ภิกขุ ซึ่งภิกขุ อสฺวตฺ ผู้ไม่สำรวมแล้ว จกฺขุณฺทริยํ ซึ่งจักขุณฺทริยํ เอนํ นั้น ยตฺวาจิกรณํ อันเป็น เหตุ วัชรนฺตํ อยู่อยู่; ภิกขุ อ. ภิกขุ ปฏฺธิปชฺชติ ย่อมปฏิบัติ สํวราย เพื่อสำรวม ตสฺส จกฺขุณฺทริยสฺส ใน จักขุณฺทริยํ นั้น, รกฺชติ ย่อมรักษา จกฺขุณฺทริยํ ซึ่งจักขุณฺทริยํ, อापชฺชติ ย่อมถึง สํวริ ซึ่งความสำรวม จกฺขุณฺทริเย ในจักขุณฺทริยํ.

มหาบพิตร ภิกขุเชื่อว่าคุ้มครองทวารในอินทริยํทั้งหลาย เป็นอย่างไร คือ ภิกขุในธรรม วินัยนี้เห็นรูปด้วยตาแล้วไม่รวบถือ ไม่แยกถือ ย่อมปฏิบัติเพื่อสำรวมในจักขุณฺทริยํ ซึ่งเมื่อไม่สำรวมแล้ว ก็ จะเป็นเหตุให้ถูกบาปอกุศลธรรมคืออภิขฺฌาและโทมนัสครอบงำได้ จึงรักษาจักขุณฺทริยํ ถึงความสำรวม ในจักขุณฺทริยํ

ข้อควรจำประจำบท

- 1) สำนวนการแปลของปัญจมีวิภัตติ
- 2) คำศัพท์กริยาที่ประกอบปัญจมีวิภัตติ
- 3) มา-ศัพท์ที่ประกอบในประโยคที่มีปัญจมีวิภัตติ

³³ ที.สี. (บาลี) 9/213/70.

แบบฝึกหัดบทที่ 16

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

1. ภูปาลา ธรรมเมน ทิปป์ ปาเลนตุ.
Bhūpālā dhammena dīpaṃ pārentu.
2. มา มนุสโส ภายตุ, สเจ โส สจจํ ชานาติ, ภาสตุ.
Mā manusso bhāyatu, sace so saccam jānāti, bhāsatu.
3. ตุมเห ปาปํ กโรนเต ปุตเต โอวาท.
Tumhe pāpaṃ karonte putte ovadatha.
4. สุกโต ธรรม เทเสตุ, สาวกา จ อุปาสกา จ วิหารสมิ นิสินฺติ.
Sugato dhammaṃ desetu, sāvakā ca upāsakā ca vihārasmiṃ nisīdanti.
5. มา เต ปापกมมานิ กตฺวา มนุสสลอกมฺหา จิตฺวา นรเก อุปฺปชฺชนตุ.
Mā te pāpakammāni katvā manussalokamhā cavitvā narake (in purgatory)

uppajjantu.

6. มา โจรา กสฺสกานํ โคนฺเ มาเรณฺตุ.
Mā corā kassakānaṃ goṇe mārentu.
7. มา ตวํ สุนขํ อามสาหิ, โส ตํ ทเสยฺย.
Mā tvam sunakhaṃ āmasāhi, so taṃ (you) ḍaseyya.
8. ตุมเห ทิปเป ชาเลตฺวา วิหารสมิ รุปานิ โอลเถ.
Tumhe dīpe jāletvā vihārasmiṃ rūpāni oloketha.
9. ตุมเห อสปฺปริเส อามนฺเตตฺวา ธรรมเณ ชีวิทฺ อนุสาสธ.
Tumhe asappurise āmantetvā dhammena jīvitum anusāsatha.
10. ปุตฺต, มา ตวํ ปาปมตฺเต อุปสงกม.
Putta, mā tvam pāpamitte upasaṅkama.
11. สเจ ตุมเห สจจํ ภาสิตุ อฺสฺสเหยฺยถ, ตุมเห สปฺปริสา ภาเวยฺยถ.
Sace tumhe saccam bhāsituṃ ussaheyyātha, tumhe sappurisā

bhaveyyātha.

12. สเจ ตวํ ปาสาณฺเ ชิเปยฺยาสิ, กากา จ สกฺกฺมา จ อากาสํ อุปฺปเตยฺย.
Sace tvam pāsāṇe khippeyyāsi, kākā ca sakuṇā ca ākāsaṃ uppateyyum.
13. มา ทารก ปานียํ ปิวิตฺวา ปตฺตํ ภินฺท.
Mā dāraka pāniyaṃ pivitvā pattam bhinda.
14. มา สุวณฺณํ โจเรตฺวา คจจฺนตา โจรา สมฺพุทฺถํ ตฺรณฺตุ.
Mā suvaṇṇam coretvā gacchantā corā samuddaṃ tarantu.
15. อุปาสก, มา ปุตฺเต อกฺโกสาหิ, สมเณหิ สทฺธิ มนฺเตตฺวา ปุตฺเต อนุสาสาหิ.
Upāsaka, mā putte akkosāhi, samaṇehi saddhiṃ mantetvā putte

anusāsāhi.

จงแปลเป็นภาษาบาลี

1. อ. พระราชา ผู้ทรงปกครอง ซึ่งเกาะ จงทรงคุ้มครอง ซึ่งบุรุษ ท. โดยธรรม
May the king ruling the island protect the people righteously.
2. อ. ทารก ท. ผู้เล่นอยู่ในสวน จงเก็บ ซึ่งใบไม้ ท. ที่หล่นอยู่
Let the children playing in the park collect falling leaves.

3. อ. ชาวนา ท. ด้วย อ. พ่อค้า ท. ด้วย จงประชุม ในพระอุทยาน ของพระราชา
Let the farmers and merchants assemble in the king's park.
4. อ. ลูกชาย ท. จงปีนขึ้น ซึ่งภูเขา เพื่อดู ซึ่งสิงโต ท. ด้วย ซึ่งกวาง ท. ด้วย ซึ่งนก ท. ด้วย
Let the sons climb the mountain to see lions, deer and birds.
5. ถ้าว่า อ. ท่าน พึงปรารถนา เพื่อคุ้มครอง ซึ่งกวาง ท. ไชรั, อ. ท่าน จงอย่าตัด ซึ่งต้นไม้

ท. ในป่า ท.

Do not cut trees in forests if you wish to protect deer.

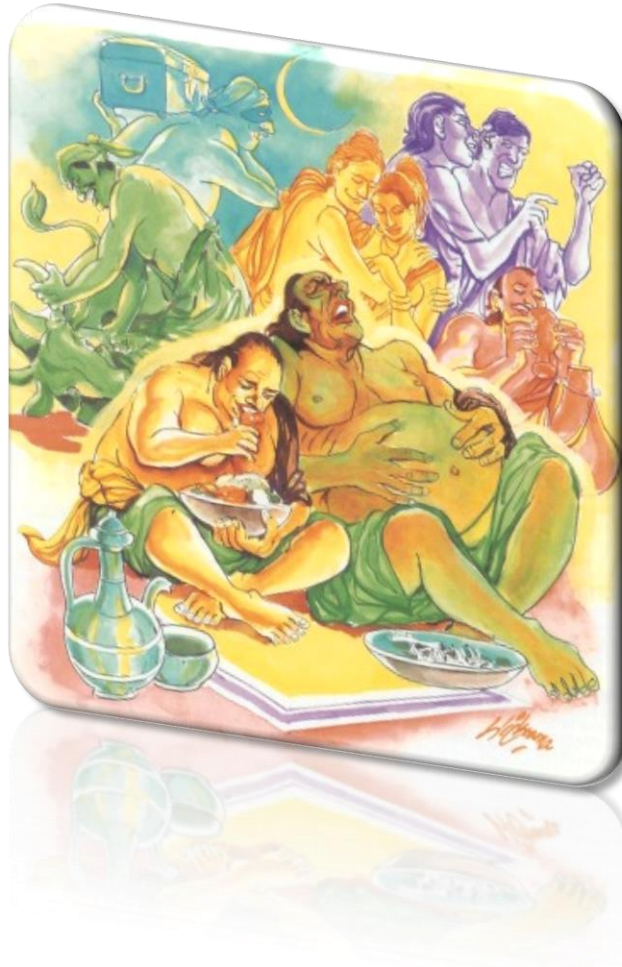
6. อ. ทารก จงอย่าลง จากบันได, อ. เขา จักตก
Let the child not come down the stairway, he will fall.
7. อ. ชาวนา ไถแล้ว ซึ่งนา ท. จงหว่าน ซึ่งพืช ท., อ. เขา จงอย่าฆ่า ซึ่งแพะ
Let the farmer plough the fields and sow seeds, let him not kill goats.
8. อ. นกแก้ว ท. จิกแล้ว ซึ่งผลไม้ ท. ด้วยจงอยปาก จงบินไป
Let the parrots fly taking fruits with their beaks.
9. แนะนำลูกชาย ท. อ. ท่าน ท. จงอย่าทำ ซึ่งบาป, อ. ท่าน ท. จงเป็นอยู่ โดยธรรม
Sons, do not commit sins, live righteously.
10. อ. พระสาวก ท. ของพระพุทธเจ้า ขอจงได้ ซึ่งทาน ท. ด้วย ซึ่งจีวร ท. ด้วย
May the disciples of the Buddha get alms and robes.
11. อ. ทารก ท. ออกไปแล้ว จากบ้าน จงดู ซึ่งพระจันทร์ ผู้ขึ้นอยู่ จากภูเขา
Let the children come out of the house and see the moon rising from the

mountain.

12. แนะนำเด็กชาย ท. อ. ท่าน ท. ไปแล้ว กับ ด้วยนายพราน จงอย่าฆ่า ซึ่งกวาง ท. ในป่า
Boys, do not go and kill deer in the forest with the hunter.
13. อ. ท่าน ท. วิ่งไปแล้ว สูบ้าน จงนำมา ซึ่งน้ำดื่ม เพื่อชาวนา ท. ผู้ไถอยู่ ซึ่งนา
You (pl.) run home and bring water for the farmers ploughing the field.
14. อ. ท่าน จงอย่าถาม ซึ่งปัญหา ท. จากทูต ของพระราชา
Do not ask questions from the king's messenger.
15. ดูก่อนอุบาสก ท. อ. ท่าน ท. เว้นแล้ว ซึ่งอกุศลกรรม ท. จงพยายาม เพื่อทำ ซึ่งกุศล

กรรม ท.

You lay devotees should try to avoid evil and do good deeds.

มธุวา มณฺฑตี พาลโ
 ยทา จ ปจฺจตี ปาปํ
Madhvā maññatī bālo,
yadā ca paccatī pāpaṃ,

ตลอดเวลาที่บาปยังไม่ให้ผล
 คนพาลย่อมสำคัญบาปดุจน้ำผึ้ง
 แต่เมื่อใดบาปให้ผล เมื่อนั้นคนพาลย่อมประสบทุกข์³⁴

The ignorant thinks of it as honey, as long as evil is not vexed;
 and when evil is vexed, the ignorant undergoes suffering.

ยาว ปาปํ น ปจฺจตี
 อถ (พาลโ) ทุกฺขํ นิคฺคจฺจตี.
yāva pāpaṃ na paccati;
bālo dukkhaṃ nigacchati.

³⁴ ชุ.ธ.(บาลี) 25/69/29., (ไทย) 25/69/48. อุปปลวณฺณาเถรวิวตฺถ, ฉ.ม. อถสทฺโท นตฺถิ

บทที่ 17 (Lesson 17) กริยาอดีตกาล The Past Tense

1. กริยาอดีตกาล อัชชัตตนิวิรัตติ แปลว่า “...แล้ว, ได้...แล้ว”

การแจกคำกริยาที่มีเค้ากริยาolongท้ายด้วย อ: ปจ = หุง (paca = to cook)

ฝ่ายเอกวจนะ (Singular:)

บุรุษที่ 3 3rd	โส อปจี, ปจี, อปจิ, ปจิ So apaci, paci, apaci, paci	อ. เขา หุงแล้ว He cooked
บุรุษที่ 2 2nd	ตฺวํ อปโจ, ปโจ, อปจิ, ปจิ Tvam apaco, paco, apaci, paci	อ. ท่าน หุงแล้ว You cooked
บุรุษที่ 1 1st	อหํ อปจี, ปจี Aham apacim, pacim	อ. ข้าพเจ้า หุงแล้ว I cooked

ฝ่ายพหูวจนะ (Plural:)

บุรุษที่ 3 3rd	เต อปจีสุ, ปจีสุ, อปจํ, ปจํ Te apacimsu, pacimsu, apacum, pacum	อ. เขา ท. หุงแล้ว They cooked
บุรุษที่ 2 2nd	ตุมहे อปจิตถ, ปจิตถ Tumhe apacittha, pacittha	อ. ท่าน ท. หุงแล้ว You cooked
บุรุษที่ 1 1st	มยํ อปจิมห, ปจิมห, อปจิมหา, ปจิมหา Mayam apacimha, pacimha, apacimha, pacimha	อ. ข้าพเจ้า ท. หุงแล้ว We cooked

ข้อสังเกต: อ ใน อปจิ, อปจีสุ เป็นต้น ไม่ใช่คำนำหน้าที แปลว่า ไม่ แต่เป็นส่วนเสริมให้กริยาอดีตกาลเด่นขึ้น แปลว่า ได้ (ไม่บังคับให้ลง) ศัพท์กริยาที่มีเค้ากริยาolongท้ายด้วย นา ก็แจกเป็นอดีตกาลได้เช่นกัน

การแจกศัพท์กริยาที่มีเค้ากริยาolongท้ายด้วย เอ: โจเร = ขโมย (core = to steal)

ฝ่ายเอกวจนะ (Singular:)

บุรุษที่ 3 3rd	โส โจเรสิ, โจเรยิ So coresi, corayī	อ. เขา ขโมยแล้ว He stole
บุรุษที่ 2 2nd	ตฺวํ โจเรสิ Tvam coresi	อ. ท่าน ขโมยแล้ว You stole
บุรุษที่ 1 1st	อหํ โจเรสิ, โจเรยิ Aham coresim, corayim	อ. ข้าพเจ้า ขโมยแล้ว I stole

ฝ่ายพหูพจน์ (Plural:)

บุรุษที่ 3 3rd	เต โจรเรสุ, โจรยีสุ Te coresuṃ, corayimsu	อ. เขา ท. ขโมยแล้ว They stole
บุรุษที่ 2 2nd	ตุมเห โจรยิตถ Tumhe corayittha	อ. ท่าน ท. ขโมยแล้ว You stole
บุรุษที่ 1 1st	มยฺ โจรยิมห, โจรยิมหา Mayaṃ corayimha, corayimhā	อ. ข้าพเจ้า ท. ขโมยแล้ว We stole

คำกริยาที่แจกแบบเดียวกัน ดังนี้

เทศสิ-desesi	แสดงแล้ว-preached	ฉาเทศสิ-chādesi	ปกปิดแล้ว ปกคลุมแล้ว-covered
จินตสิ-cintesi	คิดแล้ว-thought	มาเรสิ-māresi	ฆ่าแล้ว-killed
ปุเชสิ-pūjesi	บูชาแล้ว-honoured, offered	เนสิ-nesi	นำไปแล้ว-led, carried
ปุเรสิ-pūresi	เต็มแล้ว-filled	อานะสิ-ānesi	นำมาแล้ว-brought
ปีเพสิ-pīpesi	บีบบั่นแล้ว -oppressed	ธเปสิ-ṭhapesi	ตั้งไว้แล้ว, เก็บแล้ว -kept
กถะสิ-kathesi	กล่าวแล้ว-spoke	ปาเทศสิ-pātesesi	ลดลงแล้ว-felled
อุทเทสิ-udḍesi	บินไปแล้ว-flew	ปาเลสิ-pālesi	คุ้มครองแล้ว -ruled, governed
อุเทสิ-udesi	ขึ้นแล้ว- (sun or moon) rose	ปริวชเชสิ -parivajjesi	งดเว้นแล้ว-avoided
โรเปสิ-ropesi	ปลูกแล้ว-planted	โอบาเสสิ-obhāsesi	เปล่งแสงแล้ว, ส่องสว่างแล้ว-illuminated
มนตสิ-mantesi	สนทนาแล้ว, ปรีกษาแล้ว -discussed, took counsel	เทสิ-desi (dadāsi)	ให้แล้ว-gave
อามนตสิ-āmantesi	เรียกลมาแล้ว -addressed	โอลเกสิ-olokesi	ดูแล้ว-looked at
นิมนตสิ-nimantesi	เชื้อเชิญแล้ว-invited	ชาเลสิ-jālesi	จุดแล้ว-kindled

2. ตัวอย่างในการสร้างประโยค

ฝ่ายเอกพจน์ (Singular:)

1. ภูปาโล ทีเป จริ / อจริ.

Bhūpālo dīpe cari / acari.

อ. พระราชา (ได้) เสด็จเที่ยวไปแล้ว ในเกาะ

The king wandered in the island.

สมโณ ธมมํ เทเสสิ.

Samaṇo dhammaṃ desesi.

อ. สมณะ แสดงแล้ว ซึ่งธรรม

The monk preached the dhamma.

2. ตวํ ภณฺฑานิ วิกฺกิณฺนิ.

Tvaṃ bhaṇḍāni vikkīṇi.

อ. ท่าน ขายแล้ว ซึ่งสินค้า ท.

You sold goods.

ตวํ ปุพฺพานิ ปุเชฺสิ.

Tvaṃ pupphāni pūjesi.

อ. ท่าน ถวายแล้ว ซึ่งดอกไม้ ท.

You offered the flowers.

3. อหํ ปพฺพตํ อารุหิ.

Ahaṃ pabbataṃ āruhiṃ.

อ. ข้าพเจ้า ปีนขึ้นแล้ว ซึ่งภูเขา

I climbed the mountain.

4. อหํ ทิปฺ ชาเลสิ / ชาลยิ.

Ahaṃ dīpaṃ jālesim / jālayim.

อ. ข้าพเจ้า จุดแล้ว ซึ่งประทีป

I lit the lamp.

ฝ่ายพหูวนะ (Plural:)

1. ภูปาလာ ทีเปสุ จริสุ / อจริสุ.

Bhūpālā dīpesu carimsu / acarimsu.

อ. พระราชา ท. (ได้) เสด็จเที่ยวไปแล้ว ในเกาะ ท.

Kings wandered in the islands.

สมณฺหา ธมฺมํ เทเสสุ / เทสยิสฺสุ.

Samaṇā dhammaṃ desesum / desayimsu.

อ. สมณะ ท. แสดงแล้ว ซึ่งธรรม

Monks preached the dhamma.

2. ตุมฺहे ภณฺฑานิ วิกฺกิณฺนิตฺถ.

Tumhe bhaṇḍāni vikkīṇittha.

อ. ท่าน ท. ขายแล้ว ซึ่งสินค้า ท.

You sold goods.

ตุมฺहे ปุพฺพานิ ปุชยิตฺถ.

Tumhe pupphāni pūjayittha.

อ. ท่าน ท. ถวายแล้ว ซึ่งดอกไม้ ท.

You offered flowers.

3. มยํ ปพพเต อารุหิมห.
Mayaṃ pabbate āruhimha.
อ. ข้าพเจ้า ท. ปีนขึ้นแล้ว ซึ่งภูเขา ท.
We climbed mountains.
4. มยํ ทีเป ซาลยิมห.
Mayaṃ dīpe jālayimha.
อ. ข้าพเจ้า ท. จุดแล้ว ซึ่งประทีป ท.
We lit lamps.

ประโยชน์บาลี

กถณจ มหาราช ภิกขุ สติสมปชฌเณน สมณนาโคโต โหติ ? อธิ มหาราช ภิกขุ อภิกกนเต ปฏิกกนเต สมปชานการี โหติ, อาโลกิเต วิลอกิเต สมปชานการี โหติ, สมมิลชิตเต ปสริเต สมปชานการี โหติ, สัมภาปิตตจิวรธารणे สมปชานการี โหติ, อสิเต ปีเต ขายิเต สายิเต สมปชานการี โหติ, อุจจารปัสสาวกมเม สมปชานการี โหติ, คเต จิตะ นิสินเน สุตเต ชาคริเต ภาสิเต ตุน्हีภาเว สมปชานการี โหติ. เอวํ โข มหาราช ภิกขุ สติสมปชฌเณน สมณนาโคโต โหติ.³⁵

มหาราช ดูก่อนมหาบพิตร จ ก็ ภิกขุ อ. ภิกขุ สมณนาโคโต เป็นผู้ถึงพร้อมแล้ว สติสมปชฌเณน ด้วยสติและสัมปชัญญะ โหติ ย่อมเป็น ถก อย่างไร. มหาราช ดูก่อนมหาบพิตร ภิกขุ อ. ภิกขุ อธิ ธมมวินเย ในธรรมวินัย นี้ สมปชานการี เป็นผู้มีความรู้พร้อม อภิกกนเต ในการก้าวไป ปฏิกกนเต ในการก้าวกลับ โหติ ย่อมเป็น, สมปชานการี เป็นผู้มีความรู้พร้อม อาโลกิเต ในการแลดู วิลอกิเต ในการเหลียวดู โหติ ย่อมเป็น, สมปชานการี เป็นผู้มีความรู้พร้อม สมมิลชิตเต ในการคู้เข้า ปสริเต ในการเหยียดออก โหติ ย่อมเป็น, สมปชานการี เป็นผู้มีความรู้พร้อม สัมภาปิตตจิวรธารणे ในการทรงไว้ซึ่งสังฆาภิ บาดร และจิวร โหติ ย่อมเป็น, สมปชานการี เป็นผู้มีความรู้พร้อม อสิเต ในการฉัน ปีเต ในการตี๋ม ขายิเต ในการเคี้ยว สายิเต ในการลั้ม โหติ ย่อมเป็น, สมปชานการี เป็นผู้มีความรู้พร้อม อุจจารปัสสาวกมเม ในการถ่ายอุจจาระและปัสสาวะ โหติ ย่อมเป็น, สมปชานการี เป็นผู้มีความรู้พร้อม คเต ในการเดิน จิตะ ในการยืน นิสินเน ในการนั่ง สุตเต ในการนอน ชาคริเต ในการตี๋น ภาสิเต ในการพูด ตุน्हีภาเว ในการนิ่ง โหติ ย่อมเป็น. มหาราช ดูก่อนมหาบพิตร ภิกขุ อ. ภิกขุ สมณนาโคโต เป็นผู้ถึงพร้อมแล้ว สติสมปชฌเณน ด้วยสติและสัมปชัญญะ โหติ ย่อมเป็น เอวํ โข อย่างนี้ แล.

มหาบพิตร ภิกขุชื่อว่าประกอบด้วยสติสัมปชัญญะเป็นอย่างไร คือ ภิกขุในธรรมวินัยนี้ทำความรู้สึกรู้ตัวในการก้าวไป การถอยกลับ การแลดู การเหลียวดู การคู้เข้า การเหยียดออก การครองสังฆาภิ บาดรและจิวร การฉัน การตี๋ม การเคี้ยว การลั้ม การถ่ายอุจจาระปัสสาวะ การเดิน การยืน การนั่ง การนอน การตี๋น การพูด การนิ่ง มหาบพิตร ภิกขุชื่อว่าประกอบด้วยสติสัมปชัญญะเป็นอย่างนี้แล

³⁵ ที.สี. (บาลี) 9/214/71.

ข้อควรจำประจำบท

- 1) สำนวนการแปลของอชชัตตนิวิภษษษ
- 2) คำศัพท์ภษษษษษที่ประกอบอชชัตตนิวิภษษษ

แบบฝึกหัดบทที่ 17

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

1. กัสสโก เขตต์ กสิตวา นหายิตฺ อุกํ โอิหริ.
Kassako khettaṃ kasitvā nahāyituṃ udakaṃ otari.
2. อุคฺคนหนตํ ทารกานํ ทาตุํ อจาริยา กุสุมาณี อหริสุ.
Uggaṇhantānaṃ dāraḱānaṃ dātuṃ ācariyā kusumāṇi āhariṃsu.
3. อุปาสกา อาสเนหิ อุกฺกหิตวา ธมฺมํ เทเสตุํ อุปสงกมนตฺ สมณํ วนทิสฺ.
Upāsakā āsanehi utṭhahitvā dhammaṃ desetūṃ upasaṅkamantaṃ
samaṇaṃ vandiṃsu.
4. นครเสสุ กมฺมานิ กตวา เวตเน ลภิตฺ อากงขมานา นรา คาเมหิ นิภขมฺิสฺ.
Nagaresu kammāni katvā vetane labhituṃ ākaṅkhamānā narā gāmehi
nikkhamiṃsu.
5. อจาริโย อาสนํ ทุสเสน ฉาเทตวา สมณํ นิสิตฺตุํ นิมนเตสิ.
Ācariyo āsanaṃ dussena chādetvā samaṇaṃ nisīdituṃ nimantesi.
6. กุมารโ ทวารํ วิวริตวา รุกขมหา โอรุหนเต วนเร ปสสมาโน อุกฺกาสฺ.
Kumāro dvāraṃ vivaritvā rukkhamhā oruhante vānare passamāno atṭhāsi
(stood).
7. ปณฺธิโต โคณ โจรเตวา อุกฺสํ กโรนเต นเร ปกโกสิตวา โอวทิ.
Paṇḍito goṇe coretvā akusalaṃ karonte nare pakkosivā ovadi.
8. ยาจกสฺส ปุตฺตา รุกฺเขหิ ปตฺนตานิ ผลานิ สํหริตวา อาปณสมฺิ วิกกิณฺิสฺ.
Yācakassa puttā rukkhehi patantāni phalāni saṃharitvā āpaṇasmim
vikkiṇiṃsu.
9. กัสสโก ธณลํ มินิตวา วาณิซส วิกกิณฺิตฺุํ ปหิณฺิ.
Kassako dhaññaṃ minitvā vāṇijassa vikkiṇituṃ pahīṇi.
10. ธมฺมํ อุคฺคนทิตวา สมโณ ภวิตฺุํ อากงขมานา อมจฺโจ อจาริยํ ปริเยสมาโน พุทฺธํ
อุปสงกมิ.
Dhammaṃ uggaṇhitvā samaṇo bhavituṃ ākaṅkhamāno amacco
ācariyaṃ pariyesamāno Buddhaṃ upasaṅkami.
11. สจ ตุมเห คามํ ปาปุณเยยาถ, มิตเต โอโลเกยยาถ.
Sace tumhe gāmaṃ pāpuṇeyyātha, mitte olokeyyātha.
12. ปณฺธิตมหา ปณฺเ พุจฺฉิตวา สจจํ ซานิตฺุํ มาตุโล อุกฺสทฺิ.
Paṇḍitamhā pañhe pucchitvā saccaṃ jānituṃ mātulo ussahi.
13. ปาสาณมฺหิ ฐตวา อขํ ซาหนตํ สีหํ ทิสวา วนรา ภายฺิสฺ.
Pāsāṇamhi ṭhatvā ajaṃ khādantaṃ sīhaṃ disvā vānarā bhāyiṃsu.
14. รุกฺขมุเล นิสิตฺวา คีตานิ คายนตํ กุมารานํ กาเยสุ ปณณานิ จ ปุปฺพานิ จ ปตีสุ.
Rukkhamūle nisīditvā gītāni gāyantānaṃ kumārānaṃ kāyesu paṇṇāni ca
pupphāni ca patiṃsu.
15. ตุมเห ธนํ สํหรามานา มา สมุทฺทํ ตริตวา ทิป คจฺฉณ.
Tumhe dhanam saṃharamānā mā samuddaṃ taritvā dipam gacchatha.
16. อาปณสมฺิ ภณฺทานิ วิกกิณฺนตสฺส วาณิซส รโธ อตฺถิ.
Āpaṇasmim bhaṇḍāni vikkiṇantassa vāṇijassa ratho atthi.

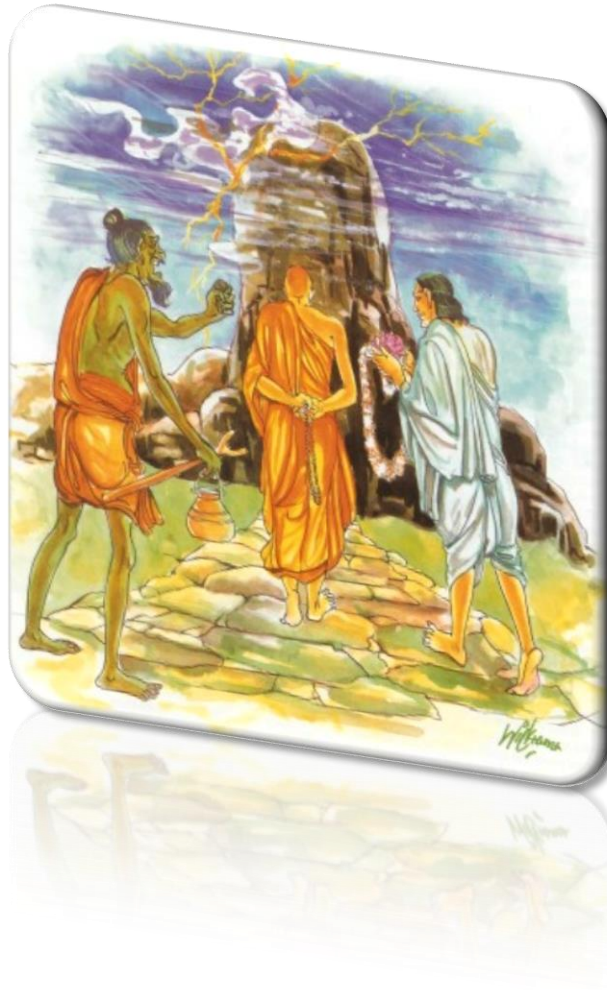
17. อหํ ปุตตสฺส ทาตุํ ทุสฺสํ ลีพฺพนโต คีตํ คายี.
Ahaṃ puttassa dātuṃ dussaṃ sabbanto gītaṃ gāyimī.
18. สุกฺรา จ สุนฺชา จ เขตฺเต อาวาฏฺเฐ ขณฺีสุ.
Sūkara ca sunakhā ca khette āvāṭṭhe khaṇiṃsu.
19. ปุริสา รุกฺขมฺเฐ นิสีทิตฺวา ตาปเสน ภาสฺมานํ สุณฺีสุ.
Purisā rukkhamūle nisīditvā tāpasena bhāsamānaṃ suṇiṃsu.
20. ลุฑฺดเกน สทฺธี วเน อาหิณฺฑนฺเต ปุตฺเต อามนฺเตตฺวา กสฺสกา อกโกสิสุ.
Luddakena saddhiṃ vane āhiṇḍante putte āmantetvā kassakā
akkosiṃsu.
21. มา ตฺวํ สุวณฺณปตฺตํ วิกกิณฺตีวา ขคฺเค กิณฺาหิ.
Mā tvam suvaṇṇapattam vikkiṇitvā khagge kiṇāhi.
22. โส ภณฺฑานี จ เขตฺตํ จ โคณฺเ จ ปุตฺตานํ ทตฺวา เคหํ ปหาย สมนฺเ ภาวิตฺุ จินฺเตสิ.
So bhaṇḍāni ca khettaṃ ca goṇe ca puttānaṃ datvā gehaṃ pahāya
samaṇo bhavituṃ cintesi.
23. ธมฺเมน ชีวนฺตา สปฺปุริเสสา มิเค น มาเรสุ.
Dhammena jīvantā sappurisā mige na māresu.
24. อหํ โสปานํ อารุหิ, เต โสปานมฺหา ออรุหิสุ.
Ahaṃ sopānaṃ āruhiṃ, te sopānamhā oruhiṃsu.
25. สหายกา อุกํ โอตริตฺวา นหายนฺตา ปทฺมานิ โอจินฺีสุ.
Sahāyakā udakaṃ otarivā nahāyantā padumāni ociniṃsu.

จงแปลเป็นภาษาบาลี

1. อ. ทารก รดแล้ว ซึ่งดอกบัว ท. ด้วยน้ำ บูชาแล้ว ซึ่งพระพุทธรเจ้า ด้วยดอกบัว ท.
เหล่านั้น
The child sprinkled the lotuses with water and honoured the Buddha with them.
2. อ. คน ท. ได้แล้ว ซึ่งค่าจ้าง ไปแล้ว สูตลาด ซื้อแล้ว ซึ่งสินค้า ท.
Having received the pay the men went to the market and bought goods.
3. อ. ชาวประมง นำมาแล้ว ซึ่งปลา ท. จากสมุทร ขายแล้ว แก่ชาวนา ท.
The fisherman brought fish from the sea and sold them to the farmers.
4. ถ้าว่า อ. ท่าน พึ่งไป เพื่ออาบน้ำ ไซ้, อ. ท่าน พึ่งซัก ซึ่งผ้า ท. ของทารก ท.
If you go to bathe wash the clothes of the children.
5. อ. นกแก้ว ท. ด้วย อ. กา ท. ด้วย บินขึ้นไปแล้ว สูท้องฟ้า จากต้นไม้
The parrots and the crows flew into the sky from the trees.
6. อ. ท่าน จงอย่าดุด่า ซึ่งทารก ท. ผู้เล่นอยู่ กับ ด้วยสุนัข ที่โคนแห่งต้นไม้
Do not scold the children playing under the tree with the dog.
7. อ. ข้าพเจ้า กล่าวแล้ว แก่มนุษย์ ท. ผู้นั่ง-ประชุมกันแล้ว-อยู่ ในสวน เพื่อเห็น
ซึ่งพระราชา
I spoke to the people sitting in the park having assembled to see the king.
8. อ. ข้าพเจ้า ท. เห็นแล้ว ซึ่งงู ตัวเข้าไปอยู่ สูบ้าน กลัวแล้ว
We got frightened seeing a serpent enter the house.

9. อ. ข้าพเจ้า ได้ให้แล้ว ซึ่งน้ำดื่ม แก่ลูกชาย ผู้กินอยู่ ซึ่งข้าว กับ ด้วยเพื่อน
I gave water to my son eating rice together with his friend.

10. อ. ท่าน ท. จงอย่าทำ ซึ่งบาป, อ. ท่าน จงทำ ซึ่งกุศล ท. เพื่อ- เคลื่อนแล้ว จากโลก
มนุษย์ -เข้าไป สู่สวรรค์
Do not do evil, do good to enter heaven after departing from the human
world.

เสโล ยถา เอกฆโน

เอวํ นินทาปัสสาสุ

**Selo yathā ekaghano,
evaṃ nindāpasamsāsu,**

ภูเขาศิลาล้วน เป็นแท่งทีบ ย่อมไม่สะเทือนเพราะลม ฉันทิ
บัณฑิตทั้งหลาย ย่อมไม่หวั่นไหวเพราะนินทาหรือสรรเสริญ ฉันทิ³⁶
(Just) like one solid rock is not moved by the wind;
thus, the wise are not shaken by blame or praise.

วาเตน น สมิริติ

น สมินฺจันติ ปณฺฑิตา.

**vātena na samīrati;
na samiñjanti paṇḍitā.**

³⁶ ชุ.ธ.(บาลี) 25/81/31., (ไทย) 25/81/53. ลกฺษณฺทกภทฺทียตฺถเรวตฺถ

บทที่ 18 (Lesson 18)

กรรมวาจก Passive Voice

1. กรรมวาจก

การสร้างคำกริยาที่เป็นกรรมวาจก ให้ลง ย ปัจจัย พร้อม อิ หรือ อี อาคม หน้า ย กับสกรรม
ธาตุ เช่น

ปจ + ति > ปจ + อี + ย + ति > ปัจยติ = ย่อมถูกหุง
 paca + ti > paca + ī + ya + ti = paciṃyati = is cooked
 กร + ति > กร + อี + ย + ति > กรียติ = ย่อมถูกทำ
 kara + ti > kara + ī + ya + ti = kariiyati = is done

คำกริยาบางคำ มีการผสม ย ปัจจัย กับท้ายธาตุ เช่น

ปจ + ย + ति = ปจยติ = ย่อมถูกหุง
 pac + ya + ti = paccati = is cooked
 วุจ + ย + ति = วุจยติ = ย่อมถูกกล่าว
 vuc + ya + ti = vuccati = is told

การสร้างประโยคกรรมวาจก กัตตา (ผู้ทำ) ที่เรียกว่าอนภิตกัตตา จะประกอบเป็นตติยา
วิภิตติ และกรรม (สิ่งที่ถูกทำ) ที่เรียกว่าวุตตกรรม จะประกอบเป็นปฐมาวิภิตติ ซึ่งจะต้องมีบุรุษและ
วจนะตรงกับคำกริยา นี่เป็นวิธีการสร้างประโยคที่นักไวยากรณ์บาลีได้วางเอาไว้ ดังนั้น กรรมจะ
ประกอบเป็นประธานในประโยคได้จะต้องเปลี่ยนจากกัตตวาจกเป็นกรรมวาจก ดังนี้

กัตตวาจก Active Voice	กรรมวาจก Passive Voice
วนิตา โอนนํ ปจติ. Vanitā odanaṃ pacati.	วนิตาย โอนนํ ปัจยติ / ปจยติ. Vanitāya odano paciṃyati / paccati.

กรรมวาจกในปัจจุบันกาล

คำกริยา: ปจ = หุง, ต้ม (Base: paca = to cook)

ฝ่ายเอกวจนะ (Singular:)

บุรุษที่ 3 3rd	โส ปจยติ So paccati	เขา ย่อมถูกต้ม it is cooked
บุรุษที่ 2 2nd	ตวํ ปจยติ Tvam paccasi	อ. ท่าน ย่อมถูกต้ม you are cooked
บุรุษที่ 1 1st	อหํ ปจยามิ Aham paccāmi	อ. ข้าพเจ้า ย่อมถูกต้ม I am cooked

ฝ่ายพหูวนะ (Plural:)

บุรุษที่ 3 3rd	เต ปจจนติ Te paccanti	อ. เขา ท. ย่อมถูกต้ม they are cooked
บุรุษที่ 2 2nd	ตุมहे ปจจถ Tumhe paccatha	อ. ท่าน ท. ย่อมถูกต้ม you are cooked
บุรุษที่ 1 1st	มยํ ปจจาม Mayaṃ paccāma	อ. ข้าพเจ้า ท. ย่อมถูกต้ม we are cooked

คำกริยา: ป + हर = हुङ (Base: pa + hara = to beat)

ฝ่ายเอกวนะ (Singular:)

บุรุษที่ 3 3rd	โส ปहरियति So paharīyati	เขา ย่อมถูกตี he is beaten
บุรุษที่ 2 2nd	त्वํ ปहरियसि Tvam paharīyasi	อ. ท่าน ย่อมถูกตี you are beaten
บุรุษที่ 1 1st	अहं पहरियामि Aham paharīyāmi	อ. ข้าพเจ้า ย่อมถูกตี I am beaten

ฝ่ายพหูวนะ (Plural:)

บุรุษที่ 3 3rd	ते पहरियन्ति Te paharīyanti	อ. เขา ท. ย่อมถูกตี they are beaten
บุรุษที่ 2 2nd	तुमहे पहरियथ Tumhe paharīyatha	อ. ท่าน ท. ย่อมถูกตี you are beaten
บุรุษที่ 1 1st	मयं पहरियाम Mayam paharīyāma	อ. ข้าพเจ้า ท. ย่อมถูกตี we are beaten

2. คำกริยาที่ทำรูปเหมือน ปहरियติ ดังนี้

กรียติ-karīyati	ย่อมถูกทำ is done or made	เทศียติ-desīyati	ย่อมถูกแสดง is preached
กณ्हียติ-gaṇhīyati	ย่อมถูกถือเอา is taken	มารียติ-mārīyati	ย่อมถูกฆ่า is killed
หริยติ-harīyati	ย่อมถูกนำไป is carried	วน्हียติ-vandīyati	ย่อมถูกไหว้ is worshipped
อาหริยติ-āharīyati	ย่อมถูกนำมา is brought	กณ्हียติ-kiṇīyati	ย่อมถูกซื้อ is bought
พน्हียติ-bandhīyati	ย่อมถูกผูก is tied	วิกกณ्हียติ -vikkiṇīyati	ย่อมถูกขาย is sold
ภุญชียติ-bhunjīyati	ย่อมถูกกิน is eaten	รกขียติ-rakkhīyati	ย่อมถูกรักษา is protected

อากทฎียติ -ākāḍḍhīyati	ย้อมถูกร้ามา is dragged or drawn	ภาสียติ-bhāsīyati	ย้อมถูกกล่าว is told
ทียติ-dīyati	ย้อมถูกให้ is given	โรวียติ-dhovīyati	ย้อมถูกล้าง is washed
กาสียติ-kāsīyati	ย้อมถูกไถ is ploughed		

กรรมวาจกในอดีตกาลและอนาคตกาล

รูปแบบของกรรมวาจกในอดีตและอนาคตกาลนั้น เกิดจากการประกอบ ย ปัจจัย พร้อม
อี หน้า ย ท้ายธาตุ เช่น

กรรมวาจกในอดีตกาล บุรุษที่ 3 ฝ่ายเอกวจนะ

ป + หร + อี > ป + หร + อี + ย + อี = ปหรียิ = ถูกตีแล้ว

pa + hara + ī > pa + hara + ī + ya + ī = paharīyi = he was beaten

กรรมวาจกในอนาคตกาล บุรุษที่ 3 ฝ่ายเอกวจนะ

ปจ + อี + สสติ > ปจ + อี + ย + อี + สสติ = ปจียิสสติ = จักถูกหุง

paca + i + ssati > paca + ī + ya + i + ssati = paciṣṣati = it will be be

cooked

ประโยคบาลี

กถณจ มหาราช ภิกขุ สนตุฏโโจ โหติ ? อิธ มหาราช ภิกขุ สนตุฏโโจ โหติ กาย-
ปรัหาริเกน จิวเรน กุจฉิปรัหาริเกน ปิณชปาเตน; โส เยน เยนเว ปกุกมติ สมทาเยว ปกุกมติ.
เสยยาปิ มหาราช ปกขี สกุโณ เยน เยนเว เทติ, สปัตตภาโร ว เทติ; เอวเมว โข มหาราช ภิกขุ
สนตุฏโโจ โหติ กายปรัหาริเกน จิวเรน กุจฉิปรัหาริเกน ปิณชปาเตน; โส เยน เยนเว ปกุกมติ สมทา-
เยว ปกุกมติ. เอว โข มหาราช ภิกขุ สนตุฏโโจ โหติ.³⁷

มหาราช ดูก่อนมหาบทพิตร จ ก็ ภิกขุ อ. ภิกขุ สนตุฏโโจ เป็นผู้สันโดษ โหติ ย่อมเป็น กถ
อย่างไร. มหาราช ดูก่อนมหาบทพิตร ภิกขุ อ. ภิกขุ อิธ ธรรมวินัย นี้ สนตุฏโโจ เป็นผู้
สันโดษ จิวเรน ด้วยจิวร กายปรัหาริเกน อันพอบริหารซึ่งร่างกาย ปิณชปาเตน ด้วยปิณชปาต กุจฉิ-
ปรัหาริเกน อันพอบริหารซึ่งท้อง โหติ ย่อมเป็น; โส ภิกขุ อ. ภิกขุ นั้น ปกุกมติ จะไป เยน เยนเว โดยที่
ใด ๆ นั้นเทียว สมทาเยว ถือเอาพร้อมแล้วนั้นเทียว ปกุกมติ ย่อมไป เตน เตน โดยที่นั่น ๆ. มหาราช
ดูก่อนมหาบทพิตร ปกขี สกุโณ อ. นก ตัวมีปีก เทติ จะบินไป เยน เยนเว โดยที่ใด ๆ นั้นเทียว, สปัตต-
ภาโร ว ตัวมีปีกเป็นภาระ เทติ ย่อมบินไป เสยยาปิ แมฉันใด; มหาราช ดูก่อนมหาบทพิตร ภิกขุ อ.
ภิกขุ สนตุฏโโจ เป็นผู้สันโดษ จิวเรน ด้วยจิวร กายปรัหาริเกน อันพอบริหารซึ่งร่างกาย ปิณชปาเตน
ด้วยปิณชปาต กุจฉิปรัหาริเกน อันพอบริหารซึ่งท้อง โหติ ย่อมเป็น; โส ภิกขุ อ. ภิกขุ นั้น ปกุกมติ จะ
ไป เยน เยนเว โดยที่ใด ๆ นั้นเทียว สมทาเยว ถือเอาพร้อมแล้วนั้นเทียว ปกุกมติ ย่อมไป เตน เตน

³⁷ ที.สี. (บาลี) 9/215/71-72.

โดยที่นั่น ๆ **เอวฺ เอว โข** ฉะนั้นนั่นเทียว แล. **มหาราช** ดูก่อนมหาบพิตร **ภิกขุ** อ. ภิกขุ **สนตุฏฺโฐ** เป็นผู้
สันโดษ **โหติ** ย่อมเป็น **เอวฺ โข** อย่างนี้แล.

มหาบพิตร ภิกขุชื่อว่าผู้สันโดษเป็นอย่างไร คือ ภิกขุในธรรมวินัยนี้สันโดษด้วยจีวรพอกุ้ม
ร่างกายและบิณฑบาตพอกุ้มท้อง จะไป ณ ที่ใด ๆ ก็ไปได้ทันทีเหมือนนกบินไป ณ ที่ใด ๆ ก็มีแต่ปีกเป็น
ภาระ มหาบพิตร ภิกขุชื่อว่า ผู้สันโดษเป็นอย่างนี้แล

ข้อควรจำประจำบท

- 1) การประกอบประโยคกรรมวาจกทั้ง 3 กาล
- 2) คำศัพท์กิริยาที่ประกอบเป็นกรรมวาจก

แบบฝึกหัดบทที่ 18

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

1. กณณาย โอทโน ปจียติ.
Kaṅṅāya odano pacīyati.
2. เต โคณา ทาเสหิ ปหริยณติ.
Te Goṇā dāsehi paharīyanti.
3. ตวํ พลินา ปุริเสน อากกขมียติ.
Tvam balinā purisena ākaḍḍhīyasi.
4. มยํ อมหากํ อริหิ มาริยาม.
Mayam amhakaṃ arihi māriyāma.
5. เต มิกา ตาย ทาสียา พนชียณติ.
Te migā tāya dāsiyā bandhīyanti.
6. อิมินา วฑฒกินา อิมสมิ คามะ พหุณี เคหานิ กรียณติ.
Iminā vaḍḍhakinā imasmim gāme bahūni gehāni karīyanti.
7. ตุมहे ตสมิ คามะ มนุสเสหิ พนชียถ.
Tumhe tasmim gāme manussehi bandhīyatha.
8. อมหากํ ภณฺฑานิ เตสํ ทาเสหิ คามํ หริยณติ.
Amhakaṃ bhaṇḍāni tesam dāsehi gāmaṃ harīyanti.
9. วาณิเชหิ อสฺสา นครํ อาหริยณติ.
Vāṇijehi assā nagaraṃ āharīyanti.
10. มยํ อมหากํ จิตเรหิ นตฺตาเรหิ จ วณฺฑิยาม.
Mayam amhakaṃ dhiitarehi nattārehi ca vandīyāma.
11. ตํ มหนตฺตํ เขตตํ กสฺสเกหิ กสิยติ.
Tam mahantaṃ khettaṃ pañcahi kassakehi kasīyati.
12. วณิตาย พหุณี วตฺถานิ ตสมิ โปกฺขรณฺนิยํ ไรวียณติ.
Vanitāya bahūni vatthāni tassam pokkharaniyam dhovīyanti.
13. เสฏฺฐินา พหุณฺนํ ยาจกานํ ทานํ ทียติ.
Setṭhinā bahunnam yācakanam dānam dīyati.
14. ตสมิ อาราเม วสนเตหิ ภิกฺขุหิ สีลานิ รกฺขียณติ.
Tasmim ārame vasantehi bhikkhūhi sīlāni rakkhīyanti.
15. ภิกฺขุหิ มนุสฺसानํ ฐมโม เทสียติ.
Bhikkhūhi manussānam dhammo desīyati.
16. มนุสเสหิ ตสมิ อापณฺเ พหุณี ภณฺฑานิ กิณฺนียณติ.
Manussehi tasmim āpaṇe bahūni bhaṇḍāni kiṇīyanti.
17. วณิตานิ อมพานํ วิกกิณฺนียติ.
Vanitāhi ambānam vikkiṇīyati.
18. ทาสียา ปกฺโก โอทโน คหปตินา ภูณฺชียติ.
Dāsiyā pakko odano gahapatinā bhunṅīyati.
19. มคฺเค จิตฺ ทารโก ตสฺส มาตุยา หตฺเตหิ คณฺหียติ.
Magge hito dārako tassa mātuyā hatthehi gaṇhīyati.

20. พุทฺเธน เทวานํ มนุสฺसानญจ ฐมโฆ ภาสียติ.
Buddhena devānaṃ manussānañca dhammo bhāsīyati.

จงแปลเป็นภาษาบาลี

1. อ. วัว ท. อันทาส ย่อมผูก ด้วยเชือก
The cows are tied with ropes by the slaves.
2. อ. ม้า ท. อันเศรษฐี ท. ย่อมซื้อ
Horses are bought by the rich men.
3. อ. ท่าน อันเขา ท. ย่อมตี
You are beaten by men.
4. อ. บ้าน อันช่าง ท. สร้างแล้ว
House is built (made) by carpenters.
5. อ. วัว ท. อันเสือ ท. ย่อมฆ่า
Cows are killed by tigers in forest.
6. อ. ท่าน อันเขาผู้มีกำลัง ท. ย่อมลากไป
You are dragged to the field by powerful men.
7. อ. สินค้า ท. อันพ่อค้า ท. ย่อมขาย ในหมู่บ้าน
Goods are sold in village by merchants.
8. อ. ท่าน อันเขา ท. ย่อมผูก
You are tied fast by the people.
9. อ. ทารก อันแม่ ย่อมพาไปหา ซึ่งหมอ
The baby is carried to a physician by his mother.
10. อ. ข้าว อันลูกสาว ของพ่อค้า ย่อมหุง
The rice is cooked by the daughter of the merchant.
11. อ. ธรรม อันสมณะ ท. ผู้อาศัยอยู่ในวิหาร ย่อมกล่าว แก่มนุชย์ ท. ในหมู่บ้าน
The doctrine is preached to the people of this village by the monks residing in that monastery.
12. อ. ข้าว อันทาสี หุงแล้ว อันลูกชาย ด้วย อันพี่ชาย ท. ด้วย ย่อมกิน
The rice cooked by the slave woman is eaten by her son and brothers.
13. อ. ผ้า ท. อันหญิง ทง ย่อมซัก ในถัง
Clothes are washed in the tank by women.
14. อ. มะม่วง ท. อันหญิงสาว ย่อมขาย
Mangoes are sold by women.
15. อ. ทรัพย์ อันเศรษฐี ย่อมให้ แก่ญาติ ท.
Wealth is given to his relations by rich man.
16. อ. หญ้า ในทุ่งนา อันวัวผู้ ท. ด้วย อันวัวตัวเมีย ท. ด้วย ย่อมกิน
Grass in this field is eaten by oxen and cows.
17. อ. พระพุทธเจ้า อันเขา ท. ย่อมบูชา ในเกาะ
The Buddha is worshipped in island.
18. อ. นา ท. อันเขา ท. ด้วย อันวัวผู้ ท. ด้วย ย่อมไถ
Fields are ploughed by farmers and oxen.

19. อ. คน ท. อันสิงโต ย่อมฆ่า
The men are killed by a lion.
20. อ. ลูกชาย ของพ่อค้า อันเขาผู้มียศ ย่อมตี
The son of merchant is beaten by powerful man.

อุฏฐานวโต สติมโต
 สุจิตมมสส นิสम्मการิโน
 สลยตตสส ธम्मชีวิโน
 อปฺปมตตสส ยโสภิวฑฺฒติ.

**uṭṭhānavato satīmato
 sucikammaṣṣa nisammakārino
 saññatassa dhammajīvino
 appamattassa yasobhivaḍḍhati.**

ยศ ย่อมเจริญแก่บุคคลที่มีความขยันหมั่นเพียร
 มีสติ มีการทำงานสะอาด ใคร่ครวญก่อนทำ
 สำรวม ดำรงชีวิตโดยธรรม และไม่ประมาท³⁸
 Assiduous and mindful,
 pure kamma making, considerate,
 restrained, by Dhamma heedful living,
 for one such spread renown.

³⁸ ชู.ธ.(บาลี) 25/24/20., (ไทย) 25/24/32. กุมภโฆสกวตฺถุ

บทที่ 19 (Lesson 19)
อาการันต์อิทธิลึงค์
Declension of Feminine Nouns ending in –ā

1. อาการันต์ในอิทธิลึงค์

โครงสร้างของ อาการันต์อิทธิลึงค์

วิภัตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
ปรมา-Nominative	อา ā	อา, อาโย ā, āyo
อาลปน-Vocative	เอ e	อา, อาโย ā, āyo
ทุตียา-Accusative	อំ aṃ	อา, อาโย ā, āyo
ตตียา-Instrumental	อาย āya	อาหิ, อาภิ āhi, ābhi
ปลจมี-Ablative	อาย āya	อาหิ, อาภิ āhi, ābhi
จตุตถิ-Dative	อาย āya	อานํ ānaṃ
ณฐิ-Genitive	อาย āya	อานํ ānaṃ
สตุตมี-Locative	อาย, อายํ āya, āyaṃ	อาสุ āsu

วนิตา – ผู้หญิง, สตรี, หญิงสาว (Vanitā – woman)

วิภัตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
ปรมา-Nominative	วนิตา vanitā	วนิตา, วนิตาโย vanitā, vanitāyo
อาลปน-Vocative	วนิตา vanite	วนิตา, วนิตาโย vanitā, vanitāyo
ทุตียา-Accusative	วนิตํ vanitaṃ	วนิตา, วนิตาโย vanitā, vanitāyo
ตตียา-Instrumental	วนิตาย vanitāya	วนิตาหิ, วนิตาภิ vanitāhi, vanitābhi
ปลจมี-Ablative	วนิตาย vanitāya	วนิตาหิ, วนิตาภิ vanitāhi, vanitābhi
จตุตถิ-Dative	วนิตาย vanitāya	วนิตานํ vanitānaṃ
ณฐิ-Genitive	วนิตาย vanitāya	วนิตานํ vanitānaṃ
สตุตมี-Locative	วนิตาย, วนิตายํ vanitāya, vanitāyaṃ	วนิตาสุ vanitāsu

2. ศัพท์ที่แจกตาม วนิตา อากาธันต์ในอิตถิลิงค์ ดังนี้ (คำนามที่ลงท้ายด้วย อา ส่วนใหญ่เป็นอิตถิลิงค์)

กณฺหา-kaṅḅhā ทาริกา-dārikā	ทาริกา, เด็กหญิง, นางสาวน้อย (girl)	มาลา-mālā	ดอกไม้, พวงมาลัย (garland)
คङคา-gaṅgā	แม่น้ำคङคา (river Ganges)	สุรา-surā	สุรา, เหล้า (liquor)
นาวา-nāvā	เรือ (ship)	สาขา-sākhā	สาขา, กิ่งไม้ (branch)
อมฺมา-ammā	แม่ (mother)	เทวตา-devatā	เทวดา (deity)
ปญฺญา-paññā	ปัญญา (wisdom)	ปริสา-parisā	บริษัท, ชุมนุม (retinue)
ศาลา-sālā	ศาลา (hall)	สทฺธา-saddhā	ศรัทธา, ความเชื่อ (faith, devotion)
ภริยา-bhāriyā	ภริยา (wife)	คิวกา-gīvā	คอ (neck)
สภา-sabhā	สภา, ที่ประชุม (assembly)	จิวหา-jivhā	ลิ้น (tongue)
กถา-kathā	ถ้อยคำ, คำพูด (speech)	ปิปาสา-pipāsā	ความกระหายน้ำ (thirst)
ลตา-latā	เถาวัลย์, ไม้เลื้อย, เครือไม้ (creeper)	ขุทา-khudā	ความหิว (hunger)
คฺหา-guhā	ถ้ำ, คูหา (cave)	วาลุกา-vālukā	ทราย (sand)
ฉายา-chāyā	เงา, ร่ม (shadow)	มณฺจฺสุสา-mañjūsā	ตู้, กล่อง, หีบ (box)
ทิสา-disā	ทิศ (direction)	เสนา-senā	กองทัพ, กองทหารบก (army, multitude)
วสุธา-vasudhā	แผ่นดิน (earth)	วาจา-vācā	คำพูด (word)
วพฺวา-vaḷavā	ม้าตัวเมีย (mare)	ลङกา-laṅkā	เกาะลังกา (Ceylon)
นิตฺทา-niddā	ความหลับ (sleep)	ปฺชฺชา-pūjā	การบูชา (offering)
นาสา-nāsā	จมูก (nose)	ขงฺฆา-jaṅghā	แข้ง (calf of the leg shank)
ตุลา-tulā	ตราชั่ง (scale, balance)	สิลา-silā	แผ่นหิน, ศิลา, หิน (stone)
วิสิขฺหา-visikhā	ถนน, ทางเดิน (street)	สทฺขฺรา-sakkharā	ก้อนกรวด (gravel)
โถลา-dolā	ชิงช้า, คานหาม (palanquin)	ชยา-jāyā	ภริยา (wife)
โกธา-godhā	ตัวเงินตัวทอง, เหี้ย (iguana)		

3. คำศัพท์กิริยา (Vocabulary – Verbs)

สกโกติ-sakkoti	ย่อมอาจ, ย่อมสามารถ (can, is able)	นินายติ-nīlyati	ย่อมซ่อน, ย่อมปิดบัง (hides)
ปริวารติ-parivāreti	ย่อมแวดล้อม (accompanies, surrounds)	สลลปติ-sallapati	ย่อมสนทนา (engages in conversation)
นิวารติ-nivāreti	ย่อมห้าม (prevents)	โมทติ-modati	ย่อมยินดี, ย่อมบันเทิง (is happy, enjoys)
อนุพันธติ -anubandhati	ย่อมติดตาม (follows, chases after)	สุขํ วินทติ -sukhaṃ vindati	ย่อมประสบ, ย่อมได้ ซึ่งความสุข (experiences joy)
กุชฌติ-kujjhati	ย่อมโกรธ (gets angry)	ทุกข์ํ วินทติ -dukkhaṃ vindati	ย่อมประสบซึ่งความ ทุกข์(experiences suffering)
นมสสติ-namassati	ย่อมไหว้, ย่อมบูชา (salutes, worships)	ปฏฺิยาเทติ -paṭiyādeti	ย่อมเตรียมพร้อม, ย่อม ตกแต่ง (prepares)
โปเสติ-poseti	ย่อมเลี้ยงดู (brings up, nourishes)	ปกฺชิปติ-pakkipati	ย่อมใส่เข้าไป, ย่อมซัง ไว้ (puts, places, deposits)
วายมติ-vāyamati	ย่อมพยายาม (tries)		

ประโยชน์บาลี

โส อิมินา จ อริเยน สีสกฺขนฺเรน สมฺนฺนาคโต, อิมินา จ อริเยน อินฺทฺริยสํวเรน สมฺนฺนาคโต, อิมินา จ อริเยน สติสมฺปชฺฌเณน สมฺนฺนาคโต, อิมาย จ อริยาย สนฺตฺตฺถฺจฺฉิยา สมฺนฺนาคโต; โส วิวิตฺตํ เสนาสนํ ภาชติ อรณฺณํ รุกฺขมฺลํ ปพฺพตํ กนฺทํ คิริคฺคํ สุสานํ วนปตฺถํ อพฺโปกาสํ ปลาล-ปฺลฺลชฺ. โส ปจฺฉาภตฺตํ ปิณฺฑปาทปฏฺิฏกนฺโต นิสฺสีทติ ปลลฺลงกํ อากฺขิตฺวา อุชฺฐํ กายํ ปณฺิธาย ปริมุขํ สตี อฺปฏฺฐสฺเปตฺวา.³⁹

โส ภิกฺขุ อ. ภิกฺขุ นัน อิมินา อริเยน สีสกฺขนฺเรน สมฺนฺนาคโต จ ผู้ถึงพร้อมแล้ว ด้วยศีล ๕ ประเสริฐ นี้, อิมินา อริเยน อินฺทฺริยสํวเรน สมฺนฺนาคโต จ ผู้ถึงพร้อมแล้ว ด้วยอินฺทฺริยสํวระ ๕ ประเสริฐ นี้, อิมินา อริเยน สติสมฺปชฺฌเณน สมฺนฺนาคโต จ ผู้ถึงพร้อมแล้ว ด้วยสติสมฺปชฺฌญฺะ ๕ ประเสริฐ นี้, อิมาย อริยาย สนฺตฺตฺถฺจฺฉิยา สมฺนฺนาคโต จ ผู้ถึงพร้อมแล้ว ด้วยความสันโดษ ๕ ประเสริฐ นี้; โส อ. เธอ ภาชติ ย่อมเสพ เสนาสนํ ซึ่งเสนาสนะ วิวิตฺตํ อันเจียบสงัดแล้ว คือ อรณฺณํ ซึ่งป่า รุกฺขมฺลํ ซึ่งโคนไม้ ปพฺพตํ ซึ่งภูเขา กนฺทํ ซึ่งชอกเขา คิริคฺคํ ซึ่งถ้ำ สุสานํ ซึ่งป่าช้า วนปตฺถํ ซึ่งป่าช้า อพฺโปกาสํ ซึ่งที่แจ้ง ปลาลปฺลฺลชฺ ซึ่งลอมฟาง. โส อ. เธอ ปิณฺฑปาทปฏฺิฏกนฺโต ผู้กลับแล้วจากปิณฺฑปาท ปจฺฉา-

³⁹ ที.สี. (บาลี) 9/216/72.

ภตต์ ภายหลังแห่งภตฺร นิสิตฺติ ย่อมนั่ง ปลงกัม อากุชิตฺวา คู่แล้ว ซึ่งบัลลังก์ อุชฺฐํ กายํ ปณิธาย ตั้งไว้แล้ว ซึ่งกายให้ตรง ปริมุขํ สติ อุกฺกุฏเปตฺวา ดำรงแล้ว ซึ่งสติ อันเฉพาะหน้า.

ภิกษุผู้นั้นประกอบด้วยอริยสีลชั้นที่ อริยอินทริยสังวร อริยสติสัมปชัญญะและอริยสันโดษอย่างนี้แล้ว พักอยู่ ณ เสนาสนะเจียบสงัด คือ ป่า โคนไม้ ภูเขา ซอกเขา ถ้ำ ป่าช้า ป่าชฎู ที่แจ่ม ลอม ฟาง เธอกลับจากบิณฑบาต ภายหลังฉันอาหารเสร็จแล้ว นั่งขัดสมาธิตั้งกายตรงดำรงสติเฉพาะหน้า

ข้อควรจำประจำบท

- 1) โครงสร้าง อาการันต์ในอิตถิลิงค์
- 2) คำศัพท์ของคำนามและคำกริยา

แบบฝึกหัดบทที่ 19

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

1. สเจ สภายํ กณณायอ กเถยยํ, อหํ ปี กเถสสามิ.
Sace sabhāyaṃ kaññāyo katheyyuṃ, aham pi kathessāmi.
2. ทาริกาย ปุพฺพานิ โอจินิตฺวา สาลาयํ นิสิตฺวา มาลาโย กรีสุ.
Dārikāyo pupphāni ocinitvā sālāyaṃ nisīditvā mālāyo karīṃsu.
3. วนิตา รุกฺขสฺส สาขาโย ฉินฺทิตฺวา อากทฺธิ.
Vanitā rukkhassa sākāhāyo chinditvā ākaḍḍhi.
4. ภริยา มณฺชฺสาสุ วตฺถานิ จ สุวณฺณํ จ ฐเปสิ.
Bhariyā mañḥūsāsu vatthāni ca suvaṇṇaṃ ca ṭhapesi.
5. ทาริกา ปาสาทสฺส ฉายายํ นิสิตฺวา วาลุกาย กิฬีสุ.
Dārikā pāsādassa chāyāyaṃ nisīditvā vālukāya kiḷīsu.
6. ภริยาย กลํ สุตฺวา ปสิตฺวา กสฺสโก สปุริโส อภาวิ.
Bhariyāya kathaṃ sutvā pasīditvā kassako sappuriso abhavi.
7. เทวตฺาโย ปุณฺณานิ กโรนฺเต ธมฺเมน ชีวนฺเต มนฺสฺเส รกฺขนฺตุ.
Devatāyo puññāni karonte dhammena jīvante manusse rakkhantu.
8. ปพฺพตฺสมิํ กุหาสุ วสนฺตา สีหา วาลุกาย กิฬนฺเต มิเค มาเรสุ.
Pabbatasmiṃ guhāsu vasantā sihā vālukāya kiḷante mige māresu.
9. อมมา ทาริกาย กุชฺฉิตฺวา หตฺเถน ปหริ.
Ammā dārikāya kujjhitvā hatthena pahari.
10. วนิตาโย สทฺธาย ภาตฺตํ ปจิตฺวา วิหารํ เนตฺวา สมณานํ ปุเชสุ.
Vanitāyo saddhāya bhattaṃ pacitvā vihāraṃ netvā samaṇānaṃ
pūjesu.
11. ตุมहे มา สุรํ ปิวถ, มา คิลานา ภวิตฺตุ อสฺสทฺถ.
Tumhe mā suraṃ pivatha, mā gilānā (sick) bhavituṃ ussahatha.
12. ธมฺเมน ธนํ สํหฺรมาณา ปณฺณาย ปุตฺเต โปเสนฺตา นรา มนฺสฺสโลเก สุขํ วินฺทนฺติ.
Dhammena dhanam saṃharamānā paññāya putte posantā narā
manussaloke sukhaṃ vindanti.
13. สเจ ตุมहे นาวาย คงคํ ตเรยฺยาถ, ทีปสมิํ วสนฺเต ตาปเส ทิสฺวา อากนฺตุ สกฺกิสฺสธ.
Sace tumhe nāvāya gaṅgaṃ tareyyātha dīpasmim vasante tāpase disvā
āgantum sakkissatha.
14. ปริสํ ปริวารेतฺวา ปาสาทมฺหา นิกฺขมฺนฺตุ ภูปาละ ทิสฺวา วนิตาโย โมทนฺติ.
Parisam parivāretvā pāsādamaḥā nikkhamantaṃ bhūpālaṃ disvā vanitāyo
modanti.
15. กณณायอ สาลาयํ สนนฺิปตฺติวา กุมารฺเหสิ สทฺธิ สลลปฺปีสุ.
Kaññāyo sālāyaṃ sannipatitvā kumārehi saddhiṃ sallapīsu.
16. ชุทาย ปิเฬนฺตํ คิลานํ ยาจกํ ทิสฺวา อมมา ภาตฺตํ อทฺธิ / อทาสิ.
Khudāya piḷentaṃ gilānaṃ yācakaṃ disvā amma bhattaṃ adadi / adāsi.
17. กุหาयํ นิลียิตฺวา สุรํ ปิวนฺตา โจรา สีหํ ปสฺสิตฺวา ภายีสฺสุ.
Guhāyaṃ niliyitvā suraṃ pivantā corā sihaṃ passitvā bhāyīsu.
18. วราเห มาเรตฺวา ชีวนฺโต นโร คิลานो หุตฺวา ทุกฺข์ วินฺทนฺติ.
Varāhe māretvā jīvanto nara gilāno hutvā dukkhaṃ vindati.

19. วาณิซส อापณ มณชูสายํ มุลํ อตถิ.
Vāṇijassa āpaṇe maṅḅūsāyaṃ mūlaṃ (money) atthi.
20. สมณา มนุสเส ปาปา นีวาเรตวา สปุริเส กาคุํ วายมนติ
Samaṇā manusse pāpā nivāretvā sappurise kātuṃ vāyamanti.

จงแปลเป็นภาษาบาลี

1. อ. คน ผู้ถามอยู่ ซึ่งถนน เพื่อจะไป สู่วิหาร ต่อแม่ ได้ยืนแล้ว บนถนน
The man stood on the road asking my mother the way to go to the monastery.
2. อ. หญิงสาว เตรียมแล้ว ซึ่งข้าวสุก เพื่อสมณะ ท. ด้วยศรัทธา นำไปแล้ว สู่วิหาร
Having prepared rice with faith for the monks, the woman took it to the monastery.
3. อ. ท่าน ผู้เป็นอยู่ โดยธรรม ย่อมอาจ เพื่อแสวงหา ซึ่งทรัพย์
You can live righteously and seek wealth.
4. อ. เด็กหญิง ท. ผู้นั่งอยู่ ในร่ม ของบ้าน ตัดแล้ว ซึ่งกิ่ง ท. ของไม้เลื้อย
Sitting in the shade of the house the girls cut branches from the creeper.
5. อ. คนชั่ว ท. ไม่กล่าวสอนแล้ว ซึ่งลูกชาย ท. ผู้ดื่มอยู่ ซึ่งเหล้า
Wicked men did not advise their sons who drink liquor.
6. อ. หญิงสาว ถือเอาแล้ว ซึ่งตะกร้า ด้วย ซึ่งเงิน ด้วย ได้ไปแล้ว สู่ตลาด เพื่อซื้อ ซึ่งข้าวเปลือก
Taking the basket and money the girl went to the market to buy corn.
7. ถ้าวว่า อ. ท่าน ฟังจุด ซึ่งประทีป ท. ไชรั, อ. อุบาสก ท. จักเห็น ซึ่งวัตถุ ท. ในวิหาร
If you light lamps, the lay devotees will see the objects in the monastery.
8. เนะสัตบุรุษ ท. อ. ท่าน ท. เรียนแล้ว ซึ่งธรรม จงพยายาม เพื่อเป็นอยู่ โดยธรรม
O good men, you learn the dhamma and try to live righteously.
9. หากว่า อ. ท่าน ท. ฟังพยายาม ไชรั, อ. ท่าน ย่อมอาจ เพื่อ- เว้นแล้ว ซึ่งบาป -ทำซึ่งบุญ
If you try, you can avoid evil and do good.
10. อ. หญิงสาว เห็นแล้ว ซึ่งสิงโต ตัวนอนอยู่ในถ้ำ วิ่งไปแล้ว
Having seen the lion sleeping in the cave the woman ran.

อุฏฺฐาเนนปฺปมาเทน
ทีปํ กยิราถ เมธาวี

**Uṭṭhānenappamādena
dīpaṃ kayirātha medhāvī**

คนมีปัญญาพึงทำที่พึงดูจกาะที่น้ำท่วมไม่ถึง

ด้วยความขยัน ด้วยความไม่ประมาท
ด้วยการสำรวม และด้วยการฝึกฝน⁴⁰

By energy and heedfulness,
by taming and by self-control,
the one who's wise should make as isle
no flood can overwhelm.

สญฺญเมเน ทเมเน จ
ยํ โอิโฆ นภาภิกริตติ.

**saññamena damena ca;
yaṃ ogho nābhikirati.**

⁴⁰ ชุ.ธ.(บาลี) 25/25/20., (ไทย) 25/25/32. จุฬพนทกวตถุ

บทที่ 20 (Lesson 20)

กริยาภีตัก์อดีตกาล The Past Participle

1. ต ปัจจยั แปลว่า “...แล้ว” กริยาภีตัก์ในอดีตกาล

กริยาภีตัก์ที่เป็นอดีตกาล เกิดจากการประกอบ ต ปัจจยั ทำยธาตุ หรือเค้ากริยา พร้อมลง อิ อาคม หน้า ต ได้บ้าง เช่น

ปจติ-pacati	ปจ + อิ + ต pac + i + ta	ปจติ, ปกุก pacita, pakka	ถูกหุงแล้ว cooked
ภาสติ-bhāsati	ภาส + อิ + ต bhās + i + ta	ภาสติ bhāsita	ถูกกล่าวแล้ว spoken
ยาจติ-yācati	ยาจ + อิ + ต yāc + i + ta	ยาจติ yācita	ถูกขอแล้ว begged
เทเสติ-deseti	ทิส + อิ + ต dis' + i + ta	เทเสติ desita	ถูกแสดงแล้ว preached
ปูเชติ-pūjeti	ปูช + อิ + ต pūj + i + ta	ปูชติ pūjita	ถูกบูชาแล้ว honoured
คจจติ-gacchati	คม + ต gam + ta	คต gata	ไปแล้ว gone
หนติ-hanati	หน + ต han + ta	हत hata	ถูกฆ่าแล้ว killed
นยติ-nayati เนติ-neti	นี + ต nī + ta	นีต nīta	ถูกนำไปแล้ว led
आคजजति-āgacchati	आ + คม + ต ā + gam + ta	आकत āgata	มาแล้ว come
กโรติ-karoti	गरु + ต kar + ta	गत kata	ถูกทำแล้ว done, made
आहरति-āharati	आ + हर + ต ā + har + ta	आहण āhaṇa	ถูกนำมาแล้ว brought
पहरति-paharati	प + हर + ต pa + har + ta	पहण pahaṇa	ถูกตีแล้ว beaten
हरति-harati	हर + ต har + ta	हण haṇa	ถูกนำไปแล้ว carried
मरति-marati	मरु + ต mar + ta	मत mata	ตายแล้ว dead
सयति-sayati सेति-seti	सी + ต sī + ta	सुत्त, सयित sutta, sayita	นอนแล้ว slept
सुपति-supati	सुप + ต sup + ta	सुत्त sutta	นอนแล้ว slept

ทสตี-dasati	ทส + ต das + ta	ทฎฐ datṭha	ถูกกัดแล้ว bitten
วนทตี-vandati	วท + ต vad + ta	วนทิต vandita	ถูกไหว้แล้ว worshipped

กริยาภิตกที่เป็นอดีตกาล มีบางรูปที่เปลี่ยน ต เป็น อนน, อินน, อิณณ ทำยธาตุบางธาตุ เช่น

ฉินทตี-chindati	ฉิท + ต chid + ta	ฉินน chinna	ถูกตัดแล้ว cut
ภินทตี-bhindati	ภิท + ต bhid + ta	ภินน bhinna	ถูกทำลายแล้ว broken
นีสิตตี-nisīdati	นิ + สท + ต ni + sad + ta	นีสินน nisinna	นั่งแล้ว sat
ตรตี-tarati	ตร + ต tr + ta	ติณณ tiṇṇa	ถูกข้ามแล้ว crossed
โอตรตี-otarati	โอ (อว) + ตร + ต o (ava) + tr + ta	โอติณณ otiṇṇa	ถูกข้ามลงแล้ว descended
ททตี-dadāti	ทา + ต dā + ta	ทินน dinna	ถูกให้แล้ว given

2. ต ปัจจัยกริยาภิตก เมื่อประกอบกับสกัมมธาตุ จัดเป็นกรรมวาจก แต่ถ้าประกอบกับบอกรรมธาตุ ก็จัดเป็นกัตตุวาจก

ต ปัจจัยที่ประกอบกับธาตุเหล่านั้น จัดเป็น 3 ลิงค์ คือที่ลงท้ายด้วย อ จัดเป็นปุงลึงค์ และนปุงสลึงค์ ส่วนที่ลงท้ายด้วย อา จัดเป็นอิตถीलึงค์

บทว่า ปจติ, ฉินทติ, นิมนเตติ เป็นต้น เป็นสกัมมกริยา บทกริยาที่เรียกหากรรม ดังประโยคต่อไปนี

- 1) ปจิติ โอทโน = อ. ข้าวสุก ถูกหุงแล้ว (กรรมวาจก)
pacito odano = the rice that is cooked (passive meaning)
- 2) ฉินนํ ปณณํ = อ. ใบไม้ ถูกตัดแล้ว (กรรมวาจก)
chinnaṃ paṇṇaṃ = the leaf that is cut (passive meaning)
- 3) นิมนติตา กณณา = อ. หญิงสาว ท. ถูกเชิญแล้ว (กรรมวาจก)
nimantitā kaṅṅā = the girl who is invited (passive meaning)

แต่บทว่า คจจติ, ปตติ, ติฏฐติ เป็นต้น เป็นอกรรมกริยา บทกริยาที่ไม่เรียกหากรรม ดังประโยคต่อไปนี

- 1) มนุสโส คโต = อ. มนุษย์ ไปแล้ว (กัตตุวาจก)
manusso gato (hoti) = the man has gone (active meaning)

- 2) ปุปผํ ปติตํ = อ. ดอกไม้ หล่นแล้ว (กัตตุวาจก)
 puppham̐ patitam̐ (hoti) = the flower has fallen (active meaning)
- 3) กณฺฐา จิตา = อ. หญิงสาว ท. ยืนแล้ว (กัตตุวาจก)
 kaṅṅhā ṭhitā (hoti) = the girl has stood (active meaning)

3. คำกริยาที่ประกอบ ต ปัจจัยที่เป็นกริยาภิวัตน์อดีตกาล มีรูปดังนี้

กสติ-kasati	กส + ต kas + ta	กสิต, กฏฺฐ kasita, kaṭṭha	ถูกไถแล้ว ploughed
ปุจฺจติ-pucchati	ปุจฺจ + ต pucch + ta	ปุจฺจชิต, ปุฏฺฐ pucchita, puṭṭha	ถูกถามแล้ว questioned
ฝุสฺติ-phusati	ฝุส + ต phus + ta	ฝุฏฺฐ phuṭṭha	ถูกสัมผัสแล้ว touched
ปวิสฺติ-pavisati	ป + วิส + ต pa + vis + ta	ปวิฏฺฐ paviṭṭha	เข้าไปแล้ว entered
อามสฺติ-āmasati	อา + มส + ต ā + mas + ta	อามสิต, อามฏฺฐ āmasita, āmaṭṭha	ถูกแตะต้องแล้ว touched
ลภฺติ-labhati	ลภ + ต labh + ta	ลทฺธ, ลภิต laddha, labhita	ถูกได้แล้ว received
อารภฺติ-ārabhati	อา + รภ + ต ā + rabh + ta	อารทฺธ āraddha	ถูกเริ่มแล้ว started
ภวฺติ-bhavati	ภ + ต bhū + ta	ภุต bhūta	เป็นแล้ว been
ภุขฺติ-bhujati	ภุข + ต bhuj + ta	ภุขฺชิต, ภุตฺต bhujjita, bhutta	ถูกกินแล้ว eaten
วปฺติ-vapati	วป + ต vap + ta	วุตฺต vutta	ถูกหว่านแล้ว sown
วจฺติ-vacati	วจ + ต vac + ta	วุตฺต vutta	ถูกกล่าวแล้ว told, said
วสฺติ-vasati	วส + ต vas + ta	วุตฺถ vuttha	อยู่แล้ว lived
อาสิณฺจติ-āsīṅcati	อา + สิจฺ + ต ā + sic + ta	อาสิตฺต āsitta	ถูกรดแล้ว sprinkled
ขิปฺติ-khipati	ขิป + ต khip + ta	ขิตฺต khitta	ถูกทิ้งแล้ว thrown
โธวฺติ-dhovati	โธว + ต dhov + ta	โธวิท, โธต dhovita, dhota	ถูกล้างแล้ว washed
ปชฺหติ-pajahati	ป + หา + ต pa + hā + ta	ปหฺิน pahīna	ถูกละแล้ว, ถูกวางแล้ว rejected
มุณฺจติ-muñcati	มุจฺ + ต	มุตฺต	ถูกปล่อยแล้ว

	muc + ta	mutta	released
วิวรติ-vivarati	วิ + วร + ต vi + var + ta	วิวฏ vivata	ถูกเปิดแล้ว opened
ปิวติ-pivati	ปา + ต pā + ta	ปิต pīta	ถูกดื่มแล้ว drunk
จวติ-cavati	จุ + ต cu + ta	จุต cuta	ตายแล้ว died
นิกขมติ -nikkhamati	นิ + ขม + ต ni + kham + ta	นิกขนต nikkhanta	ออกไปแล้ว left
ชานาติ-jānāti	ณา + ต ñā + ta	ณาต ñāta	ถูกรู้แล้ว know
สุณาติ-sunāti	สุ + ต su + ta	สุต suta	ถูกฟังแล้ว listened
มินาติ-mināti	มา + ต mā + ta	मित mita	ถูกตวงแล้ว measured
คณาหาติ-gaṇhāti	คห + ต gah + ta	คหิต gahita	ถูกถือเอาแล้ว taken
กัณหาติ-kiṇāti	กี + ต kī + ta	กิต kīta	ถูกซื้อแล้ว bought
ปาปุณาติ-pāpuṇāti	ป + อป + ต pa + ap + ta	ปัตต patta	ถูกถึงแล้ว attained
ติฏฐติ-tiṭṭhati	ฐา + ต ṭhā + ta	ฐิต ṭhita	ยืนแล้ว stood
กุขมติ-kujjhati	กูธ + ต kudh + ta	กูทธ kuddha	ถูกโกรธแล้ว enraged
ปัสสีติ-pasīdati	ป + สท + ต pa + sad + ta	ปสนน pasanna	ถูกเลื่อมใสแล้ว pleased
ปัสสติ-passati	ทิส + ต dis + ta	ทิฏฐ diṭṭha, (drś)	ถูกเห็นแล้ว seen

4. ตัวอย่างในการสร้างประโยค

- 1) อุปาสเกหิ วิหารํ ปวิฏฺโฐ พุทฺโธ ทิฏฺโฐ โหติ.

Upāsakehi vihāraṃ pavitṭho Buddhō diṭṭho hoti.

อ. พระพุทธเจ้า ผู้เสด็จไปแล้ว สู่วิหาร เป็นผู้อันอุบาสก ท. เห็นแล้ว ย่อมเป็น

The Buddha who entered the monastery was seen by the lay devotees.

- 2) เต พุทฺเธน เทสิตํ ธมฺมํ สุณิสฺสุ.

Te Buddhena desitaṃ dhammaṃ suṇiṃsu.

อ. เขา ท. ฟังแล้ว ซึ่งธรรม อันอันพระพุทธเจ้าทรงแสดงแล้ว

They listened to the dhamma preached by the Buddha.

- 3) ทาริกาย อาหฺวานิ ภณฺทานิ อมฺมา ปิฏฺเฐสุ ปกฺขิปี.
Dārikāya āhaṭāni bhaṇḍāni ammā piṭaṅgesu pakkhipi
อ. แม่ ใส่เข้าแล้ว ซึ่งสิ่งของ ท. อันอันเด็กหญิงนำมาแล้ว ในตะกร้า ท.
The mother put in baskets the goods brought by the girl.
- 4) วาณิโข ปตฺติตฺสส รุกฺขสฺส สาขายो ฉินฺนิตฺติ.
Vānijo patitassa rukkhassa sākhaṃyo chindī.
อ. พ่อค้า ตัดแล้ว ซึ่งกิ่ง ท. ของต้นไม้ ที่หักแล้ว
The merchant cut the branches of the fallen tree.
- 5) มยฺย อุกฺทเกณ อาสิตฺเตหิ ปุพฺเพหิ พุทฺธํ ปุเจม.
Mayaṃ udakena āsittēhi pupphēhi Buddhaṃ pūjēma.
อ. ข้าพเจ้า ท. ย่อมบูชา ซึ่งพระพุทธเจ้า ด้วยดอกไม้ ท. อันอัน ข้าพเจ้า ท. รดแล้ว
ด้วยน้ำ
We may worship the Buddha with flowers sprinkled with water.
- 6) กสฺสเกณ กสิเต เขตเตตฺเต สุกโร สยติ.
Kassakena kasite khetṭe sūkarō sayati.
อ. หมู ย่อมนอน ที่นา อันอันชาวนาไถแล้ว
A pig sleeps in the field ploughed by the farmer.

ประโยคบาลี

โส วิวิจฺเจว กามฺเหติ วิวิจฺจ อุกฺสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตฺถกํ สวิจาร์ วิเวกฺขํ ปิตฺติสุขํ ปจฺมํ ฆานํ
อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ. โส อิมฺเมว กายํ วิเวกฺเขน ปิตฺติสุเขน อภิสฺนฺเทติ ปริสฺนฺเทติ ปริปุเรติ ปริปฺพรติ;
นาสฺส กิณฺจิจิ สพฺพาวโต กายสฺส วิเวกฺเขน ปิตฺติสุเขน อปฺพญฺญํ โหติ.⁴¹

โส ภิกฺขุ อ. ภิกฺขุ นั้น วิวิจฺเจว กามฺเหติ สงัดแล้วจากกาม ท. นั้นเทียว วิวิจฺจ อุกฺสเลหิ
ธมฺเมหิ สงัดแล้ว จากธรรม ท. อันเป็นอกุศล อุปสมฺปชฺช บรรลุแล้ว ปจฺมํ ฆานํ ซึ่งปฐมฆาน สวิตฺถกํ
อันเป็นไปกับด้วยวิตก สวิจาร์ อันเป็นไปกับด้วยวิจาร์ ปิตฺติสุขํ มีปิตฺติและสุข วิเวกฺขํ อันเกิดจากวิเวก
วิหฺรติ อยู่อยู่. โส อ. เธอ อิมฺ เอว กายํ ยังกายนี้ที่นึ่งเทียว อภิสฺนฺเทติ ย่อมให้ชุ่มชื่น ปริสฺนฺเทติ ย่อมให้
เอิบอิมฺ ปริปุเรติ ย่อมให้เต็มรอบ ปิตฺติสุเขน ด้วยปิตฺติและสุข วิเวกฺเขน อันเกิดจากวิเวก ปริปฺพรติ ย่อม
ซาบซ่าน; กิณฺจิจิ อ. ส่วนไหน อสฺส กายสฺส ของร่างกายนี้ วิเวกฺเขน ปิตฺติสุเขน อปฺพญฺญํ เป็นกายอัน
ปิตฺติและสุข อันเกิดจากวิเวก ไม่ถูกต้องแล้ว โหติ ย่อมเป็น น หามีได้ สพฺพาวโต โดยประการทั้งปวง.

ภิกฺขุนั้นสงัดจากกามและอกุศลธรรมทั้งหลายแล้ว บรรลุปฐมฆานที่มีวิตก วิจาร์ ปิตฺติ
และสุขอันเกิดจากวิเวกอยู่ เธอทำกายนี้ให้ชุ่มชื่นเอิบอิมฺด้วยปิตฺติและสุขอันเกิดจากวิเวก รู้สึกซาบซ่านอยู่
ไม่มีส่วนไหนของร่างกายที่ปิตฺติและสุขอันเกิดจากวิเวกจะไม่ถูกต้อง

⁴¹ ที.สี. (บาลี) 9/226/74.

ข้อควรจำประจำบท

- 1) ส่วนนการแปลของ ต ปัจจัย
- 2) คำศัพท์กิริยาที่ประกอบ ต ปัจจัย เป็นได้ทั้งกัตตุวาจกและกรรมวาจก

แบบฝึกหัดบทที่ 20

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

1. อมมมาย มลชุสายํ ปกฺขิตฺตํ สุวณฺณํ ทาริกา น คณฺหิ.
Ammāya maṅḡūsāyaṃ pakkhittam suvaṇṇam dārikā na gaṇhi.
2. โธตานิ วตฺถานิ คเหตุวา ภริยา อุทกมฺหา อุตฺตริ.
Dhotāni vatthāni gahetvā bhariyā udakamhā uttari.
3. กสฺสเกหิ อุยฺยานเ รุปิตฺเตสุ รุกฺเขสุ ผลานิ ภวีสุ.
Kassakehi uyyāne ropitesu rukkhesu phalāni bhaviṃsu.
4. พุทฺธา เทเวหิ จ นเรหิ จ ปุชิตฺตา โหนฺติ.
Buddhā devehi ca narehi ca pūjitā honti.
5. อุทเคน ปุริตฺ ปตฺตํ คเหตุวา วนิตา เคหํ อาคตา โหติ.
Udakena pūritam pattam gahetvā vanitā geham āgatā hoti.
6. อธฺมเมน ทิปฺ ปาเลนฺเตน ฐฺปาเลน ปิฬิตา มนุสฺสา กุทฺธา โหนฺติ.
Adhammena (unrighteously) dīpam pālentena bhūpālena pīlitā manussā
kuddhā honti.
7. ปกฺกํ ผลํ ตฺถฺนฺเตน คเหตุวา อุทฺเทนฺตํ สุวํ อหํ อปสฺสี.
Pakkam (ripe) phalam tuṇḍena gahetvā uḍḍentam suvam aham apassiṃ.
8. อุเทนฺโต สุริโย พฺราหมเณน นมสฺสฺโต โหติ.
Udento suriyo brāhmaṇena namassito hoti.
9. อมมมาย ชาลิตํ ทิปฺ อาทาย ปฺตฺโต วิหารํ ปวิฏฺโฐ โหติ.
Ammāya jālitam dīpam ādāya putto vihāram pavitṭho hoti.
10. วนิตาย ทฺสฺเสน ฉาทิตฺเต อาสเน สมโณ นิสฺสิตฺวา สนนฺิปตฺตาย ปริสาย ธมฺมํ เทเสสิ.
Vanitāya dussena chādite āsane samaṇo nisīditvā sannipatitāya parisāya
dhammam desesi.
11. กสฺสเกน เขตฺตํ อานิตา โคณา ติณฺ ขาทนฺตา อาหิณฺทิสฺสุ.
Kassakena khettam ānitā goṇā tiṇam khāntā āhiṇḍiṃsu.
12. วาณิชา มลชฺุสาสุ ฐฺปิตานิ ทฺสฺसानิ น วิกกิณฺสิ.
Vāṇijā maṅḡūsāsu ṭhapitāni dussāni na vikkhiṇiṃsu
13. สจฺจํ สจฺจํ ชาเนยฺยาสิ, มา ปฺตฺตํ อุกโกสิ.
Sace tvam saccam jāneyyāsi, mā puttam akkosa.
14. นาวาย นิกฺขนฺตา นรา สมฺมทํ ตรีตฺวา ทิปฺ ปาปฺุณิตฺวา ภริยาหิ สทฺธิํ กเณฺนตา โมทฺนฺติ.
Nāvāya nikkhantā narā samuddam taritvā dīpam pāpuṇitvā bhariyāhi
saddhiṃ kathentā modanti.
15. มคฺเค จิตฺเต วาณิชฺุสฺส สกฺเณ อหํ กถฺนฺวาย อานิตานิ ภณฺฑานิ ฐฺเปสิ.
Magge ṭhite vāṇijassa sakāṭe aham kaññāya ānitāni bhaṇḍāni ṭhapesiṃ.
16. ธมฺเมน ลทฺเชน ธเนน ปฺตฺเตเต โปเสตฺวา ชิวฺนตา มนุสฺสา เทวตาหิ รุกฺขิตฺตา โหนฺติ.
Dhammena laddhena dhanena putte posetvā jīvantā manussā devatāhi
rakkhitā honti.
17. สาวเกหิ จ อุปาสเกหิ จ ปรีวาริโต พุทฺโธ วิหารสฺส ฉายาย นิสฺสินฺโน โหติ.
Sāvakehi ca upāsakehi ca parivārīto Buddhō vihārassa chāyāya nisinno
hoti.

18. อมมาย ปาเปหิ นิวาริตา ปุตตา สปปุริสา หุตฺวา ฌมฺมํ สฺุณฺนติ.

Ammāya pāpehi nivāritā puttā sappurisā hutvā dhammaṃ suṇanti.

19. กสสเก ปิเฬนตา โจรา ปณฺติเตน อนุสาสีตา สปปุริสา ภวิตฺตํ วายมนฺตา อุปาสเกหิ สทฺธี
อฺยฺยานเ รุกฺเข โรเปนฺติ.

*Kassake pīlentā corā paṇḍitena anusāsītā sappurisā bhavitum vāyamantā
upāsakehi saddhiṃ uyyāne rukkhe ropenti.*

20. วนิตา ปุตฺตาย ปฏฺิยาทิตฺมฺหา ภตฺตมฺหา ชุทฺทาย ปิฬิตสฺส ยาจกสฺส โลกํ ทตฺวา ปานียํ จ
ททฺธิ / อทาสี.

*Vanitā puttāya paṭiyāditamhā bhattamhā khudāya pīlitassa yācakassa
thokaṃ (little) datvā pāniyaṃ ca dadi / adāsī.*

21. สภายํ นิสีทิตฺวา ทาริกาย คายิตํ คีตํ สุตฺวา กณฺณายโ มเ ทิสฺสุ.

Sabhāyaṃ nisīditvā dārikāya gāyitaṃ gītaṃ sutvā kaññāyo modimsu.

22. อมจฺเจน นิมฺนตฺตา ปุริสา สาถายํ นิสีทิตฺตํ อสฺกโกนฺตา อฺยฺยานเ สนฺนิปตฺตีสุ.

Amaccena nimantitā purisā sālayaṃ nisīditum asakkontā (unable)

uyyāne sannipatimsu.

23. กสสเกหิ เขตฺเตสฺสุ วุตฺเตหิ พิเชทฺธิ โลกํ สกฺุณฺมา ชาทิสฺสุ.

Kassakehi khettesu vuttehi bījehi thokaṃ (little) sakuṇā khādimsu.

24. กุมาเรหิ รุกฺขมฺุเล นิลียิตฺวา สยฺนโต สปปโป ทิฏฺฐโ จ โทติ.

Kumārehi rukkhamūle niliyitvā sayanto sappo ditṭho hoti.

25. วาณิเชน ทิปฺมฺหา อาหฺวานิ วตฺถานิ กิณฺติวฺ วนิตาโย อิจฺฉนฺติ.

Vāṇijena dīpamhā āhaṭāni vatthāni kiṇitum vanitāyo icchanti.

26. สจฺเ ภุปาโล ฌมฺเมน มนุสฺเส รุกฺเขยฺย, เต กมฺมานิ กตฺวา ทารเก โปเสนฺตา สฺุขํ วจฺินฺเทยฺย.

Sace bhūpālo dhammena manusse rakkheyya, te kammāni katvā dārake

posentā sukhaṃ vindeyyum.

27. ปุตฺเตน ยาจิตา อมฺมา มิตฺตานํ โอทนํ ปฏฺิยาเทสิ.

Puttena yācitā ammā mittānaṃ odanaṃ paṭiyādesi.

28. อมจฺเจน ปุฏฺฐจํ ปณฺหํ อธิคฺนตฺตํ อสฺกโกนฺโต โจรานํ ทูโต จินฺเตตฺตํ อารภิ.

Amaccena puṭṭhaṃ paṇhaṃ adhigantum asakkonto corānaṃ dūto

cintetum ārabhi.

29. โจเรหิ กุหฺายํ นิลียิตานิ ภณฺฑานิ ปสฺสิตฺวา วานรา ตานิ อาทาย รุกฺเข อารุหิสฺสุ.

Corehi guhāyaṃ niliyitāni bhaṇḍāni passivā vānarā tāni (them) ādāya

rukkhe āruhimsu.

30. อหํ ปรีเยสิตํ ฌมฺมํ อธิคฺนตฺวา โมทามิ.

Ahaṃ pariyesitaṃ dhammaṃ adhigantvā modāmi.

จงแปลเป็นภาษาบาลี

1. อ. คน ไปแล้ว สู่สภา ไม่อาจแล้ว เพื่อกล่าว กับ ด้วยอำมาตย์ ท.
The man who came to the assembly could not speak with the ministers.
2. อ. เด็ก ถือเอาแล้ว ซึ่งเงิน อันอันมารดาให้แล้ว วิ่งไปแล้ว สู่ตลาด
The child ran to the shop taking the money given by the mother.
3. อ. พระราชา ทรงเป็นผู้ประทับนั่งแล้ว บนรถ อันอันม้า ท. ลากแล้ว ย่อมเป็น
The king is seated in the chariot drawn by horses.
4. อ. ขาวนา ท. ปรีक्षाแล้ว กับ ด้วยบัณฑิต ส่งไปแล้ว ซึ่งทูต สู่สำนัก ของพระราชา
Having discussed with the wise man the farmers sent a messenger to the
king.
5. อ. ทารก ท. ออกไปแล้ว จากประตู อันอันบุคคลเปิดแล้ว
The children went out of the open door.
6. อ. หญิงสาว ท. ข้ามลงแล้ว ในน้ำ ซักแล้ว ซึ่งผ้า ท. อาบแล้ว
The women who got down to the water washed clothes and bathed.
7. อ. พระพุทธเจ้า ท. ด้วย อ. พระสาวก ท. ด้วย เป็นผู้อันเทวดา ท. ด้วย อันเขา ท. ด้วย
กราบไหว้แล้ว ย่อมเป็น
Buddhas and their disciples are worshipped by gods and men.
8. อ. พ่อค้า ขายแล้ว ซึ่งผ้า ท. อันอันหญิงสาว ท. เย็บแล้ว
The merchant sold the clothes sewn by women.
9. อ. ข้าพเจ้า ไม่ถือเอาแล้ว ซึ่งดอกไม้ ท. ด้วย ซึ่งผลไม้ ท. ด้วย อันอันหญิงสาวนำมาแล้ว
จากป่า
I did not take the flowers and fruits brought by the girl from the forest.
10. อ. เด็กหญิง ท. ผู้อันสุนัขไล่ตามแล้ว วิ่งไปแล้ว สู่บ้าน อย่างเร็ว
Being chased by the dog, the girls quickly (sīgham) ran home.
11. อ. อาจารย์ เห็นแล้ว บาปกรรม อันอันเด็กหญิงทำแล้ว กล่าวสอนแล้ว
The teacher having seen the evil deed done by the girl advised her.
12. อ. ข้าพเจ้า ท. ไม่จุดแล้ว ซึ่งประทีป ท. อันอันหญิงสาว ท. เตรียมไว้แล้ว
We did not light the lamps prepared by the women.
13. อ. ท่าน ท. จงอย่าลาก ซึ่งกิ่งไม้ ท. อันอันชาวนาตัดแล้ว จากภูเขา
You do not drag the branches cut by the farmer from the mountain.
14. อ. หญิงสาว ไม่ได้แล้ว ซึ่งค่าจ้าง ของการงาน นั้น เป็นผู้โกรธแล้ว ย่อมเป็น
Without getting the pay for the work done, the woman is angry.
15. อ. ท่าน จงอย่าขอ ซึ่งผลไม้ ท. จากเด็กชาย ผู้นั่งอยู่ บนกิ่งไม้
Do not ask for fruits from the boy sitting on the branch.
16. อ. หญิงสาว ผู้อันพราหมณ์ดุด่าแล้ว ผู้นั่งแล้ว ที่ประตู ร้องให้แล้ว
The woman who is scolded by the brahmin cries, seated at the door.
17. อ. เด็กหญิง ผู้อันแม่เรียกแล้ว วิ่งไปแล้ว สู่บ้าน เพื่อกิน ซึ่งข้าวสุก
The girl being called by the mother ran home to eat rice.
18. อ. มนุษย์ ท. ผู้พยายามแล้ว เพื่อดัด ซึ่งไม้เลื้อย ท. เริ่มแล้ว เพื่อกาก ซึ่งกิ่ง ท.
The men who tried to cut the creepers started pulling the branches.

19. อ. ชาวนา ผู้เป็นอยู่แล้ว โดยธรรม ไถแล้ว ซึ่งนา ท. ประสบแล้ว ซึ่งความสุข ด้วยภริยา ด้วย ด้วยทารก ท. ด้วย

The farmer who makes a living righteously, ploughing his fields experiences happiness with his wife and children.

20. อ. เทวดา ท. เคลื่อนแล้ว จากเทวโลก เกิดแล้ว ในโลกมนุษย์ ฟังแล้ว ซึ่งธรรม อันอัน พระพุทธเจ้าทรงแสดงแล้ว ย่อมยินดี

Deities who have departed from the world of gods and are born in the human world rejoice listening to the dhamma preached by the Buddha.

21. อ. โจร ท. ผู้อันสมณะสอนแล้ว เป็นคนดี ได้เป็นแล้ว

The thieves who were instructed by the monk became good men.

22. อ. ผลไม้ ท. ที่ต้นไม้ ท. อันอันชาวนาปลูกแล้ว ไม่มีแล้ว

There were no fruits on the trees planted by the farmer.

23. อ. เด็กหญิง ผู้อันสุนัขกัดแล้ว วิ่งไปแล้ว สู้อบ้าน ร้องไห้แล้ว

Bitten by the dog the girl ran home and cried.

24. อ. อำมาตย์ เป็นผู้อันหมอไม่รู้แล้ว ย่อมเป็น

The minister is not known to the doctor.

25. อ. เด็กหญิง ท. ผู้นั่งแล้ว ที่โคนต้นไม้ เล่นแล้ว ที่ทราย

Seated under the tree the girls played with sand.

26. ลูกก่อนลูกชาย ท. อ. ท่าน ท. จงอย่าดื่ม ซึ่งเหล้า

Sons, do not drink liquor.

27. อ. แม่ ท. ย่อมห้าม ซึ่งทารก ท. จากความชั่ว

Mothers prevent children from evil.

28. อ. ข้าพเจ้า ได้ให้แล้ว ซึ่งน้ำดื่ม แก่สุนัข ตัวอันความกระหายบีบคั้นแล้ว

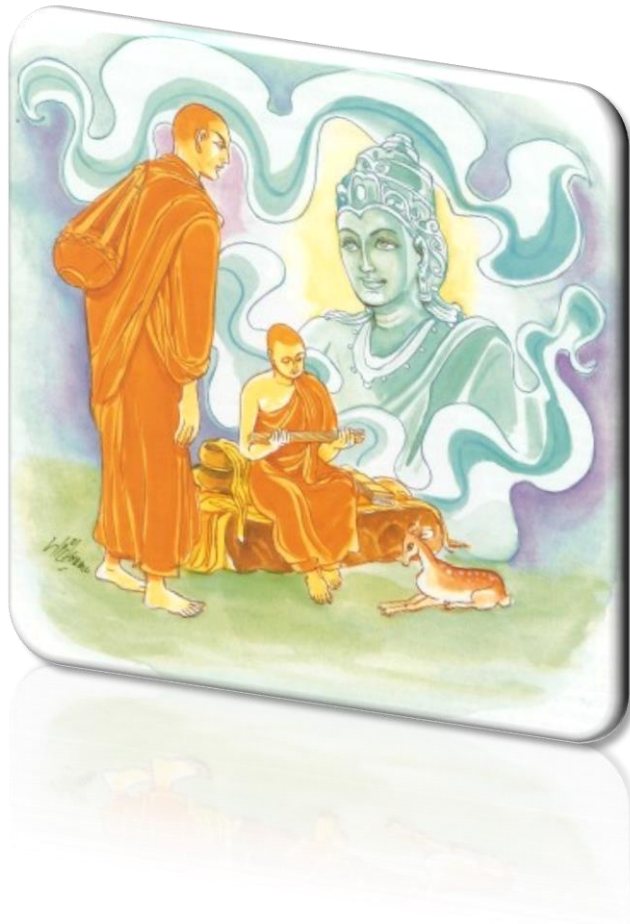
I gave water to the dog oppressed with thirst.

29. อ. ข้าพเจ้า ท. เห็นแล้ว ซึ่งนายพราน ผู้เข้ามาอยู่ แอบแล้ว ที่ต้นไม้ ท.

Seeing the hunter coming we hid among the trees.

30. อ. ข้าพเจ้า ท. เตรียมแล้ว ซึ่งทาน ท. ด้วยศรัทธา ถวายแล้ว แก่สมณะ ท.

We prepared alms with faith and gave to the monks.

ธมมํ จเร สุจริตํ

ธมมจารี สุขํ เสติ

**Dhammaṃ care sucaritaṃ,
dhammacārī sukhaṃ seti,**

พึงประพฤติสุจริตธรรม

ไม่พึงประพฤติทุจจริตธรรม

ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า⁴²

One should practise the Dhamma, which is proper,
not that which is improper should one practise;
the Dhammafarrer lives happily, in this world and the next.

น นํ ทุจจริตํ จเร

อสมิ โลเก ปรมหิ จ.

**na naṃ ducaritaṃ care;
asmiṃ loke paramhi ca.**

⁴² ขุ.ธ.(บาลี) 25/169/47., (ไทย) 25/169/85. สุทโธทนวตถุ

บทที่ 21 (Lesson 21)
อิ และ อีการันต์อิติลึงค์
Declension of Feminine Nouns ending in -i, ī

1. อีการันต์ในอิติลึงค์

โครงสร้างของ อีการันต์อิติลึงค์

วิภัตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
ปรมา-Nominative	อิ i	อี, อีโย ī, iyo
อาลปน-Vocative	อิ i	อี, อีโย ī, iyo
ทุตียา-Accusative	อี iṃ	อี, อีโย ī, iyo
ตตียา-Instrumental	อียา iyā	อีหิ, อีภิ īhi, ībhi
ปลจมี-Ablative	อียา iyā	อีหิ, อีภิ īhi, ībhi
จตุตถิ-Dative	อียา iyā	อินํ inam
ณภูจि-Genitive	อียา iyā	อินํ inam
สตุตมี-Locative	อียา, อียํ iyā, iyam	อีสุ īsu

รตติ - รัตริ, กลางคืน (Ratti = night)

วิภัตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
ปรมา-Nominative	รตติ ratti	รตติ, รตติโย rattī, rattiyo
อาลปน-Vocative	รตติ ratti	รตติ, รตติโย rattī, rattiyo
ทุตียา-Accusative	รตติ rattim	รตติ, รตติโย rattī, rattiyo
ตตียา-Instrumental	รตตียา rattiyā	รตติหิ, รตติภิ rattīhi, rattībhi
ปลจมี-Ablative	รตตียา rattiyā	รตติหิ, รตติภิ rattīhi, rattībhi
จตุตถิ-Dative	รตตียา rattiyā	รตตินํ rattinam
ณภูจิ-Genitive	รตตียา rattiyā	รตตินํ rattinam
สตุตมี-Locative	รตตียา, รตติยํ rattiyā, rattiyam	รตติสุ rattīsu

ศัพท์ (Vocabulary) ที่แจกตาม รตติ อีการันต์ในอิติลึงค์ ดังนี้

องคุลี-aṅguli	นิ้วมือ (finger)	อสนิ-asani	สายฟ้า (thunderbolt)
อภูวิ-aṭavi	ป่าใหญ่, ดง (forest)	นาฬิ-naḷi	ทะนาน, ก้าน (unit of measure)
ขนติ khanti	ความอดทน (patience)	รสมิ-rasmi	รัศมี, แสง (ray)

โทณิ-doni	เรือ (boat)	อิทธิ-iddhi	ฤทธิ์, ความสำเร็จ (psychic power)
ยวติ-yuvati	หญิงสาว (maiden)	สมมุชชนิ -sammajjani	ไม้กวาด (broom)
ยฏฺฐิ-yatṭhi	ไม้เท้า, ตะพด (walking stick)	ภูมि-būmi	แผ่นดิน (earth, ground or floor)
กิตติ-kitti	ชื่อเสียง (fame)	สติ-sati	ความระลึกได้ (memory)
มติ-mati	ความรู้ (wisdom)	ขนฺติ-khanti	ความอดทน (patience)
ปตติ-patti	ส่วนบุญ, ทหารราบ (infantry)	วฏฺฐิ-vuṭṭhi	ฝน (rain)
ทุนทุภิ-dundubhi	กลอง (drum)	ธุลี-dhuli	ธุลี, ฝุ่นละออง (dust)
วุฑฺฐิ-vuddhi	ความเจริญ, เพิ่มขึ้น (increase, progress)	รติ-rati	ความยินดี (gladness)

2. อีการันต์อิติลึงค์

โครงสร้างของ อีการันต์อิติลึงค์

วิภัตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหุวจนะ Plural
ปจฺมา-Nominative	อี ī	อี, อีโย ī, iyo
อาลปน-Vocative	อี i	อี, อีโย ī, iyo
ทฺติยา-Accusative	อี, อียิ im, iyam	อี, อีโย ī, iyo
ตฺติยา-Instrumental	อียา iyā	อีหิ, อีภิ īhi, ībhi
ปฺลจฺมี-Ablative	อียา iyā	อีหิ, อีภิ īhi, ībhi
จตฺตฺถิ-Dative	อียา iyā	อินิ inam
ณฺฐิ-Genitive	อียา iyā	อินิ inam
สฺตตฺถิ-Locative	อียา, อียิ iyā, iyam	อิสฺ su

กุมารี – เด็กหญิง (Kumārī = girl, damsel)

วิภัตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหุวจนะ Plural
ปจฺมา-Nominative	กุมารี kumārī	กุมารี, กุมารีโย kumārī, kumārīyo
อาลปน-Vocative	กุมารี kumārī	กุมารี, กุมารีโย kumārī, kumārīyo
ทฺติยา-Accusative	กุมารี, กุมาริยํ kumārīm, kumārīyam	กุมารี, กุมารีโย kumārī, kumārīyo
ตฺติยา-Instrumental	กุมาริยา kumārīyā	กุมาริหิ, กุมาริภิ

		kumārīhi, kumārībhi
ปลงจมี-Ablative	กุมาริยา kumāriyā	กุมาริหิ, กุมาริภิ kumārīhi, kumārībhi
จตุตถิ-Dative	กุมาริยา kumāriyā	กุมารินํ kumārīnaṃ
ณภูจि-Genitive	กุมาริยา rattiyā	กุมารินํ kumārīnaṃ
สตุตถิ-Locative	กุมาริยา, กุมาริยํ kumāriyā, kumāriyaṃ	กุมาริสู kumārīsu

ค่านามอิการันต์อิตถิลิงค์ แจกเหมือน อิการันต์อิตถิลิงค์ ยกเว้นปฐมาวิภัตติ ฝ่ายเอกวจนะ จะมีรูปเป็น อี

ศัพท์ (Vocabulary) ที่แจกตาม กุมาริ อิการันต์ในอิตถิลิงค์ ดังนี้

นที-nadī	แม่น้ำ (river)	กถลิ-kadalī	กล้วย (banana)
นารี-nārī อิตถิ-itthī	ผู้หญิง, สตรี (woman)	พราหมณี-brāhmaṇī	นางพราหมณี (brahmin woman)
ตรุณี-taruṇī	หญิงสาว (young woman)	คาวี-gāvi	วัวตัวเมีย (cow)
ภคินี-bhaginī	พี่สาว, น้องสาว (sister)	ราชินี-rājini เทวี-devī	พระราชินี (queen)
วาปี-vāpī	สระ, บ่อน้ำ (tank)	สขิ-sakhī	เพื่อนหญิง (woman- friend)
โปกขรณิ -pokkharanī	สระโบกขรณิ, สระมีบัว , ตระพังน้ำ (pond)	ทาสี-dāsī	ทาสี (slave woman)
สกุณี-sakuṇī	แม่นก (bird (female))	มิกิ-migī	แม่กวาง (deer (female))
สีหิ-sīhī	นางสิงโต (lioness)	กุกกุฏิ-kukkuṭi	แม่ไก่ (hen)
กาเก-kaḳī	แม่กา (she-crow)	มหิ-mahī	แผ่นดิน, แม่น้ำมหิ (earth, the river of that name)
หตุถินิ-hatthini	ช้างพัง (she- elephant)	ขุฎิ-ghṭi	หม้อน้ำ (boiler)

3. คำกริยา (Verbs)

วยากรโธติ-vyākaroṭi	ย่อมพยากรณ์, ทำนาย -explains	นิหเรติ-nihareti	ย่อมนำไป-takes out
ปตุเถติ-pattheti	ย่อมปรารถนา -aspires	เปเสติ-peseti	ย่อมส่งไป-sends
วิสซุเขตติ-vissajjeti	ย่อมจำหน่าย-spends	ปฏิจจาทติ	ย่อมปกปิด, ย่อมกลบ

		-pañicchādeti	ไว้-conceals
อาโรเจติ-āroceti	ย่อมบอก-informs	เวเจติ-veṭheti	ย่อมห่อ, พัน-wraps
มุญจติ-muñcati	ย่อมปล่อย, ปล่อย- releases	วิเหเจติ-vihētheti	ย่อมเบียดเบียน -harasses

ประโยคบาลี

ปุณ จปร มหาราช ภิกขุ วิตกฺกวิจารานํ วุปสฺมา อชฺมตฺตํ สมฺปสาทฺนํ เจตโส เอโกทิกฺกาวิ อวิตกฺกํ อวิจาร์ สมฺมิชฺชํ ปิตฺตํ ทฺติยํ ฌานํ อุปสมฺมุขํ วิหฺรติ. โส อิมเมว กายํ สมฺมิชฺเชน ปิตฺตํ อภิสฺนฺเหติ ปฺริสฺนฺเหติ ปฺริปุเรติ ปฺริปฺพรติ; นาสฺส กิณฺจ สพฺพาวโต กายสฺส สมฺมิชฺเชน ปิตฺตํ อปฺมุญฺหํ โหติ.⁴³

มหาราช คุณอนมหาบพิตร ปุณ จปร ก็ซ้ออื่นยังมีอยู่อีก วุปสฺมา เพราะความสงบไป วิตกฺกวิจารานํ แห่งวิตกและวิจาร ท. ภิกขุ อ. ภิกขุ อุปสมฺมุขํ บรรลุแล้ว ทฺติยํ ฌานํ ซึ่งทฺติยฌาน อชฺมตฺตํ สมฺปสาทฺนํ อันมีความผ่อนคลายในภายใน เจตโส เอโกทิกฺกาวิ มีภาวะที่จิตเป็นหนึ่งผุดขึ้น อวิตกฺกํ ไม่มีวิตก อวิจาร์ ไม่มีวิจาร ปิตฺตํ มีปิตฺตและสุข สมฺมิชฺเชน อันเกิดจากสมฺมิชฺชํ วิหฺรติ อยู่อยู่. โส อ. เธอ อิมเมว กายํ ยังกายนี้แน่นทึบ อภิสฺนฺเหติ ย่อมให้ชุ่มชื้น ปฺริสฺนฺเหติ ย่อมให้เอิบอิม ปฺริปุเรติ ย่อมให้เต็มรอบ ปิตฺตํ ด้วยปิตฺตและสุข สมฺมิชฺเชน อันเกิดจากสมฺมิชฺชํ ปฺริปฺพรติ ย่อมซาบซ่าน; กิณฺจ องคํ อ. ส่วนไหน อสฺส กายสฺส ของร่างกายนี้ สมฺมิชฺเชน ปิตฺตํ เป็นกายอันปิตฺตและสุข อันเกิดจากสมฺมิชฺชํ ไม่ถูกต้องแล้ว โหติ ย่อมเป็น น หามิได้ สพฺพาวโต โดยประการทั้งปวง.

ยังมีอีก มหาบพิตร เพราะวิตกวิจารสงบระงับไป ภิกขุบรรลุทฺติยฌานมีความผ่อนคลายในภายในมีภาวะที่จิตเป็นหนึ่งผุดขึ้น ไม่มีวิตกไม่มีวิจาร มีแต่ปิตฺตและสุขอันเกิดจากสมฺมิชฺชํ อยู่ เธอทำกายนี้ให้ชุ่มชื้นเอิบอิมด้วยปิตฺตและสุขอันเกิดจากสมฺมิชฺชํ รู้สึกซาบซ่านอยู่ ไม่มีส่วนไหนของร่างกายที่ปิตฺตและสุขอันเกิดจากสมฺมิชฺชํจะไม่ถูกต้อง

ข้อควรจำประจำบท

- 1) โครงสร้างของ อี, อีการ์ันตีในอิตถิลิงค์
- 2) คำศัพท์ของคำนามและคำกริยา

⁴³ ที.สี. (บาลี) 9/228/75.

แบบฝึกหัดบทที่ 21

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

1. ภูปาโล ราชินิยา สหธิ นาวาย นที ตรนโต อุทเก จรนต์ มจเฉ โอลเณโต อมจเจหิ สหธิ กเถติ.

Bhūpālo rājiniyā saddhiṃ nāvāya nadiṃ taranto udake carante macche olokento amaccehi saddhiṃ katheti.

2. ปานีโย ปิวิตวา ทาริกาย ภูมียํ นิกขิตโต ปตโต ภินโน โหติ.

Pāṇiyaṃ pivitvā dārikāya bhūmiyaṃ nikkhitto patto bhinno hoti.

3. กสสกันํ คาวีโย อฏวียํ อาหิณชิตวา เขตตํ อาคมีสุ.

Kassakānaṃ gāvīyo aṭaviyaṃ āhiṇḍitvā khettaṃ āgamiṃsu.

4. รตติยา สมุตตสมิ ปติตา จนทสส รสมิโย โอลเณตวา ตรุณิโย โมทิสสุ.

Rattiyā samuddasmiṃ patitā candassa rasmiyo oloketvā taruṇiyo modimsu.

5. อุปาสกา อิทธิยา อากาเส คจจนตํ ตาปสํ ทิสวา ปสนนา โหนติ.

Upāsakā iddhiyā ākāse gacchantam tāpasam disvā pasannā honti.

6. ภคินิยา สหธิ โปกษรณิยา ตีเร จตวา โส ปทุมานิ โอจินิตุํ วายมิ.

Bhaginiyā saddhiṃ pokkharaniyā tīre (bank) ṭhatva so padumāni ocinitum vāyami.

7. นาริโย วาปีสุ นหายิตุํ วา วตถานิ โรวิตุํ วา น อิจจิสสุ.

Nāriyo vāpīsu nahāyitum vā (or) vatthāni dhovitum vā na icchimsu.

8. ยวติยา ปุฏฐิํ ปณห์ วายากาตุํ อสโกณโต อหํ ตาย สหธิ สลลปิตุํ อารภิ.

Yuvatiyā puṭṭham pañham vyākātum asakkonto aham tāya (with her) saddhiṃ sallapitum ārabhiṃ.

9. อสปุริสสส ปุตเตน กตํ ปापกम्मํ ปฏิจฉาเทตุํ อมมา น อุสสหิ.

Asappurisassa puttana kataṃ pāpakammaṃ paṭicchādetum ammā na ussahi.

10. ภคินิยา หุสเสน เวเจตวา มลจสมิ จปิตํ ภณห์ อิตถิ มลชุสาโย ปกขิปี.

Bhaginiyā dussena veṭhetvā mañcasmim ṭhapitam bhaṇḍam itthi mañjūsāyaṃ pakkhipi.

11. มา ตุมเห มคเค สยนต์ กุกกุรํ วิเหเจธ.

Mā tumhe magge sayantaṃ kukkuraṃ viheṭhetha.

12. สปุริโส อมจโจ ธนํ วิสสชเขตวา ยาจกานํ วสิตุํ सालาโย คาเมสุ กริตวา ภูปาลํ

อาโรเจสิ.

Sappuriso amacco dhanam vissajjetvā yācakānaṃ vasitum sālāyo gāmesu karitvā bhūpālam ārocesi.

13. กุมารโรว สวุ หตถมมหา มุญจิตวา ตํ อุทเทนต์ ปสสมาโน โรหนโต รุกขมุเล อฏฐาสิ.

Kumāro suvaṃ hatthamhā muñcitvā taṃ uḍḍentaṃ passamāno rodanto rukkhamuḷe aṭṭhāsi.

14. สทธาย ทานํ ททมานา กุสลํ กโรนตา สปุริสา ปุน มนุสสลเเก อุปปชชิตุํ ปตเถนติ.

Saddhāya dānaṃ dadamānā kusalam karontā sappurisā puna (again) manussaloke uppajjitum patthenti.

15. กุมาโร มณชูส์ วิวริตวา สาฏกั นีหริตวา อมมาย เปเสสิ.

Kumāro mañjūsā vivaritvā sāṭakaṃ nīharitvā ammāya pesesi.

จงแปลเป็นภาษาบาลี

1. อ. ดอกบัว ท. ด้วย อ. ปลา ท. ด้วย ย่อมมี ในสระโบกขรณี ท. ในพระราชอุทยาน ของ พระราชา

There are lotuses and fishes in ponds in the king's park.

2. อ. หญิงสาว ท. เก็บแล้ว ซึ่งดอกบัว ท. ในสระ วางไว้แล้ว บนพื้นดิน
ground.

2. อ. หญิงสาว ท. เก็บแล้ว ซึ่งดอกบัว ท. ในสระ วางไว้แล้ว บนพื้นดิน

The young women picked lotuses from the tank and kept them on the

ground.

3. อ. พระราชินี ตรัสแล้ว กับ ด้วยพี่สาว ท. ผู้ข้ามแล้ว ซึ่งแม่น้ำ โดยเรือ มาแล้ว
boat.

3. อ. พระราชินี ตรัสแล้ว กับ ด้วยพี่สาว ท. ผู้ข้ามแล้ว ซึ่งแม่น้ำ โดยเรือ มาแล้ว

The queen spoke with her sisters who came having crossed the river by

boat.

4. อ. ข้าพเจ้า เห็นแล้ว ซึ่งสุนัข ตัวติดตามอยู่ ซึ่งวัวตัวเมีย ในทุ่งนา

I saw the dog chasing the cow in the field.

5. อ. หญิง ท. ด้วย อ. เด็กหญิง ท. ด้วย ไม่ปีนขึ้นแล้ว ซึ่งต้นไม้ ท. เพื่อเก็บ ซึ่งผลไม้ ท.
ด้วย ซึ่งดอกไม้ ท. ด้วย

Women and girls did not climb trees to pick fruits and flowers.

6. อ. ท่าน ท. ไปแล้ว สู่น้ำ เพื่ออาบ ได้ยินแล้ว ซึ่งฟ้าร้อง กลัวแล้ว
thunder (asanisaddam).

6. อ. ท่าน ท. ไปแล้ว สู่น้ำ เพื่ออาบ ได้ยินแล้ว ซึ่งฟ้าร้อง กลัวแล้ว

You (pl.) went to the river to bathe and got frightened hearing the peal of

thunder (asanisaddam).

7. อ. ท่าน ท. จงอย่าปิดบัง ซึ่งบาป อันอันท่าน ท. ทำแล้ว กับ ด้วยเพื่อน ท.

You (pl.) do not conceal the evil committed with your friends.

8. ถ้าว่า อ. ท่าน พึงสละ ซึ่งเงิน เพื่อซื้อ ซึ่งผ้า ท. ไชรี, อ. ท่าน จงบอก ซึ่งแม่

If you spent money to buy clothes, inform your mother.

9. อ. ท่าน จงส่ง ซึ่งดอกบัว ท. อันอัน ข้าพเจ้าห่อแล้ว ด้วยใบบัว ท. แก่หญิงสาว ท. ผู้นั่ง
อยู่ในศาลา

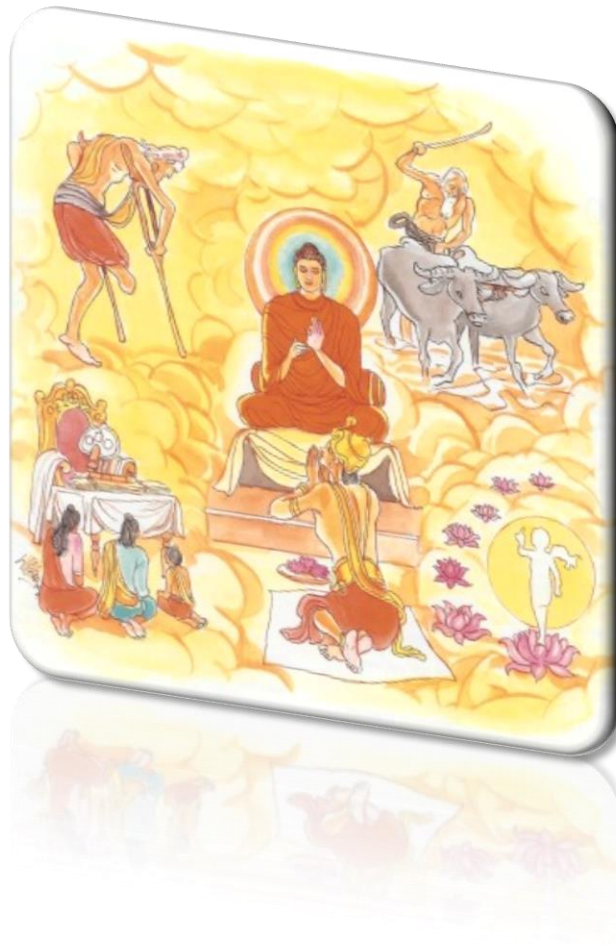
Send the lotuses wrapped in lotus leaves to the young girls seated in the

hall.

10. อ. ข้าพเจ้า ท. ย่อมสามารถ เพื่ออธิบาย ซึ่งปัญหา ท. อันอันหญิงสาว ท. ถ้ามแล้ว

ในสภา

We can explain the questions asked by the women in the assembly.

กัจฉโณ มนุสฺสสปฏิลลาโภ

กัจฉณํ สทฺธมฺมสฺสวานํ

**Kiccho manussapaṭilābho,
kicchaṃ saddhammassavanaṃ,**

การได้เกิดมาเป็นมนุษย์ก็นับว่ายาก

การดำรงชีวิตอยู่ของเหล่าสัตว์ก็นับว่ายาก

การที่จะได้ฟังสัทธรรมก็นับว่ายาก

การที่พระพุทธเจ้าทั้งหลายจะเสด็จอุบัติขึ้นก็ยิ่งยาก⁴⁴

Earning to be a human is not easy, the mortal life is hard;
hearing the good teachings is not easy, the arising of the Buddhas is rare.

กัจฉณํ มจฺจาน ชีวิตํ

กัจฉโณ พุทฺธานมฺอุปปาโท.

**kicchaṃ maccāna jīvitam;
kiccho buddhānamuppādo.**

⁴⁴ ชุ.ธ.(บาลี) 25/182/49., (ไทย) 25/182/90. เอรกปตตนาคราชวตถุ

บทที่ 22 (Lesson 22)

กริยาภิกตฺกัปัจจุบันกาล The Present Participle

1. กริยาภิกตฺกัในปัจจุบันกาล คือ อนตฺ (นต) มาน ปัจจยฺ แปลว่า ...อยู่

เราได้เรียนรู้ในบทที่ 11 ว่า อนตฺ (นต), มาน ปัจจยฺ ประกอบท้ายเค้ากริยาที่ลงท้ายด้วย อ เพื่อสร้างเป็นกริยาปัจจุบันกาลที่เป็นปุงลึงค์ และนปุงสกลึงค์ เช่น

ปจ + อนต-paca + anta	ปจนต pacanta
ปจ + มาน-paca + māna	ปจมาน pacamāna

ข้อสังเกต:

อนตฺ (นต), มาน ปัจจยฺ มีวิธีการทำรูปเหมือน อ การันต์ในปุงลึงค์ และนปุงสกลึงค์ คำกริยาที่เป็นปัจจุบันกาล ซึ่งประกอบด้วย อนตฺ ปัจจยฺ ใช้มากกว่า มาน ปัจจยฺ คำกริยาที่มีเค้ากริยาหลังท้ายด้วย เอ, อย สำหรับ อนตฺ ปัจจยฺ จะประกอบท้ายเค้ากริยาที่ลงท้ายด้วย เอ ส่วน มาน ปัจจยฺ ประกอบท้ายเค้ากริยาที่ลงท้ายด้วย อย เช่น

โจเร + นต-core + anta	โจเรนต-corenta
โจรอย + มาน-coraya + māna	โจรอยมาน-corayamāna

คำกริยาที่มีเค้ากริยาหลังท้ายด้วย นา จะประกอบได้ทั้ง อนตฺ, มาน ปัจจยฺ แต่ นา จะเป็นเสียงสั้น คือเป็น น เช่น

กิณา + อนต-kiṇā + anta	กิณนต-kiṇanta
กิณา + มาน-kiṇā + māna	กิณมาน-kiṇamāna
สุณา + อนต-suṇā + anta	สุณนต-suṇanta
สุณา + มาน-suṇā + māna	สุณมาน-suṇamāna

2. คำกริยาที่เป็นอิตถิลึงค์ ประกอบ อนตฺ (นต), มานา ที่ท้ายเค้ากริยา เช่น

ปจ + อนตฺ-paca + antī	ปจนตฺ-pacantī
ปจ + มานา-paca + mānā	ปจมานา-pacamānā
โจเร + อนตฺ-core + antī	โจเรนตฺ-corentī
โจรอย + มานา-coraya + mānā	โจรอยมานา-corayamānā
กิณา + อนตฺ-kiṇā + antī	กิณนตฺ-kiṇantī
กิณา + มานา-kiṇā + mānā	กิณมานา-kiṇamānā

เมื่อประกอบ อนตฺ แล้ว คำกริยาที่เป็นอิตถิลึงค์ จะมีวิธีการแจกรูปเหมือน อีการันต์ในอิตถิลึงค์ และเมื่อประกอบ มานา ปัจจยฺ จะแจกเหมือน อาการันต์ในอิตถิลึงค์

การแจกวิภัตติของ ปจันตี (Declension of pacantī:)

วิภัตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
ปจมา-Nominative	ปจันตี pacantī	ปจันตี, ปจันตีโย pacantī, pacantiyo
อาลปน-Vocative	ปจันตี pacantī	ปจันตี, ปจันตีโย pacantī, pacantiyo
หุติยา-Accusative	ปจันตี pacantiṃ	ปจันตี, ปจันตีโย pacantī, pacantiyo
ตติยา-Instrumental	ปจันติยา pacantiyā	ปจันตีหิ, ปจันตีภิ Pacantīhi, pacantībhi
ปญจมี-Ablative	ปจันติยา pacantiyā	ปจันตีหิ, ปจันตีภิ Pacantīhi, pacantībhi
จตุตถี-Dative	ปจันติยา pacantiyā	ปจันตีนัง pacantiṇaṃ
ณัฐจี-Genitive	ปจันติยา pacantiyā	ปจันตีนัง pacantiṇaṃ
สตุตมี-Locative	ปจันติยา, ปจันติยัม pacantiyā, pacantiyaṃ	ปจันตีสู pacantiṣu

3. ตัวอย่างในการสร้างประโยค

ฝ่ายเอกวจนะ (Singular:)

- 1) อมมา ภตตํ ปจันตี ภญญา สหธิ กเถติ.
Ammā bhataṃ pacantī kaññāya saddhiṃ katheti.
อ. แม่ หุงอยู่ ซึ่งข้าว ย่อมกล่าว กับ ด้วยหญิงสาว
Cooking rice the mother speaks with the girl.
- 2) ภญญา ภตตํ ปจันตี อมมํ ปสฺสติ.
Kaññā bhataṃ pacantiṃ ammaṃ passati.
อ. หญิงสาว ย่อมเห็น ซึ่งแม่ ผู้หุงอยู่ ซึ่งข้าว
The girl sees the mother cooking rice.
- 3) ภญญา ภตตํ ปจันติยา อมมาโย อุทกํ เทติ.
Kaññā bhataṃ pacantiyā ammāya udakaṃ deti.
อ. หญิงสาว ย่อมให้ ซึ่งน้ำ แก่แม่ ผู้หุงอยู่ ซึ่งข้าว
The girl gives water to the mother cooking rice.

ฝ่ายพหูวจนะ (Plural:)

- 1) ภตตํ ปจันตีโย อมมาโย ภญญาหิ สหธิ กเถนติ.
Bhataṃ pacantiyo ammāyo kaññāhi saddhiṃ kathenti.
อ. แม่ ท. ผู้หุงอยู่ ซึ่งข้าว ย่อมกล่าว กับ ด้วยหญิงสาว ท.
Cooking rice mothers speak with girls.

- 2) กณฺหาโย ภตฺตํ ปจฺนติโย อมฺมาโย ปสฺสนฺติ.
Kaṅkīāyo bhaṭṭaṃ pacantiyo amṃāyo passanti.
อ. หญิงสาว ท. ย่อมเห็น ซึ่งแม่ ท. ผู้หุงอยู่ ซึ่งข้าว
Girls see mothers cooking rice.
- 3) กณฺหาโย ภตฺตํ ปจฺนตฺติณฺ อมฺมานํ อุทกํ เทนฺติ.
Kaṅkīāyo bhaṭṭaṃ pacantīnaṃ amṃānaṃ udakaṃ denti.
อ. หญิงสาว ท. ย่อมให้ ซึ่งน้ำ แก่แม่ ท. ผู้หุงอยู่ ซึ่งข้าว
Girls give water to mothers cooking rice.

สรุปคือ อนต (นต), มาน ปัจจัยที่เป็นกิริยากริยาก็ใช้ในปัจจุบันกาล ต้องมีลิงค์ วจนะ และวิภัตติ เหมือน ลิงค์ วจนะ และวิภัตติของค่านามที่ไปขยาย

ประโยคบาลี

ปุณ จปรํ มหาราช ภิกฺขุ ปิตฺติยา จ วิราคา อุเปกฺขโก จ วิหฺรติ สโต สมฺปชาโน, สุขณฺจ กายเณ ปฏฺฐิสฺเวเทติ, ยันฺตํ อริยา อาจิกฺขนฺติ ‘อุเปกฺขโก สติมา สุขวิหฺรตี’ติ, ตติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ. โส อิมฺเมว กายํ นิปฺปิตฺเตน สุขเณ อภิสฺสนฺเทติ ปริสฺสนฺเทติ ปรีปุเรติ ปรีปฺพรติ; นาสฺส กิลฺลิจิ สพฺพาวโต กายสฺส นิปฺปิตฺเตน สุขเณ อปฺมุญฺหํ โหติ.⁴⁵

มหาราช ตุก่อนมหาบพิตร ปุณ จปรํ ก็ข้ออื่นยังมีอยู่อีก จ ก็ วิราคา เพราะจางคล้ายไป ปิตฺติยา แห่งปิตี ภิกฺขุ อ. ภิกฺขุ อุเปกฺขโก สโต สมฺปชาโน วิหฺรติ จ ผู้มีอุเบกขา มีสติ มีสัมปชัญญะ อยู่อยู่ ด้วย. สุขํ กายเณ ปฏฺฐิสฺเวเทติ จ ย่อมเสวย ซึ่งสุข ด้วยนามกาย ด้วย, อริยา อ. พระอริยะ ท. อาจิกฺขนฺติ ย่อมสรรเสริญ ยันฺตํ ฌานํ ซึ่งฌานนั้นใด อิติ ว่า ‘ภิกฺขุ อ. ภิกฺขุ อุเปกฺขโก ผู้มีอุเบกขา สติมา ผู้มีสติ สุขวิหฺรตี ผู้อยู่เป็นสุข’, อุปสมฺปชฺช บรรลุแล้ว ตติยํ ฌานํ ซึ่งตติยฌาน วิหฺรติ อยู่อยู่. โส อ. เธอ อิมฺเมว กายํ ยังกายนี้แน่แท้แล้ว อภิสฺสนฺเทติ ย่อมให้ชุ่มชื่น ปริสฺสนฺเทติ ย่อมให้เอิบอิมฺ ปรีปุเรติ ย่อมให้เต็มรอบ นิปฺปิตฺเตน สุขเณ ด้วยสุขอันไม่มีปิตี ปรีปฺพรติ ย่อมชาบชาน; กิลฺลิจิ อังคํ อ. ส่วนไหน อสฺส กายสฺส ของร่างกายนี้ นิปฺปิตฺเตน สุขเณ อปฺมุญฺหํ เป็นกายอันสุขอันไม่มีปิตี ไม่ถูกต้องแล้ว โหติ ย่อมเป็นน หามีได้ สพฺพาวโต โดยประการทั้งปวง.

ยังมีอีก มหาบพิตร เพราะปิตีจางคล้ายไป ภิกฺขุมีอุเบกขา มีสติสัมปชัญญะ เสวยสุขด้วยนามกาย บรรลุตติยฌานที่พระอริยะทั้งหลายสรรเสริญว่า ผู้มีอุเบกขา มีสติ อยู่เป็นสุข เธอทำกายนี้ให้ชุ่มชื่นเอิบอิมฺด้วยสุขอันไม่มีปิตี รู้สึกชาบชานอยู่ ไม่มีส่วนไหนของร่างกายที่สุขอันไม่มีปิตีจะไม่ถูกต้อง

ข้อควรจำประจำบท

- 1) สำนวนการแปลของ อนต, มาน ปัจจัย
- 2) คำศัพท์กิริยาที่ประกอบ อนต, มาน ปัจจัยใน 3 ลิงค์

⁴⁵ ที.สี. (บาลี) 9/230/75-76.

แบบฝึกหัดบทที่ 22

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

1. เขตเต ฝลานิ โจเรนตี ทาริกา กสสภัง ทิสวา ภายิตวา ชาวิตุ อารภิ.
Khette phalāni corentī dārikā kassakaṃ disvā bhāyitvā dhāvitum ārabhi.
2. พุทฺธสฺส สาวเกน เทสิตํ ฌมฺมํ สุตฺวา ยฺวติ สจฺจํ อธิคฺนฺตํ อิจฺฉนฺตี อมฺมา ย สทฺธิ มนฺเตสิ.
Buddhassa sāvakena desitaṃ dhammaṃ sutvā yuvati saccaṃ adhigantum icchantī ammāya saddhiṃ mantesi.
3. สยนฺตํ สุนขํ อามสนฺตี กุมารี เคหทฺวาเร นิสินฺนา โหติ.
Sayantaṃ sunakhaṃ āmasanti kumārī gehadvāre nisinnā hoti.
4. ราชินี นาริหิ ปุฏฺเฐ ปญฺเห วุยาโกโรนฺตี สภายํ นิสินฺนา ปริสํ อามนฺเตตฺวา กถํ กเถสิ.
Rājinī nārīhi puṭṭhe pañhe vyākaraṇṭī sabhāyaṃ nisinnā parisam āmantetvā kathaṃ kathesi.
5. อฏฺฐวี คนฺตฺวา รุกฺขํ ฉินฺทิตฺวา สาชาโย อากทฺพนฺตฺโย อิตฺถิโย สีคาเล ทิสวา ภายีสฺ.
Aṭṭhaviṃ gantvā rukkhaṃ chinditvā sākāyo ākaḍḍhantiyo itthiyo sigāle disvā bhāyimsu.
6. เคหทฺวาเร นิสิตฺวา ทฺสสํ สิปฺพนฺตี ภคินี คีตํ คายติ.
Gehadvāre nisiditvā dussaṃ sibbantī bhaginī gītaṃ gāyati.
7. อสปฺปุริโส ปาปกมฺมานิ ปฏฺิจฺฉาเทตฺวา อุปาสเกหิ สทฺธิ สลฺลปฺนฺโต วิหารสฺมี อาสเน นิสินฺโน โหติ.
Asappuriso pāpakammāni paṭicchādetvā upāsakehi saddhiṃ sallapanto vihārasmiṃ āsane nisinno hoti.
8. สาฏฺเฐน เวสฺตฺวา นิสฺยิตํ สุวณฺณํ ปสฺสิตฺุ อากงฺขมาณา ยฺวติ โววรกสฺส ทฺวารํ วิวริ.
Sāṭakena vethetvā niliyitaṃ suvaṇṇaṃ passitum ākaṅkhamānā yuvati ovarakassa (room) dvāraṃ vivari.
9. สเจ ตวํ มฺลํ วิสฺสชฺเชตฺุ อิจฺฉเยยฺยาสิ, มา วตถํ กิณาหิ.
Sace tvam mulaṃ vissajjetum iccheyyāsi, mā vatthaṃ kiṇāhi.
10. สเจ ตุมฺเห ภฺูปาลสฺส ทฺตํ เปเสถ, อมจฺเจ ปี อาโรเจถ.
Sace tumhe bhūpālassa dūtaṃ pesetha, amacce pi ārocetha.
11. กสฺสโก ฉินฺนา สาชาโย เขตฺตมฺหา นีหริตฺวา อฏฺฐวียํ ปกฺขิปี.
Kassako chinnā sākāyo khattamhā niharitvā aṭṭhaviyaṃ pakkhipi.
12. โปกฺขรณฺิยา ตีเร จตฺวา กทฺลิลลํ ขาทฺนตี กถฺนวา ภคินฺิยา ทินฺนํ ปทฺมํ คณฺหิ.
Pokkaraṇiyā tīre (bank) ṭhatvā kadaliphalaṃ khādanti kaññā bhaginiyā dinnam padumaṃ gaṇhi.
13. อมฺหากํ หตฺถปาเทสฺ วิสฺติ องฺคุลฺิโย สนฺติ.
Amhakaṃ (our) hatthapādesu vīsati (twenty) aṅguliyo santi.
14. รตฺติยา เคหา นิกฺขมิตฺุ ภายนฺตี กถฺนวา ทฺวารํ น วิวริ.
Rattiyā gehā nikkhamitum bhāyanti kaññā dvāraṃ na vivari.
15. สเจ ตวํ ยฏฺฐิยา กุกฺกुरํ ปหเรยฺยาสิ, โส ๓เสยฺย.
Sace tvam yaṭṭhiyā kukkuraṃ pahareyyāsi, so ḍaseyya.
16. มยํ สปฺปุริสา ภวิตฺุ อากงฺขมาณา สมเณ อุปสงฺกมฺม ฌมฺมํ สุตฺวา กุสฺลํ กาทฺุ อารภิมฺห.
Mayam sappurisā bhavitum ākaṅkhamānā samane upasaṅkamma dhammaṃ sutvā kusalaṃ kātum ārabhimha.

17. ปาปกมเมหิ อนุพันธิตา อสปปุริสา โจรา นิรเย อุปปชชิตวา ทุกข์ วินหนติ.
Pāpakammehi anubandhitā asappurisā corā niraye (purgatory)
uppajjitvā dukkhaṃ vindanti.
18. มา ปุณณัม ปริวชเชตวา ปาปํ กโรธ, สเจ กเรยยาถ, มนุสสโลกมहा จิตวา ทุกข์
วินทิสสธ.
Mā puññaṃ parivajjetvā pāpaṃ karotha, sace kareyyātha,
manussalokamhā cavitvā dukkhaṃ vindissatha.
19. สเจ ตุมहे สคเค อุปปชชิตวา โมทิตุํ ปตเถถ, ปุณณานิ กโรธ.
Sace tumhe sagge uppajjitvā modituṃ patthetha, puññāni karotha.
20. สจจํ ถตุํ อุตสหนตา พราหมณา सह सहायเกहि मन्तयिंसु.
Saccaṃ kīātuṃ ussahantā brāhmaṇā saha sahāyakehi mantayimsu.
21. นารिया ปณฺชเร ปกขิตตา สุกา กทลิลลํ ขาทนฺตา นิสินฺนา โหนฺติ.
Nāriyā pañjare (cage) pakkhittā sukā kadaliphalaṃ khādantā nisinnā
honti.
22. โคณํ วิหะเจตุํ น อิจฺจนฺโต วาณิโฆ สกฺกมฺहा ฆณฺขานิ นีหริตฺวา ฆุมิยํ นิกฺขิปิตฺวา กสฺสกํ
อาโรเจสิ.
Goṇaṃ vihethetuṃ na icchanto vāṇijo sakaṭamhā bhaṇḍāni nīharitva
bhūmiyaṃ nikkhipitvā kassakaṃ ārocesi.
23. อฏฺวิยํ วิหฺรนฺตา มิคา จ โคณา จ วราหา จ สีหฺมहा ภายฺนฺติ.
Aṭaviyaṃ viharantā migā ca goṇā ca varāhā ca sihamhā bhāyanti.
24. สมณฺสา สทฺธาย อุปาสเกहि ทินฺนํ ฆุณฺชิตฺวา สจจํ อธิคฺนฺตุํ วายมฺนฺตา สีลาณิ รกฺขนฺติ.
Samaṇā saddhāya upāsakehi dinnam bhuñjitvā saccaṃ adhigantum
vāyamantā silāni rakkhanti.
25. รตฺติยา นิกฺขนฺตา โทณิ นทึ ตริตฺวา ปภาเต ทึปํ ปาปฺณิ.
Rattiyā nikkhantā doṇi nadim taritvā pabhāte (in the morning) dīpaṃ
pāpuṇi.
26. เกหฺสฺสา ฉายาย สฺทฺวา ทาริกาย ฆุมิยํ นิกฺขิตฺตํ โอนฺนํ สุนฺโข ขาทิตฺตุํ อารภิ.
Gehassa chāyāya ṭatvā dārikāya bhūmiyaṃ nikkhittam odanam
sunakho khādituṃ ārabhi.
27. ภริยา ย นาลิยา มิถํ ธณฺณํ อาทาย กสฺสโก อาปณฺณํ คโต โหติ.
Bhariyā nāliyā mitaṃ dhaññaṃ ādāya kassako āpaṇaṃ gato hoti.
28. อุกฺกเทนฺเต กาเก ทิสฺวา วาลุกาย จ อุกฺกเณ จ กิฬนฺตี ทาริกา หสมานา ธาวิ.
Uddente kāke disvā vālukāya ca udakena ca kīlantī dārikā hasamānā
dhāvi.
29. ธถํ ปาเชตฺตุํ อุกฺคณฺหนฺโต ปุริโส ทกฺโข ธธาจริโย ฆวิตฺตุํ วายมิ.
Rathaṃ pājetuṃ (to drive) ugganḥanto puriso dakkho (clever)
rathācariyo bhavituṃ vāyami.
30. วิวฏฺมฺहा ทฺวารมฺहा นิกฺขนฺตา กุมารฺา ปณฺชเรหิ มุตฺตา สกฺกณา วิย อฺยฺยานํ ธาวิสิ.
Vivaṭamhā dvāramhā nikkhantā kumārā pañjarehi muttā sakuṇā viya
(like) uyyānaṃ dhāvimsu.

จงแปลเป็นภาษาบาลี

1. อ. เด็กหญิง ผู้นั่งแล้ว บนเตียง ดื่มนมแล้ว ซึ่งน้ำนม อันอันแม่ให้แล้ว
Seated on the bed the girl drank the milk given by her mother.
2. อ. หญิงสาว ท. ผู้ถือเอาแล้ว ซึ่งหม้อ ท. สนทนาอยู่ ไปแล้ว สู่มแม่น้ำ เพื่ออาบ ซึ่งน้ำ
Taking the pots (ghaṭe) and talking the women went to the river to bring
water.
3. อ. สตรี ไม่ต้องการแล้ว เพื่อเบียดเบียน ซึ่งนก ปล่อยแล้ว จากกรง
Without wishing to harass the bird the woman released him from the
cage (pañjara).
4. อ. หญิงสาว ผู้ไม่อาจอยู่ เพื่อเก็บ ซึ่งผลไม้ ท. จากต้นไม้ เรียกแล้ว ซึ่งชวานา
Unable (asakkoti) to pick the fruits from the tree the young girl called the
farmer.
5. อ. น้ำนม ในชาม ของเด็กชาย ผู้ร้องไห้อยู่ ย่อมไม่มี
There is no (natthi) milk in the bowl of the crying child.
6. อ. เด็กหญิง ท. ผู้ขับร้องอยู่ ที่โคนต้นไม้ เริ่มแล้ว เพื่อเต้นรำ
The girls who were singing under the tree started dancing.
7. อ. กวาง ท. ตัวอันนายพราน ด้วย อันสุนัข ท. ด้วย ติดตามแล้ว วิ่งไปแล้ว สูป่า
Being chased by the hunter and his dogs the deer ran into the forest.
8. อ. สตรี ท. ผู้หวังอยู่ เพื่ออันได้ ซึ่งกำไร ขายแล้ว ซึ่งผ้า ท. ในตลาด ท.
Wishing to get profit the women sold garments in shops.
9. อ. เด็กชาย ได้ไปแล้ว จากตลาด สูตลาด เพื่อซื้อ ซึ่งน้ำมัน เพื่อจุด ซึ่งประทีป
In order to buy oil (tela) to light lamps the boy went from shop to shop.
10. อ. ข้าพเจ้า ได้ให้แล้ว ซึ่งกล่อง แก่เด็กหญิง ผู้นั่งแล้ว ใต้ร่ม ของต้นไม้
I gave the box to the girl sitting in the shade of the tree.
11. อ. เด็กหญิง ท. ผู้ลากอยู่ ซึ่งเถาววัลย์ จากต้นไม้ หัวเราะแล้ว
The girls laughed pulling the creeper from the tree.
12. อ. เขา ท. ผู้เบียดเบียนอยู่ ซึ่งหญิงสาว ท. ด้วย ซึ่งทารก ท. ด้วย เป็นคนชั่ว ย่อมเป็น
They who oppress women and children are wicked men.
13. อ. ข้าพเจ้า ท. ย่อมเห็น ซึ่งแสง ของพระอาทิตย์ ที่ตกอยู่ บนแผ่นดิน ด้วยตา ท.
We see with our eyes the rays of the sun falling on the ground.
14. อ. หญิง ตีแล้ว ด้วยไม้เท้า ฆ่าแล้ว ซึ่งงู ตัวเข้าไปอยู่ สูบ้าน
Hitting with a stick the woman killed the serpent entering the house.
15. อ. พี่สาว ท. ผู้ใส่เข้าไปอยู่ ซึ่งผลไม้ ท. ด้วย ซึ่งดอกไม้ ท. ด้วย ในตู้ ท. นั่งแล้ว ที่ประตู
แห่งบ้าน ที่เปิดแล้ว
Putting fruits and flowers in boxes sisters sat at the open door.
16. ถ้าว่า อ. ท่าน ข้ามขึ้นแล้ว จากน้ำ ฟิงดูแล ซึ่งทารก ไซร์, อ. ข้าพเจ้า ข้ามลงแล้ว ใน
สระโบกขรณี จักอาบ
If you will come out of water and protect the child, I will step into the
pond and bathe.
17. อ. ข้าพเจ้า ท. โกรธแล้ว ด้วยหญิง ท. ผู้ทำอยู่ ซึ่งบาปกรรม ท. ออกไปแล้ว จากศาลา
We got angry with the women committing evil and left the hall.

18. อ. ทาน ท. จงอย่ายิง ซึ่งวัวตัวเมีย ท. ด้วย ซึ่งกวาง ท. ด้วย ตัวเที่ยวไปอยู่ในพระราชอุทยาน, อ. พระราชา ด้วย อ. พระราชินี ด้วย จักทรงกริ้ว

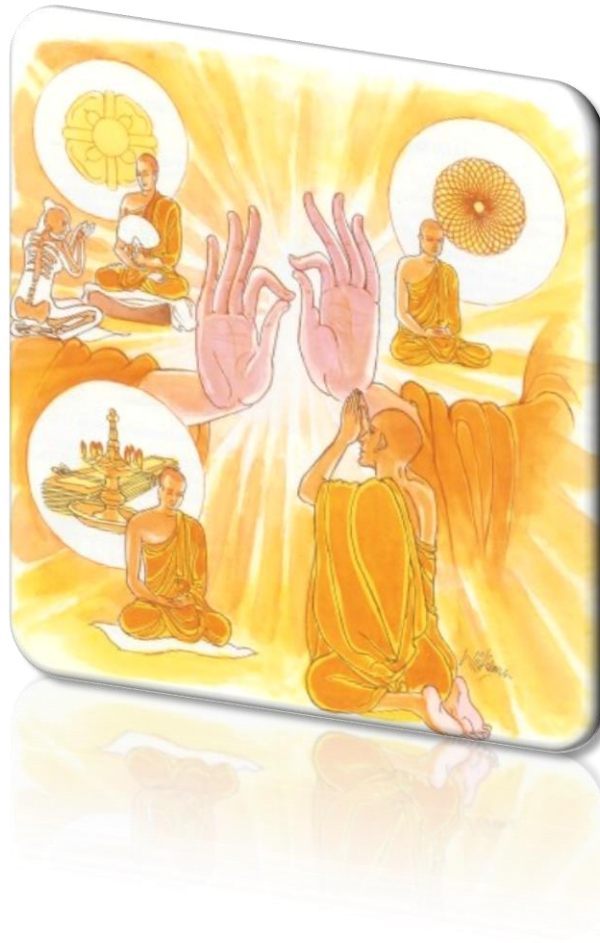
Do not shoot the cows and deer roaming in the park, the king and queen will get angry.

19. อ. พระราชา ด้วย อ. อำมาตย์ ท. ด้วย ขอจงอย่าเบียดเบียน ซึ่งมนุษย์ ท. ผู้อาศัยอยู่ในเกาะ

May the king and his ministers not oppress the people living in the island.

20. อ. ข้าพเจ้า ได้ให้แล้ว ซึ่งข้าวสุก แก่สุนัข ท. ตัวอันความอดอยากเบียดเบียนแล้ว เดินไปอยู่ บนถนน

I gave rice to the starving dogs walking on the road.

สพฺพปาปสฺส อกรณํ

สจฺจิตฺตปริโยทปนํ

**Sabbapāpassa akaraṇaṃ, kusalassa upasampadā;
sacittapariyodhanaṃ etaṃ buddhāna sāsanaṃ.**

การไม่ทำบาปทั้งปวง

การทำกุศลให้ถึงพร้อม

การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว

นี่คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย⁴⁶

The giving up of all evil, the practice of good,
the purification of one's mind; this is the instruction of the Buddhas.

⁴⁶ ชุ.ธ.(บาลี) 25/183/49., (ไทย) 25/183/90. อานนทตเถรปญฺหวตฺถุ

บทที่ 23 (Lesson 23)

กิริยาकर्त्तरกรรมวาจกอนาคตกาล

The Future Passive Participle

1. ตพฺพ, อนีย ปัจจยฺ แปลว่า “ควร..., พึง...” ประกอบคำกิริยาที่เป็นกรรมวาจก ในอนาคตกาล

คำกิริยาที่เป็นกรรมวาจก ในอนาคตกาล เกิดจากการประกอบ ตพฺพ, อนีย ปัจจยฺ ท้ายคำกิริยา ส่วนใหญ่จะลง อิ อากม กับ ตพฺพ ปัจจยฺ

คำกิริยาที่เป็นกรรมวาจก ในอนาคตกาลเหล่านี้ มีวิธีการแจกรูปเหมือน อकारันต์ในปุงลึงค์ และนปุงสกลึงค์ ส่วนที่เป็น อकारันต์ มีวิธีแจกรูปเหมือน อकारันต์ในอิติลึงค์

ตพฺพ, อนีย ปัจจยฺที่ประกอบเป็นกรรมวาจก ในอนาคตกาลเหล่านี้ ภาษาอังกฤษประกอบคำว่า 'must,' 'should be' และ 'fit to be.'

ปัจจุบัน	ตพฺพ, อนีย ปัจจยฺ	คำแปล
กโรติ-karoti	กาทพฺพ, กรณีย Kātabba, karaṇīya	อันบุคคลพึงทำ must be done
หริติ-harati	หริตพฺพ, หรินีย Haritabba, haranīya	อันบุคคลพึงนำไป must be carried
ปจติ-pacati	ปจิตพฺพ, ปจนีย Pacitabba, pacanīya	อันบุคคลพึงหุง must be cooked
ภุจติ-bhujati	ภุจชิตพฺพ, โภชนีย bhujitabba, bhojanīya	อันบุคคลพึงกิน must be eaten
โรวติ-dhovati	โรวิตพฺพ, โรวนีย dhovitabba, dhovanīya	อันบุคคลพึงล้าง must be washed
ภวติ-bhavati	ภวิตพฺพ, ภวนีย bhavitabba, bhavanīya	อันบุคคลพึงเป็น fit to be become
นสิทติ-nisīdati	นสิทิตพฺพ, นสิทนีย nisīditabba, nisīdanīya	อันบุคคลพึงนั่ง should be sat
วจติ-vacati	วตตพฺพ, วจนีย vattabba, vacanīya	อันบุคคลพึงกล่าว must be told
วณฺทติ-vandati	วณฺทิตพฺพ, วณฺทนีย vanditabba, vandaniya	อันบุคคลพึงไหว้ must be worshipped
ททาติ-dadāti	ททาตพฺพ, ททานีย dātabba, dānīya	อันบุคคลพึงให้ must be given

ฉินฺทติ-chindati	ฉินฺทิตตพฺพ, ฉินฺทนีย chinditabba, chindaniya	อันบุคคลพึงตัด must be cut
รกฺขติ-rakkhati	รกฺขิตตพฺพ, รกฺขนีย rakkhitabba, rakkhaniya	อันบุคคลพึงรักษา must be protected
อุคฺคณฺหาติ-uggaṇḥti	อุคฺคณฺหิตตพฺพ, อุคฺคณฺหานีย uggaṇhitabba, uggaṇhaniya	อันบุคคลพึงเรียน must be learnt

2. ตัวอย่างในการสร้างประโยค

- 1) อมฺมา ปจิตตพฺพ / ปจนียํ ตณฺฑุลํ ปิฏฺเฏเก จเปสิ.
Ammā pacitabbam / pacaniyam taṇḍulam (raw rice) piṭake ṭhapesi.
อ. แม่ วางแล้ว ซึ่งข้าวสาร อันอันเขาควรหุง ในตะกร้า
The mother kept the (raw) rice which is to be cooked in the basket.
- 2) ทาริกาย ภฺวญฺชิตตพฺพ / โภชนนียํ โอนนํ อหํ น ภฺวญฺชิสฺสามิ.
Dārikāya bhujhitabbam / bhojaniyam odanam aham na bhujjissāmi.
อ. ข้าพเจ้า จักไม่กิน ซึ่งข้าวสุก อันอันเด็กหญิงพึงกิน
I will not eat the rice which should be eaten by the girl.
- 3) กสฺสเกน กาทตพฺพ / กรณฺนียํ กมฺมํ กาทุ ตวํ อิจฺฉสิ.
Kassakena kātabbam / karaniam kammam katu tvam icchasi.
อ. ท่าน ย่อมปรารถนา เพื่อทำ ซึ่งการงาน อันอันชาวนาพึงทำ
You wish to do the work that should be done by the farmer.

ประโยคบาลี

ปุณ จปรํ มหาราช ภิกฺขุ สุขสฺส จ ปหานา ทฺกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺส-
โทมนสฺसानํ อตฺถงคฺมา อทุกฺขมสฺสุ อฺเปกฺขาสติปาริสฺสุทฺธิ จตฺตถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหฺรติ. โส อิมฺเมว
กายํ ปริสฺสุทฺเธน เจตฺสา ปริโยทาเตน ฝริตฺวา นิสฺสินโน โหติ; นาสฺส ภิกฺขุจि สพฺพาวโต กายสฺส ปริสฺสุทฺเธน
เจตฺสา ปริโยทาเตน อปฺมุญฺหํ โหติ.⁴⁷

มหาราช ดูก่อนมหาบพิตร ปุณ จปรํ ก็ขออ้อนยังมีอยู่อีก สุขสฺส ปหานา จ เพราะละ ซึ่ง
สุข ด้วย ทฺกฺขสฺส ปหานา จ เพราะละ ซึ่งทุกข์ ด้วย อตฺถงคฺมา เพราะความตั้งอยู่ไม่ได้ โสมนสฺส-
โทมนสฺसानํ แห่งโสมนัสและโทมนัส ปุพฺเพว ในกาลก่อน ภิกฺขุ อ. ภิกฺขุ อุปสมฺปชฺช บรรลุแล้ว จตฺตถํ
ฌานํ ซึ่งจตฺตถฌาน อทุกฺขมสฺสุ อันไม่มีทุกข์ไม่มีสุข อฺเปกฺขาสติปาริสฺสุทฺธิ อันมีสติปาริสฺสุทฺธิเพราะอุเบกขา
วิหฺรติ อยู่อยู่. โส อ. เธอ เจตฺสา มีใจ ปริสฺสุทฺเธน อันหมดจดแล้ว ปริโยทาเตน อันผุดผ่องแล้ว ฝริตฺวา
นิสฺสินโน เป็นผู้นั่งแผ่ไปแล้ว อิมํ เหว กายํ ตลอดกายนี้แน่นทึบ โหติ ย่อมเป็น. ภิกฺขุจิ อกฺคํ อ. ส่วนไหน
อสฺส กายสฺส ของร่างกายนี้ ปริสฺสุทฺเธน ปริโยทาเตน เจตฺสา อปฺมุญฺหํ เป็นกายอันใจ อันหมดจดแล้ว อัน
ผุดผ่องแล้ว ไม่ถูกต้องแล้ว โหติ ย่อมเป็น น หามีได้ สพฺพาวโต โดยประการทั้งปวง.

⁴⁷ ที.สี. (บาลี) 9/232/76.

ยังมีอีก มหาบพิตร เพราะละสุขและทุกข์ได้ เพราะโสมนัสและโทมนัสดับไปก่อน ภิกษุ
บรรลุดุตตถณานที่ไม่มีทุกข์ไม่มีสุข มีสติบริสุทธิ์เพราะอุเบกขาอยู่ เธอมีใจอันบริสุทธิ์ผุดผ่องนั่งแผ่ไปทั่ว
กายนี้ ไม่มีส่วนไหนของร่างกายที่ใจอันบริสุทธิ์ผุดผ่องจะไม่ถูกต้อง

ข้อควรจำประจำบท

- 1) ส่วนนการแปลของ ตพพ, อนีย ปัจจัยอนาคตกาล ใช้ในกรรมวาจก
- 2) คำศัพท์กิริยาที่ประกอบ ตพพ, อนีย ปัจจัย

แบบฝึกหัดบทที่ 23

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

1. อุปาสเกหิ สมณา วินทิตพพา โหนติ.
Upāsakehi samaṇā vanditabbā honti.
2. มลฺลชฺสาຍံ นิกฺขิปีตพพํ สุวณฺณํ มา มลฺลจສມី จเปหิ.
Mañjūsāyaṃ nikkhipitappaṃ suvaṇṇaṃ mā mañcasmiṃ ṭhapehi.
3. สปปุริสา ปุชนิเย ปุเชนติ, อสปปุริสา ตถา น กโรนติ.
Sappurisā pūjaniye pūjenti, asappurisā tathā (likewise) na karonti.
4. ภูปาเลน รกฺขิตพพํ ทีปํ อมจจา น สมมา ปาเลนติ.
Bhūpālena rakkhitappaṃ dīpaṃ amaccā na sammā (well) pārenti.
5. มนุสฺเสหิ ธมฺโม อุกฺคณฺหิตพโพ, สจจํ อธิคนฺตพพํ โหติ.
Manussehi dhammo uggaṇhitabbo, saccaṃ adhigantappaṃ hoti.
6. กุมาริหิ อาหฺวานิ ปุปฺผานิ อุทเกน อาสิณฺจิตพพานิ โหนติ.
Kumārīhi āhaṭāni pupphāni udakena āsiñcitabbāni honti.
7. โจเรน คหิตํ ภคินิยา ธนํ ปริเยสิตพพํ โหติ.
Corena gahitaṃ bhaginiyā dhanam pariyesitappaṃ hoti.
8. อุตฺตยาเน โรปีตา รุกฺขา น ฉินฺทิตพพา โหนติ.
Uyyāne ropitā rukkhā na chinditabbā honti.
9. โธตพพานิ ทุสฺसानิ คเหตุวา ยวติโย หสมานา โปกฺขรณิ โอตริสฺสุ.
Dhotabbāni dussāni gahetvā yuvatiyo hasamānā pokkharaniṃ otariṃsu.
10. สมณฺเหหิ โอวทิตพพา กุมารฺรา วิหารํ น กมิสฺสุ.
Samaṇehi ovaditabbā kumārā vihāram na gamiṃsu.
11. กสฺสเกน กสิตพพํ เขตตํ วิกกิณฺตีวณิโซ อุตฺตสฺสหิ.
Kassakena kasitappaṃ khettaṃ vikkiniṭṭuṃ vāṇiṃso uttassahi.
12. อาปณฺเสสุ สฺปีตานิ วิกกิณฺตีพพานิ ภณฺชานิ กิณฺตีวณิ เต น อิจฺฉิสฺสุ.
Āpaṇesu ṭhapitāni vikkiniṭṭabbāni bhañḍāni kiṇiṭṭuṃ te na icchiṃsu.
13. อมมา ขาหฺนียานิ จ โภชนิยานิ จ ปฏฺิยาเหตุวา ทารกานํ เทติ.
Ammā khādanīyāni ca bhojanīyāni ca paṭiyādetvā dāraṇaṃ deti.
14. มนุสฺเสหิ ทานานิ ทาทพพานิ, สีลานิ รกฺขิตพพานิ, ปุณฺณานิ กาทพพานิ.
Manussehi dānāni dātabbāni, sīlāni rakkhitabbāni, puñṇāni kātabbāni.
15. โคณฺนํ ทาทพพานิ ตินฺนานิ กสฺสโก เขตตมฺหา อาหริ.
Goṇānaṃ dātabbāni tiṇāni kassako khettaṃhā āhari.
16. มิคา ปานิยํ อุทกํ ปริเยสนฺตา อฏฺวิยํ อาหิณฺตีสฺสุ.
Migā pāniyaṃ udakaṃ pariyesantā aṭaviyaṃ āhiṇḍiṃsu.
17. ทาริกาย ทาตุํ ฝลานิ อาปณฺยา วา เขตตมฺหา วา อาหริตพพานิ โหนติ.
Darikāya dātum phalāni āpaṇāya vā (or) khettaṃhā vā āharitabbāni honti.
18. กเถตพพํ วา อกเถตพพํ วา อชานนฺโต อสปปุริโส มา สภายํ นิสิตฺตุ.
Kathetappaṃ vā akathetappaṃ vā ajānanto asappuriso mā sabhāyaṃ nisidatu.

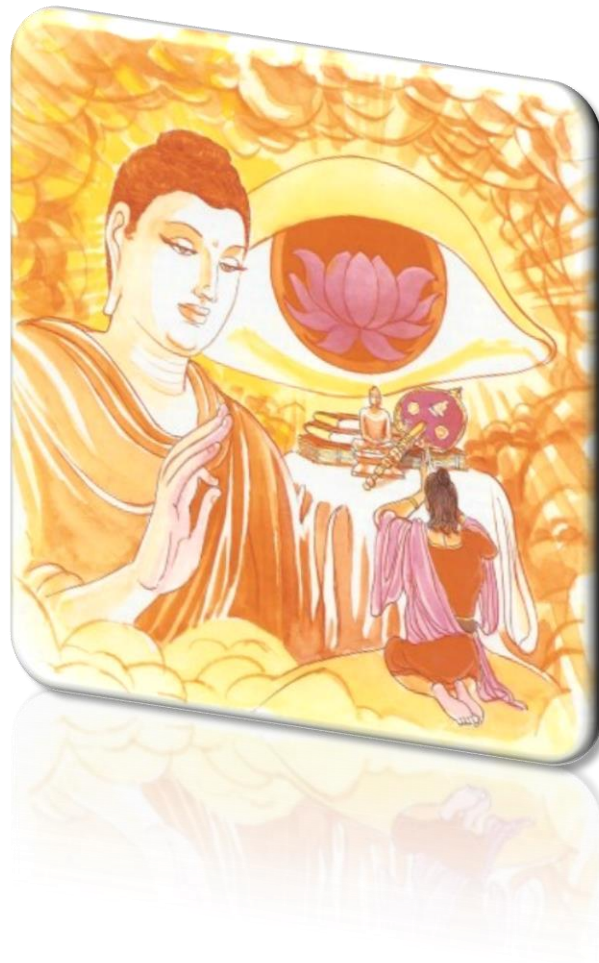

19. ตุมเห ภูปาลา อมจเจหิ वा पण्ठीतेहि वा समणेहि वा अनुसาสितप्फा โหถ.
Tumhe bhūpālā amaccehi ca paṇḍitehi ca samaṇehi ca anusāsitaḥḥā
hotha.
20. อุปาสเคน पुग्गโธ ปณโห ปณฺธิเตน วุยาภาตप्पो โหติ.
Upāsakena puṭṭho paṇho paṇḍitena vyākātabbo hoti.
21. ภูपालสส อุตฺตยาเน วสนตา มิคา वा सकुणा ज लुत्तเกहि न หนตप्फา โหนติ.
Bhūpālassa uyyāne vasantā migā ca sakuṇā ca luddakehi na hantaḥḥā
honti.
22. กุสลํ อชานิตฺวา ปาปํ กโรนฺตา กุมาราน อุกโกสิตप्फา, เต สมणेहि จ ปณฺธิเตहि จ
สปปุริเสหิ จ अनुसาสิตप्फา.
Kusalam aṇānitvā pāpam karontā kumārā na akkositaḥḥā, te samaṇehi
ca paṇḍitehi ca sappurisehi ca anusāsitaḥḥā.
23. อสปปุริสา ปริวชเชตप्फา, มา ตุมเห เตหิ สทธี คาเม อาหิณฺทถ.
Asappurisā parivajjetaḥḥā, mā tumhe tehi saddhiṇ (with them) gāme
āhiṇḍatha.
24. สุราน ปาตप्फา, สเจ ปิเวยฺยถ ตุมเห คิลานา ภวิสฺสถ.
Surā na pātaḥḥā, sace piveyyātha tumhe gilānā bhavissatha.
25. ธมฺเมน ชีวนฺตา มนุสฺสา เทเวหิ รกฺขิตप्फา โหนติ.
Dhammena jivantā manussā devehi rakkhitaḥḥā honti.

จงแปลเป็นภาษาบาลี

1. อ. มนุชฺชํ ท. จงจุด ซึ่งประทีป ท. ในเวลากลางคืน
At night people should light lamps.
2. อ. พ้อค้า นำมาแล้ว ซึ่งม้า ท. ตัวอันตนควรขาย แก่ชาวนา ท.
The merchant brought horses to be sold to the farmers.
3. อ. วัตถุ ท. อันเขา ฟังเห็น ด้วยตา ท., อ. รส ท. อันเขา ฟังลิ้มลอง ด้วยลิ้น
Objects should be seen with eyes, tastes (rasāni) should be enjoyed with
the tongue.
4. อ. สุนัข เป็นสัตว์อันเขาไม่พึงตี ด้วยไม้เท้า ท. ด้วย ด้วยก้อนหิน ท. ด้วย
The dog should not be hit with sticks and stones.
5. อ. มนุชฺชํ ท. ในเกาะ เป็นผู้อันพระราชา ด้วย อันอำมาตย์ ท. ด้วย ฟังคุ้มครอง ย่อมเป็น
People in the island should be protected by the king and his ministers.
6. อ. ดอกไม้ ท. เป็นดอกไม้อันเขา ท. ผู้เที่ยวไปในสวน ไม่พึงเก็บ ย่อมเป็น
Flowers should not be picked by men walking in the park.
7. อ. ข้าวเปลือก เป็นของอันชาวนา กับ ด้วยภริยา ฟังตวง ย่อมเป็น
The corn should be measured by the farmer with his wife.
8. อ. ความชั่ว อันมนุชฺชํ ท. ไม่พึงทำ
Men should not do evil.
9. อ. หญ้า ด้วย อ. น้ำ ด้วย เป็นของอันเขาพึงให้ แก่วัวผู้ ท. ด้วย แก่แพะ ท. ด้วย
Grass and water should be given to oxen and goats.

10. อ. บริษัท เป็นสิ่งอันพี่สาวของอาจารย์ พึงเรียกมา ย่อมเป็น
The assembly should be addressed by the teacher's sister.
11. อ. สิงโต ท. ตั่วนอนอยู่ในถ้ำ เป็นสัตว์อันเขา ท. ไม่พึงเข้าไปหา ย่อมเป็น
The lions sleeping in the caves should not be approached by men.
12. อ. ผ้า ท. ของแม่ เป็นสิ่งอันเด็กหญิงพึงซัก ย่อมเป็น
The mother's clothes should be washed by the girl.

โย จ พุทธญจ ฌมมญจ

สัสมญจ สรณั คโต

จตตาริ อริยสจจานิ

สมมปปญญาเย ปสฺสตี.⁴⁸

**Yo ca buddhañca dhammañca, sañghañca saraṇaṃ gato;
cattāri ariyasaccāni, sammappaññāya passati.**

ส่วนผู้ที่ถึงพระพุทฺธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นสรณะ

ย่อมใช้ปัญญาขอบพิจารณาเห็นอริยสัจ 4 ประการ

And (he) who has gone to refuge, to the Buddha, Dhamma and Sangha;
sees thoroughly with wisdom the four noble truths.

⁴⁸ ขุ.ธ.(บาลี) 25/190/50. อคฺคิทตตปุโรหิตวตฺถุ

บทที่ 24 (Lesson 24) เหตุกัตตุวาก The Causative

1. เหตุกัตตุวาก (The Causative) สำนวนการแปลว่า *ยัง...ให้....*

ประโยคเหตุกัตตุวาก เกิดจากการประกอบ เณ, ณย, ณาเป, ณาปย ปัจจัยท้ายธาตุ เปลี่ยนสระของธาตุเป็นยาวขึ้นบ้าง เมื่อประกอบปัจจัยเหล่านี้ ลบ ณ อนุพันธ์ตามกฎไวยากรณ์แล้วจะเหลือรูปเป็น เอ, อย, อาเป, อาปย ในหนังสือเล่มนี้ ขอใช้รูปที่ลบ ณ อนุพันธ์แล้ว

การประกอบ เอ, อย, อาเป, อาปย ปัจจัยท้ายธาตุ เพื่อทำเป็นเหตุกัตตุวาก

กัตตุวาก	เหตุกัตตุวาก	คำแปล
ปจติ-pacati	ปาเจติ, ปาจยติ, ปาจาเปติ, ปาจาปยติ pāceti, pācayat, pācāpeti, pācāpayati	ยอมให้หุง causes to cook

ข้อสังเกต: รูปกริยาระหว่าง ปาเจติ, ปาจยติ กับ โจเรติ, โจรยติ มีความเหมือนกัน แต่ต่างวากกัน ทั้งนี้ เพราะวิกรมปัจจัยที่เป็นปัจจัยประจำหมวดธาตุ กับกลุ่มปัจจัยที่เป็นเหตุกัตตุวาก 2 ตัวแรก คือ เณ, ณย เหมือนกันจึงทำให้มีวิธีการทำรูปเหมือนกัน

ดังนั้น เพื่อไม่ให้รูปกริยาที่เป็นเหตุกัตตุวากในหมวดจฺรฺาติคณฺะซ้ำกับรูปกริยาที่เป็นกัตตุวาก จึงต้องประกอบ อาเป / อาปย ปัจจัยกับหมวดจฺรฺาติคณฺะเท่านั้น

กัตตุวาก	คำแปล	เหตุกัตตุวาก	คำแปล
โจเรติ, โจรยติ coreti, corayati	ยอมขโมย steals	โจราเปติ, โจราปยติ corāpeti, corāpayati	ยอมให้ขโมย causes to steal
กโรติ karoti	ยอมทำ does	การเปติ, การापยติ kāreti, kārapayati	ยอมให้ทำ causes to do
ภฺุญชติ bhuñjati	ยอมกิน eats	โภเจติ, โภจาเปติ bhojeti, bhojāpeti	ยอมให้กิน causes to eat
กิณฺาติ kiṇāti	ยอมซื้อ buys	กิณฺาเปติ, กิณฺापยติ kiṇāpeti, kiṇāpayati	ยอมให้ซื้อ causes to buy
คณฺหาติ gaṇhāti	ยอมถือเอา takes	คณฺหาเปติ, คณฺหาปยติ gaṇhāpeti, gaṇhāpayati	ยอมให้ทำ causes to do
ททาติ-dadāti เทติ-deti	ยอมให้ gives	ทาเปติ, ทापยติ dāpeti, dāpayati	ยอมให้ให้ causes to give
นหายติ nahāyati	ยอมอาบน้ำ bathes	นหาเปติ, นหาปยติ nahāpeti, nahāpayati	ยอมให้อาบน้ำ causes to bathe
นินฺสีทติ	ยอมนั่ง	นินฺสีทาเปติ, นินฺสีทาปยติ	ยอมให้นั่ง

nisīdati	sits	nisīdāpeti, nisīdāpayati	causes to sit
หฺรติ harati	ย้อมนำไป carries	หฺราเปติ, หฺราพายติ harāpeti, harāpayati	ย้อมให้นำไป causes to carry
อาหฺรติ āharati	ย้อมนำมา brings	อาหฺราเปติ, อาหฺราพายติ āharāpeti, āharāpayati	ย้อมให้นำมา causes to bring
คจฺจติ gacchati	ย้อมไป goes	คจฺจาเปติ, คจฺจาพายติ gacchāpeti, gacchāpayati	ย้อมให้ไป causes to go
ฉินฺหติ chindati	ย้อมตัด cuts	ฉินฺหาเปติ, ฉินฺหาพายติ chindāpeti, chindāpayati	ย้อมให้ตัด causes to cut
มรติ marati	ย้อมฆ่า kills	มาราเปติ, มาราพายติ mārāpeti, mārāpayati	ย้อมให้ฆ่า causes to kill

ข้อสังเกต:

ประโยคเหตุกัตตฺวาจก ตัวผู้ทำจะประกอบด้วยหฺตยาวิภัตติ หรือตตยาวิภัตติ โดยมีผู้ใช้ให้ทำซึ่งประกอบด้วยปฐฺมาวิภัตติ

กิริยาที่เป็นอกัมมธาทู จะเป็นสกัมมธาทู และที่เป็นสกัมมธาทูจะเพื่อกกรรมมารองรับเพิ่มขึ้น เมื่อประกอบเป็นเหตุกัตตฺวาจก เช่น

กิริยาที่เป็นอกัมมธาทู

กัตตฺวาจก	ทารโก สยติ. Dārako sayati.	อ. ทารก ย่อมนอน The baby sleeps.
เหตุกัตตฺวาจก	มาตา ทารกํ สยาเปติ Mātā dārakaṃ sayapeti.	อ. มารดา ยังทารก ย่อมให้นอน The mother makes her baby sleep.

กิริยาที่เป็นสกัมมธาทู

กัตตฺวาจก	โคโณ ตินํ ขาทติ. Goṇo tiṇaṃ sayati.	อ. วัว ย่อมกิน ซึ่งหญ้า The ox eats grass.
เหตุกัตตฺวาจก	ทาสฺ โคณํ ตินํ ขาทาเปติ. Dāso goṇaṃ tiṇaṃ khādāpeti.	อ. ทาส ยังวัว ย่อมให้กิน ซึ่งหญ้า The slave causes the ox to eat grass.

2. ตัวอย่างในการสร้างประโยค

1) อมมา ภคินี ภตฺตํ ปจาเปติ.

Ammā bhaginiṃ bhattaṃ pacāpeti.

อ. แม่ ยังพี่สาว ย่อมให้หุง ซึ่งข้าว

Mother gets the sister to cook rice.

- 2) ภูปาโล สมณะ จ ยาจเก จ โภชาเปสิ.
 Bhūpālo samaṇe ca yācake ca bhojāpesi.
 อ. พระราชา ทรงยังสมณะ ท. ด้วย ทรงยังขอทาน ท. ด้วย ย่อมให้กิน
 The king fed the recluses and beggars.
- 3) โจโร มิตเตน กกัจ โจราเปตวา วณฺ์ ธาวิ.
 Coro mittena kakacaṃ corāpetvā vanaṃ dhāvi.
 อ. โจร ยังเพื่อน ให้ขโมยแล้ว ซึ่งเสื่อย วิ่งไปแล้ว สู้ป่า
 The thief ran having got a friend to steal a saw.
- 4) เวชฺโซ ปุตเตน อาปณฺมหา ซีริ กิณาเปสิ.
 Vejjo puttena āpaṇamhā khīraṃ kiṇāpesi.
 อ. หมอ ยังลูกชาย ให้ซื้อแล้ว ซึ่งน้ำนม จากตลาด
 The doctor got his son to buy milk from the market.
- 5) อุปาสกา อมจฺเจน สมณานํ วิหารํ การาเปสุ.
 Upāsakā amaccena samaṇānaṃ vihāraṃ kārapesuṃ.
 อ. อุปาสก ท. ยังอำมาตย์ ให้สร้างแล้ว ซึ่งวิหาร เพื่อสมณะ ท.
 Lay devotees got the minister to build a monastery for the monks.
- 6) ยวติ ภคินิยา อาจริยสส มุลฺ์ ทาเปตวา สิปปี อุกฺคณฺหิ.
 Yuvati bhaginiyā ācariyassa mūlaṃ dāpetvā sippaṃ uggaṇhi.
 อ. หญิงสาว ยังน้องสาว ให้ให้แล้ว ซึ่งเงิน แก่อาจารย์ เรียนแล้ว ซึ่งศิลปะ
 The maiden got the sister to give money to the teacher and learnt an art.
- 7) พฺราหฺมโณ โจริ / โจเรน สจฺจํ ภาสาเปตุํ วายมิ.
 Brāhmaṇo coraṃ / coreṇa saccaṃ bhāsāpetuṃ vāyami.
 อ. พราหมณ์ พยายามแล้ว เพื่อยังโจรให้กล่าว ซึ่งความจริง
 The brahmin tried to make the thief speak the truth.

ประโยชน์บาลี

โส เอวํ สสมาทิตเต จิตเต ปริสุทฺเธ ปรีโยทาเต อนงฺคเณ วิคตูปกฺกิลเส มุทฺทฺเต กมฺมนิเย จิตเต อาเนถฺชปฺตเต ฌาณทสฺสนาย จิตตํ อภินิหฺรติ อภินินฺนาเมติ; โส เอวํ ปชานาติ ‘อัย โข เม กาโย รูปี จาตุมฺมหาภูติโก มาตาเปตติกสมฺภโว โอทนฺกฺมมาสุปฺจโย อนิจฺจุจฺฉาตฺนปรีมฺทฺทนเกทฺทวิทฺธํ สนธฺมโม, อิทฺถจ ปน เม วิญฺญาณํ เอตถ สิตํ เอตถ ปฏฺวิพฺพทฺน’ติ.⁴⁹

จิตเต ครั้นเมื่อจิต สสมาทิตเต ตั้งมั่นแล้ว ปริสุทฺเธ หมดจดแล้ว ปรีโยทาเต ผุดผ่องแล้ว อนงฺคเณ ไม่มีกิเลสเพียงตั้งเนน วิคตูปกฺกิลเส มีกิเลสเครื่องเศร้าหมองไปปราศแล้ว มุทฺทฺเต เป็นจิต อ่อนเป็นแล้ว กมฺมนิเย อันควรแก่การงาน จิตเต ตั้งมั่นแล้ว อาเนถฺชปฺตเต ถึงแล้วซึ่งความไม่หวั่นไหว

⁴⁹ ที.สี. (บาลี) 9/234/77.

เอวํ อย่างนี้ โส ภิกขุ อ. ภิกขุ นั้น อภินิหฺรติ ย่อมนำไป อภินินฺนาเมติ ย่อมโน้มไป จิตฺตํ ซึ่งจิต ฌาน-
ทสฺสนาย เพื่อญาณทัสสนะ; โส อ. เธอ ปชานาติ ย่อมรู้ชัด เอวํ อย่างนี้ อิติ ว่า ‘กาโย อ. กาย อัย โข
นี้ แล เม ของเรา รูปี คุ่มกันเป็นรูปร่าง จาตุมฺมหาภูติโก อันประกอบขึ้นจากมหาภูต 4 มาตาเปตฺติ-
กสมฺภโว อันเกิดจากมารดาและบิดา โอทนํกฺุมมาสุปฺจโย อันเจริญขึ้นด้วยข้าวสุกและขนมสด
อนิจฺจุฉฺฉาปนปริมฺททณภทฺทวิทฺธสฺนธมฺโม มีอันไม่เที่ยงแท้ มีการอบ มีการนวด มีอันแตกไปและ
กระจัดกระจายไปเป็นธรรมดา, จ ปน ก็แล วิญฺญาณํ อ. วิญญาณ อิทํ นี้ เม ของเรา สิตํ อาศัยแล้ว
เอตลฺล ในกายนี้ ปฏิพฺพทฺธํ เกี่ยวเนื่องแล้ว เอตลฺล ในกายนี้’.

เมื่อจิตเป็นสมาธิบริสุทธิ์ผุดผ่อง ไม่มีกิเลสเพียงดั่งเนิน ปราศจากความเศร้าหมอง อ่อน
เหมาะแก่การใช้งาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ภิกขุ นั้น น้อมจิตไปเพื่อญาณทัสสนะ รู้ชัดอย่างนี้ว่า
“กายของเรานี้คุ่มกันเป็นรูปร่าง ประกอบขึ้นจากมหาภูตรูป 4 เกิดจากบิดามารดา เจริญวัยเพราะข้าว
สุกและขนมสด ไม่เที่ยงแท้ ต้องอบ ต้องนวดเพ้น มีอันแตกกระจัดกระจายไปเป็นธรรมดา วิญญาณของ
เราอาศัยและเนื่องอยู่ในกายนี้”

ข้อควรจำประจำบท

- 1) ปัจจัยสำหรับกิริยาประจำเหตุกัตตุวาจก
- 2) คำศัพท์กิริยาที่ประกอบเป็นเหตุกัตตุวาจก
- 3) สำนวนการแปลประโยคเหตุกัตตุวาจก

แบบฝึกหัดบทที่ 24

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

1. อมมา สมณเฑ อสปุริเส ปุตเต อนุสาสาเปสิ.
Ammā samaṇehi asappurise putte anusāsāpesi.
2. ตุมहे มนุสเส ปิเฬนเต โจเร อามนตาเปตวา โอวทล.
Tumhe manusse piḥente core āmantāpetvā ovadatha.
3. วาณิโซ กสสเกน รุกฺเข ฉินทาเปตวา / ฉะทาเปตวา สกฺเณน นครี เนตฺวา วิกฺกิณิ.
Vāṇiḥo kassakena rukkhe chindāpetvā / chedāpetvā sakaṇena nagaram
netvā vikkiṇi.
4. สมโณ อุปาสเก สนนิปาตาเปตวา ฌมฺมํ เทเสสิ.
Samaṇo upāsake sannipātāpetvā dhammaṃ desesi.
5. มาตุโล กุมารเฑ ปุพฺพานิ จ ผลานิ จ โอจินาเปสิ.
Mātulo kumārehi pupphāni ca phalāni ca ocināpesi.
6. ทาริกา สุนขํ โปกฺขรณิ โอตฺราเปสิ.
Dārikā sunakhaṃ pokkharaniṃ otarāpesi.
7. อมจโจ วาณิเช จ กสสเก จ ปกฺโกสาเปตวา ปุจฺฉิสฺสตี.
Amacco vāṇiḥe ca kassake ca pakkosāpetvā pucchissati.
8. กณฺฐาหิ อาหฺฐาหิ ปุพฺพานิ วินิตฺยาโย อาสิณฺจาเปสุ.
Kaṅṭhāhi āhaṭṭāhi pupphāni vanitāyo āsiṅcāpesuṃ.
9. ภริยาย กาทพฺพํ กมฺมํ อหํ กโรมิ.
Bhariyāya kātappaṃ kammaṃ ahaṃ karomi.
10. ลุฑฺดโก มิตฺเตน มิคํ วิชฺฉิตฺวา มารฺาเปสิ.
Luddako mittena miggaṃ vijjhivā mārāpesi.
11. พรฺาหมโณ อจฺริเยน กุมารํ ฌมฺมํ อุกฺคณฺหาเปสิ.
Brāhmaṇo ācariyena kumāraṃ dhammaṃ uggaṇhāpesi.
12. อมมา ทาริกํ ขีรํ ปาเยตฺวา มณฺเฑ สยาเปสิ.
Ammā dārikaṃ khīraṃ pāyetvā maṅce sayāpesi.
13. วาณิชา อสเสหิ ภณฺฑานิ คาหาเปตฺวา วิกฺกิณิตฺตํ นครี คมฺมิสุ.
Vāṇijā assehi bhaṅḍāni gāhāpetva vikkiṇitumṃ nagaram gamimsu.
14. วินิตฺยา สหายเกน รุกฺขสฺส สาชาโย อากฺขฺตฺมาเปตฺวา เคหํ เนสิ.
Vanitā sahāyakena rukkhassa sākhāyo ākaḍḍhāpetvā gehaṃ nesi.
15. อมมา ปุตฺเตน เคหํ อาคตฺตํ สมณฺณํ วนฺทาเปสิ.
Ammā puttena gehaṃ āgataṃ samaṇaṃ vandāpesi.
16. อุปาสกา สมณเฑ อสเนสุ นิสิตฺทาเปตฺวา โภชาเปสุ.
Upāsakā samaṇe āsanesu nisidāpetvā bhojāpesuṃ.
17. ภคินี ภินฺนปตฺตสฺส ขณฺฑานิ อามสนฺตี โรทฺหนตี เคหฺทฺวาเร อฏฺฐจฺาสิ.
Bhagini bhinnapattassa khaṅḍāni (pieces) āmasantī rodantī gehadvāre
atṭhāsi.
18. อุกฺกํ อahrtittuṃ คจฺฉนฺตีโย นาริโย สลฺลปฺนฺตีโย รุกฺขมฺมุเลสุ ปตฺตานิ กุสุมาณิ โอลเฑตฺวา
โมทิสฺสุ.
Udakaṃ āharitumṃ gacchantiyo nāriyo sallapantiyo rukkhamūlesu patitāni
kusumāni oloketvā modimsu.

19. ลุฑทโก ตุนฺเตน ผลํ โฉจินิตุํ วายมนตํ สุวํ สเรณ วิชฺฉิ.
Luddako tuṇḍena phalaṃ ocinituṃ vāyamantaṃ suvaṃ sarena vijjhi.
20. สปปุริเสน การาปีเตสุ วิหารesu สมณา วสนติ
Sappurisenā kārāpitesu vihāresu samaṇā vasanti.

จงแปลเป็นภาษาบาลี

1. อ. คนชั่ว ยังลูกชาย ท. ให้ยิงแล้ว ซึ่งนก ท.
The wicked man gets his sons to shoot birds.
2. อ. อุบาสก ท. ยังสมณะ ท. ย่อมให้แสดง ซึ่งธรรม
The lay devotees will get the monk to preach the doctrine.
3. อ. หญิง ท. ยังเด็กหญิง ท. ย่อมให้ไหว้ ซึ่งพระสาวก ท. ของพระพุทธเจ้า
Women get their children to honour the Buddha's disciples.
4. อ. หญิงสาว ยังพี่สาว จักให้กล่าว ในสภา
The young woman will get her sister to speak at the assembly.
5. อ. ชาวนา ยังต้นไม้ ให้ตกไปแล้ว ในหลุม
The farmer caused the tree to fall into the pit.
6. อ. ท่าน ท. ยังน้ำ ให้รดแล้ว ซึ่งดอกไม้ ท.
You (pl.) will get the flowers sprinkled with water.
7. อ. พระราชา ยังอำมาตย์ ท. ให้สร้างแล้ว ซึ่งวิหาร
The king got his ministers to build a monastery.
8. อ. พระราชินี จักประทับอยู่ในพระราชวัง อันอันพระราชารับสั่งให้สร้างแล้ว
The queen will live in the palace which the king got built.
9. อ. พ่อค้า ยังภริยา ให้ใส่แล้ว ซึ่งสิ่งของ ท. ในตู้ ท.
The merchant got his wife to put the goods in boxes.
10. อ. พราหมณ์ ยังพระสาวก ของพระพุทธเจ้า ให้สอนแล้ว ซึ่งญาติ ท.
The brahmin got the Buddha's disciple to preach to his people.

เณอุปมํ ภายมิมํ วิทิตวา
 มรีจิมมํ อภิสมพุธาโน
 เฉตวาน มารสฺส ปุปฺพกานี
 อทสสนํ มจฺจราชสฺส คจฺเณ.

**Phenūpamaṃ kāyamimaṃ viditvā
 marīcidhmmaṃ abhisambudhāno;
 chetvāna mārassa papupphakāni
 adassanaṃ maccurājassa ghacche.**

ภิกษุผู้รู้แจ้งว่า ร่างกายนี้เปรียบเหมือนฟองน้ำ
 รู้ชัดว่า ร่างกายนี้มีลักษณะจุกพยับแตก
 ตัดพวงดอกไม้ของมาร ได้แล้ว

ก็จะไปถึงสถานที่ที่มีจจราชหาไม่พบ⁵⁰

Having known this froth-like body
 and awakening to its mirage nature,
 smashing Mara's flowered shafts
 unseen beyond the Death-king go.

⁵⁰ ชุ.ธ.(บาลี) 25/46/25., (ไทย) 25/46/41. มรีจิมมภูจฺจานิกภิกขุวตฺถ

บทที่ 25 (Lesson 25)

อุการันต์อิติลึงค์

Declension of Feminine Nouns ending in -u

1. อุการันต์ในอิติลึงค์

โครงสร้างของ อุการันต์อิติลึงค์

วิภัตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
ปรมา-Nominative	อุ u	อุ, อุโย ū, uyo
อาลปน-Vocative	อุ u	อุ, อุโย ū, uyo
ทุตียา-Accusative	อุ uṃ	อุ, อุโย ū, uyo
ตตียา-Instrumental	อุยา uyā	อุหิ, อุภิ ūhi, ūbhi
ปลจมี-Ablative	อุยา uyā	อุหิ, อุภิ ūhi, ūbhi
จตุตถิ-Dative	อุยา uyā	อุณิ ūnaṃ
ณฐิ-Genitive	อุยา uyā	อุณิ ūnaṃ
สตุตมี-Locative	อุยา, อุยั uyā, uyaṃ	อุสุ ūsu

ยาคู – ข้าวต้ม (Yāgu – rice gruel)

วิภัตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
ปรมา-Nominative	ยาคู yāgu	ยาคู, ยาคูโย yāgū, yāguyo
อาลปน-Vocative	ยาคู yāgu	ยาคู, ยาคูโย yāgū, yāguyo
ทุตียา-Accusative	ยาคู yāguṃ	ยาคู, ยาคูโย yāgū, yāguyo
ตตียา-Instrumental	ยาคูยา yāguyā	ยาคูหิ, ยาคูภิ yāgūhi, yāgūbhi
ปลจมี-Ablative	ยาคูยา yāguyā	ยาคูหิ, ยาคูภิ yāgūhi, yāgūbhi
จตุตถิ-Dative	ยาคูยา yāguyā	ยาคูณิ yāgūnaṃ
ณฐิ-Genitive	ยาคูยา yāguyā	ยาคูณิ yāgūnaṃ
สตุตมี-Locative	ยาคูยา, ยาคูยั yāguyā, yāguyam	ยาคูสุ yāgūsu

2. ศัพท์ที่แจกตาม ยาคู อุการันต์ในอิติลึงค์ ดังนี้

เรณู-dhenu	แม่โคนม (cow)	กณेरु-kaṇeru	ช้างพัง (cow-elephant)
กาสุ-kāsu	หลุม, บ่อ, ขุม (pit)	ธาตุ-dhātu	ธาตุ (element, relic)
วิชชุ-vijju	สายฟ้า (lightning)	สตุสุ-sassu	แม่ยาย, แม่สามี

			(mother-in-law)
รชชุ-rajju	เชือก (rope)	กจจุ-kacchu	หิด, ฝี (itch)
ทททุ-daddu	กลาก, หิดเปื้อน (eczema)	กณชุ-kaṇḍu	เกลื้อน (ringworm)
วฐุ-vadhu	ลูกสะใภ้, หญิงสาว (daughter-in-law)		

3. คำศัพท์กิริยา (Vocabulary – Verbs)

ถกเถติ-thaketi	ย่อมปิด-shuts, closes	วิภชติ-vibhajati	ย่อมแบ่ง, ย่อมแยก -divides, distributes
นาเสติ-nāseti	ย่อมพินาศ-destroys	ภณชติ-bhañjati	ย่อมหัก-breaks
สมมชชติ-sammajjati	ย่อมกวาด-sweeps	มาเปติ-māpeti	ย่อมสร้าง -builds, creates
โอบาเสติ-obhāseti	ย่อมส่องแสง, สว่าง -illuminates	วิหีสติ-vihimsati	ย่อมเบียดเบียน-harms
ภชติ-bhajati	ย่อมคบ -keeps company	ฉชเตติ-chaḍḍeti	ย่อมละทิ้ง-throws
พันธติ-bandhati	ย่อมผูก-ties	ปตถรติ-pattharati	ย่อมแผ่ไป-spreads

ประโยคบาลี

โส เอว สมหาหิตะ จิตเต ปริสุทเธ ปริโยทาเต อนงคเณ วิคตูปกภิเลสเส มุทฺฏูเต กมนนิเย จิตเต อาเนญชุปตเต, มโนมยํ กายํ อภินิมมานาย จิตตํ อภินิหริตี อภินินนาเมตี; โส อิมมहा กายา อณฺณํ กายํ อภินิมมิณาตี รูปี มโนมยํ สพฺพชคปจฺจจฺคี อหิณฺนทฺริยํ.⁵¹

จิตเต ครั้นเมื่อจิต สมาหิตะ ตั้งมั่นแล้ว ปริสุทเธ หมดจตแล้ว ปริโยทาเต ผุดผ่องแล้ว อนงคเณ ไม่มีกิเลสเพียงดั่งเนิน วิคตูปกภิเลสเส มีกิเลสเครื่องเศร้าหมองไปปราศแล้ว มุทฺฏูเต เป็นจิตอ่อนเป็นแล้ว กมนนิเย อันควรแก่การทำงาน จิต ตั้งมั่นแล้ว อาเนญชุปตเต ถึงแล้วซึ่งความไม่หวั่นไหว เอว อย่างนี้, โส ภิกษุ อ. ภิกษุ นั้น อภินิหริตี ย่อมนำไป อภินินนาเมตี ย่อมปล่อยไป จิตตํ ซึ่งจิต อภินิมมานาย เพื่อเนรมิต มโนมยํ กายํ ซึ่งกายที่เกิดแต่จิต; คือ โส อ. เธอ อภินิมมิณาตี ย่อมเนรมิต อณฺณํ กายํ ซึ่งกาย อื่น อิมมहा กายา จากกาย นี้ รูปี อันคุมกันเป็นรูปร่าง มโนมยํ ที่เกิดแต่ใจ สพฺพชคปจฺจจฺคี อันมีอวัยวะใหญ่่น้อยทั้งปวง อหิณฺนทฺริยํ อันมีอินทรีย์ไม่บกพร่องแล้ว.

เมื่อจิตเป็นสมาธิบริสุทธิ์ผุดผ่อง ไม่มีกิเลสเพียงดั่งเนิน ปราศจากความเศร้าหมอง อ่อนเหมาะแก่การใช้งาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ภิกษุนั้น ปล่อยจิตไปเพื่อเนรมิตกายที่เกิดแต่ใจ คือ เนรมิตกายอื่นจากกายนี้ มีรูปที่เกิดแต่ใจ มีอวัยวะครบถ้วน มีอินทรีย์ไม่บกพร่อง

⁵¹ ที.สี. (บาลี) 9/236/77-78.

แบบฝึกหัดบทที่ 25

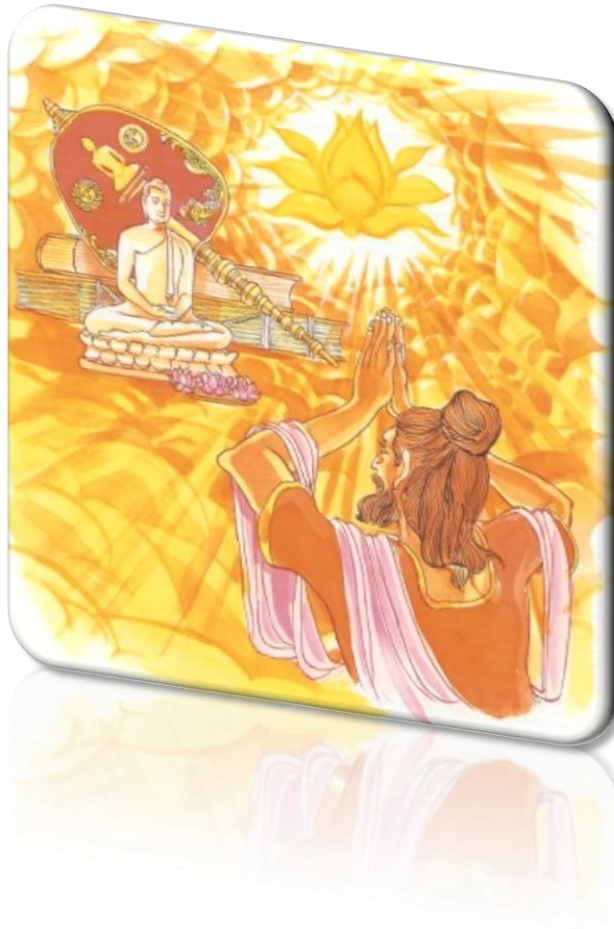
จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

1. วฐุ สสสุยยา เชนุ รชชชยา พนธิตวา เขตต์ เนสิ.
Vadhū sassuyā dhenuṃ rajjuyā bandhitvā khettaṃ nesi.
2. อมมา ยาคุํ ปจิตวา ทารกานํ ทตวา มณเจ นิสิติ.
Ammā yāguṃ pacitvā dārakānaṃ datvā mañce nisīdi.
3. ยุตติยา หตถesu จ องคฺลิสฺสุ จ ททหุ อตถิ.
Yuvatiyā hatthesu ca aṅgulīsu ca daddu atthi.
4. มยํ อฏฺวิยํ จรณฺติโย กณฺเฐยฺโย อปสฺสิมฺห.
Mayaṃ aṭaviyaṃ carantiyo kaṇeruyo apassimha.
5. อิตถิ ยุตติยา ภตต์ ปจาเปตวา ทาริกานํ โถกํ โถกํ วิภจฺชิ.
Itthi yuvatiyā bhattaṃ pacāpetvā dārikānaṃ thokaṃ thokaṃ vibhaji.
6. ตุมฺเห วิชชฺชยา อาโลเกน คฺหาयํ สยณฺตํ สึหํ ปสฺสิตถ.
Tumhe vijjuyā ālokena guhāyam sayantaṃ sihaṃ passittha.
7. ยุตติยา หตถesu กุมฺาเรหิ ทินฺนา มาลาโย สนฺติ.
Yuvatiyā hatthesu kumārehi dinnā mālāyo santi.
8. วฐุ เขตเต กาสฺสุ ปตฺตานิ ผลานิ สํหริ.
Vadhū khette kāsūsu patitāni phalāni saṃhari.
9. พฺราหฺมณฺโณ พุทฺธสฺส ธาตุโย วิภจฺชิตวา ภูปาลานํ อทฺทิ / อทาสิ.
Brāhmaṇo Buddhassa dhātuyo vibhajitvā bhūpālānaṃ adadi / adāsi.
10. วฐุ สสสุยยา ปาเท วณฺทิ.
Vadhū sassuyā pāde vandi.
11. ยุตติยา เคหํ สมนฺชชิตพฺพํ โหติ.
Yuvatiyā gehaṃ sammajjitappaṃ hoti.
12. เทวตาโย สกัลลํ วิหารํ โอภาเสนฺติโย พุทฺธํ อุปสงฺกมฺมิสุ.
Devatāyo sakalaṃ (entire) vihāraṃ obhāsentiyo Buddhaṃ upasaṅkamimṣu.
13. อฏฺวิสุ วสนฺติโย กณฺเฐยฺโย สาชาโย ภยฺชิตวา ชาทนต์.
Aṭavisu vasantiyo kaṇeruyo sakhāyo bhāñjitvā khādanti.
14. อหํ รุกฺขสฺส ฉายายํ นิสินฺนํ เชนุนํ จ โคณานํ จ ตินฺนํ อทฺทิ / อทาสิ.
Ahaṃ rukkhassa chāyāyaṃ nisinnānaṃ dhenūnaṃ ca goṇānaṃ ca tiṇāni adadiṃ / adāsiṃ.
15. อิตถิ มคฺเค คจฺจณฺตํ อมมํ ปสฺสิตวา รณฺหา โอธฺยหํ ตํ วณฺทิตวา รณฺสมิ อาริเปตวา เคหํ เนสิ.
Itthi magge gacchantiṃ ammaṃ passitvā rathamhā oruyha taṃ vanditvā rathasmiṃ āropetvā gehaṃ nesi.
16. วฐุ เคหสฺส ทวารํ ฤเกตฺวา นหายิตฺตํ นทฺติ อุปสงฺกมิตฺวา ยุตฺติหิ สทฺธิ สลลปณฺตี นทฺติยา ตีเร อฏฺจาสิ.
Vadhū gehassa dvāraṃ thaketvā nahāyituṃ nadiṃ upasaṅkamtivā yuvatīhi saddhiṃ sallapantī nadiyā tīre aṭṭhāsi.
17. ภูปาลो มนุสฺเส วิหิสนฺเต โจเร นาเสตฺวา ทิปฺ ปาเลสิ.
Bhūpālo manusse vihimsante core nāsetvā dīpaṃ pālesi.

18. อมมา อสปปุริเส ภชมานเ ปุตเต สมเนหิ โอวาทาเปสิ.
Ammā asappurise bhajamāne putte samaṇehi ovādāpesi.
19. สปปุริเสน กิณิตวา อาหณฺเหหิ ภณฺฑเหหิ ฉฑฺฑเตตพฺพํ นตฺถิ.
Sappurisenā kiṇitvā āhaṇṇehi bhaṇḍehi chaddetabbam natthi.
20. มา ตุมเห กาเม วสนเต กสสเก วิหีสถ.
Mā tumhe gāme vasante kassake vihiṃsatha.

จงแปลเป็นภาษาบาลี

1. อ. แม่ ถือเอาแล้ว ซึ่งทอง อันอันตนเก็บแล้ว ในตู้ ได้ให้แล้ว แก่ลูกสาว
The mother took the gold kept in the box and gave it to the daughter.
2. อ. ลูกสะใภ้ บวงสรวงแล้ว ซึ่งเทวดา ท. ด้วยพวงมาลัย ท. ด้วย ด้วยผลไม้ ท. ด้วย
The daughter-in-law honoured the gods with garlands and fruits.
3. ถ้าว่า อ. ท่าน ฟิงขุด ซึ่งหลุม ท. ไชรั, อ. ข้าพเจ้า จักปลูก ซึ่งต้นไม้ ท.
If you dig holes, I will plant trees.
4. อ. ท่าน ท. ไปแล้ว สู้นา จงนำมา ซึ่งข้าวเปลือก
You (pl.) go to the field and bring the corn home.
5. อ. ช้างพัง ท. เคี้ยวกินอยู่ ซึ่งต้นกล้วย ท. เทียวไปแล้ว ในป่าดง
Cow-elephants wandered in the forest eating plantain trees.
6. อ. ข้าพเจ้า มองดูแล้ว ซึ่งเด็กหญิง ท. ผู้ข้ามอยู่ ซึ่งแม่น้ำ ด้วยเรือ
I looked at the girls crossing the river by boat.
7. อ. หญิงสาว ท. ลากมาแล้ว ซึ่งกิ่งไม้ ท. ที่ตกแล้ว ในหลุม
Young women pulled the branches fallen in the pit.
8. อ. แสง ท. ของพระอาทิตย์ ย่อมส่องไป สู่โลก
The rays of the sun illuminate the world.
9. อ. พี่สาว ท. ผู้ร้องอยู่ ซึ่งเพลง ท. ไปแล้ว สู่สระน้ำ เพื่ออาบน้ำ
Singing songs the sisters went to the tank to bathe.
10. อ. หญิงสาว ผูกแล้ว ซึ่งวัวตัวเมีย ด้วยเชือก นำมาแล้ว สู้นา
The woman tied the cow with a rope and brought it to the field.
11. อ. ลูกสะใภ้ ได้ไปแล้ว สู่เมืองอนูราธปุระ กับ ด้วยแม่สามี เพื่อถวายบังคม ซึ่งพระบรม
สารีริกธาตุ ท.
The daughter-in-law went to Anurādhapura with the mother-in-law to honour the relics of the Buddha.
12. อ. ศील ด้วย อ. ปัญญา ด้วย ขอจงส่องสว่าง ซึ่งจิต ท. ของมนุษย์ ท. ในโลก
May virtue and wisdom illuminate the minds of men in the world.

เอตํ โข สรณํ เขมํ

เอตํ สรณมาคम्म

**Etam kho saraṇaṃ khemaṃ,
etaṃ saraṇamāgama,**

นั่นเป็นสรณะอันเกษม นั่นเป็นสรณะอันสูงสุด

เพราะผู้อาศัยสรณะเช่นนั้น
ย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้⁵²

This is indeed the refuge safe, this the refuge supreme;
having come to this refuge, (he) is freed from all suffering.

เอตํ สรณมุตตมํ

สัพพทุกขา ปมุจจติ.

**etaṃ saraṇamuttamaṃ;
sabbadukkhā pamuccati.**

⁵² ชุ.ธ.(บาลี) 25/192/51., (ไทย) 25/192/92. อคฺคิทตฺตํปฺโรหิตวตฺถุ

บทที่ 26 (Lesson 26)

อิการันต์ปุงลิงค์

Declension of masculine nouns ending in -i

1. อิการันต์ในปุงลิงค์

โครงสร้างของ อิการันต์ปุงลิงค์

วิภัตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหุวจนะ Plural
ปจมา-Nominative	อิ i	อี, อโย ī, ayo
อาลปน-Vocative	อิ i	อี, อโย ī, ayo
ทุตียา-Accusative	อี im̐	อี, อโย ī, ayo
ตตียา-Instrumental	อิณา inā	อีหิ, อีภิ īhi, ībhi
ปลจมี-Ablative	อิณา, อิมหา, อิสมา inā, imhā, ismā	อีหิ, อีภิ īhi, ībhi
จตุตถิ-Dative	อินโน, อิสส ino, issa	อินัน inam̐
ณภูจि-Genitive	อินโน, อิสส ino, issa	อินัน inam̐
สตุตถิ-Locative	อิมหิ, อิสมี imhi, ismim̐	อีสุ īsu

อคคิ - ไฟ (Aggi – fire)

วิภัตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหุวจนะ Plural
ปจมา-Nominative	อคคิ aggi	อคคิ, อคคโย aggī, aggayo
อาลปน-Vocative	อคคิ aggi	อคคิ, อคคโย aggī, aggayo
ทุตียา-Accusative	อคคิ aggim̐	อคคิ, อคคโย aggī, aggayo
ตตียา-Instrumental	อคคินา agginā	อคคิหิ, อคคิภิ aggīhi, aggībhi
ปลจมี-Ablative	อคคินา, อคคิมหา, อคคิสมา agginā, aggimhā, aggismā	อคคิหิ, อคคิภิ aggīhi, aggībhi
จตุตถิ-Dative	อคคิโน, อคคิสส aggino, aggissa	อคคินัน aggīnam̐
ณภูจิ-Genitive	อคคิโน, อคคิสส aggino, aggissa	อคคินัน aggīnam̐
สตุตถิ-Locative	อคคิมหิ, อคคิมมี aggimhi, aggismim̐	อคคิสสุ aggīsu

2. ศัพท์ที่แจกตาม อคคิ อิการันต์ในปุงลิงค์ ดังนี้

मुनि-muni	มุณี, ผู้รู้, พระ (monk)	गपि-kapi	ลิง (monkey)
कवि-kavi	กวี (poet)	अहि-ahi	งู (serpent)

อริ-ari	ข้าศึก, ศัตรู (enemy)	ทีปิ-dīpi	เสือดาว, เสือเหลือง (leopard)
ภูปติ-bhūpati	พระราชา (king)	รวี-ravi	พระอาทิตย์ (sun)
ปติ-pati	สามี, เจ้านาย (husband, master)	คิริ-giri	ภูเขา (mountain)
คหปติ-gahapati	คหบดี (householder)	มณี-maṇi	แก้วมณี (gem)
อธิปติ-adhipati	ผู้เป็นใหญ่, ผู้นำ, อธิปัตติ (lord, leader)	อสิ-asi	ดาบ (sword)
อติถิ-atithi	ผู้มีเยือน, แขก (guest)	ราสิ-rāsi	กอง (heap)
วยาธิ-vyādhi	โรค (illness)	ปาणि-pāṇi	มือ, ฝ่ามือ (hand)
อุทธิ-udadhi	มหาสมุทร, ทะเล (ocean)	กัจฉิ-kucchi	ท้อง (belly)
นิธิ-nidhi	ขุมทรัพย์, สมบัติ (hidden) treasure)	มูฏธิ-muṭṭhi	กำมือ, กำปั้น (fist, hammer)
วีหิ-vīhi	ข้าวเปลือก (paddy)	อิสิ-isi	ฤๅษี (sage, hermit)
โชติ-joti	ไฟ (fire)	โพธิ-bodhi	ต้นโพธิ์ (Bo-tree)
ยติ-yati	ภิกษุ (monk)	กलि-kali	โทษ, บาป (bad luck)
วิธิ-vidhi	วิธี, เคราะห์กรรม (form, way, rule)	วตถิ-vatthi	กรเพราะปัสสาวะ (the bladder)
หริ-hari	ทองคำ (gold)	คณธิ-gaṇṭhi	ศัพท์ยาก, ปม (knot)
พลี-bali	พลีกรรม, เครื่องเซ่น (religious offering)	ชลธิ-jaladhi	มหาสมุทร (ocean)
สารถิ-sārathi	นายสารถิ (charioteer)	กิมิ-kimi	หนอน (worm)
สาสิ-sāsi	ข้าวสาลี (rice)	สนธิ-sandhi	การต่อ (union)
สมาธิ-samādhi	ความตั้งมั่น (concentration)	ติมิ-timi	ปลาชื่อว่าติมิ (a large fish)

ประโยชน์บาลี

โส เอว สมานิตเต จิตเต ปริสุทฺเธ ปรีโยทาเต อนงคณเ วิคตูปกุกิเลเส มุทฺทฺเต กมฺมนิเย จิตเต อาเนนฺชปฺตเต, อิทธิวิธาย จิตตํ อภินิหฺรติ อภินินฺนามเต; โส อนกฺวิหิตํ อิทธิวิธํ ปจฺจนฺโกติ, เอโกปิ หุตฺวา พุทฺธา โหติ, พุทฺธาปิ หุตฺวา เอโก โหติ;⁵³

⁵³ ที.สี. (บาลี) 9/238/78.

จิตเต ครั้นเมื่อจิต สมาหิตะ ตั้งมั่นแล้ว ปริสุทฺเธ หมตจตแล้ว ปรีโยทาเต ผุดผ่องแล้ว
 อนงฺคเณ ไม่มีกิเลสเพียงดั่งเนิน วิคตูปกฺกิลเสเส มีกิเลสเครื่องเศร้าหมองไปปราศแล้ว มุทฺฏฺเณ เป็นจิต
 อ่อนเป็นแล้ว กมฺมนิเย อันควรแก่การงาน จิตะ ตั้งมั่นแล้ว อาเนญชฺปะตเต ถึงแล้วซึ่งความไม่หวั่นไหว
 เอรุ อย่างนี้, โส ภิกฺขุ อ. ภิกฺขุ นั้น อภินิหฺรติ ย่อมนำไป อภินินฺนาเมติ ย่อมโน้มไป จิตฺตํ ซึ่งจิต อธิธิ-
 วิธาย เพื่ออธิวิธิญาณ; โส อ. เธอ ปจฺจนุโหติ ย่อมแสดง อธิธิวิธึ ซึ่งฤทธิ์ อเนกวิหิตํ อันมีหลากหลาย
 คือ เอโกปิ แม้เป็นคนเดียว หุตฺวา เป็น พุทฺธา เป็นคนมาก โหติ ย่อมเป็น, พุทฺธาปิ แม้เป็นคนมาก
 หุตฺวา เป็น เอโก เป็นคนเดียว โหติ ย่อมเป็น;

เมื่อจิตเป็นสมาธิบริสุทธิ์ผุดผ่อง ไม่มีกิเลสเพียงดั่งเนิน ปราศจากความเศร้าหมอง อ่อน
 เหมาะแก่การใช้งาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ภิกฺขุ นั้น น้อมจิตไปเพื่ออธิวิธิญาณ แสดงฤทธิ์ได้หลาย
 อย่าง คือ คนเดียวแสดงเป็นหลายคนก็ได้ หลายคนแสดงเป็นคนเดียวก็ได้

ข้อควรจำประจำบท

- 1) โครงสร้าง อิการันตฺในปุงลึงค์
- 2) คำศัพท์ของค่านาม

แบบฝึกหัดบทที่ 26

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

1. มุนโย สิลํ รกขนตา คิริมฺหิ คุหาสุ วสึสฺสุ.
Munayo silaṃ rakkhantā girimhi guhāsu vasimsu
2. อัจริเยน สหฺธิ วิหรนฺโต กวี อีสฺสิ โหติ.
Ācariyena saddhiṃ viharanto kavi isi hoti.
3. ภูปติ อสิเน อริ ปหริตฺวา มาเรสิ.
Bhūpati asinā arim paharitvā māresi.
4. ปติ ภริยาย ปฎิยาทิตฺวา โอทนํ ภูณชิตฺวา เขตตํ อคฺมิ.
Pati bhariyāya paṭiyāditam odanam bhuñjitvā khettam agami.
5. สปปุริสา คหปตโย ภริยาหิ จ ปุตฺเตหิ จ เคหเส วสนตา สุขํ วินฺทนฺติ.
Sappurisā gahapatayo bhariyāhi ca puttehi ca gehesu vasantā sukham
vindanti.
6. นิธิ ปริเยสนฺโต อธิปติ สหายเกหิ สหฺธิ ทิป อคฺจฉิ.
Nidhiṃ pariyesanto adhipati sahāyakehi saddhiṃ dīpaṃ agacchi.
7. อติถินํ โอทนํ ปจฺนตี อติถิ อคฺคิ ชาเลสิ.
Atithiṇam odanam pacantī itthi aggim jālesi.
8. วฺยาธินา ปิฬิตฺวา นโร มณฺเญ สยติ.
Vyādhinā pīlito naro mañce sayati.
9. คหปติ วิหิเน ราสี มินนฺโต ภริยาย สหฺธิ กเถสิ.
Gahapati vihīnam rāsim minanto bhariyāya saddhiṃ kathesi.
10. ทาริกา คิริมฺหา อุเทนตํ รวี โอลเณนตี หสนฺติ.
Dārikā girimhā udentam raviṃ oloketi hasanti.
11. ภูปติโน มฺภูจิมฺหิ มณฺโย ภวนฺติ.
Bhūpatino mutṭhimhi maṇayo bhavanti.
12. อริ กวินฺโสณํ ยญฺจิสฺยา ปหริตฺวา ธาวิ.
Ari kavino soṇam yatṭhiyā paharitvā dhāvi.
13. กวี ปตินา ทินนํ มณฺเญ ปาณินา คณฺหิ.
Kavi patinā dinnam maṇim paṇinā gaṇhi.
14. นาริโย ปตีหิ สหฺธิ อุทฺธิ คนฺตฺวา นหายิตฺตุ อารภึสฺสุ.
Nāriyo patihī saddhiṃ udadhiṃ gantvā nahāyitum ārabhimsu.
15. อธิปติ อติถิ ชาทนีเยหิ จ โภชนีเยหิ จ โภชาเปสิ.
Adhipati atithim khādaniyehi ca bhojanīyehi ca bhojāpesi.
16. ภูปตินา กตตพฺพานิ กมฺมานิ อธิปตโย น กริสฺสนฺติ.
Bhūpatinā kattabbāni kammāni adhipatayo na karissanti.
17. มุนีหิ ปริเยสิตตฺตํ ฐมฺมํ อหํ ปิ อุคฺคณฺหิตฺตุ อิจฺฉามิ.
Munihi pariyesitabbam dhammam aham pi uggaṇhitum icchāmi.
18. อหํ ทิป ชาเลตฺวา อุทเณน อาสิตฺตานิ ปทฺมานิ พุทฺธสฺส ปุเชมิ.
Aham dīpaṃ jāletvā udakena āsittāni padumāni Buddhassa pūjemi.
19. ตวํ คิริมฺหิ วสนเต ทิปโย โอลเณตฺตุ ลุทฺทเณน สห คิริ อารุหสิ.
Tvam girimhi vasante dīpayo oloketum luddakena saha girim āruhasi.

20. เทวี सह ปริสાય สภายํ นิสินฺนา โหติ.
Devī saha parisāya sabhāyaṃ nisinnā hoti.
21. คหปตโย ปญฺहे ปุจฺฉิตฺตํ อากงฺขมานา อีสึ อุปสงกมฺิสฺสุ.
Gahapatayo pañhe pucchitum ākaṅkhamānā isiṃ upasaṅkamisū.
22. คหปตฺตี ภูฏโธ อีสึ ปญฺहे วุยากริ.
Gahapatīhi puṭṭho isi pañhe vyākari.
23. นาริยา โธตานิ วตฺถานิ คณฺหนเต กปโย ทิสฺวา กุมารา ปาสาณฺเห เต ปหริสฺสุ.
Nāriyā dhotāni vatthāni gaṅhante kapayo disvā kumārā pāsāṇehi te
(them) paharisū.
24. อูยฺยานเ อาหิณฺทิตฺวา ติณฺ ขาหนฺติโย คาวิโย จ โคณา จ อชา จ อญฺวี ปริสิตฺวา ทิป
ทิสฺวา ภายิสฺสุ.
Uyyāne āhiṇḍitvā tiṇaṃ khādantiyo gāvīyo ca goṇā ca ajā ca aṭaviṃ
pavisitvā dīpiṃ disvā bhāyisū.
25. คหปตฺตี มฺนโย จ อติโย จ โภเชตพฺพา โหนฺติ.
Gahapatīhi munayo ca atithayo ca bhojetabbā honti.
26. อมฺมา มณฺชฺสาย ปกฺขิปิตฺวา รกฺขิตเ มณฺโย ทาริกาย จ วรฺชฺยา จ อทฺทิ / อทาลิ.
Ammā maṅḅsāya pakkhipitvā rakkhite maṇayo dārikāya ca vadhuṃ ca
adadi / adāsi.
27. ยทิ ตุมฺเห ภูปตฺตี อุปสงกเมยฺยถ, มยํ รถํ ปฏฺฐิยาเทสฺสาม.
Yadi tumhe bhūpatim upasaṅkameyyātha mayam ratham paṭṭiyādes-
sāma.
28. คหปติ โจรํ คีวาย คเหตุวา ปาเพน กุจฺฉิ ปหริ.
Gahapati coram gīvāya gahetvā pādena kucchiṃ pahari.
29. สกฺุณฺเห ทิตานิ กุลาวกานิ มา ตุมฺเห ภินฺทถ.
Sakūṇehi katāni kulāvakāni (nests) mā tumhe bhindatha.
30. คีตํ คายนฺตี ยฺวติ คาวิ อุปสงกมฺม ชีรํ ทฺุหิตฺตํ อารภิ.
Gītam gāyantī yuvati gāvīm upasaṅkamma khīraṃ duhitum (to milk)
ārabhi.
31. พุทฺธสฺส ธาตุโย วนฺทิตฺตํ มยํ วิหารํ คมิมฺห.
Buddhassa dhātuyo vanditum mayam vihāram gamimha.
32. มยํ กณฺณโย ฐมฺมสาลํ สมฺมชฺชิตฺวา กิลฺลชาสฺสุ นิสิตฺวา ฐมฺมํ สฺุณฺมฺห.
Mayam kaṅḅāyo dhammasālam sammajjitvā kilaṅḅāsu (on mats)
nisiditvā dhammam suṇimha.
33. มยํ โลจเนหิ รุปานิ ปสฺสาม, โสเตหิ สทฺธิ สฺุณฺนาม, ชิวฺหาย รสํ สาทิยาม.
Mayam locanehi rūpāni passāma, sotehi (with ears) saddam (sound)
suṇāma, jivhāya rasam sādiyāma (we taste)
34. เต อญฺวียา อาหิณฺทิตฺตโย คาวิโย รชฺชฺหิ พนฺทิตฺวา เขตฺตํ อาเนสฺสุ.
Te aṭaviyā āhiṇḍantiyo gāvīyo rajjūhi bandhitvā khetam ānesū.
35. ภริยา วุยาธินา ปิฬิตสฺส ปติโน หตฺถํ อามสนฺตี ตํ สมฺสสาเสสิ.
Bharyā vyādhinā pīlittaṃ patino hattham āmasantī tam (him)
samassāsesi (comforted).
36. คหปติ อติธินา สทฺธิ สลฺลปนฺโต สาลาย นิสินฺโน โหติ.
Gahapati atithinā saddhim sallapanto sālaya nisinnō hoti.

37. มุนิ สจจํ อธิคนตฺวา มนุสฺसानํ ฌมฺมํ เทเสตฺถํ ปพฺพตฺตมาหา โอรุยฺหา คาเม วิหาเร วสตี.
Muni saccam adhigantvā manussānaṃ dhammaṃ desetum pabbatamhā
oruyha gāme vihāre vasati.
38. รชฺชุยฺยา บณฺธิตา คาวิ ตตฺถ ตตฺถ อาหิณฺตฺติตฺถํ อสฺกโกณฺตี รุกฺขมุเล ติณฺเฑ ขาทตี.
Rajjuyā bandhitā gāvī tattha tattha (here and there) āhiṇḍitum asakkontī
rukkhamūle tiṇaṃ khādāti.
39. เทวี ภูปตฺตินา สพุธิ รเถน คจฺจนฺตี อนฺตรามคฺเค กสฺนเต กสฺสเก ปสฺสี.
Devī bhūpatinā saddhiṃ rathena gacchantī antarāmagge (on the way)
kasante kassake passi.
40. มา ตุมฺเห อกุสฺลํ โกรธ, สเจ กเรยฺยาถ สุขํ วินฺตีตฺถํ ลภิสฺสธ.
Mā tuhme akusalam karotha, sace kareyyātha sukham vinditum na
labhissatha.

จงแปลเป็นภาษาบาลี

1. อ. สามี ท. นำมาแล้ว ซึ่งแก้วมณี ท. จากเกาะ เพื่อภริยา ท.
The husbands brought gems from the island for their wives.
2. อ. ความเจ็บไข้ ท. เบียดเบียนแล้ว ซึ่งมนุษย์ ท. ผู้ได้อยู่ในโลก
Sicknesses oppress people living in the world.
3. อ. หญิงสาว นั่งแล้ว บนพื้นดิน ตวงแล้ว ซึ่งข้าวเปลือก
Sitting on the ground the woman measured paddy with a nāli.
4. อ. คหบดี ท. ผู้ทำ ซึ่งความชั่ว ย่อมไม่ไหว ซึ่งมนุญ ท.
Householders who do evil do not worship sages.
5. ถ้าวว่า อ. ทาน ฟังชุด ซึ่งขุมทรัพย์ ไชรั, อ. ทาน จักได้ ซึ่งแก้วมณี ท.
If you dig up the treasure, you will get gems.
6. อ. ข้าพเจ้า ซักแล้ว ซึ่งผ้า ท. อันอันภริยาพึงซัก
I washed the clothes which were to be washed by the wife.
7. อ. ข้าพเจ้า ท. ดื่มแล้ว ซึ่งข้าวต้ม อันอันแม่เตรียมไว้แล้ว
We drank the gruel which was prepared by our mother.
8. อ. ทาน จุดแล้ว ซึ่งไฟ เพื่อหุง ซึ่งข้าวสุก ด้วย ซึ่งข้าวต้ม ด้วย เพื่อแขก ท. ผู้มาอยู่

จากเมือง

You kindle the fire to cook rice and gruel for the guests coming from the city.

9. อ. คหบดี ฟันแล้ว ซึ่งโจร ผู้เข้าไปแล้ว สู่บ้าน ด้วยดาบ
The householder hit with a sword the thief who entered the house.
10. อ. หญิงสาว ให้อแล้ว ซึ่งหญ้า แก่แม่วัว ท. ตัวยืนแล้ว ใต้ร่ม ของต้นไม้
The young girl gave grass to the cows standing in the shade of the tree.
11. อ. ลิง ท. ย่อมอาศัยอยู่ในต้นไม้, อ. สิงโต ท. ย่อมนอนในถ้ำ ท., อ. งู ท. ย่อมเลื้อยไป

บนพื้นดิน

Monkeys dwell on trees, lions sleep in caves, serpents move on the ground.

12. ถ้าว่า อ. ท่าน ซื้อแล้ว ซึ่งสินค้า ท. จากเมือง พึงนำมา ไซร์, อ. ข้าพเจ้า จักซื้อ
ซึ่งสินค้า ท. เหล่านั้น เพื่อชาวนา ท.

If you buy goods from the city and bring, I will sell them (tāni) to
farmers.

13. แนะนำคนชั่ว ถ้าว่า อ. ท่าน พึ่งทำ ซึ่งกุศล ไซร์, อ. ท่าน พึ่งประสบ ซึ่งความสุข
O wicked man, if you do merit, you will experience happiness.

14. อ. แก้วมณี ท. ด้วย อ. ทอง ด้วย ย่อมมี ในตู้ ท. ในบ้าน ของแม่

There are gems and gold in the boxes in my mother's house.

15. อ. มุนี แสดงแล้ว ซึ่งธรรม แก่บริษัท ของพระราชา ผู้นั่งแล้ว บนพื้นดิน

The sage preached the doctrine to the king's retinue seated on the
ground.

16. อ. สมณะ ท. ด้วย อ. มุนี ท. ด้วย อ. กวี ท. ด้วย เป็นผู้อันสัตบุรุษ ท. บูชาแล้ว

ย่อมเป็น

Recluses, sages and poets are honoured by virtuous men.

17. อ. ข้าพเจ้า ท. จักได้ ซึ่งขุมทรัพย์ อันอันเขาผู้เป็นใหญ่รักษาแล้ว

We will get the treasure which is protected by the leader.

18. อ. ท่าน ท. จงอย่าตัด ซึ่งกิ่ง ท. ของต้นไม้ ท. อันอันเขาปลูกแล้ว ในสวน

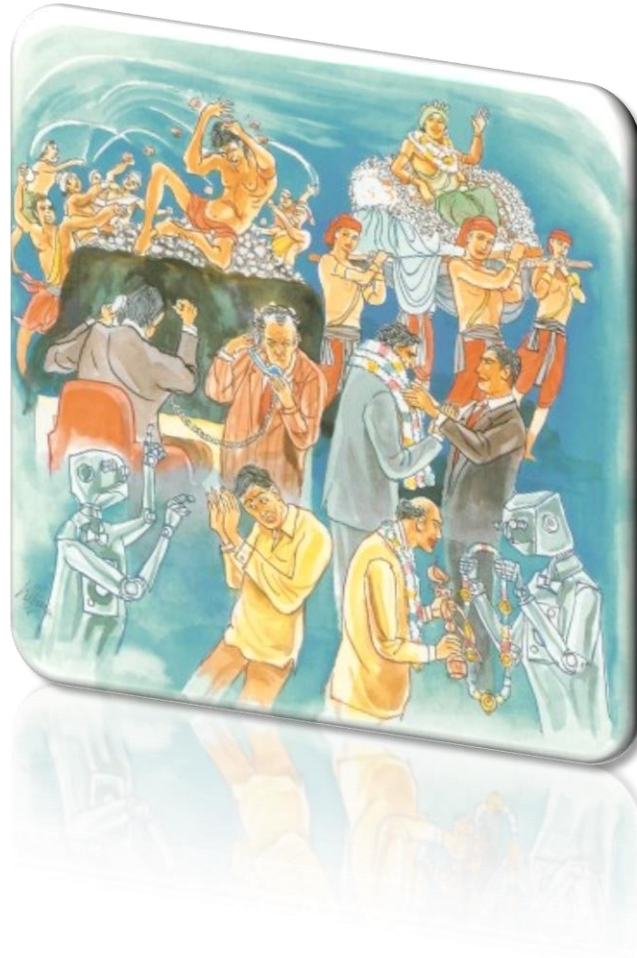
Do not cut branches of the trees planted in the park.

19. อ. นก ท. ตัวอันเขาปล่อยแล้ว จากกรง บินขึ้นไปแล้ว สู่อากาศ

Being released from the cage the birds flew into the sky.

20. อ. ข้าพเจ้า ท. ไม่เห็นแล้ว ซึ่งมุนี ท. ผู้ข้ามอยู่ ซึ่งแม่น้ำ ด้วยฤทธิ์

We did not see sages crossing the river through psychic power.

น จาหุ น จ ภวิสสติ
เอกนตํ นินทิตโต โปโส

**Na cāhu na ca bhavissati,
ekantaṃ nindito poso,**

ทั้งในอดีต ในอนาคต และในปัจจุบัน

ก็ไม่มีใครเลยที่จะถูกนินทาอย่างเดียว

หรือได้รับการสรรเสริญอย่างเดียว⁵⁴

(There) was not and will not be, and does not now exist;
a man wholly blamed or wholly praised.

น เจต रही วิชชติ

เอกนตํ वा پسंसितो.

**na cetarahi vijjati;
ekantaṃ vā pasamsito.**

⁵⁴ ชุ.ธ.(บาลี) 25/228/57., (ไทย) 25/228/104. อตุลอุปาสกวดตุ

บทที่ 27 (Lesson 27)

อิการันต์ปุงลิงค์

Declension of masculine nouns ending in -ī

1. อิการันต์ในปุงลิงค์

โครงสร้างของ อิการันต์ปุงลิงค์

วิภัตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
ปจมา- Nominative	อี i	อี, อีโน ī, ino
อาลปน- Vocative	อี i	อี, อีโน ī, ino
ทุตียา- Accusative	อินฺ, อี inam, im	อี, อีโน ī, ino
ตตียา- Instrumental	อึนา inā	อีหิ, อีภิ īhi, ībhi
ปลจมี- Ablative	อึนา, อึมหา, อึสมา inā, imhā, ismā	อีหิ, อีภิ īhi, ībhi
จตุตถิ- Dative	อีโน, อึสส ino, issa	อินฺ inam
ณฺฐิ- Genitive	อีโน, อึสส ino, issa	อินฺ inam
สตุตถิ- Locative	อึนิ, อึมहि, อึสมิ inī, imhi, ismiṃ	อีสุ īsu

ปกฺขี – นก (Pakkhī – bird)

วิภัตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
ปจมา- Nominative	ปกฺขี pakkhī	ปกฺขี, ปกฺขีโน Pakkhī, pakkhino
อาลปน- Vocative	ปกฺขี pakkhī	ปกฺขี, ปกฺขีโน Pakkhī, pakkhino
ทุตียา- Accusative	ปกฺخينฺ, ปกฺขี pakkhinam, pakkhiṃ	ปกฺขี, ปกฺขีโน Pakkhī, pakkhino
ตตียา- Instrumental	ปกฺخينา pakkhinā	ปกฺขีหิ, ปกฺขีภิ Pakkhīhi, pakkhībhi
ปลจมี- Ablative	ปกฺخينา, ปกฺขิมหา, ปกฺขิสมี Pakkhinā, pakkhimhā, pakkhismā	ปกฺขีหิ, ปกฺขีภิ Pakkhīhi, pakkhībhi
จตุตถิ- Dative	ปกฺขีโน, ปกฺขิสส Pakkhino, pakhissa	ปกฺخينฺ pakkhinam
ณฺฐิ- Genitive	ปกฺขีโน, ปกฺขิสส pakkhino, pakhissa	ปกฺخينฺ pakkhinam
สตุตถิ- Locative	ปกฺขินิ, ปกฺขิมहि, ปกฺขิสมี Pakhini, pakkhimhi, pakkhismiṃ	ปกฺขีสุ pakkhīsu

ข้อสังเกต: การแจก ปกฺขี อีการันต์ปุงลิงค์นี้ มีความแตกต่างจากการแจก อคฺคิ อีการันต์เฉพาะปฐมมา อาลปนะ และหุตติยา เท่านั้น

ส่วนรูปวิภัตติที่เหลือเหมือนกัน ยกเว้น ปกฺขินิ สัตตมีวิภัตติ ฝ่ายเอววจนะ ซึ่งมีรูปแตกต่างจาก อคฺคิ ศัพท์

2. ศัพท์ที่แจกตาม ปกฺขี อีการันต์ในปุงลิงค์ ดังนี้

หตฺถิ-hatthī กริ-karī	ช้าง (elephant)	ทาจิ-dāḥī	ผู้มีเขี้ยว (tusker)
สามี-sāmī	เจ้านาย, สามี (lord, husband)	ทิฆจิว-dīghajivī	ผู้มีอายุยืน (one with long life)
เสฏฺฐิ-seṭṭhī	เศรษฐี (banker)	พลิ-bali	ผู้มีกำลัง (powerful one)
สุโข-sukhī	ผู้มีความสุข (receiver of comfort, one who is happy)	วฑฺฒกิ-vaḍḍhakī	ช่างไม้ (carpenter)
มนฺตี-mantī	ผู้มีการปรึกษา, มন্ত্রী, ผู้มีความคิด (minister)	สารถิ-sārathī	สารถิ, คนขับรถม้า (charioteer)
สิโข-sikhī	นกยูง (peacock)	กุฏฺฐิ-kuṭṭhī	ผู้เป็นโรคเรื้อน (leper)
ปาณิ-pāṇī	สัตว์มีชีวิต (living being)	ปาปการิ-pāpakārī	ผู้ทำบาป (evil doer)
โภคี-bhogī	ผู้มีโภคทรัพย์ (serpent)	ภาคี-bhāgī	ผู้มีส่วน (sharer)
สสิ-sasī	พระจันทร์ (moon)	มาลี-mālī	ผู้มีพวงมาลัย (one who has a garland)
คณิ-gaṇī	ผู้มีคณะ (one who has a following)	ทนต์-dantī	ช้าง (elephant)
จตฺตติ-chattī	ผู้มีร่ม (possessor of an umbrella)	โยคี-yogī	ผู้มีความเพียร (perseverance)

ประโยคบาลี

โส เอว สสมาหิตเต จิตเต ปริสุทฺเธ ปรีโยทาเต อนงฺคเณ วิคตฺตูปกฺกิลเส มุทฺทฺฏเต กมฺมนิเย
จิตเต อาเนชฺชปฺตเต, ทิพฺพาย โสตราตุยา จิตฺตํ อภินิหฺรติ อภินินฺนามเต; โส ทิพฺพาย โสตราตุยา
วิสุทฺธาย อติกฺกนฺตมานุสสิกาย อุโภ สหฺเท สฺถนาติ ทิพฺเพ จ มานุเส จ, เย ทูเร สฺนติเก จ.⁵⁵

จิตเต ครั้นเมื่อจิต สสมาหิตเต ตั้งมั่นแล้ว ปริสุทฺเธ หมดจตแล้ว ปรีโยทาเต ผุดผ่องแล้ว

⁵⁵ ที.ส. (บาลี) 9/240/79.

อนงคณเ ไม่มีกิเลสเพียงดั่งเนิน วิคตูปกภิเลสเส มีกิเลสเครื่องเศร้าหมองไปปราศแล้ว มุทุภูเต เป็นจิตอ่อนเป็นแล้ว กมฺมนิเย อัครกการงาน จิตเต ตังมันแล้ว อาเนนุชปตเต ถึงแล้วซึ่งความไม่หวั่นไหว เอวํ อย่างนี้, โส ภิกขุ อ. ภิกขุ นั้น อภินิหริติ ย่อมนำไป อภินินนาเมติ ย่อมโน้มไป จิตฺตํ ซึ่งจิต ทิพฺพาย โสตราตุยา เพื่อโสตราตุญาณ อันเป็นทิพย์; เย สทฺทา อ. เสียง ท. เหล่าใด ทิพฺพา จ อันเป็นทิพย์ ด้วย มานุสา จ อันเป็นเสียงมนุษย์ด้วย โหนฺติ ย่อมมี ทูเร จ ในที่ไกล ด้วย สนฺติเก จ ในที่ใกล้ ด้วย, โส อ. ธอ สฺนฺนาติ ย่อมฟัง อูโร สทฺเท ซึ่งเสียง ท. ทั้ง 2 ทิพฺเพ จ อันเป็นทิพย์ ด้วย มานุเส จ อันเป็นเสียงมนุษย์ ด้วย เต เหล่านั้น ทูเร จ ในที่ไกล ด้วย สนฺติเก จ ในที่ใกล้ ด้วย โสตราตุยา ด้วยหุทิพฺพาย อันเป็นทิพย์ วิสุทฺธาย อันบริสุทธิ์ อติกฺกนฺตมานุสึกาย อันล่วงหวนเป็นของมนุษย์แล้ว

เมื่อจิตเป็นสมาธิบริสุทธิ์ผุดผ่อง ไม่มีกิเลสเพียงดั่งเนิน ปราศจากความเศร้าหมอง อ่อนเหมาะแก่การใช้งาน ตังมัน ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ภิกขุ นั้น โนมจิตไปเพื่อทิพฺพโสตราตุญาณได้ยินเสียง 2 ชนิด คือ เสียงทิพย์และเสียงมนุษย์ ทั้งที่อยู่ไกลและใกล้ด้วยหุทิพย์อันบริสุทธิ์เหนือมนุษย์

ข้อควรจำประจำบท

- 1) โครงสร้าง อีการันต์ในปุงลึงค์
- 2) คำศัพท์ของค่านาม

แบบฝึกหัดบทที่ 27

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

1. ปกขี คายนโต สาขายํ นิสีหติ.
Pakkhī gāyanto sākḥāyaṃ nisīdati.
2. คาวี รชชุยยา มณจมานา อมมา เขตเต จิตา โหติ.
Gāvīṃ rajjuyā muñcamānā ammā khette ṭhitā hoti.
3. กณณायो สภายํ นจจนตโย คายีสุ.
Kaṅṅāyo sabhāyaṃ naccantiyo gāyimsu.
4. เสฏฐี มหนตํ ฌนํ วิสสชเขตวา สมณานํ วิหารํ การาเปสิ.
Seṭṭhī mahantaṃ (much) dhaṇaṃ vissajjetvā samaṇānaṃ vihāraṃ
kārapesi.
5. หตถิโน จ กณรูโย จ อฏวियํ อาหิณฑนติ.
Hatthino ca kaṇeruyo ca aṭaviyaṃ āhiṇḍanti.
6. ปาปการี ปาปานิ ปฏิจฉาเขตวา สปปุริโส วิย สภายํ นิสินโน เสฏฐินา สทธิ กเถสิ.
Pāpakārī pāpāni paṭicchādetvā sappuriso viya (like) sabhāyaṃ nisinno
seṭṭhinā saddhiṃ kathesi.
7. สปปุริสา ที่มชีวิน โหนตุ, ปุตตา สุขิโน ภวนตุ.
Sappurisā dīghajīvino hontu, puttā sukhino bhavantu.
8. วาณิโซ นครมหา ภณทานิ กิณิตวา ปิฏเฐสุ ปกขิปิตวา รชชุยยา พนธิตวา อาปณํ
เปเสสิ.
Vāṇijo nagaramhā bhaṇḍāni kiṇitvā piṭakesu pakkhipitvā rajjuyā
bandhitvā āpaṇaṃ pesesi.
9. สารถินา อาหฏเฐ รเถ วฑฒกึ นิสินโน โหติ.
Sārathinā āhaṭe rathe vaḍḍhakī nisinno hoti.
10. สพเพ ปาณิโน ที่มชีวิน น ภวนติ / โหนติ
Sabbe (all) pāṇino dīghajīvino na bhavanti / honti.
11. อมมา วฑฒกينا เคหํ การาเปตวา สห ทาริกาหิ ตตถ วสิ.
Ammā vaḍḍhakinā gehaṃ kārapetvā saha dārikāhi tattha (there) vasi.
12. มยํ มณโย วตเถน เวเจตวา มณชุสายํ นิภขิปิตวา ภரியานํ เปสยิมห.
Mayaṃ maṇayo vatthena veṭhetvā mañjūsāyaṃ nikkhipitvā
bhariyānaṃ pesayimha.
13. มุนิ ปาปการี ปกโกสาเปตวา ฌมมํ เทเสตวา โอวทิต.
Muni pāpakāriṃ pakkosāpetvā dhammaṃ desetvā ovadi.
14. พลินา ภูปติโน ทินนํ กรี โอลเกตุํ ตุมहे สนนิปตติถ.
Balīnā bhūpatino dinnāṃ kariṃ oloketuṃ tumhe sannipatittha.
15. อหํ เสฏฐี กุฏฐี ปกโกสาเปตวา โภชนํ ทาเปสิ.
Ahaṃ seṭṭhī kuṭṭhiṃ pakkosāpetvā bhojanaṃ (food) dāpesiṃ.
16. สเจ คิริมहि ลิจิโณ วสนติ, เต ปสสิตุํ อหํ คิริ อารุหิตุํ อุสสहिสสามิ.
Sace girimhi sikhino vasanti, te (them) passituṃ ahaṃ giriṃ āruhituṃ
ussahissāmi.

17. ภูปติ สปุริโส อหวิ / อโหสิ, มนติโน ปาปการิโน อหวิสุ / อหะสุ.
Bhūpati sappuriso abhavi / ahoṣi; mantino pāpakārino abhaviṃsu /
ahesuṃ.
18. พลินา การापิตेषु पासातेषु सेणुजिโน पुत्ता न वसिंसु.
Balinā kārapitesu pāsādesu seṭṭhino puttā na vasiṃsu.
19. सपुपे पाणिनो सुखं प्रियेसमाना चिन्ति, गममानि गिरन्ति.
Sabbe pāṇino sukhaṃ pariyesamānā jīvanti, kammāni karonti.
20. सामी मन्वो ज सुवण्णं ज किन्तिवा ภियाय अत्ति / अहाสิ.
Sāmī maṇayo ca suvaṇṇaṃ ca kiṇitvā bhariyāya adadi / adāsi.
21. असनिसत्तं सुत्वा किरिमहि सिखिโน नज्जित्तुं आरहिंसु.
Asanisaddaṃ (sound of thunder) sutvā girimhi sikhino naccituṃ
ārabhiṃsu.
22. मा पलिโน पापकारी होन्तु / भवन्तु.
Mā balino pāpakārī hontu / bhavantu.
23. सपुริसा कुसलं गिरन्ता, मनुस्सेहि पुण्ณं कारन्ता, सुखिโน गवन्ति.
Sappurisā kusalaṃ karontā, manussehi puṇṇaṃ kārentā, sukhino
bhavanti.
24. कवि असिना अरिं पहरि, कविं पहरित्तुं असककोन्तो अरि कुत्तो अโहसि.
Kavi asinā ariṃ pahari; kaviṃ paharituṃ asakkonto ari kuddho ahoṣi.
25. कपो रุกखेषु जरन्ता पुप्पानी ज चินत्तिंसु.
Kapayo rukkhesu carantā pupphāni ca chindiṃsu.

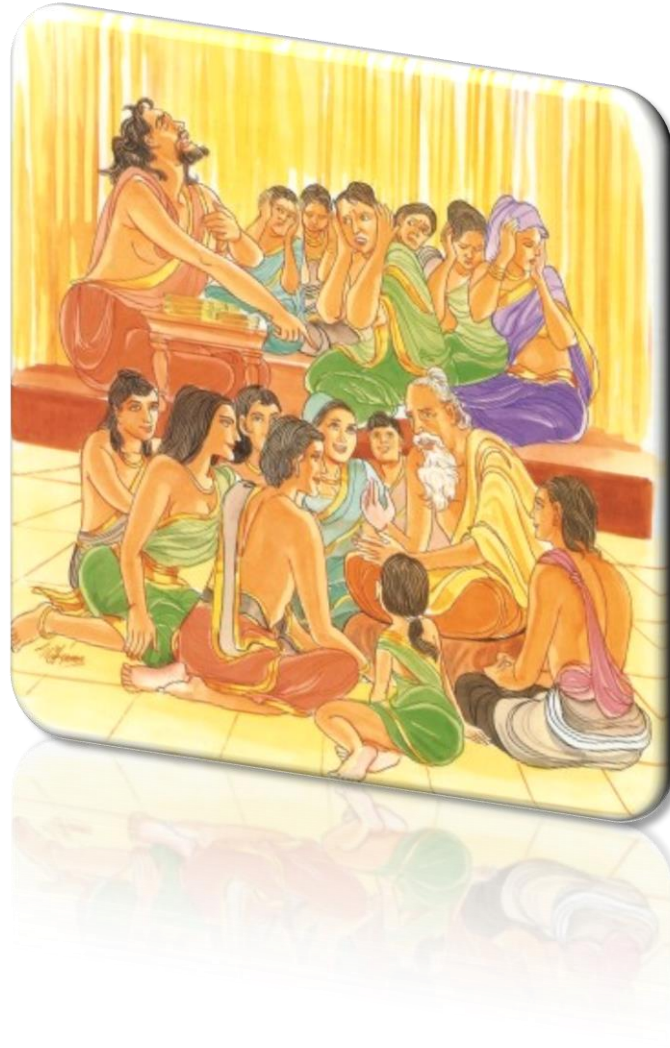
จงแปลเป็นภาษาบาลี

1. อ. ช้าง ท. ตัวอันนายพราน ผู้ชั่วช้า ติดตามแล้ว วิ่งไปแล้ว ในดง
Followed by the evil hunter the elephants ran in the forest.
2. อ. คนโรคเรื้อน ถือเอาแล้ว ซึ่งผ้า ท. อันอันเจ้านายให้แล้ว
The leper took the garments given by the husband.
3. อ. เสือดาว ท. ตัวอยู่อยู่ในป่า ย่อมไม่กลัว แต่สิงโต ท. ตัวนอนอยู่ในถ้ำ ท.
Leopards living in the forest do not fear lions living in the caves.
4. อ. เด็กชาย ท. ผู้ร้องอยู่ ซึ่งเพลง เต้นรำแล้ว กับ ด้วยเด็กหญิง ท.
Singing a song, the boys danced with the girls in the hall.
5. อ. แม่ ท. ไปรยแล้ว ซึ่งดอกบัว ท. บนแท่นบูชา กับ ด้วยลูกสาว ท.
Mothers with their daughters spread lotuses on the flower altar
(pupphāsane).
6. ถ้าว่า อ. เด็กชาย ท. พิ้งดื่ม ซึ่งเหล้า ไชร์, อ. เด็กหญิง ท. โกรธแล้ว จักไม่ร้องเพลง
If the boys drink liquor, the girls will become angry and will not sing.
7. อ. ชาวนา โกรธแล้ว ต่อคนชั่ว ผู้เบียดเบียนอยู่ ซึ่งแม่วัว ท. ตัวกินอยู่ ซึ่งหญ้า ในนา
The farmer got angry with the evil doer (use gen.) who harassed the
cows grazing in the field.
8. อ. เศรษฐี ยังช่างไม้ ให้สร้างแล้ว ซึ่งปราสาท แก่ลูกชาย ท.
The banker got the carpenter to build a mansion for his sons.

9. อ. เทวดา ท. ขอจงคุ้มครอง ซึ่งพระราชา ผู้ทรงเป็นสัตบุรุษ ผู้ทรงปกครอง ซึ่งเกาะ
โดยธรรม

May the deities protect the good king governing the island righteously.

10. อ. สัตว์ผู้เป็นอยู่ ท. ทั้งปวง เป็นผู้มีความสุข เป็นผู้มียืนยาว จงเป็น
May all (sabbe) living beings live long happily.

น เตน ปณฺฑิตโ ทฺติ

เขมิ อเวรี อภโย

**Na tena paṇḍito hoti,
khemī averī abhayo,**

บุคคลไม่ชื่อว่า เป็นบัณฑิตเพียงเพราะพูดมาก

แต่ผู้มีความเกษม ไม่มีเวร ไม่มีภัย จึงจะชื่อว่า เป็นบัณฑิต⁵⁶

One is not yet a wise man because one speaks much;
he who is peaceful, friendly and fearless is called wise.

ยวตา พหุ ภาสติ

“ปณฺฑิตโ”ติ ปวฺจจติ.

**yāvatā bahu bhāsatī;
"paṇḍito"ti pavuccati.**

⁵⁶ ชู.ธ.(บาลี) 25/258/61., (ไทย) 25/258/112. ฉพพคคิยวตถุ

บทที่ 28 (Lesson 28)

อุ และ อุการันต์ปุงลิงค์

Declension of masculine nouns ending in -u, ū

1. อุการันต์ในปุงลิงค์

โครงสร้างของ อุการันต์ปุงลิงค์

วิภัตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
ปจมา-Nominative	อุ u	อุ, อโว ū, avo
อาลปน-Vocative	อุ u	อุ, อโว ū, avo
ทุตติยา-Accusative	อุ uṃ	อุ, อโว ū, avo
ตติยา-Instrumental	อุนา unā	อุหิ, อุภิ ūhi, ūbhi
ปถจมี-Ablative	อุนา, อุมาหา, อุสมา unā, umhā, usmā	อุหิ, อุภิ ūhi, ūbhi
จตุตถิ-Dative	อุโน, อุสส uno, ussa	อุณํ ūnaṃ
ณภูจि-Genitive	อุโน, อุสส uno, ussa	อุณํ ūnaṃ
สตุตถิ-Locative	อุมาหิ, อุสมิ umhi, usmiṃ	อุสุ ūsu

ครุ – ครุ (Garu = Teacher)

วิภัตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
ปจมา-Nominative	ครุ garu	ครุ, ครโว garū, garavo
อาลปน-Vocative	ครุ garu	ครุ, ครโว garū, garavo
ทุตติยา-Accusative	ครุ garuṃ	ครุ, ครโว garū, garavo
ตติยา-Instrumental	ครุณา garunā	ครุหิ, ครุภิ garūhi, garūbhi
ปถจมี-Ablative	ครุณา, ครุมาหา, ครุสมา garunā, garumhā, garusmā	ครุหิ, ครุภิ garūhi, garūbhi
จตุตถิ-Dative	ครุโน, ครุสส garuno, garussa	ครุณํ garūnaṃ
ณภูจิ-Genitive	ครุโน, ครุสส garuno, garussa	ครุณํ garūnaṃ
สตุตถิ-Locative	ครุมาหิ, ครุสมิ garumhi, garusmiṃ	ครุสุ garūsu

2. ศัพท์ที่แจกตาม ครุ อุการันต์ในปุงลิงค์ ดังนี้

ภิกขุ-bhikkhu	ภิกษุ, พระ (monk)	อาขุ-ākhu	หนู (rat)
พณธุ-bandhu	ญาติ, เผ่าพันธุ์, พวก พ้อง (relation)	อุจจุ-ucchu	อ้อย (sugar cane)
ตรุ-taru	ต้นไม้ (tree)	เวฬุ-veḷu	ไผ่ (bamboo)

พาหุ-bāhu	แขน (arm)	กฏัจจุ-kaṭacchu	ช้อน (spoon)
สินธุ-sindhu	แม่น้ำ, ทะเล (sea)	สตตุ-sattu	ศัตรู (enemy)
พรสุ-pharasu	ขวาน (axe)	เสตุ-setu	สะพาน (bridge)
ปส-pasu	สัตว์เลี้ยง beast	เกตุ-ketu	ธง (banner)
สุสุ-susu	คนหนุ่ม (young one)	รุรุ-ruru	กวาง (deer)
ปงคุ-paṅgu	คนเปลี้ย (exhausted person)	การุ-kāru	นายช่าง (mechanic)
ปฏ-paṭu	คนฉลาด (wise man)	ภาณ-bhāṇu	พระอาทิตย์ (sun)

3. อูการันต์ในปงลิงค์

โครงสร้างของ อูการันต์ปงลิงค์

วิกัตติ Case	เอกวณะ Singular	พหุวณะ Plural
ปจมา-Nominative	อุ ū	อุ, อุโน ū, uno
อาลปน-Vocative	อุ ū	อุ, อุโน ū, uno
ทุตिया-Accusative	อุṃ uṃ	อุ, อุโน ū, uno
ตตिया-Instrumental	อุนา unā	อุหิ, อุภิ ūhi, ūbhi
ปลยจมี-Ablative	อุนา, อุมา, อุสมา unā, umhā, usmā	อุหิ, อุภิ ūhi, ūbhi
จตุตถิ-Dative	อุโน, อุสส uno, ussa	อุณํ ūnaṃ
ณญจि-Genitive	อุโน, อุสส uno, ussa	อุณํ ūnaṃ
สตุตถิ-Locative	อุมาหิ, อุสมิ umhi, usmiṃ	อุสุ ūsu

วิฑู - ผู้รู้ (Vidū - wise man)

วิกัตติ Case	เอกวณะ Singular	พหุวณะ Plural
ปจมา-Nominative	วิฑู vidū	วิฑู, วิฑูโน vidū, viduno
อาลปน-Vocative	วิฑู vidū	วิฑู, วิฑูโน vidū, viduno
ทุตिया-Accusative	วิฑู viduṃ	วิฑู, วิฑูโน vidū, viduno
ตตिया-Instrumental	วิฑูนา vidunā	วิฑูหิ, วิฑูภิ vidūhi, vidūbhi
ปลยจมี-Ablative	วิฑูนา vidunā	วิฑูหิ, วิฑูภิ vidūhi, vidūbhi
จตุตถิ-Dative	วิฑูโน, วิฑูสส viduno, vidussa	วิฑูณํ vidūnaṃ
ณญจิ-Genitive	วิฑูโน, วิฑูสส viduno, vidussa	วิฑูณํ vidūnaṃ
สตุตถิ-Locative	วิฑูมาหิ, วิฑูสมิ vidumhi, vidusmiṃ	วิฑูสุ vidūsu

4. ศัพท์ที่แจกตาม วิทฺ อูการันต์ในปุงลึงค์ ดังนี้

ปญฺ-pabhū	คนมีชื่อเสียง, ผู้เป็นใหญ่ eminent person
สพฺพญญฺ-sabbhāṅgī	พระสัพพัญญู (omniscient one)
วิญญฺ-viññī	ผู้รู้แจ้ง, ผู้รู้วิเศษ (wise man)
วทญญฺ-vadaṅgī	ผู้ใจบุญ, ผู้รู้ถ้อยคำอันยากกล่าว, ผู้กล่าวไพเราะ (philanthropist, charitable person)
อตถญญฺ-atthāṅgī	ผู้รู้ความหมาย (benevolent man, knower of the meaning)
มตตญญฺ-mattaṅgī	ผู้รู้ประมาณ (temperate, moderate or abstemious man)

ประโยคบาลี

โส เอวํ สมหิตเต จิตเต ปริสุทฺเธ ปริโยทาเต อนงคเณ วิคตฺตฺตฺกิลเส มุทฺตฺตฺเต กมฺมนิเย จิตเต อาเนญชฺปตฺเต, เจโตปฺริยญาณาย จิตฺตํ อภินิหฺรติ อภินินฺนาเมติ; โส ปฺรเสตฺตํ ปฺรปฺคฺคฺลํ เอตฺสา เจโต ปฺริจฺจ ปชานาติ.⁵⁷

จิตเต ครั้นเมื่อจิต สมหิตเต ตั้งมั่นแล้ว ปริสุทฺเธ หมดจดแล้ว ปริโยทาเต ผุดผ่องแล้ว อนงคเณ ไม่มีกิเลสเพียงดั่งเนิน วิคตฺตฺกิลเส มีกิเลสเครื่องเศร้าหมองไปปราศแล้ว มุทฺตฺตฺเต เป็นจิตอ่อนเป็นแล้ว กมฺมนิเย อันควรแก่การงาน จิตเต ตั้งมั่นแล้ว อาเนญชฺปตฺเต ถึงแล้วซึ่งความไม่หวั่นไหว เอวํ อย่างนี้, โส ภิกขุ อ. ภิกษุ นั้น อภินิหฺรติ ย่อมนำไป อภินินฺนาเมติ ย่อมนำอมไป จิตฺตํ ซึ่งจิต เจโต-ปฺริยญาณาย เพื่อเจโตปฺริยญาณ; โส อ. เธอ ปฺริจฺจ ปชานาติ ย่อมกำหนดรู้ เจโต ซึ่งจิต ปฺรเสตฺตํ ของสัตว์อื่น ท. ปฺรปฺคฺคฺลํ ของบุคคลอื่น ท. เอตฺสา ด้วยจิต

เมื่อจิตเป็นสมาธิปริสุทฺธิ์ผุดผ่อง ไม่มีกิเลสเพียงดั่งเนิน ปราศจากความเศร้าหมอง อ่อนเหมาะแก่การใช้งาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ภิกษุนั้นอมจิตไปเพื่อเจโตปฺริยญาณ กำหนดรู้จิตของสัตว์ และคนอื่นด้วยจิตของตน

ข้อควรจำประจำบท

- 1) โครงสร้าง อุ, อูการันต์ในปุงลึงค์
- 2) คำศัพท์ของค่านาม

⁵⁷ ที.สี. (บาลี) 9/242/80.

แบบฝึกหัดบทที่ 28

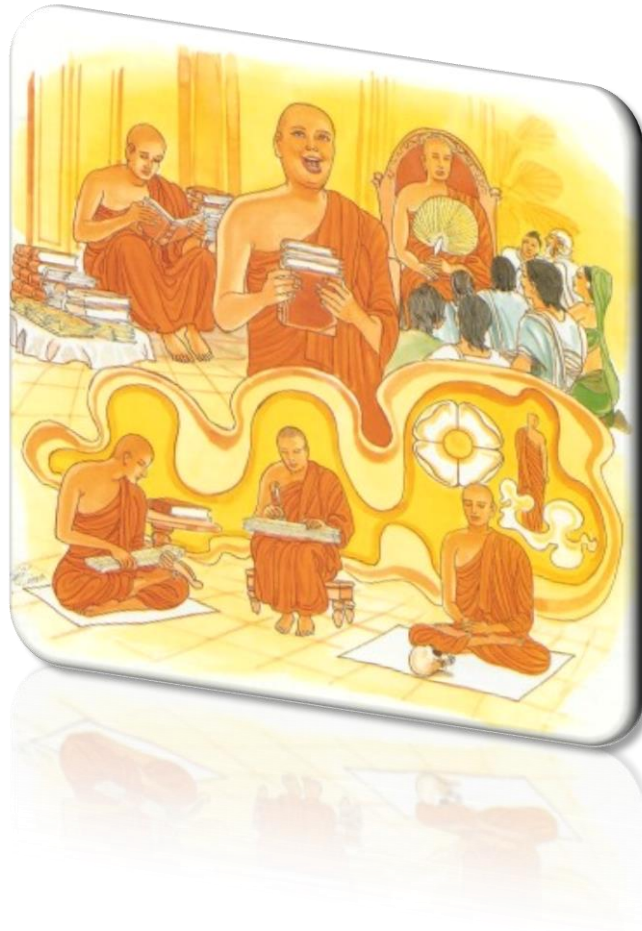
จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

1. ภิกขโว ตถาคตสฺส สาวกา โหนติ.
Bhikkhavo Tathāgatassa sāvakā honti.
2. พนธโว อมมํ ปสฺสิตุํ นครมหา คามํ อาคมฺิสฺสุ.
Bandhavo ammaṃ passituṃ nagaramhā gāmaṃ āgamiṃsu.
3. โจรโ อรณฺเณ ตรวโ ฉินฺทิตุํ ผรสุํ อาทาย คจฺฉิ / อคมิ.
Coro araññe taravo chindituṃ pharasuṃ ādāya gacchi / agami.
4. สีหา จ ทีปโย จ อฏฺวิยํ วสนเต ปสฺโว มาเรตฺวา ชาทนต์.
Sihā ca dīpayo ca aṭaviyaṃ vasante pasavo māretvā khādanti.
5. สปปุริสา วิญญฺโน ภวนต์.
Sappurisā viññuno bhavanti.
6. ภูปติ มนต์ิหิ สพฺธิ สินฺธุํ ตริตฺวา สตตฺโว ปหริตฺวา ชินฺตุํ อุสฺสหิ.
Bhūpati mantīhi saddhiṃ sindhuṃ taritvā sattavo paharivā jinituṃ ussahi.
7. อมฺมา กฏจฺจุนา ทาริกํ โอทนํ โภชาเปสิ.
Ammā kaṭacchunā dārikaṃ odanaṃ bhojāpesi.
8. หตฺถิโน จ กณฺรฺโย จ อจฺฉโว อากทฺติตฺวา ชาทิสฺสุ.
Hatthino ca kaṇeruyo ca ucchavo ākaḍḍhitvā khādiṃsu.
9. ภูปติสฺส มนต์ิโน สตตฺนํ เกตฺโว อาหริสฺสุ.
Bhūpatissa mantino sattūnaṃ ketavo āharisṃsu.
10. เสตฺมฺหิ นิสินฺโน พนฺธุ ตฺรฺโน สาทํ หตฺเถน อากทฺตมิ.
Setumhi nisinno bandhu taruno sākhaṃ hatthena ākaḍḍhi.
11. อฺยฺยานเ รอปิตฺสฺสุ เวฬุสฺสุ ปกฺขิโน นิสิตฺตฺวา คายนต์.
Uyyāne ropitesu veḷūsu pakkhino nisīditvā gāyanti.
12. สจ ปภฺโน อตฺถณฺณ โหนติ, มนฺสสา สฺขิโน คาเม วิหริตุํ สกฺโกหนฺติ.
Sace pabhuno atthaññi honti, manussā sukhino gāme viharituṃ sakkonti.
13. สพฺพณฺณ ตถาคโต ธมฺเมน มนฺสเส อนฺุสาสติ.
Sabbaññi Tathāgato dhammena manusse anusāsati.
14. มตฺตณฺณ สปปุริสา ทีฆชีวินํ จ สฺขิโน จ ภเวยฺยํ.
Mattaññi sappurisā dīghajivino ca sukhino ca bhavyeṃ.
15. วิญญฺหิ อนฺุสาสิตา มยํ กุมารา สปปุริสา ภวิตุํ อฺุสฺสหิมฺหา.
Viññhi anusāsitaṃ mayam kumārā sappurisā bhavituṃ ussahimha.
16. มยํ รวิโน อาโลเคน อากาเส อฺุทฺเตนเต ปกฺขิโน ปสฺสิตุํ สกฺโกม.
Mayam ravino ālokena ākāse uḍḍente pakkhino passituṃ sakkoma.
17. ตมฺเห ปภฺโน หุตฺวา ธมฺเมน ชีวิตุํ วายเมยฺยธา.
Tumhe pabhuno hutvā dhammena jivituṃ vāyameyyātha.
18. อหํ ธมฺมํ เทเสนตํ ภิกฺขุํ ชานามิ.
Aham dhammaṃ desantaṃ bhikkhuṃ jānāmi.
19. อหโย อาขโว ชาทนต์า อฏฺวิยา วมฺมิเกสฺสุ วสนติ.
Ahayo ākhavo khādantā aṭaviyā vammikesu (anthills) vasanti.

20. วณิตาย สสสุ ภคินิยา อุจฉโว จ ปทุมานิ จ อททิ / อทาสี.
Vanitāya sassu bhaginiyā ucchavo ca padumāni ca adadi / adāsi.

จงแปลเป็นภาษาบาลี

1. อ. ศัตรูข้ามแล้ว ซึ่งสะพาน เข้าไปแล้ว สู่เกาะ
Crossing the bridge the enemy has entered the island.
2. อ. ท่าน ท. จงอย่าตัด ซึ่งไม้ไผ่ ท. ด้วยขวาน ท., อ. ท่าน ท. จงตัด ด้วยเลื่อย ท.
You shall not cut bamboos with axes, you may with saws.
3. อ. อำมาตย์ ของพระราชา ผูกแล้ว ซึ่งธง ท. ที่สะพาน ด้วย ที่ต้นไม้ ท. ด้วย
King's ministers tied banners on the bridge and on trees.
4. อ. สัตว์เลี้ยง ท. อันเขาหนุ่ม ท. ให้กัดแล้ว ซึ่งหนู ท.
The beasts fed the young ones with rats.
5. อ. วิญญูชน ท. เป็นผู้มีชื่อเสียง ย่อมเป็น
Wise men became eminent people.
6. อ. ภิกษุ เป็นญาติ ของพระราชา ผู้ปกครอง ซึ่งเกาะ ได้เป็นแล้ว
The monk was a relation of the king who rules the island.
7. อ. ต้นไม้ ท. อันอันศัตรูตัดแล้ว ตกแล้ว ในทะเล
The trees cut by the enemy fell into the sea.
8. อ. แม่ ทบแล้ว ซึ่งสุนัข ตัวพยายามอยู่ เพื่อกัด ซึ่งเด็กหญิง ด้วยกำมือ
With the fist the mother hit the dog which was trying to bite the girl.
9. อ. พระราชา ท. ย่อมทรงคุ้มครอง ซึ่งสมณะ ท. ด้วย ซึ่งพราหมณ์ ท. ด้วย ซึ่งมนุษย์ ท.
ด้วย ซึ่งสัตว์เลี้ยง ท. ด้วย ผู้ที่อยู่ ในเกาะ
Kings protect recluses, brahmins, men and beasts living in the island.
10. อ. น้องสาว ของแม่ ข่าแล้ว ซึ่งหนู ด้วยไม้ไผ่
Mother's sister killed a rat with a bamboo.
11. อ. อาจารย์ ส่งไปแล้ว ซึ่งอ้อย ท. แก่คนหนุ่ม ท. ผู้มีฟัน
The teacher sent sugar-cane to the tuskers' young ones.
12. อ. สามี เห็นแล้ว ซึ่งลิง ตัวพยายามอยู่ เพื่อเข้าไป สู่บ้าน ปิดแล้ว ซึ่งประตู
Seeing a monkey trying to enter the house the husband closed the door.

น ตาวตา ธมมธโร
โย จ อปมปิ สุตวาน
ส เว ธมมธโร โหติ

**Na tāvatā dhammadharo,
yo ca appampi sutvāna,
sa ve dhammadharo hoti,**

บุคคลไม่ชื่อว่าผู้ทรงธรรมเพียงเพราะพูดมาก

ส่วนผู้ใดได้สดับตรับฟังธรรมน้อย

แต่พิจารณาเห็นธรรมด้วยนามกาย

ทั้งไม่ประมาทธรรมนั้น

ผู้นั้นชื่อว่า ผู้ทรงธรรม⁵⁸

One does not yet know the Dhamma because one speaks much;
he who hears only a little, and understands the Dhamma through his own
efforts;
he who is not heedless of the Dhamma is one truly versed in the doctrine.

ยาวตา พหุ ภาสติ
ธมมํ กาเยน ปสสติ
โย ธมมํ นปมชชติ.

**yāvatā bahu bhāsati;
dhammaṃ kāyena passati;
yo dhammaṃ nappamajjati.**

⁵⁸ ชุ.ธ.(บาลี) 25/259/61., (ไทย) 25/259/113. เอกุทานชีนาสวตถุ

บทที่ 29 (Lesson 29)
อุการันต์กลุ่มกตปิยศัพท์
Declension of masculine nouns ending in –u

1. อุการันต์ในปุงลิงค์

กลุ่มกตปิยศัพท์เป็นศัพท์พิเศษ มีการแจกรูปเฉพาะกลุ่ม

สตถุ- พระศาสดา (Satthu - teacher)

วิภัตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
ปจมา-Nominative	สตถา satthā	สตถาโร satthāro
อาลปน-Vocative	สตถา, สตถ satthā, sattha	สตถาโร satthāro
ทุตติยา-Accusative	สตถาริ satthāraṃ	สตถาโร satthāro
ตติยา-Instrumental	สตถารา satthārā	สตถาเรหิ, สตถูหิ satthārehi, satthūhi
ปลยจมี-Ablative	สตถารา satthārā	สตถาเรหิ, สตถูหิ satthārehi, satthūhi
จตุตถิ-Dative	สตถุ, สตถุโน, สตถุสส satthu, satthuno, satthussa	สตถารานํ, สตถุนํ satthārānaṃ, satthūnaṃ
ณัฐจี-Genitive	สตถุ, สตถุโน, สตถุสส satthu, satthuno, satthussa	สตถารานํ, สตถุนํ satthārānaṃ, satthūnaṃ
สตตมี-Locative	สตถริ satthari	สตถาเรสุ, สตถุสุ satthāresu, satthūsu

2. ศัพท์ที่แจกตาม สตถุ อุการันต์ในปุงลิงค์ กลุ่มกตปิยศัพท์ ดังนี้

กตตุ-kattu	ผู้ทำ (doer)	วตตุ-vattu	ผู้กล่าว (sayer)
คนตุ-gantu	ผู้ไป (goer)	เขตตุ-jetu	ผู้ชนะ (victor)
โสตุ-sotu	ผู้ฟัง (hearer)	วิเนตุ-vinetu	ผู้เคร่งวินัย, อาจารย์ (disciplinarian, instructor)
ทาตุ-dātu	ผู้ให้ (giver)	วิญญาตุ-viññātu	ผู้รู้ (knower)
เนตุ-netu	ผู้นำ (leader)	ภตตุ-bhattu	ผู้เลี้ยงดู,สามี (husband)
นตตุ-nattu	หลาน (grandson)	ญาตุ-ñātu	ผู้รู้ (knower)

3. คำนามที่แสดงถึงความสัมพันธ์กัน เช่น ปิตุ (พ่อ) และ ภাতู (พี่ชาย) มีวิธีการแจกรูปต่างกันบ้าง ดังนี้

ปิตุ – บิดา, พ่อ (Pitu / pitar = father)

วิภัตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
ปฐมา-Nominative	บิดา pitā	บิดโร pitaro
อาลปน-Vocative	บิดา, บิด pitā, pita	บิดโร pitaro
หุตียา-Accusative	บิดร pitaram	บิดโร pitaro
ตติยา-Instrumental	บิดรา pitarā	บิดเรหิ-ภิ, บิดูหิ-ภิ Pitarehi-bhi, pitūhi-bhi
ปถจมี-Ablative	บิดรา pitarā	บิดเรหิ-ภิ, บิดูหิ-ภิ Pitarehi-bhi, pitūhi-bhi
จตุตถิ-Dative	บิดุ, บิดุโน, บิดุสสุ pitu, pituno, pitussa	บิดรานัน, บิดานัน, บิดูนัน pitarānam pitānam pitūnam
ฉนุจि-Genitive	บิดุ, บิดุโน, บิดุสสุ pitu, pituno, pitussa	บิดรานัน, บิดานัน, บิดูนัน pitarānam pitānam pitūnam
สตุตมี-Locative	บิดริ pitari	บิดเรสุ, บิดูสุ pitaresu, pitūsu

ภাতู – พี่ชาย, น้องชาย (Bhātu / bhātar = brother)

วิภัตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
ปฐมา-Nominative	ภาดา bhātā	ภาดโร bhātaro
อาลปน-Vocative	ภาดา, ภาด bhātā, bhāta	ภาดโร bhātaro
หุตียา-Accusative	ภาดร bhātaram	ภาดเร, ภาดโร bhātare, bhātaro
ตติยา-Instrumental	ภาดรา bhātarā	ภาดเรหิ-ภิ, ภาดูหิ-ภิ bhātarehi-bhi, bhātūhi-bhi
ปถจมี-Ablative	ภาดรา bhātarā	ภาดเรหิ-ภิ, ภาดูหิ-ภิ bhātarehi-bhi, bhātūhi-bhi
จตุตถิ-Dative	ภาดุ, ภาดุโน, ภาดุสสุ bhātu, bhātuno, bhātussa	ภาดรานัน, ภาดานัน, ภาดูนัน bhātarānam, bhātānam bhātūnam
ฉนุจि-Genitive	ภาดุ, ภาดุโน, ภาดุสสุ bhātu, bhātuno, bhātussa	ภาดรานัน, ภาดานัน, ภาดูนัน bhātarānam, bhātānam bhātūnam
สตุตมี-Locative	ภาดริ bhātari	ภาดเรสุ, ภาดูสุ bhātaresu, bhātūsu

4. คำนามที่เป็นอิทธิลึงค์แสดงถึงความสัมพันธ์ มีวิธีการแจก ดังนี้
 มาตุ – มารดา, แม่ (Mātu = mother)

วิภัตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
ปรมา-Nominative	มาตา Mātā	มาตโร mātaro
อาลปน-Vocative	มาตา, มาต, มาเต mātā, māta, māte	มาตโร mātaro
พุตยา-Accusative	มาตริ mātaram	มาตเร, มาตโร Mātare, mātaro
ตติยา-Instrumental	มาตรา, มาตุยา mātarā, mātyā	มาตเรหิ, มาตุหิ mātarehi, mātūhi
ปลจมี-Ablative	มาตรา, มาตุยา mātarā, mātyā	มาตเรหิ, มาตุหิ mātarehi, mātūhi
จตุตถิ-Dative	มาตุ, มาตุยา, มาตยา mātu, mātyā, mātāya	มาตรานํ, มาตุณํ, มาตानํ mātarānaṃ, mātūnaṃ, mātānaṃ
ณัฐิ-Genitive	มาตุ, มาตุยา, มาตยา mātu, mātyā, mātāya	มาตรานํ, มาตุณํ, มาตानํ mātarānaṃ, mātūnaṃ, mātānaṃ
สตุตถิ-Locative	มาตริ, มาตุยา, มาตุยํ mātari, mātyā, mātyaṃ	มาตเรสุ, มาตุสุ mātaresu, mātūsu

จิตฺ (ลูกสาว) และ ทูหิตฺ (ลูกสาว) แจกเหมือน มาตุ

ประโยคบาลี

โส เอวํ สมหิตเต จิตเต ปริสุทฺเธ ปริโยทาเต อนงฺคเณ วิคตฺวปกฺกิลเส มุทฺทฺวเต กมฺมนิเย
 จิตเต อาเนนฺชปฺตเต, ปุพฺเพนิวาสานุสฺสตีลาณาย จิตฺตํ อภินิหฺรตี อภินินฺนามเต; โส อนเภาวิทิตํ
 ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรตี.⁵⁹

จิตเต ครั้นเมื่อจิต สมหิตเต ตั้งมั่นแล้ว ปริสุทฺเธ หมดจดแล้ว ปริโยทาเต ผุดผ่องแล้ว
 อนงฺคเณ ไม่มีกิเลสเพียงดั่งเนิน วิคตฺวปกฺกิลเส มีกิเลสเครื่องเศร้าหมองไปปราศแล้ว มุทฺทฺวเต เป็นจิต
 อ่อนเป็นแล้ว กมฺมนิเย อันควรแก่การงาน จิตเต ตั้งมั่นแล้ว อาเนนฺชปฺตเต ถึงแล้วซึ่งความไม่หวั่นไหว
 เอวํ อย่างนี้, โส ภิกขุ อ. ภิกขุ นั้น อภินิหฺรตี ย่อมนำไป อภินินฺนามเต ย่อมโน้มไป จิตฺตํ ซึ่งจิต ปุพฺเพ-
 นิวาสานุสฺสตีลาณาย เพื่อปุพฺเพนิวาสานุสฺสตีลาณ; โส อ. เธอ อนุสฺสรตี ย่อมตามระลึก ปุพฺเพนิวาสํ
 ซึ่งชาติอันเป็นที่อยู่อาศัยในกาลก่อน อนเภาวิทิตํ อันมีอย่างมากมาย

⁵⁹ ที.สี. (บาลี) 9/244/81.

เมื่อจิตเป็นสมธิบริสุทธีผุดผ่อง ไม่มีกิเลสเพียงดั่งเนิน ปราศจากความเศร้าหมอง อ่อน
เหมาะแก่การใช้งาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ภิกษุผู้นั้น น้อมจิตไปเพื่ออุปเพณิวาสนาสุสสติญาณ ระลึก
ชาติก่อนได้หลายชาติ

ข้อควรจำประจำบท

- 1) ศัพท์มีการแจกเฉพาะตัว มี สตถุ ปิตุ มาตุ เป็นต้น
- 2) คำศัพท์ของค่านาม

แบบฝึกหัดบทที่ 29

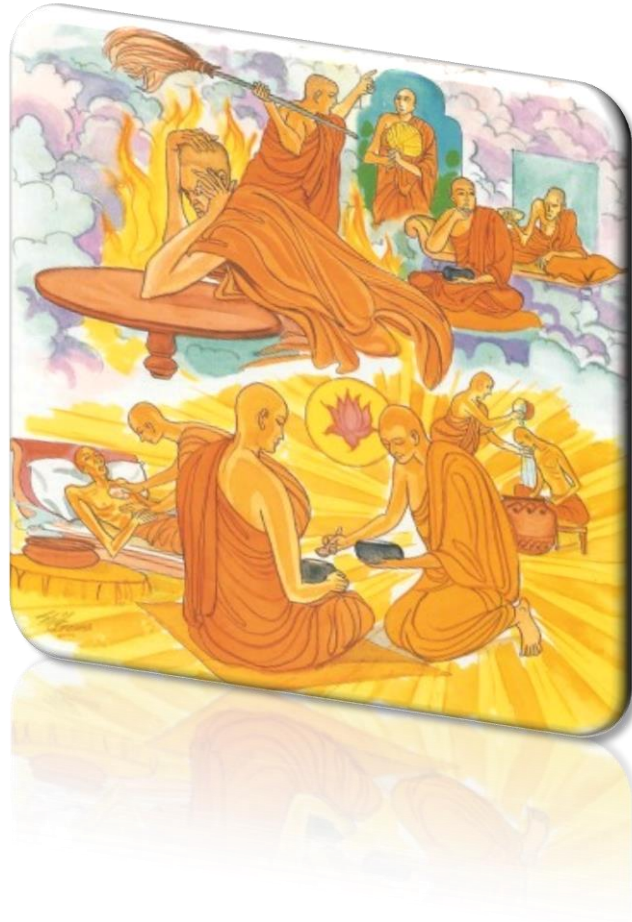
จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

1. สตถา ภิกขุณฺ ฌมฺมํ เทเสนฺโต รุกฺขสฺส ฉายาย นิสินฺโน โหติ.
Sathhā bhikkhūnaṃ dhammaṃ desento rukkhassa chāyāya nisinno hoti.
2. ปุณฺณานิ กตฺตาโร ภิกขุณฺ จ ตาปสฺสานํ จ ทานํ เทนฺติ
Puññāni kattāro bhikkhūnaṃ ca tāpasānaṃ ca dānaṃ denti.
3. สเจ สตถา ฌมฺมํ เทเสยฺย, วิญฺญาตาโร ภวิสฺสนฺติ
Sace sathhā dhammaṃ deseyya, viññātāro bhavissanti.
4. ภูปติ ทีปสฺมี เชตา ภวตุ.
Bhūpati dīpasmī jetā bhavatu.
5. ปีตา ธิตฺโร อาทาย วิหารํ คนฺตฺวา สตถารํ วนฺทาเปสิ.
Pitā dhītaṃ ādāya vihāraṃ gantvā sathhāraṃ vandāpesi.
6. วิญฺญาตาโร โลกํ มนุสฺसानํ เนตาโร โหนฺตุ / ภวन्ตุ.
Viññātāro loke manussānaṃ netāro hontu / bhavantu.
7. ภตฺตา ปีตรา สทฺธิ มาตุยา ปจิตํ ยาคุ ภูณฺชิ.
Bhātā pitarā saddhiṃ mātuyā pacitaṃ yāguṃ bhuñji.
8. ภตฺตา สห นตฺตาเรหิ กิฬนฺตํ กปี ทิสฺวา หสนฺโต อฏฺฐาสิ.
Bhattā saha nattārehi kilantaṃ kapī disvā hasanto atthāsi (stood).
9. เสตุ กตฺตาโร เวฬฺว พนฺธิตฺวา นทฺยา ตีเร จเปสุ.
Setuṃ kattāro veḷavo bandhitvā nadiyā tīre ṭhapesuṃ.
10. สินฺธุ ตริตฺวา ทิปฺ คนฺตาโร สตฺตุหิ หตา โหนฺติ.
Sindhuṃ taritvā dīpaṃ gantāro sattūhi hatā honti.
11. ภริยา ภตฺตุ สาฏฺเฏ รชเณน โธวาเปสิ.
Bhariyā bhattu sāṭake rajakena dhovāpesi.
12. เนตฺโน กถํ โสตาโร อุตฺยาเน นิสินฺนา สุริเยน ปิฬิตา โหนฺติ.
Netuno kathaṃ sotāro uyyāne nisinnā suriyena pīlita honti.
13. ทาตาเรหิ ทินฺนานิ วตฺถานิ ยาจเกหิ น วิกฺกิณฺตพฺพานิ โหนฺติ.
Dātārehi dinnāni vatthāni yācakehi na vikkīṇitabbāni honti.
14. โรตฺนตฺสส นตฺตฺสส กุชฺฌิตฺวา วนฺตา ตํ หตฺถเณน ปหริ.
Rodantassa nattussa kujjhivā vanitā taṃ (him) hatthena pahari.
15. วินตฺโน โธวาทํ สุตฺวา พนฺธโว สปุปฺริสา อภฺวีสุ / อหฺสุ.
Vinetuno ovādaṃ (advice) sutvā bandhavo sappurisā abhaviṃsu /
ahesuṃ.
16. เกหฺสุ จ อฏฺฐีสุ จ วสนฺเต อาชฺโว อหฺโย ชาทฺนฺติ
Ghesu ca atāvīsu ca vasante ākhavo ahayo khādanti.
17. นตฺตา มาตฺรํ ยาคุ ยาจนฺโต ภูมฺมียํ ปติตฺวา โรทฺติ.
Nattā mātaraṃ yāguṃ yācanto bhūmiyaṃ pativā rodati.
18. ตุมฺเห ภตฺตารāนาํ จ ภคินิํ จ มา กุชฺฌถ.
Tumhe bhātarānaṃ ca bhaginīnaṃ ca mā kujjhatha.
19. ทิปฺ คนฺตาเรหิ นาวาย สินฺธุ ตริตฺตพฺโพ โหติ.
Dīpaṃ gantārehi nāvāya sindhu taritabbo hoti.

20. ปุพพกา อีสโย มนตานิ กตตารโ จ มนตานิ ปวตตารโ จ อภวีสุ / อหะสุ.
Pubbakā (ancient) isayo mantānaṃ (magic spells) kattāro ca mantānaṃ pavattāro (reciters) ca abhaviṃsu / ahesuṃ.
21. มตตถญ ทาตา นตตารานิ โลกั โลกั โมทเก ททิสสุ / อทิสสุ.
Mattaṅgū dātā nattārānaṃ thokaṃ thokaṃ modake (sweets) dadīṃsu / adāṃsu.
22. อตถถญ เนตาโร มนุสเส สปุริเส กโรนตา วินตาโร ภวตติ.
Atthaṅgū netāro manusse sappurise karontā vinetāro bhavanti.
23. มาตา ชิตฺร โววทนต์ สีสํ จุมพิตวา พาหุ อามลิตวา สมสสาเสสิ.
Mātā dhītaṃ ovadantī sīsaṃ (head) cumbitvā (kissed) bāhuṃ āmasitvā samassāsesi.
24. วทถญ พรหมโณ ขุทาย ปิเพนเต ยาจเก ทิสวา ปหุตฺ โภชนํ ทาเปสิ.
Vadaṅgū brāhmaṇo khudāya piṇte yācake disvā pahūtaṃ (much) bhोजनाṃ (food) dāpesi.
25. สารถินา อาหฏเว เวฬโว คเหตุวา วฑฺฒกึ सालํ มาเปสิ.
Sāraṭhinā āhaṭe veḷavo gahetvā vaḍḍhakī sālaṃ māpesi.

จงแปลเป็นภาษาบาลี

1. อ. พ่อ ด้วย อ. แม่ ด้วย ได้ไปแล้ว เพื่อเห็น ซึ่งน้องสาว กับ ด้วยพี่ชาย
Father and mother went with the brother to see the sister.
2. อ. คนชั่ว ท. เป็นผู้มีความสุข เป็นผู้อายุยืน จักไม่เป็น
Evil doers will not live long happily.
3. อ. พระราชา ท. เป็นผู้ชนะ กับ ด้วยบริษัท ของจงเป็น.
May the king, together with his retinue, become victorious.
4. อ. พี่ชาย ของแม่ เป็นลุง ย่อมเป็น
Mother's brother is the uncle.
5. อ. ศัตรู ท. ของพี่ชาย ท. ผูกแล้ว ซึ่งธง ท. ที่ต้นไม้ ท. ด้วย ที่ไม้ไผ่ ท. ด้วย
The enemies of my brothers tied banners on trees and bamboos.
6. อ. ช่างไม้ ท. ได้ให้แล้ว ซึ่งไม้ไผ่ ท. แก่หลาน ท.
The house builder gave bamboos to the grandsons.
7. อ. พี่ชาย ได้ให้แล้ว ซึ่งโภชนะ แก่ลูกสาว ด้วยช้อน
Brother gave food to (my) daughter with a spoon.
8. อ. พระพุทธเจ้า ทรงเป็นครู ของเทวดา ท. ด้วย ของมนุษย์ ท. ด้วย ย่อมเป็น
The Buddha is the teacher of gods and men.
9. อ. ท่าน ท. เป็นผู้กล่าว ซึ่งความจริง ของจงเป็น
May you (pl.) be speakers of the truth.
10. อ. สามี ท. ผู้เป็นคนดี เป็นผู้มีความกรุณา ต่อภริยา ท. เหมือนเทวดา ท. ย่อมเป็น
Good husbands are kind (kāruṇikā) to their wives like gods.
11. อ. สัตบุรุษ ท. เป็นอำมาตย์ ผู้มีกำลัง เพื่อปกครอง ซึ่งเกาะ ของจงเป็น
Let good men become powerful ministers to govern the island.
12. อ. พระราชา ท. ผู้ทรงมีกำลัง เป็นผู้ชนะ ได้เป็นแล้ว
The powerful kings were victorious.

อกตํ ทุกกตํ เสยโย
 กตถจ สุกตํ เสยโย
**Akataṃ dukkaṭaṃ seyyo,
 katanca sukataṃ seyyo,**
 ความชั่ว ไม่ทำเสียเลยดีกว่า

เพราะระลึกถึงความชั่ว บุคคลย่อมเดือดร้อนในภายหลัง
 ส่วนความดี ทำให้เกิดดีกว่า

เพราะทำแล้วระลึกถึงภายหลังบุคคลย่อมไม่เดือดร้อน⁶⁰

Better is an evil deed undone, subsequently an evil deed hurts;
 and better done is a good deed, which (one) does and not regret.

ปจฉา ตปตติ ทุกกตํ
 ยํ กตวา นานุตปตติ.
**pacchā tappati dukkaṭaṃ;
 yaṃ katvā nānutappati.**

⁶⁰ ชุ.ธ.(บาลี) 25/314/71., (ไทย) 25/314/131. อีสสาปคตอิติวตถุ ฉ. ทุกกภู

บทที่ 30 (Lesson 30)
อิ และ อุการันต์นปุงสกลิงค์
Declension of Neuter nouns ending in –i, u

1. อิการันต์นปุงสกลิงค์

โครงสร้างของ อิการันต์นปุงสกลิงค์

วิภัตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
ปรจมา-Nominative	อิ i	อี, อีนิ ī, īni
อาลปน-Vocative	อิ i	อี, อีนิ ī, īni
ทุดิยา-Accusative	อี iṃ	อี, อีนิ ī, īni
ตติยา-Instrumental	อิณา inā	อีหิ, อีภิ īhi, ībhi
ปลจมี-Ablative	อิณา, อิมหา, อิสมา inā, imhā, ismā	อีหิ, อีภิ īhi, ībhi
จตุตถิ-Dative	อินโน, อิสส ino, issa	อินัน inam
ณภูจि-Genitive	อินโน, อิสส ino, issa	อินัน inam
สตุตถิ-Locative	อิมหิ, อิสมี imhi, ismiṃ	อิสสุ īsu

อภูจि – กระดุก, เมล็ด (Atthi = bone, seed)

วิภัตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
ปรจมา-Nominative	อภูจิ atthi	อภูจि, อภูจಿನि atthī, atthīni
อาลปน-Vocative	อภูจิ atthi	อภูจิ, อภูจಿನि atthī, atthīni
ทุดิยา-Accusative	อภูจि atthim	อภูจิ, อภูจಿನि atthī, atthīni
ตติยา-Instrumental	อภูจินา atthinā	อภูจิหิ, อภูจิภิ atthīhi, atthībhi
ปลจมี-Ablative	อภูจินา, อภูจิมหา, อภูจิสมา atthinā, atthimhā, atthismā	อภูจิหิ, อภูจิภิ atthīhi, atthībhi
จตุตถิ-Dative	อภูจिनโน, อภูจิสส atthino, atthissa	อภูจिनัน atthinam
ณภูจि-Genitive	อภูจिनโน, อภูจิสส atthino, atthissa	อภูจिनัน atthinam
สตุตถิ-Locative	อภูจิมหิ, อภูจิมมี atthimhi, atthismim	อภูจิสสุ atthīsu

ข้อสังเกต: การแจกกรุปของ อภูจิ นี้เหมือนกับ อคคิ อิการันต์นปุงสกลิงค์ ยกเว้นปรจมาวิภัตติ, อาลปนนะ และทุดิยาวิภัตติ

2. ศัพท์ที่แจกตาม อัญญิ อิการันต์ในนปุงสกลิงค์ ดังนี้

วาริ- vāri	น้ำ (water)	ทริ- dadhi	นมเปรี้ยว, นมส้ม, เต้าหู้ (curds)
อกฺขิ- akkhi	ดวงตา (eye)	อจฺจิ- acci	เปลวไฟ (flame)
สปปิ- sappi	เนยใส (ghee)	สตฺถิ- satthi	ต้นขา, ขาอ่อน (thigh)

3. อุการันต์ในนปุงสกลิงค์

โครงสร้างของ อุการันต์นปุงสกลิงค์

วิภัตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
ปรมา- Nominative	อุ u	อุ, อุนิ ū, ūni
อาลปน- Vocative	อุ u	อุ, อุนิ ū, ūni
ทุตฺติยา- Accusative	อุํ uṃ	อุ, อุนิ ū, ūni
ตฺติยา- Instrumental	อุนา unā	อุหิ, อุภิ ūhi, ūbhi
ปฺลยจมี- Ablative	อุนา, อุมาหา, อุสมา unā, umhā, usmā	อุหิ, อุภิ ūhi, ūbhi
จตุตฺถิ- Dative	อุโน, อุสฺส uno, ussa	อุนํ ūnaṃ
ณฺนจฺจि- Genitive	อุโน, อุสฺส uno, ussa	อุนํ ūnaṃ
สฺตตฺถิ- Locative	อุมาหิ, อุสมิ umhi, usmiṃ	อุสุ ūsu

จกฺขุ - ดวงตา, นัยน์ตา (Cakkhu = eye)

วิภัตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
ปรมา- Nominative	จกฺขุ cakkhu	จกฺขุ, จกฺขุณี cakkhū, cakkhūni
อาลปน- Vocative	จกฺขุ cakkhu	จกฺขุ, จกฺขุณี cakkhū, cakkhūni
ทุตฺติยา- Accusative	จกฺขุํ cakkhuṃ	จกฺขุ, จกฺขุณี cakkhū, cakkhūni
ตฺติยา- Instrumental	จกฺขุณา cakkhunā	จกฺขุหิ, จกฺขุภิ cakkhūhi, cakkhūbhi
ปฺลยจมี- Ablative	จกฺขุณา cakkhunā	จกฺขุหิ, จกฺขุภิ cakkhūhi, cakkhūbhi
จตุตฺถิ- Dative	จกฺขุโน, จกฺขุสฺส cakkhuno, cakkhussa	จกฺขุณํ cakkhūnaṃ
ณฺนจฺจิ- Genitive	จกฺขุโน, จกฺขุสฺส cakkhuno, cakkhussa	จกฺขุณํ cakkhūnaṃ

สत्ตมี-Locative	จกขุมหิ, จกขุสมิ cakkhumhi, cakkhusmim	จกขุสุ cakkhūsu
-----------------	---	-----------------

4. ศัพท์ที่แจกตาม จกขุ อูการันต์โนนปุงสกลิงค์ ดังนี้

ธนู-dhanu	ธนู (bow)	ทารุ-dāru	พิน (firewood)
มธุ-madhu	น้ำผึ้ง (honey)	อมพุ-ambu	น้ำ (water)
อสุ-assu	น้ำตา (tear)	วสุ-vasu	ทรัพย์ (wealth)
ขานุ-jāṇu ขณญ-jañṇu	เข่า (knee)	วตถุ-vatthu	เรื่อง, พื้นที, สิ่งของ (ground, base, site, estate)
อายุ-āyu	อายุ (age)	ติปุ-tipu	แร่ดีบุก (lead)
วปุ-vapu	ร่างกาย (body)	ชตุ-jatu	ยางไม้, ครั่ง (sealing wax)

5. คำศัพท์กิริยา (Vocabulary – Verbs)

อนุคมปติ -anukampati	ย้อมหวั่นไหว, สงสาร, อนุเคราะห์-feels compassionate	อนุคจฉติ -anugacchati	ย้อมตามไป-follows
วาเจติ-vāceti	ย้อมสอน, ย้อมบอก -teaches	ปัตถเถติ-pattheti	ย้อมปรารถนา, ย้อม หวัง-aspires, hopes
สมมิสเสติ -sammisseti	ย้อมประกอบ, ย้อมเจือ พร้อม-mixes	สมมิชฌติ-samijjhati	ย้อมสำเร็จ-fulfils, succeeds
ปพพชติ-pabbajati	ย้อมสละ, ย้อมบวช- renounces, becomes ordained	ปวัตเตติ-pavatteti	ย้อมเป็นไป-sets in motion
วิปปกิริติ -vippakirati	ย้อมกระจาย, เกล็ดอน, โปรย- scatters, (pp. vippakinṇa)	ปวัตเตติ- (assūni) pavatteti	ย้อมหลั่ง-sheds tears
ภาสติ-parājeti	ย้อมกล่าว-defeats	วิภชติ-vibhajati	ย้อมแบ่ง, ย้อมแยก -distributes, analyses

ประโยชน์บาลี

โส เอว สสมาทิตเต จิตเต ปริสุทฺเท ปรีโยทาเต อนงฺคเณ วิคตฺตูปกฺกิลเส มุทฺตฺตฺเต กมฺมณฺเณ
จิตเต อาเนถฺชปฺตเต, สตฺตนาญฺ จุตฺตปฺตภาณาย จิตฺตํ อภินิหฺรติ อภินินฺนาเมติ; โส ทิพฺเพน จกฺขฺนา

วิสุทฺเธน อติกถนตมานุสเกน สตเต ปสฺสตี จวมาเน อุปฺปชฺชมาเน ทิเน ปณฺีเต สุวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ
 สุกเต ทุคฺคเต; ยถากมฺมุปกฺเค สตเต ปชานาติ.⁶¹

จิตเต ครั้นเมื่อจิต สมาหิตะ ตั้งมั่นแล้ว ปริสุทฺเธ หมดจดแล้ว ปริโยทาทเต ผุดผ่องแล้ว
 อนนฺคเณ ไม่มีกิเลสเพียงดั่งเนิน วิคฺตูปกฺกิลเส มีกิเลสเครื่องเศร้าหมองไปปราศแล้ว มุทฺทฺฤเต เป็นจิต
 อ่อนเป็นแล้ว กมฺมนิเย อันควรแก่การงาน จิตะ ตั้งมั่นแล้ว อาเนนฺชปฺตเต ถึงแล้วซึ่งความไม่หวั่นไหว
 เอรุ อย่างนี้, โส ภิกฺขุ อ. ภิกฺขุ นั้น อภินิหฺรตี ย่อมนำไป อภินินฺนาเมตี ย่อมโน้มไป จิตฺตํ ซึ่งจิต สตฺตานํ
 จุตฺตูปาตญาณาย เพื่อญาณอันกำหนดรู้การดับและการเกิด ของสัตว์ ท.; โส อ. เธอ ปสฺสตี ย่อมเห็น
 สตเต ซึ่งสัตว์ ท. จวมาเน ผู้จิตอยู่ อุปฺปชฺชมาเน ผู้เกิดอยู่ ทิเน ผู้เป็นชั้นต่ำ ปณฺีเต ผู้เป็นชั้นสูง
 สุวณฺเณ ผู้มีผิวพรรณงาม ทุพฺพณฺเณ ผู้มีผิวพรรณไม่งาม สุกเต ผู้เกิดดี ทุคฺคเต ผู้เกิดไม่ดี จกฺขุณา ด้วย
 ตา ทิพฺเพน อันเป็นทิพย์ วิสุทฺเธน อันบริสุทธิ์ อติกถนตมานุสเกน อันล่วงตาอันเป็นของมนุษย์; โส อ.
 เธอ ปชานาติ ย่อมรู้ชัด สตเต ซึ่งสัตว์ ท. ยถากมฺมุปกฺเค ผู้เข้าถึงซึ่งความเป็นไปตามกรรม.

เมื่อจิตเป็นสมาธิบริสุทธิ์ผุดผ่อง ไม่มีกิเลสเพียงดั่งเนิน ปราศจากความเศร้าหมอง อ่อน
 เหมาะแก่การใช้งาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ภิกฺขุ นั้น โนมจิตไปเพื่อจตุตฺตูปาตญาณ เห็นหมู่สัตว์ผู้กำลัง
 จุตติ กำลังเกิด ทั้งชั้นต่ำและชั้นสูง งามและไม่งาม เกิดดีและเกิดไม่ดี ด้วยตาทิพย์อันบริสุทธิ์เหนือมนุษย์
 รู้ชัดถึงหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรม

ข้อควรจำประจำบท

- 1) โครงสร้าง อิ, อุการันต์ในนปุงสกลิงค์
- 2) คำศัพท์ของคำนามและคำกริยา

⁶¹ ที.สี. (บาลี) 9/246/82-83.

แบบฝึกหัดบทที่ 30

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

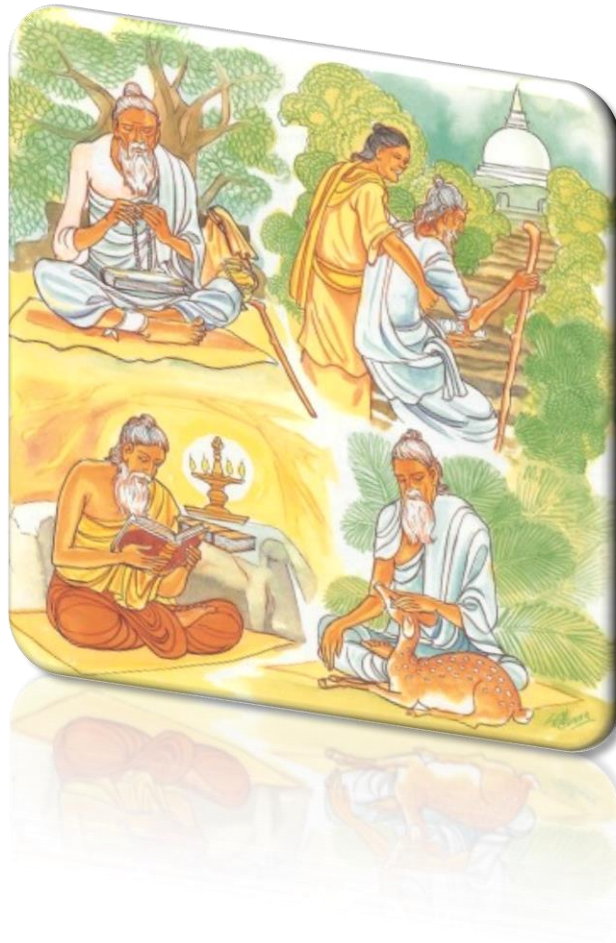
1. เคห์ ปวิสนต์ อหิ ทิตวา กณฺมา ภายิตฺวา อสฺสูนิ ปวตเตนฺตี โรทิตฺตุ อารภิ.
Gehaṃ pavisantam ahiṃ disvā kaññā bhāyivā assūni pavattenti roditum
ārabhi.
2. ทิปินา หตฺยา คาวียา อฏฺฐินิ ภูมียํ วิปปกัณฺณานิ โหนฺติ.
Dīpinā hatāya gāviyā atṭhīni bhūmiyaṃ vippakīṇṇāni honti.
3. นทียา วารินา วตฺถานิ โธวณฺโต ปิตา นหาเปตฺตุ ปุตฺตํ ปกฺโกสิ.
Nadiyā vārinā vatthāni dhovanto pitā nahāpetum puttam pakkosi.
4. ตฺวํ สปปินา จ มธฺนา จ สมมิสเสตฺวา โอทนํ ภูณฺชิสฺสสิ.
Tvam sappinā ca madhunā ca sammissetvā odanam bhujjissasi.
5. มยํ ชีรมหา ทธี ลภาม.
Mayam khīramhā dham labhāma.
6. ภิกฺขุ ทิปัสส อจฺจโ อโลเกนฺโต อนิจฺจสณฺณํ วพฺเพนฺโต นิสฺสิ.
Bhikkhu dīpassa accim olokento aniccasaññam (perception of imper-
manence) vaddhento (developing) nisīdi.
7. ปापการี ลุทฺทโก ธนํ จ สเร จ อาทาย อฏฺฐวี ปวิฏฺโฐ.
Pāpakārī luddako dhanam ca sare ca ādāya aṭaviṃ pavitṭho.
8. สตฺตุ อมจฺจสฺส สตฺถิ อสินา ปหาริตฺวา อฏฺฐิ ฌินฺทิ.
Sattu amaccassa satthim asinā paharivā atṭhim chindi.
9. อหํ สปปินา ปจิตฺ โอทนํ มธฺนา ภูณฺชิตฺตุ น อิจฺฉามิ.
Aham sappinā pacitam odanam madhunā bhujjitem na icchāmi.
10. นตฺตา หตฺเถหิ จ ฌณฺณฺหิ จ คจฺจนฺตํ ยาจกํ ทิสฺวา อนุกมฺปมานो โภชนํ จ วตฺถํ จ
ทาเปสิ.
Nattā hatthehi ca jaṇṇūhi ca gacchantam yācakam disvā anukampa-
māno bhojanam ca vattham ca dāpesi.
11. ทารุณิ สํหฺรณฺติโย อิตฺถิโย อฏฺฐวียํ อาหิณฺชนฺตี คายีสุ.
Dārūni saṃharantiyo itthiyo aṭaviyaṃ āhiṇṇantī gāyimsu.
12. อมฺพุมฺหิ ชาตานิ ปทุมานิ น อมฺพฺนา อฺปลิตฺตานิ โหนฺติ.
Ambumhi jātāni padumāni na ambunā upalittāni (smeared) honti.
13. มนุสฺसानานากมฺมานิ กตฺวา วสุํ สหฺริตฺวา ปุตฺตทาเร โปเสตฺตุ อฺสุสฺสหนฺติ.
Manussā nānakammāni (various work) katvā vasum saṃharitvā
puttadāre (children and wife) posetum ussahanti.
14. ภตฺตา มาตฺยา อกฺขีสุ อสฺสูนิ ทิสฺวา ภริยาย กุชฺฉิ.
Bhattā mātuyā akkhisu assūni disvā bhariyāya kujjhi.
15. ปิตา เขตฺตวตฺถุณิ ปุตฺตานํ จ นตฺตารานํ จ วิภจิตฺวา วิหารํ คนฺตฺวา ปพฺพชิ.
Pitā khattavatthūni puttānam ca nattārānam ca vibhajivā vihāram
gantvā pabbaji.
16. ปกฺขีหิ ชาทิตานํ ผลานํ อฏฺฐินิ รุกฺขมฺมุเล ปตฺตานิ โหนฺติ
Pakkhīhi khādītānam phalānam atṭhīni rukkhāmūle patitāni honti.

17. อาจารย์โย สิสฺसानํ สิปฺปํ วาเจนโต เต อนุกมฺปมาโน ฆมฺเมน ชีวิตุํ อนุสาสิ.
Ācariyo sissānaṃ (pupils) sippaṃ (art) vācento te anukampamāno
dhammena jīvitum anusāsi.
18. โพธิสฺสโต สมนฺโณ มารํ ปราเชตฺวา พุทฺโธ ภฺวิ / อโหสิ.
Bodhisatto samaṇo māraṃ (the evil one) parājetvā Buddhō bhavi /
ahosi.
19. พุทฺธํ ปสฺสิตฺวา ฆมฺมํ โสตุํ ปตฺเถนฺตา นรา ฆมฺมํ จริตุํ วายมนฺติ.
Buddhaṃ passivā dhammaṃ sotuṃ patthentā narā dhammaṃ caritum
vāyamanti.
20. สเจ สปปุริสฺสานํ สพฺพา ปตฺถนา สมิชฺฌเยยฺยํ มนุสฺสา โลเก สุขํ วินฺเทยฺยํ.
Sace sappurisānaṃ sabbā patthanaṃ (fem. aspirations) samijjheyyaṃ,
manussā loke sukhaṃ vindeyyaṃ.
21. วฺยาจฺฉินา ปิพิตา มาตา อสฺสุนิ ปวตฺเตนฺตี ตีตฺถยา เคหํ อาคนฺตฺวา มณฺเจ สยิตฺวา ยาคุํ
ยาจิ.
Vyādhinā piḷitā mātā assūni pavattenti dhītuyā gehaṃ āgantvā mañce
sayitvā yāgum yāci.
22. มาตฺรํ อนุกมฺปมาณา ตีตา ชิปฺปํ ยาคุํ ปฏฺฐิยาเทตฺวา มาตฺถยา มุขํ โหวิตฺวา ยาคุํ ปาเยสิ.
Mātaraṃ anukampamānā dhītā khippaṃ (soon) yāgum paṭṭiyādetvā
mātuyā mukhaṃ (face) dhovitvā yāgum pāyesi.
23. ปีตฺรา ปุฏฺฐจฺจํ ปณฺหํ ภตฺตา สมนฺมา วิภจฺจิตฺวา อุปมาเย อตถํ วฺยาจฺฉริ / วฺยาจฺฉาสิ.
Pitaraṃ puṭṭhaṃ pañhaṃ bhattā sammā (correctly) vibhajitvā upamāya
(with a smile) atthaṃ vyākari / vyākāsi.
24. ลุทฺทโก อฏฺฐวฺยา ภูมฺมียํ ฌณฺณํ วิปฺปกิริตฺวา มิเค ปโลภตฺวา มาเรตฺตุํ อุสฺสทฺธิ.
Luddako aṭṭaviyā bhūmiyaṃ dhaññaṃ vippakiritvā mige palobhetvā
(tempting) māretum ussahi.
25. ฌณฺณํ ชาทฺนฺตา มิคา อาคจฺจนฺตํ ลุทฺทกํ ทิสฺวา เวเคน ธารฺวีสฺสุ.
Dhaññaṃ khādantā migā āgacchantam luddakaṃ disvā vegena
(speedily) dhāvimsu.

จงแปลเป็นภาษาบาลี

1. อ. เขา เห็นแล้ว ซึ่งกระดูก ท. ของสัตว์เลี้ยง ท. ตัวอันเสือดาวฆ่าแล้ว ในดง
He saw the bones of the animals killed by the leopard in the forest.
2. อ. ท่าน ท. จักอาบ ด้วยน้ำ ในแม่น้ำ
You (pl.) will bathe in the river water.
3. อ. น้ำตา ท. ย่อมมี ในนัยน์ตา ท. ของลูกสาว ผู้เป็นสาว
There are tears in the eyes of the daughter who is a young girl.
4. อ. ชาวนา ย่อมขาย ซึ่งเนยใส ด้วย ซึ่งนมเปรี้ยว ด้วย แก่พ่อค้า ท.
The farmer sells ghee and curd to the merchants.
5. อ. เปลว ท. ของประทีป เต้นไปแล้ว ตามลม
The flames of the lamps danced in the wind (vātena).
6. อ. กลาก ย่อมมี ที่เท้า ท. ของศัตรู
There is eczema on the feet of the enemy.

7. อ. ผึ้ง ไม่ทำร้ายแล้ว ซึ่งดอกไม้ ท. เก็บแล้ว ซึ่งน้ำผึ้ง จากดอกไม้ ท.
The bee (bhamara / madhukara) collects honey from flowers without hurting them.
8. อ. หญิงสาว ผู้นำมาอยู่ ซึ่งฟืน ท. จากป่าดง ตกไปแล้ว ในแม่น้ำ
The woman bringing firewood from the forest fell into the river.
9. อ. มนุษย์ ท. ปลูกแล้ว ซึ่งต้นไม้ ท. ในนา ท. ด้วย ในสวน ท. ด้วย ย่อมพยายาม เพื่อสะสม ซึ่งทรัพย์สมบัติ
Planting trees in the fields and gardens men try to collect wealth.
10. อ.สามี นำมาแล้ว ซึ่งแก้วมณี เพื่อภรรยา จากเมือง
The husband brought a gem for the wife from the city.

สุขํ ยาว ชรา สีลํ

สุขโช ปณฺณาย ปฏฺฐิลาโภ

**Sukhaṃ yāva jarā sīlaṃ,
sukho paññāya paṭilābho,**

ศีลนำสุขมาให้ตราบเท่าชรา ครั้นที่ตั้งมั่นแล้ว นำสุขมาให้ การได้ปัญญา นำสุขมาให้ การไม่ทำบาปทั้งหลาย ก็นำสุขมาให้⁶²

Pleasant is virtue till old age, pleasant is the faith steadfast;
pleasant is the acquisition of wisdom, the abstention of evil is pleasant.

สุขา สทฺธา ปติฏฺฐิตา

ปาปานิ อกรณํ สุขํ.

**sukhā saddhā patiṭṭhitā;
pāpānaṃ akaraṇaṃ sukhaṃ.**

⁶² ชุ.ธ.(บาลี) 25/333/74., (ไทย) 25/333/137. มารวตถุ

บทที่ 31 (Lesson 31)

คุณนามที่ประกอบ วนฺตฺ และ มนฺตฺ ปัจจย

Declension of Adjectives ending in -vantu and -mantu

1. คุณนามที่ประกอบด้วย วนฺตฺ และ มนฺตฺ ปัจจย

คุณนามที่ประกอบด้วย วนฺตฺ, มนฺตฺ ปัจจย สามารถแจกได้ทั้ง 3 ลิงค์ โดยมีลิงค์ วจนะ และ วิภัติติ เหมือนกับค่านามที่ไปขยาย แต่มีวิธีการแจกที่แตกต่างกัน ดังนี้

ปุงลิงค์ (Masculine Gender)

คุณวนฺตฺ – ผู้มีคุณ (Guṇavantu – virtuous)

วิภัติติ Case	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
ปรจมา-Nominative	คุณวา guṇavā	คุณวานโต, คุณวานตา guṇavanto, guṇavantā
อาลปน-Vocative	คุณวา, คุณว, คุณว guṇavā, guṇava, guṇavam	คุณวานโต, คุณวานตา guṇavanto, guṇavantā
ทุตติยา-Accusative	คุณวานตํ guṇavantam	คุณวานเต guṇavante
ตติยา-Instrumental	คุณวตา, คุณวานเตน guṇavatā, guṇavantena	คุณวานเตหิ, คุณวานเตภิ guṇavantehi, guṇavantebhi
ปลยจมี-Ablative	คุณวตา, คุณวานตา, คุณวานตมทา, คุณวานตสมา guṇavatā, guṇavantā, guṇavantamhā, guṇavantasmā	คุณวานเตหิ, คุณวานเตภิ guṇavantehi, guṇavantebhi
จตุตถิ-Dative	คุณวโต, คุณวานตสส guṇavato, guṇavantassa	คุณวตํ, คุณวานตานํ guṇavatam, guṇavantānam
ณฐิ-Genitive	คุณวโต, คุณวานตสส guṇavato, guṇavantassa	คุณวตํ, คุณวานตานํ guṇavatam, guṇavantānam
สตุตถิ-Locative	คุณวติ, คุณวานเต, คุณวานตมहि, คุณวานตสมิ guṇavati, guṇavante, guṇavantamhi, guṇavantasmim	คุณวานเตสุ guṇavantesu

ข้อสังเกต: การแจกค่านามเหล่านี้ เหมือนกับการแจกค่านามในปุงลิงค์ที่ลงท้าย นต
ปัจจย

ค่านามที่ประกอบด้วย มนฺตฺ ปัจจย จะมีรูปเป็น จกขุมา, จกขุมนโต เป็นต้น

นปุงสกลิงค์ (Neuter Gender)

โอชวนต์ - มีโอชะ (Ojvantu – nourishing)

วิภัตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหุวจนะ Plural
ปจมา-Nominative	โอชวนต์ ojavantam	โอชวนต์านิ ojavantāni
ทุตติยา-Accusative	โอชวนต์ ojavantam	โอชวนต์านิ ojavantāni

ส่วนรูปที่เหลือมีวิธีการแจกเหมือนคำคุณนามในปุงลิ่งค์ที่ประกอบด้วย วนต์ และ มนต์ ปัจจัย

อิติลิ่งค์ (Feminine Gender)

คุณวตี, คุณวนต์ี และ จกขุมตี, จกขุมนต์ี เป็นรูปการแจกคำคุณนามที่เป็นอิติลิ่งค์ มีรูปแบบการแจกเหมือน กุมารี อีการันต์อิติลิ่งค์

2. ศัพท์ที่แจกตามคำคุณนามที่ลงท้ายด้วย วนต์ และ มนต์ ปัจจัย ดังนี้

ธนวนต์-dhanavantu	ผู้มีทรัพย์ (rich)
ภควนต์-Bhagavantu	พระผู้มีพระภาคเจ้า (ผู้มีโชค) (the Fortunate one, the Buddha)
ยสนวนต์-yasavantu	ผู้มียศ, ผู้มีชื่อเสียง (famous)
กุลนวนต์-kulavantu	ผู้มีตระกูล (of good family)
โสถนวนต์-sotavantu	ผู้มีการฟัง (attentive, having ears)
สีลนวนต์-sīlavantu	ผู้มีศีล (virtuous, observant of precepts)
สทธานนต์-saddhāvantu	ผู้มีศรัทธา (devoted)
สติมนต์-satimantu	ผู้มีสติ (mindful)
จกขุมนต์-cakkhumantu	ผู้มีดวงตา (having eyes)
พลนวนต์-balavantu	ผู้มีกำลัง (powerful)
ปญญนวนต์-paññavantu	ผู้มีปัญญา (wise)
ปุญญนวนต์-puññavantu	ผู้มีบุญ (fortunate, meritorious)
ผลนวนต์-phalavantu	ผู้มีผลไม้ (fruitful)
หิมนวนต์-himavantu	ผู้มีหิมะ (Himalayas, possessor of snow)
วณฺณนวนต์-vaṇṇavantu	ผู้มีวรรณะ (colourful)
ภานุมนต์-bhānumantu	ผู้มีแสงสว่าง (sun, radiant)
พุทฺธิมนต์-buddhimantu	ผู้มีปัญญา (intelligent)
พนฺธุมนต์-bandhumantu	ผู้มีพวกพ้อง (having relations)

ประโยคบาลี

โส เอวํ สมหิตเต จิตเต ปริสุทฺเธ ปรีโยทาเต อนงคเณ วิคตูปกฺกิลเส มุทฺฏูเต กมฺมนิเย จิตเต อาเนญชฺอุปฺตเต, อาสวานํ ขยณณาย จิตฺตํ อภินิหฺรติ อภินินฺนาเมติ; โส 'อิทํ ทุกฺขน'ติ ยถาภูตํ ปชานาติ.⁶³

จิตเต ครั้นเมื่อจิต สมหิตเต ตั้งมั่นแล้ว ปริสุทฺเธ หมดจดแล้ว ปรีโยทาเต ผุดผ่องแล้ว อนงคเณ ไม่มีกิเลสเพียงดั่งเนิน วิคตูปกฺกิลเส มีกิเลสเครื่องเศร้าหมองไปปราศแล้ว มุทฺฏูเต เป็นจิตอ่อนเป็นแล้ว กมฺมนิเย อันควรแก่การงาน จิตเต ตั้งมั่นแล้ว อาเนญชฺอุปฺตเต ถึงแล้วซึ่งความไม่หวั่นไหว เอวํ อย่างนี้, โส ภิกฺขุ อ. ภิกฺขุ นั้น อภินิหฺรติ ย่อมนำไป อภินินฺนาเมติ ย่อมโน้มไป จิตฺตํ ซึ่งจิต อาสวานํ ขยณณาย เพื่ออาสวักขยญาณ; โส อ. เธอ ปชานาติ ย่อมรู้ชัด ยถาภูตํ ตามความเป็นจริง อิติ ว่า “ทุกฺข์ อ. ทุกฺข์ อิทํ นี้”.

เมื่อจิตเป็นสมาธิบริสุทธิ์ผุดผ่อง ไม่มีกิเลสเพียงดั่งเนิน ปราศจากความเศร้าหมอง อ่อนเหมาะแก่การใช้งาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวอย่างนี้ ภิกฺขุนั้น น้อมจิตไปเพื่ออาสวักขยญาณ รู้ชัดตามความเป็นจริงว่า “นี่ทุกฺข์”.

ข้อควรจำประจำบท

- 1) การประกอบวิภัตติกับคํานามที่ประกอบ วนตุ, มนตุ ปัจจย ใน 3 ลิงค์
- 2) คำศัพท์ของคํานาม

⁶³ ที.สี. (บาลี) 9/248/84.

แบบฝึกหัดบทที่ 31

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

1. พลวณเตหิ ภูปะตีหิ อรโย ปราชิตา โหนติ.
Balavantehi bhūpatīhi arayo parājitā honti.
2. มยฺ จกฺขุหิ ภาณุมนตสฺส สุริยสฺส รสมิโย โอลเอกตุํ น สกโกม.
Mayaṃ cakkhūhi bhānumantassa suriyassa rasmiyo oloketuṃ na
sakkoma.
3. ภิกฺขโว ภควตา เทสิตํ ฌมฺมํ สุตฺวา สติมนฺตา ภวิตุํ วายมिํสุ.
Bhikkhavo Bhagavatā desitaṃ dhammaṃ sutvā satimantā bhavituṃ
vāyamiṃsu.
4. สีลวณฺตา อุปาสกา ภควนฺตํ วนฺทิตฺวา ฌมฺมํ สุตฺวา สติมนฺตา ภวิตุํ วายมิํสุ.
Sīlavantā upāsakā Bhagavantam vanditvā dhammaṃ sutvā satimantā
bhavituṃ vāyamiṃsu.
5. ปณฺณวณฺเตหิ อิจฺฉิตํ ปตฺถิตํ สมิชฺฌิสฺสติ.
Paññavantehi icchitaṃ patthitaṃ samijjhissati.
6. กุลวโต ภาตา สห ภควตา มนฺเตนโต ภูมิมิํ ปตฺถริตฺตาย กิลฺลชายํ นิสินฺโน อโหสิ.
Kulavato bhātā saha Bhagavatā mantento bhūmiyaṃ pattharitāya
kilañjāyaṃ (mat) nisinno ahosi.
7. พลวณฺเตสุ ตฺรฺสุ นิสินฺนา ปกฺขิโณ ผลานิ ขาทิตฺวา อฏฺฐินิ ภูมิมิํ ปาเตสุ.
Phalavantesu tarūsu nisinnā pakkhino phalāni khāditvā aṭṭhīni bhūmiyaṃ
pātesuṃ.
8. หิมวติ พหุ ปสโว จ ปกฺชี จ อฺรคา จ วสนติ.
Himavati bahū (many) pasavo ca pakkhī ca uragā (reptiles) ca vasanti.
9. สีลวณฺตา ฌมฺมํ สุตฺวา จกฺขุมนฺตา ภวิตุํ อฺสสทิสฺสนติ.
Sīlavantā dhammaṃ sutvā cakkhumantā bhavituṃ ussahissanti.
10. คุณฺวโต พนฺธุ สีลวตํ ปณฺหํ ปุจฺฉิ.
Guṇavato bandhu sīlavatiṃ pañhaṃ pucchi.
11. คุณฺวตี ยฺวติ สีลํ รกฺขนตี มาตโร โปเสสิ.
Guṇavatī yuvati sīlam rakkhantī mātaram posesi.
12. ยสวติยา พนฺธโว พลวณฺโต ปกฺโน อภวิํสุ.
Yasavatiyā bandhavo balavanto pabhuno abhaviṃsu.
13. ฌนฺวณตสฺส สปปุริสสฺส ภริยา ปุณฺณวตี อโหสิ.
Dhanavantassa sappurisassa bhariyā puññavatī ahosi.
14. สีลวณฺเตสุ วสนตา อสปปุริสา ปี คุณฺวณฺตา ภเวยฺยํ.
Sīlavantesu vasantā asappurisā pi guṇavantā bhaveyyaṃ.
15. สีลวติโย มาตโร ปุตฺเต คุณฺวณฺเต กาทุํ อฺสสหนฺติ.
Sīlavatiyo mātaro putte guṇavante kātuṃ ussahanti.
16. พุทฺธิมา ปุริโส ปาปํ กโรนฺเต ปุตฺเต อนฺุสาสิตุํ ปณฺณวณฺตํ ภิกฺขุํ ปกโกสิ.
Buddhimā puriso pāpaṃ karonte putte anusāsituṃ paññavantam
bhikkhuṃ pakkosi.

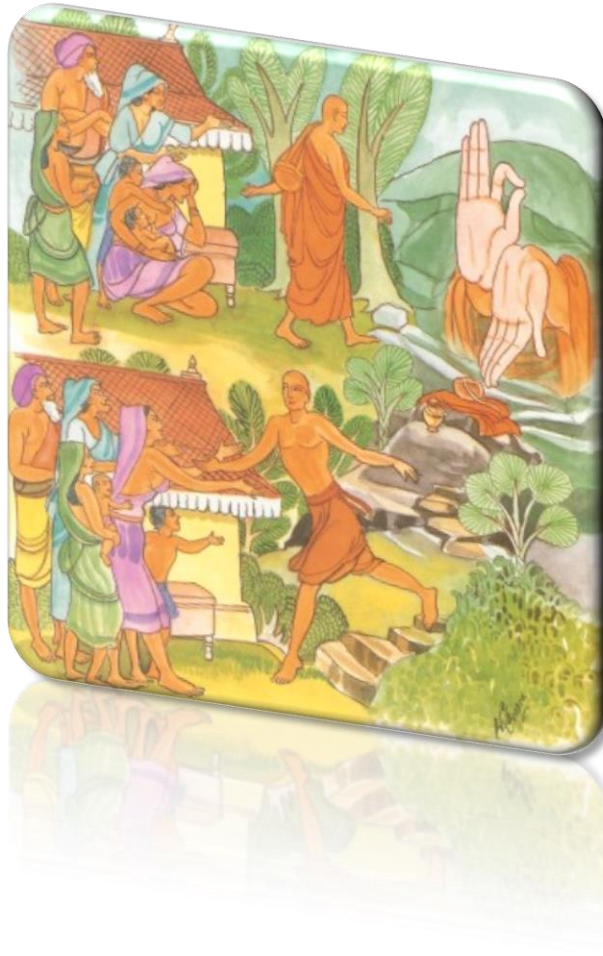

17. กุลวัตโต นตตะ สीलวตา ภิกขุณา ฆมมํ สุตฺวา ปสฺสิตฺวา เคหํ ปหาย ภิกขุสุ ปพฺพชฺชิตฺวา.
Kulavato nattā sīlavatā bhikkhunā dhammaṃ sutvā pasīditvā gehaṃ
pahāya bhikkhūsu pabbajī.
18. พลวันตา ปภฺโน कुณ्वन्तो ภวन्ตุ.
Balavantā pabhuno guṇavanto bhavantu.
19. ธนวันตา พลวันตา กทาจิ กรหจิ कुณ्वन्ตา ภवन्ติ.
Dhanavantā balavantā kadāci karahaci (seldom) guṇavantā bhavanti.
20. หิมวตฺสฺมา อาคโต ปถฺลววา อิสฺสิ สीलวติยา มาตุยา อุยฺยาเน อติถิ อโหสิ.
Himavantasmā āgato paññāvā isi sīlavatiyā mātuyā uyyāne atithi ahosi.
21. ทุพฺพลํ สीलวตี อติถิ ทิสฺวา อนุกมฺปมาณา ธนวตี ตํ โปเสสิ.
Dubbalaṃ (weak) sīlavatiṃ itthiṃ disvā anukampamānā dhanavatiṃ taṃ
(her) posesi.
22. หิมวติ พลวันตา ตโรโว น ฉินฺทิตฺตพฺพา โหนติ.
Himavati phalavantā taravo na chinditabbā honti.
23. ฆมฺมสฺส วิภฺลวตาโร ยสฺวन्ตา ภวิตฺตํ น อุสฺสหนฺติ.
Dhammassa viññātāro yasavantā bhavituṃ na ussahanti.
24. พนฺธุมา พลวา โหติ, ธนวา พนฺธุมา โหติ.
Bandhumā balavā hoti, dhanavā bandhumā hoti.
25. สीलวตี ราจฺนิ कुณ्वตีหิ อติถิหิ สทฺธิ สาลายํ นิสฺสิตฺวา ยสฺวติยา กถฺย กถฺยํ สฺถ.
Sīlavati rājini guṇavatihi itthihi saddhiṃ sālāyaṃ nisīditvā yasavatiyā
kaññāya kathaṃ suṇi.
26. कुณวา ปุริโส รุกฺขมฺหา โอชฺวन्ตานิ พฺลวานิ โอจฺฉินฺตฺวา วิหาเร วสนฺตานํ สीलวฺตานํ ภิกขุณฺ
วิภชฺชิตฺวา.
Guṇavā puriso rukkhamhā ojavantāni phalāni ocinitvā vihāre
vasantānaṃ sīlavantānaṃ bhikkhūnaṃ vibhaji.
27. พลวติยา ราจฺนินิยา อมจฺจา ฆมฺเมน ทีเป มนฺุสฺเส ปาเลสุ.
Balavatiyā rājiniyā amaccā dhammena dīpe manusse pālesu.
28. ยสฺวन्ตํ นาริณํ จิตฺโร ปิ ยสฺวन्ติโย ภวิสฺสหนฺติ.
Yasavantiṃ nārīnaṃ dhītarō pi yasavantiyo bhavissanti.
29. ปถฺลวฺวติยา ยวฺวติยา ปุถฺุโธ ธนวา พลฺหํ วฺยาคาตุํ อสฺกโกณฺโต สภายํ นิสฺสิตฺวา.
Paññavantiyā yuvatiyā puṭṭho dhanavā paññaṃ vyākātuṃ asakkonto
sabhāyaṃ nisīdi.
30. ภานฺธุมา สุริโย มนฺุสฺसानํ อาโลกํ เทติ.
Bhānumā suriyo manussānaṃ ālokaṃ deti.

จงแปลเป็นภาษาบาลี

1. อ. มุนี ท. ผู้อาศัยอยู่ที่ภูเขาหิมาลัย ย่อมเข้าไป ในเมือง ในกาลบางครั้ง
Sages living in the Himalaya sometimes (kadāci) come to towns.
2. อ. ภิกษุ ท. ผู้มีสติ แสดงแล้ว ซึ่งธรรม แก่อุบาสก ท. ผู้มีปัญญา
Mindful monks preached the doctrine to wise lay devotees.
3. อ. เพื่อน ท. ผู้มีคุณ ด้วย อ. พวกพ้อง ท. ด้วย ของมนุษย์ ท. ผู้มีปัญญา ย่อมมี
Fortunate people have virtuous friends and relations.

4. อ. พ่อค้า ท. ผู้มีทรัพย์ ผู้ขายอยู่ ซึ่งสินค้า ท. ย่อมไป จากหมู่บ้าน สู่มุมบ้าน
Rich merchants go from village to village selling goods.
5. อ. หญิงสาว ผู้มีคุณ เป็นภริยา ของอาจารย์ ผู้มีทรัพย์ ได้เป็นแล้ว
The virtuous girl was the wife of the rich teacher.
6. อ. ภิกษุ ผู้มีปัญญา พยากรณ์แล้ว ซึ่งปัญหา อันอันเขาผู้มีชื่อเสียง ผู้มีกำลังถามแล้ว
The intelligent monk answered the question asked by the powerful eminent person.
7. อ. พวงมาลัย ท. มีอยู่ ในมือ ของเด็กหญิง ผู้มีคุณ
There are garlands in the hand of the virtuous girl.
8. อ. คนมีทรัพย์ เป็นผู้มีชื่อเสียง ย่อมเป็น, อ. คนมีปัญญา เป็นผู้มีคุณ ย่อมเป็น
The rich are famous, the wise are virtuous.
9. อ. ท่าน ท. จงอย่าหลีกเลี่ยง ซึ่งคนผู้มีปัญญา ท. ด้วย ซึ่งคนผู้มีคุณธรรม ท. ด้วย
You (pl.) do not avoid virtuous and wise men.
10. อ. คนผู้มีโชค ย่อมอยู่ ในเกาะ ที่มีชื่อเสียง อันอันพระราชา ผู้ทรงมีกำลัง ปกครองแล้ว
The Fortunate One is living in the famous island ruled by the powerful king.
11. ถ้าว่า อ. ภิกษุ ผู้มีปัญญา พึงอยู่ ในหมู่บ้าน ไซ้, อ. มนุษย์ ท. เป็นผู้มีคุณ จักเป็น
If a wise monk lives in the village, people will become virtuous.
12. อ. มนุษย์ ท. ผู้มีตระกูล เป็นผู้มีคุณ ด้วย เป็นผู้มีปัญญา ด้วย ขอจงเป็น
May men of good families become virtuous and wise.
13. อ. มนุษย์ ท. ย่อมติดตาม ซึ่งคน ท. ผู้มีทรัพย์ ด้วย ผู้มีกำลัง (อำนาจ) ด้วย
People will follow the rich and powerful.
14. อ. พระราชา ผู้ทรงมีพระยศ ยังศัตรู ผู้มีพวกพ้อง ผู้มีอำนาจ ให้พ่ายแพ้แล้ว
The famous king defeated the powerful enemy who has many relations.
15. อ. มนุษย์ ผู้มีดวงตา ย่อมเห็น ซึ่งพระอาทิตย์ ผู้มีแสงสว่าง
People with eyes see the radiant sun.

สพฺพทานํ ฌมฺมทานํ ชินาติ
 สพฺพรสํ ฌมฺมรโส ชินาติ
 สพฺพรตี ฌมฺมรตี ชินาติ
 ตณฺหกฺโขโย สพฺพทฺกฺโข ชินาติ.

**Sabbadānaṃ dhammadānaṃ jināti,
 sabbarasaṃ dhammaraso jināti;
 sabbaratiṃ dhammarati jināti,
 taṇhakkhayaṃ sabbadukkhaṃ jināti.**

การให้ธรรม ชนะการให้ทั้งปวง

รสแห่งธรรม ชนะรสทั้งปวง

ความยินดีในธรรม ชนะความยินดีทั้งปวง

ความสิ้นตัณหา ชนะทุกข์ทั้งปวง⁶⁴

The gift of truth surpasses all gifts,
 the taste of truth surpasses all tastes;
 the love of truth surpasses all attachments,
 he who has overcome craving overcomes all sufferings.

⁶⁴ ขุ.ธ.(บาลี) 25/354/78., (ไทย) 25/354/144. สกกเทวราชวตถุ

บทที่ 32 (Lesson 32)

อมห ตุมห ปุริสสัพพนาม

Declension of Personal Pronouns

1. ปุริสสัพพนาม (Declension of Personal Pronouns)

ปุริสสัพพนาม คือสัพพนามที่ใช้เป็นประธานในประโยค มี 3 ตัว คือ อมห, ตุมห และ ต
 ปุริสสัพพนาม บุรุษที่ 1: อมห-ข้าพเจ้า (The first personal pronoun: amha)

วิภัตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
ปรมา-Nominative	อหฺ = อ. ข้าพเจ้า aham = I	มยฺ, อมเห, โน = อ. ข้าพเจ้า ท. mayam, amhe, no = we
ทุติยา-Accusative	มฺ, มมฺ = ซึ่งข้าพเจ้า mam, mamaṃ = me	อมเห, อมหากํ, โน = ซึ่งข้าพเจ้าท. amhe, amhākaṃ, no = us
ตติยา-Instrumental	มยา, เม mayā, me	อมเหหิ, อมเหภิ, โน amhehi, amhebhi, no
ปลยจมี-Ablative	มยา mayā	อมเหหิ, อมเหภิ amhehi, amhebhi
จตุตถิ-Dative	อมหฺ, มม มยหฺ, มม, เม amham, mama, mayham, mamam, me	อมหฺ, อมหากํ, อสมากํ, โน amham, amhākaṃ, asmākaṃ, no
ณัฐิ-Genitive	อมหฺ, มม มยหฺ, มม, เม amham, mama, mayham, mamam, me	อมหฺ, อมหากํ, อสมากํ, โน amham, amhākaṃ, asmākaṃ, no
สตุตมี-Locative	มยิ mayi	อมหเส amhesu

2. ปุริสสัพพนาม บุรุษที่ 2: ตุมห-ท่าน (The second personal pronoun: tumha)

วิภัตติ Case	เอกวจนะ Singular	พหูวจนะ Plural
ปรมา-Nominative	ตวฺ, ตวฺ = อ. ท่าน tvam, tuvam = you	ตุมเห, โว = อ. ท่าน ท. tumhe, vo = you
ทุติยา-Accusative	ตวฺ, ตํ, ตวฺ, ตวฺ tavam, tam, tvam, tuvam	ตุมเห, ตุมหากํ, โว tumhe, tumhākaṃ, vo
ตติยา-Instrumental	ตวยา, ตยา, เต tvayā, tayā, te	ตุมเหหิ, ตุมเหภิ, โว tumhehi, tumhebhi, vo
ปลยจมี-Ablative	ตวยา, ตยา tvayā, tayā	ตุมเหหิ, ตุมเหภิ tumhehi, tumhebhi
จตุตถิ-Dative	ตุมหฺ, ตว, ตยหฺ, เต tumham, tava, tuyham, te	ตุมหฺ, ตุมหากํ, โว tumham, tumhākaṃ, vo
ณัฐิ-Genitive	ตุมหฺ, ตว, ตยหฺ, เต tumham, tava, tuyham, te	ตุมหฺ, ตุมหากํ, โว tumham, tumhākaṃ, vo

สตุตตี-Locative	ตวยิ, ตยิ tvayi, tayi	ตุ้มเหสุ tumhesu
-----------------	--------------------------	---------------------

ประโยคบาลี

เอกรมโม ภิกขเว ภาวีโต พหุสีกโต อุโภ อตเถ สมธิกยห ติฏฐติ ทิฏฐธมมิกญเจว อตถิ
สมปรายิกญจ. กตโม เอกรมโม ? อปฺปมาโท กุสเลสุ รมเมสุ.⁶⁵

ภิกขเว ตุ๊ก่อนภิกษุ ท. เอกรมโม อ. ธรรมอย่างหนึ่ง ภาวีโต อันบุคคลอบรมแล้ว
พหุสีกโต อันบุคคลทำให้มากแล้ว สมธิกยห ยึดเอาแล้ว อุโภ อตเถ ซึ่งประโยชน์ ท. ทั้งสอง ทิฏฐธมมิก
อตถิ จ เหว คือ ซึ่งประโยชน์อันเป็นไปในปัจจุบัน ด้วยนั้นเทียว สมปรายิกิ อันเป็นไปในภพหน้า ด้วย
ติฏฐติ ย่อมตั้งอยู่. เอกรมโม อ. ธรรมอย่างหนึ่ง กตโม คืออะไร ? เอกรมโม อ. ธรรมอย่างหนึ่ง
อปฺปมาโท คือ อ. ความไม่ประมาท กุสเลสุ รมเมสุ ในกุศลธรรม ท..

ภิกษุทั้งหลาย ธรรมอย่างหนึ่งที่บุคคลอบรมแล้ว ทำให้มากแล้ว ย่อมถือเอาประโยชน์ทั้ง
สองได้ คือ ประโยชน์ในโลกนี้และประโยชน์ในโลกหน้า ธรรมอย่างหนึ่ง คืออะไร คือ ความไม่ประมาท
ในกุศลธรรมทั้งหลาย

ข้อควรจำประจำบท

- 1) การแจกรูป อมฺห, ตุมฺห ศัพท์

⁶⁵ ชุ.อิติ. (บาลี) 25/23/247.

แบบฝึกหัดบทที่ 32

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

1. มม อาจารย์โย มํ วาเจนโต โปตถกํ ลิขิ.
Mama ācariyo maṃ vācento potthakaṃ (book) likhi (wrote).
2. มยหํ ภคินี คิลานํ ปีตโร โปเสสิ
Mayhaṃ bhaginī gilānaṃ (sick) pitaraṃ posesi.
3. ทาตาโร ภิกขุณํ ทานํ เทนตา อมहे ปี โภชาเปสุ.
Dātāro bhikkhūnaṃ dānaṃ dentā amhe pi bhojāpesuṃ.
4. ตุมหากํ ชีตโร कुहीं คมिस्सนติ?
Tumhākaṃ dhītaro kuhiṃ (where) gamissanti?
5. อมหากํ ชีตโร สตถารํ นมสสิตุ เวฬุวันํ คมिस्सนติ.
Amhākaṃ dhītaro satthāraṃ namassituṃ Veḷuvanaṃ gamissanti.
6. อมहं कममानि किरन्ता तासा पि सपुत्रिसा भवन्ति.
Amhaṃ kammāni karontā dāsā (servants) pi sappurisā bhavanti.
7. อมहेहि กตานิ ปุณฺณานิ จ ปาปานิ จ อมहे อนฺพนฺชन्ติ.
Amhehi katāni puññāni ca pāpāni ca amhe anubandhanti.
8. ตยา กิตานิ ภणฺฑานิ ตวา धिता माण्णिससु पक्खिपิต्वा षเปสิ.
Tayā kītāni bhaṇḍāni tava dhītā maññīsasu pakkhipitvā ṭhapesi.
9. กุลวन्ตา จ จณฺฑาลา จ อมहेสุ ภิกขุสุ ปพพชฺชนฺติ.
Kulavantā ca caṇḍālā (outcasts) ca amhesu bhikkhūsu pabbajanti.
10. อมหากํ อฺยฺยานเณ พลวन्เตสุ ตฺรุสุ วณฺณวन्ตา ปกฺขิโน จรฺนฺติ.
Amhākaṃ uyyāne phalavantesu tarūsu vaṇṇavantā pakkhino caranti.
11. อฺยฺยานํ อากฺคนฺตวา ตินานิ ชาทฺนฺตา มิคา อมहे ปสฺสิตฺวา ภายิตฺวา อฏฺวี ชาวีสุ.
Uyyānaṃ āgantvā tiṇāni khādanā migā amhe passitvā bhāyitvā aṭṭhāvīsu.
dhāvīsu.
12. อมหากํ ภตฺตาโร นาวาย อูทธี ตฺริตฺวา ทิปิ ปาปฺณีสฺสุ.
Amhākaṃ bhattāro nāvāya udadhiṃ taritvā dīpaṃ pāpuṇīsu.
13. อมहं गुप्तयो प्लवन्ता चेतारो भवन्ति.
Amhaṃ bhūpatayo balavantā jetāro bhavanti.
14. ตุมหากํ นตฺตาโร จ มม ภาตโร จ สหายกา อภวีสุ / อहेสุ.
Tumhākaṃ nattāro ca mama bhātāro ca sahāyakā abhavīsu / ahesuṃ.
15. ตุมहेहि อาหฺณานิ จีวรานิ มม มาตา ภิกขุณํ ปุเชสิ.
Tumhehi āhaṇāni cīvarāni mama mātā bhikkhūnaṃ pūjesi.
16. อฺยฺยานเณ นิสินฺโน อหํ นตฺตาเรหิ กิฬนฺตํ ตวํ อปสฺสี.
Uyyāne nisinna ahaṃ nattārehi kilantaṃ tavaṃ apassiṃ.
17. ธณฺลํ มินฺนโต อหํ ตยา สทฺธี กเถตุํ น สกฺโกมิ.
Dhaṅṅāṃ minanto ahaṃ tayā saddhiṃ kathetuṃ na sakkomi.
18. อหํ ตว น कुชฺฌามิ, ตวํ เม कुชฺฌสิ.
Ahaṃ tava na kujjhāmi, tvam me kujjhasi.
19. มม ธนฺวन्โต พนฺธโว วิญญู วิทฺุโน ภวन्ติ.
Mama dhanavanto bandhavo viññū viduno bhavanti.

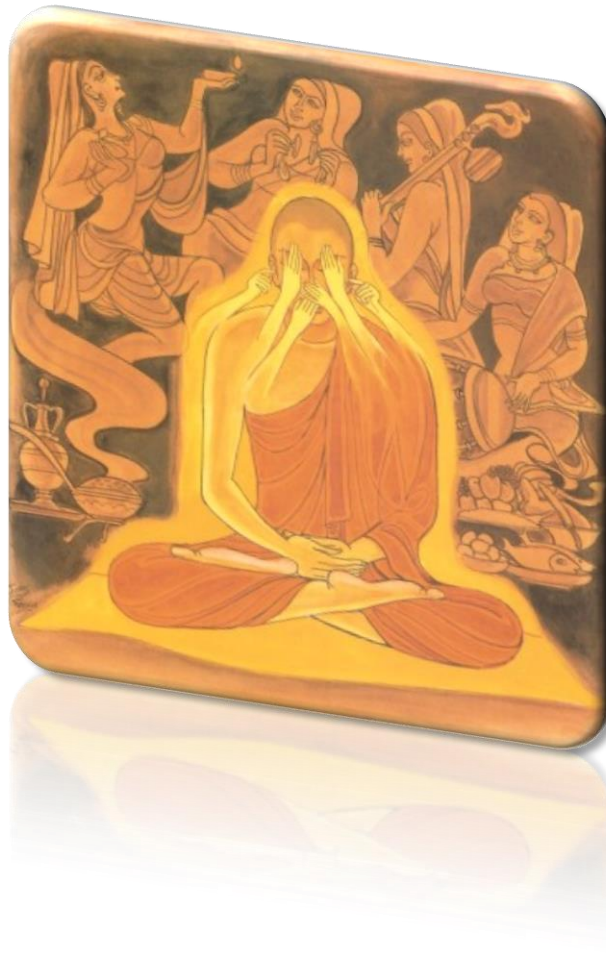
20. ทีปัสส อจจินา อหํ ตว ฉายํ ปสสิตุํ สกโกมิ.
Dīpassa accinā ahaṃ tava chāyaṃ passitum sakkomi.
21. อมหากํ ภูปตโย เซตารโ หุตวา ปาสาเทสุ เกตโว อสสาเปสุ.
Amhākaṃ bhūpatayo jetāro hutvā pāsādesu ketavo ussāpesum
(hoisted).
22. ภาตุนโน ปุตตา มม เคเท วิหรนตา สิปปิ อุกคณหีสสุ.
Bhātuno puttā mama gehe viharantā sippaṃ ugganhiṃsu.
23. ตว ทุหิตา ภิกขุโน โอวาเท ธตวา ปติโน การุณิกา สขี อโหสิ.
Tava duhitā bhikkhuno ovāde ṭhatvā patino kāruṇikā sakhī (friend)
ahosi.
24. กุสลํ กโรนตา เนตารโ สคคํ คนตารโ ภวิสสนติ.
Kusalaṃ karontā netāro saggamaṃ gantāro bhavissanti.
25. สเจ โจโร เคหํ ปวิสติ, สีสํ ภินทิตวา นาเสตพโพ โหติ.
Sace coro gehaṃ pavisati, sīsaṃ bhinditvā nāsetabbo hoti.
26. อมหากํ สตตุนโน หตถสสุ จ ปาเทสุ จ ทททุ อตถิ.
Amhākaṃ sattuno hatthesu ca pādesu ca daddu atthi.
27. สีลวันตา พุทธิมนเตหิ สทุธิ โลเก มนุสสานํ หิตสุขาย นานา กम्मานิ กโรนติ.
Sīlavantā buddhimantehi saddhim loke manusssānaṃ hitasukhāya (for
welfare and happiness) nānā kammāni karonti.
28. สเจ สสุณํ วินเตา การุณิกโ โหติ, เต โสตวันตา สสุโว कुณวันตา ภวิสสนติ.
Sace susūnaṃ vinetā kāruṇiko hoti, te sotavantā susavo guṇavantā
bhavissanti.
29. มยํ ขีรัมहा ทิ จ ทธิมหา สปปิ จ ลภาม.
Mayaṃ khīramhā dadhi ca dadhimhā sappiṃ ca labhāma.
30. มยํ สปปิ จ มจฺ จ สมมิสเสตวา ปฏियाเทตวา ภูมิชิสสาม.
Mayaṃ sappiṃ ca madhuṃ ca sammissetvā bhojanaṃ paṭiyādetvā
bhuñjissāma.

จงแปลเป็นภาษาบาลี

1. อ. ลูกชาย ท. ด้วย อ. หลานชาย ท. ด้วย ของข้าพเจ้า ท. เป็นผู้ที่มีอายุยืน ด้วย เป็นผู้ที่มีความสุข ด้วย ขอจงเป็น
May our sons and grandsons live long and happily.
2. อ. ต้นไม้ ท. เป็นของอันข้าพเจ้า ท. ด้วย อันท่าน ท. ด้วย ไม่พึงตัด ย่อมเป็น
Trees should not be cut by us or by you.
3. อ. พระราชา ของท่าน ท. ไปแล้ว สู่เกาะ กับ ด้วยอำมาตย์ ท. ยังศัตรู ท. ให้พ่ายแล้ว
Your king went to the island with the ministers and defeated the enemy.
4. อ. ข้าพเจ้า เก็บแล้ว ซึ่งเมล็ดพืช ท. อันอันท่านทิ้งเกลื่อนแล้ว บนพื้นดิน
I picked up the seeds which were scattered on the ground by you.
5. อ. อาจารย์ ผู้ฉลาด ผู้มีชื่อเสียง ของข้าพเจ้า ท. บอกแล้ว ซึ่งธรรม กะข้าพเจ้า ท.
Our teacher who was wise and famous taught us the doctrine.
6. อ. นก ตัวจิกอยู่ ซึ่งผลไม้ ด้วยจงยปาก อันท่าน เห็นแล้ว
A bird taking a fruit by the beak was seen by you.

7. อ. หลานชาย ของข้าพเจ้า ย่อมปรารถนา เพื่อเป็นหมอ เป็น
My grandson wishes to become a doctor.
8. อ. ท่าน ท. เห็นแล้ว ซึ่งมุนี ท. ผู้อยู่อยู่ในถ้ำ ท. ในภูเขาหิมาลัย
You (pl.) saw sages living in caves in the Himalaya mountain.
9. อ. ลูกชาย ท. ด้วย อ. ลูกสาว ท. ด้วย ของข้าพเจ้า ท. เป็นผู้มั่งคั่ง ด้วย เป็นผู้มั่งคณ
ด้วย ของจงเป็น
May our sons and daughters become rich and virtuous.
10. อ. หลานชาย ของข้าพเจ้า เป็นสาวก ของท่าน จักเป็น
My grandson will become a disciple of yours.
11. อ. ท่าน เป็นผู้มั่งคั่ง ด้วย เป็นผู้มีชื่อเสียง ด้วย ของจงเป็น
May you be rich and famous.
12. อ. ผึ้ง เกาะแล้ว บนดอกบัว อันเกิดแล้ว ในน้ำ
The bee (madhukara) is standing on the lotus born (jāta) in the water.
13. อ. อุบาสก ผู้มีศรัทธา ได้ให้แล้ว ซึ่งดอกไม้ แก่หญิงสาว ผู้มีตระกูล
The devoted lay devotee gave a flower to the young girl of good family.
14. อ. แก้วมณี อันมีหลากสี ย่อมมี ในมือ ของหญิงสาว ผู้มีชื่อเสียง
The famous young girl has a colourful gem in her hand.
15. อ. พระอาทิตย์ ผู้มีแสงสว่าง ย่อมเปล่งไป สู่โลก
The radiant sun illuminates the world.

จกขุนา สัวโร สาธุ

ฆาเนน สัวโร สาธุ

**Cakkhunā saṃvaro sādhu,
ghānena saṃvaro sādhu,**

การสำรวมตา เป็นการดี

การสำรวมหู เป็นการดี

การสำรวมจมูก เป็นการดี

การสำรวมลิ้น เป็นการดี⁶⁶

Restraint over the eye is good, restraint over the ear is good;
restraint by the nose is good, restraint by the tongue is good.

สาธุ โสเตน สัวโร

สาธุ ชิวหาย สัวโร.

**sādhu sotena saṃvaro;
sādhu jivhāya saṃvaro.**

⁶⁶ ขุ.ธ.(บาลี) 25/360/80., (ไทย) 25/360/146. ปณจภิกขุวตถุ

บทที่ 33 (Lesson 33)

วิเสสนสัพพนาม

Declension of Pronouns

1. วิเสสนสัพพนาม (Declension of Pronouns) คือสัพพนามที่ใช้แทนคำนามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น หรือใช้เป็นตัวขยายคำนาม ต้องมีลิงค์ วจนะ วิภัติติ เหมือนคำนามที่ไปขยาย มีดังนี้ คือ

- สัพพนามที่ไม่ชี้เฉพาะ (Relative pronouns)
- สัพพนามที่ชี้เฉพาะ (demonstrative pronouns)
- สัพพนามประเภทคำถาม (interrogative pronouns)

ซึ่งเป็นได้ทั้ง 3 ลิงค์ มีลิงค์ วจนะ วิภัติติ เหมือนคำนามที่ไปขยาย แต่มีวิธีการแจกศัพท์เฉพาะศัพท์ ดังนี้

2. ปุงลิงค์ เอกวจนะ (Masculine gender, singular number)

วิภัติติ Case	Relative Pronoun	Demonstrative Pronoun	Interrogative Pronoun
ปรจมา-Nominative	โย = อ. -ไค yo = he who	โส = อ. -นั้น so = he, that	โก = อ. ใคร ko = who
ทุดิยา-Accusative	ยัม yaṃ	นัม, ตัม naṃ, taṃ	กัม kaṃ
ตติยา-Instrumental	เยน yena	เนน, เตน nena, tena	เกน kena
ปลจมี-Ablative	ยมหา, ยสมา yamhā, yasmā	ตมหา, ตสมา tamhā, tasmā	กสมา, กิสมา kasmā, kismā
จตุตถิ-Dative	ยสส yassa	อสส, ตสส assa, tassa	กสส, กิสส kassa, kissa
ณฐิ-Genitive	ยสส yassa	อสส, ตสส assa, tassa	กสส, กิสส kassa, kissa
สตุตถิ-Locative	ยมहि, ยสมิ yamhi, yasmim	ตมहि, ตสมิ tamhi, tasmim	กมहि, กสมิ, กิมहि, กิมิ kamhi, kasmim kimhi, kismim

3. นปุงสกลิงค์ เอกวจนะ (Neuter Gender, singular number)

วิภัติติ Case	Relative Pronoun	Demonstrative Pronoun	Interrogative Pronoun
ปรจมา-Nominative	ยัม = อ. -ไค yaṃ = that	นัม, ตัม = อ. -นั้น naṃ, taṃ = it, that	กิ = อ. อะไร kim = which which
ทุดิยา-Accusative	ยัม yaṃ	นัม, ตัม naṃ, taṃ	กิ kim

ส่วนรูปที่เหลือมีวิธีการแจกเหมือนปุงลิงค์

4. อิตถीलिंगค์ เอกวจนะ (Feminine gender, singular number)

วิภัตติ Case	Relative Pronoun	Demonstrative Pronoun	Interrogative Pronoun
ปจมา-Nominative	ยา = อ. -ไต่ yā = she, who	สา = อ. -นั่น sā = she, that	กา = อ. ใคร kā = who
ทุตติยา-Accusative	ยัม yaṃ	นัม, ตัม naṃ, taṃ	กัม kaṃ
ตติยา-Instrumental	ยาย yāya	นาย, ตาย nāya, tāya	กาย kāya
ปลจมี-Ablative	ยาย yāya	นาย, ตาย nāya, tāya	กาย kāya
จตุตถิ-Dative	ยสสา, ยาย yassā, yāya	ตสสา, ตาย tassā, tāya	กสสา, กาย kassā, kāya
ณัฐิ-Genitive	ยสสา, ยาย yassā, yāya	ตสสา, ตาย tassā, tāya	กสสา, กาย kassā, kāya
สตุตมี-Locative	ยสสั, ยายัม yassam, yāyam	ตสสั, ตายัม tassam, tāyam	กสสั, กายัม kassam, kāyam

5. ปุงลึงค์ พหุวจนะ (Masculine gender, plural number)

วิภัตติ Case	Relative Pronoun	Demonstrative Pronoun	Interrogative Pronoun
ปจมา-Nominative	เย = อ. -เหล่าไต่ ye = they, who	เต = อ. -เหล่านั้น te = they, those	เก = อ. ใคร ท. ke = who
ทุตติยา-Accusative	เย ye	เน, เต ne, te	เก ke
ตติยา-Instrumental	เยหิ, เยภิ yehi, yebhi	เนหิ-ภิ, เตหิ-ภิ nehi-bhi, tehi-bhi	เกหิ, เกภิ kehi, kebhi
ปลจมี-Ablative	เยหิ, เยภิ yehi, yebhi	เนหิ-ภิ, เตหิ-ภิ nehi-bhi, tehi-bhi	เกหิ, เกภิ kehi, kebhi
จตุตถิ-Dative	เยสั, เยसानัม yessam, yesanam	เตสั, เตसानัม tessam, tesanam	เกสั, เกसानัม kessam, kesanam
ณัฐิ-Genitive	เยสั, เยसानัม yessam, yesanam	เตสั, เตसानัม tessam, tesanam	เกสั, เกसानัม kessam, kesanam
สตุตมี-Locative	เยสุ yesu	เตสุ tesu	เกสุ kesu

6. นปุงสกลิงค์ พหูวนะ (Neuter gender, plural number)

วิภัตติ Case	Relative Pronoun	Demonstrative Pronoun	Interrogative Pronoun
ปจมา-Nominative	ยานิ, ये = -เหล่าใด yāni, ye = those, which	ตานิ, ते = -เหล่านั้น tāni, te = those	กานิ, के = -เหล่าไหน kāni, ke = which
ทุตिया-Accusative	ยานิ, ये yāni, ye	ตานิ, ते tāni, te	กานิ, के kāni, ke

ส่วนรูปที่เหลือแจกเหมือนนปุงลิ่งค์

7. อิตถิลิงค์ พหูวนะ (Feminine gender, plural number)

วิภัตติ Case	Relative Pronoun	Demonstrative Pronoun	Interrogative Pronoun
ปจมา-Nominative	ยา, ยาโย = -เหล่าใด yā, yāyo = they, who	ตา, ตาโย = -เหล่านั้น tā, tāyo = they, those	กา, กาโย = -เหล่าไหน kā, kāyo = who
ทุตिया-Accusative	ยา, ยาโย yā, yāyo	ตา, ตาโย tā, tāyo	กา, กาโย kā, kāyo
ตติยา-Instrumental	ยาหิ, ยาภิ yāhi, yābhi	นาหิ-ภิ, ตาหิ-ภิ nāhi-bhi, tāhi-bhi	กาหิ, กาภิ kāhi, kābhi
ปถจมี-Ablative	ยาหิ, ยาภิ yāhi, yābhi	นาหิ-ภิ, ตาหิ-ภิ nāhi-bhi, tāhi-bhi	กาหิ, กาภิ kāhi, kābhi
จตุตถิ-Dative	यासं, यासानं yāsaṃ, yāsānaṃ	तासं, तासानं tāsaṃ, tāsānaṃ	कासं, कासानं kāsaṃ, kāsānaṃ
ฉนุจี-Genitive	यासं, यासानं yāsaṃ, yāsānaṃ	तासं, तासानं tāsaṃ, tāsānaṃ	कासं, कासानं kāsaṃ, kāsānaṃ
สत्तมี-Locative	यासु yāsu	तासु tāsu	कासु kāsu

8. จิ ศัพท์มีความหมายไม่แน่นอน (The indefinite particle: ci)

จิ ศัพท์ที่มีความหมายไม่แน่นอน (สันสกฤต เป็น จित) เดิมทำยศัพท์นามประเภทคำถาม มี ก็ เป็นต้น มีความหมายว่า ใครก็ได้, แล้วแต่ว่า, ใครก็ตาม เช่น

นปุงลิ่งค์ (Masculine)

โกจิ ปุริโส = บุรุษบางคน; เกนจิ ปุริเสน = โดยบุรุษบางคน

koci puriso = some man; kenaci purisena = by some man

นปุงสกลิ่งค์ (Neuter)

กิลจิ ผล = ผลไม้บางชนิด; เกนจิ ผลเน = โดยผลไม้บางชนิด

kiñci phalaṃ = some fruit; kenaci phalena = by some fruit

อิตถีลิงค์ (Feminine)

กาจิ อิตถี = หญิงบางคน; กายจิ อิตถิยา = โดยหญิงบางคน

kāci itthī = some woman; kāyaci itthiyā = by, to, of, on some woman.

9. อัพยยศัพท์ (Pronominal Adverbs)

อัพยยศัพท์ในภาษาบาลีมีจำนวนมาก เมื่อกล่าวโดยภาพรวมแล้ว สามารถแบ่งออกได้ 3 กลุ่ม คือ ปัจจัย อุปสัค และนิบาต ในหนังสือเล่มนี้ ขอกล่าวเฉพาะบางส่วนเท่านั้น

1) กลุ่มที่แสดงสถานที่ เป็นต้น

Relative Adverbs	Demonstrative Adverbs	Interrogative Adverbs
ยตถ-ใน...ใด yattha-where	ตตถ-ใน...นั้น tattha-there	กตถ-ใน...ไหน kattha-where
ยตฺร-ใน...ใด yatra-where	ตตฺร-ใน...นั้น tatra-there	กตฺร-ใน...ไหน kuttra-where
ยโต-แต่...ใด yato-whence, where	ตโต-ใน...นั้น tato-thence, therefore	กโต-แต่...ไหน kuto-whence
ยถา-ฉนั้นใด yathā-how, in what manner	ตถา-ฉนั้นนั้น tathā-in that manner	กถ-อย่างไร katham-how
ยสมมา-เพราะเหตุใด yasmā-because	ตสมมา-เพราะเหตุนี้ tasmā-therefore	กสมมา-เพราะเหตุอะไร kasmā-why
ยथा-ในกาลใด yadā-when	ตथा-ในกาลนั้น tadā-then	กथा-ในกาลไหน kadā-when
เยน-เพราะเหตุใด yena-where	เตน-เพราะเหตุนี้ tena-there	
ยาว-เพียงใด yāva-how long	ตาว-เพียงนั้น tāva-so long	

2) กลุ่มที่บอกความรับ เป็นต้น

อาม-ครับ, ค่ะ āma-yes	สีฆ-เร็ว siigham-quickly, soon
เอว-อย่างนั้น, ครับ, ค่ะ evam-thus, yes	ปุโรโต-ข้างหน้า purato-in the front of, before
อทธา-แน่แท้ addhā-certainly	นานา-ต่าง ๆ, นานา nānā-separately
วา, อถวา-หรือ, หรือว่า vā, athavā-or	วินา-เว้น vinā = without
ปุณ-อีก puna-again	กถ-อย่างไร katham-how?

ตถา-อย่างนั้น tathā-in that way	สกี-ครั้งเดียว sakim-once
สนิกัม-เบา ๆ, ค่อย ๆ sanikam-slowly	

10. ตัวอย่างในการสร้างประโยค

- 1) โย อตถลลญ โหติ, โส กุมारे अनुससितुं आकच्चतु.
Yo atthakkū hoti, so kumāre anusāsituṃ āgacchatu.
อ. คนใด เป็นผู้รู้ความหมาย ย่อมเป็น, อ. คนนั้น จงมา เพื่อสอน ซึ่งเด็กชาย ท.
May he who is benevolent come to admonish the boys.
- 2) ยํ อหํ อากงขมาโน อโหสิ, โส อากโต โหติ.
Yaṃ ahaṃ ākaṅkhamāno ahoṣiṃ, so āgato hoti.
อ. ข้าพเจ้า เป็นผู้หวังอยู่ ซึ่งคนใด ได้เป็นแล้ว, อ. คนนั้น เป็นผู้มาแล้ว ย่อมเป็น
He whom I was expecting has come.
- 3) เยน มคเคน โส อากโต, เตน คนตุํ อหํ อิจฉามิ.
Yena maggena so āgato, tena gantuṃ ahaṃ icchāmi.
อ. เขา มาแล้ว โดยทางใด, อ. ข้าพเจ้า ย่อมปรารถนา เพื่อไป โดยทางนั้น
By which road he came, I wish to go by the same.
- 4) ยสส सा ภரியಾ โหติ, โส ภตฺตา पुण्यवान्तो โหति.
Yassa sā bhariyā hoti, so bhattā puṅgavanto hoti.
อ. สตรีใด เป็นภรรยา ของบุรุษใด ย่อมเป็น, อ. บุรุษ นั้น เป็นสามี ผู้มีบุญ ย่อมเป็น
He is a fortunate husband whose wife she is.
- 5) ยสมิํ हतुत्तु दत्तु अत्ति, เตน हतुत्तु पत्तो न कण्ठितुत्तो โหति.
Yasmiṃ hatte dattu atthi, tena hatthena patto na gaṇhitabbo hoti.
กลาก ย่อมมี ที่มีอ ใด, อ. ขาม เป็นของอันเขาไม่พึงถือ ด้วยมือ นั้น ย่อมเป็น
The bowl should not be taken by the hand which has eczema on it.
- 6) ยานิ कम्मानी सुखं आवहन्ति, तानि पुण्यानी ढोन्ति.
Yāni kammāni sukhaṃ āvahanti (bring), tāni puṅgiāni honti.
อ. กรรม ท. เหล่าใด ย่อมนำมา ซึ่งความสุข, อ. กรรม ท. เหล่านั้น เป็นบุญ ย่อมเป็น
Those actions which bring happiness are meritorious.
- 7) ยา ภரியā सलवती โหति, सा भत्तुनो पिययति.
Yā bhariyā sīlavatī hoti, sā bhattuno piyāyati.
อ. ภรรยา ใด เป็นผู้ที่มีศีล ย่อมเป็น, อ. ภรรยา นั้น ย่อมเป็นที่รัก ของสามี
The wife who is virtuous is dear to the husband.

8) ยาย ราชินิยา สา วาปี การราปีตา, ตั อหัง น อนุสสรามิ.

Yāya rājiniyā sā vāpī kārāpitā taṃ ahaṃ na anussarāmi.

อ. สระน้ำ นั้น อันพระราชินี พระองค์ใด ทรงยังบุคคล ให้ทำแล้ว, อ. ข้าพเจ้า ย่อมระลึกไม่ได้ ซึ่งพระราชินี พระองค์นั้น

I do not remember the queen by whom that tank was built.

9) ยสส์ สภายั โส ถัง ปวตเตสิ, ตตถ พหุ มนุสสา สนนิปติตา อภิวัสสุ / อหะสุ.

Yassaṃ sabhāyaṃ so kathaṃ pavattesi tattha bahū manussā sannipatitā abhaviṃsu / ahesuṃ.

อ. เขา ย่อมกล่าว ซึ่งถ้อยคำ ในสภา ไต, อ. มนุษย์ ท. มาก เป็นผู้ประชุมแล้ว ในสภานั้น ได้เป็นแล้ว

The meeting where he made a speech, there many people gathered.

10) ยาส์ อิตถีนั มลชุสาสุ สุวณณั อตถิ, ตาโย ทวารานิ ถเกตวา เคเหหิ นิกขมนติ.

Yāsaṃ itthinaṃ maṅḡūsāsu suvaṇṇaṃ atthi tāyo dvārāni thaketvā gehehi nikkhamanti.

อ. ทองคำ ย่อมมี ในตู้ ท. ของหญิง ท. เหล่าใด, อ. หญิง ท. เหล่านั้น ปิดแล้ว ซึ่งประตู ท. ย่อมออกไป จากบ้าน ท.

Those women in whose boxes there is gold close the doors and go out.

11) ยาสุ อิตถีสสุ โกโธ นตถิ, ตาโย วินิตา ภริยาโย จ มาตโร จ ภวานติ.

Yāsu itthīsu kodho natthi, tāyo vinitā bhariyāyo ca mātaro ca bhavanti.

อ. ความโกรธ ย่อมไม่มี ในหญิง ท. เหล่าใด, อ. หญิง ท. เหล่านั้น เป็นภริยา ด้วย เป็นแม่ ด้วย ผู้มีระเบียบวินัย ย่อมเป็น

Women in whom there is no anger become disciplined wives and mothers.

12) ยตถ ภูปตโย ธมมิกา โหนติ, ตตถ มนุสสา สุขั วินทนติ

Yattha bhūpatayo dhammikā honti, tattha manussā sukhaṃ vindanti.

อ. พระราชา ท. เป็นผู้ทรงธรรม ย่อมเป็น ในประเทศใด, อ. มนุษย์ ท. ย่อมประสบซึ่งความสุข ในประเทศนั้น

Where kings are righteous, there the men enjoy happiness.

13) ยโต ภานูมา รวิ โลกั โอบาเสติ, ตโต จกขุมนตา รูปานิ ปสสนติ

Yato bhānumā ravi lokam obhāseti tato cakkhumantā rūpāni passanti.

อ. พระอาทิตย์ ผู้มีแสง ย่อมส่อง ซึ่งโลก โดยประการใด, อ. คนผู้มีดวงตา ท. ย่อมเห็น ซึ่งวัตถุ ท. โดยประการนั้น

Since the radiant sun illuminates the world, (therefore) those who have eyes see objects.

- 14) ยถา ภควา ฌมมํ เทเสติ, ตถา ตุมहेหิ ปฏิปชชิตัพพี.
Yathā Bhagavā dhammaṃ deseti, tathā tumhehi paṭipajjitabbaṃ.
 อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า ย่อมทรงแสดง ซึ่งธรรม ฉันทใด, อันท่าน ท. ฟังปฏิบัติ ฉันทนั้น
Just as the Blessed One preaches the doctrine, so should you conduct yourselves.
- 15) ยสฺมา ปิตโร รุกฺเข โรเปสุํ, ตสฺมา มยํ ผลานิ ภฺยชาม.
Yasmā pitaro rukkhe ropesuṃ, tasmā mayam phalāni bhujjāma.
 อ. บิดา ท. ปีนขึ้นแล้ว ซึ่งต้นไม้ ท. เพราะเหตุใด, อ. ข้าพเจ้า ท. ย่อมกิน ซึ่งผลไม้
 ท. เพราะเหตุนี้
Because fathers planted trees, (therefore) we enjoy fruits.
- 16) ยทา อมहेหิ อิจฺฉิตํ ปตฺถิตํ สมิจฺจติ, ตทา อมहे โมทาม.
Yadā amhehi icchitaṃ patthitaṃ samijjhati, tadā amhe modāma.
 อ. ความปรารถนา อันอันข้าพเจ้า ท. ปรารถนาแล้ว ต้องการแล้ว ย่อมสำเร็จ
 ในกาลใด, อ. ข้าพเจ้า ท. ย่อมยินดี ในกาลนั้น
When our wishes and aspirations are fulfilled, then we are happy.
- 17) โโก ตวํ อสิ? เก ตุมहे โหถ?
Ko tvam asi? Ke tumhe hotha?
 อ. ท่าน เป็นใคร ย่อมเป็น
Who are you (sg.)?
 อ. ท่าน ท. เป็นใคร ย่อมเป็น
Who are you (pl.)?
- 18) เกน ธนุ อฏฺวิยา อานีตา?
Kena dhenu aṭaviyā ānītā?
 อ. แม่โคนม อันใคร นำมาแล้ว จากดง
By whom was the cow brought from the forest?
- 19) กสฺส ภฺยปตินา ปาสาทิ การาปีโต?
Kassa bhūpatinā pāsādo kārapīto?
 อ. ปราสาท อันพระราชา ทรงยังช่างให้สร้างแล้ว เพื่อใคร
For whom was the palace built by the king?
- 20) กสฺมา อมहेหิ สจฺจํ ภาสิตัพพี?
Kasmā amhehi saccaṃ bhāsitaṃ?
 อ. ความจริง อันข้าพเจ้า ท. ฟังกล่าว เพราะเหตุอะไร
Why should we speak the truth?

- 21) อสปุริเสหิ ปาฬิเต ทีเป กุโต มยฺ ฌมมิกํ วินेतารํ ลภิสสาม?
 Asappurisehi Pāḷite dīpe kuto mayam dhammikaṃ vinetāraṃ
 labhissāma?
 ในเกาะ อันอันเขาซัว ท. ปกครองแล้ว อ. ข้าพเจ้า ท. จักได้ ซึ่งคนผู้มีระเบียบวินัย
 ผู้มีธรรม แต่ที่ไหน
 In an island governed by wicked men where will we get a righteous
 disciplinarian?
- 22) เกหิ กตํ กम्मํ ทิสฺวา ตุมहे กุชฺฌณฺท?
 Kehi kamaṃ kammaṃ disvā tumhe kujjhatha?
 อ. ท่าน ท. เห็นแล้ว ซึ่งกรรม อันอันใคร ท. ทำแล้ว ย่อมโกรธ
 Seeing whose work (lit. done by whom) do you get angry?
- 23) เกสํ นตฺตารโ ตฺยหํ โฉวาท เท จสฺสนติ?
 Kesam nattāro tuyham ovāde ṭhassanti?
 อ. หลาน ท. ของใคร ท. จักตั้งอยู่ในโอวาท ของท่าน
 Whose grandsons will stand by your advice?
- 24) เกหิ โรปีตาสฺ ลตาสฺ ปุปฺพานิ จ ผลานิ จ ภวานฺติ?
 Kehi ropitāsu latāsu pupphāni ca phalāni ca bhavanti?
 อ. ดอกไม้ ท. ด้วย อ. ผลไม้ ท. ด้วย ไนไม้เลื้อย ท. อันอันใคร ท. ปลุกแล้ว ย่อมมี
 On the creepers planted by whom are there flowers and fruits?
- 25) กาย อิตฺถิยา ปาเทสุ ททฺทฺ อตฺถิ?
 Kāya itthiyā pādesu daddu atthi?
 อ. กลาก ย่อมมี ที่เท้า ท. ของหญิง ไหน
 On the feet of which woman is there eczema?

ประโยคบาลี

ทฺวีหิ ภิกฺขเว ฌมฺเมหิ สมนฺนาคโถ ภิกฺขุ ทิฏฺฐเรว ฌมฺเม สุขํ วิหฺรติ อวิฆาตํ อนุปายาสํ
 อปริหาหํ, กายสฺส เกทา ปรมฺมรณา สฺคฺติ ปาฏิกฺงขา. กตฺเมหิ ทฺวีหิ ? อินฺทฺริเยสุ คฺคตฺทวารตฺตาย จ
 โภชนเ มตฺตถฺยตฺตาย จ.⁶⁷

ภิกฺขเว ดูก่อนภิกฺขุ ท. ภิกฺขุ อ. ภิกฺขุ สมนฺนาคโถ ผู้ถึงพร้อมแล้ว ทฺวีหิ ฌมฺเมหิ ด้วย
 ธรรม ท. 2 วิหฺรติ ย่อมอยู่ สุขํ เป็นสุข อวิฆาตํ ไม่อึดอัด อนุปายาสํ ไม่คับแคบ อปริหาหํ ไม่กระวน
 กระวายใจ ทิฏฺฐเรว ฌมฺเม ในธรรมอันเป็นปัจจุบันนั้นเทียว, สฺคฺติ อ. สฺคฺติ ปาฏิกฺงขา พึงหวังได้ กายสฺส
 เกทา ปรมฺมรณา เพียงไรแต่ตาย เพราะความแตกไป แห่งกาย. ทฺวีหิ ฌมฺเมหิ ด้วยธรรม ท. 2 กตฺเมหิ
 อะไรเล่า ? อินฺทฺริเยสุ คฺคตฺทวารตฺตาย จ คือ ด้วยความมีทวารอันตนคุ้มครองแล้ว ในอินทรีย์ ท. ด้วย
 โภชนเ มตฺตถฺยตฺตาย จ ด้วยความเป็นผู้รู้ประมาณในโภชนะ ด้วย.

⁶⁷ ชุ.อิติ. (บาลี) 25/29/254.

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม 2 ประการ ย่อมอยู่เป็นสุข ไม่อึดอัด ไม่คับแค้น ไม่กระวนกระวายในปัจจุบันนี้, หลังจากมรณภาพแล้วพึงหวังได้สุดดี. ธรรม 2 ประการ อะไรบ้าง คือ

- 1) ความคุ้มครองทวารในอินทรีย์ทั้งหลาย
- 2) ความรู้จักประมาณในการบริโภค

ข้อควรจำประจำบท

- 1) การแจกรูปของวิเสสนศัพท์นามทั้ง 3 ลิงค์
- 2) สำนวนการแปลของอัพยาศัพท์

แบบฝึกหัดบทที่ 33

จงแปลเป็นภาษาไทย (อังกฤษ)

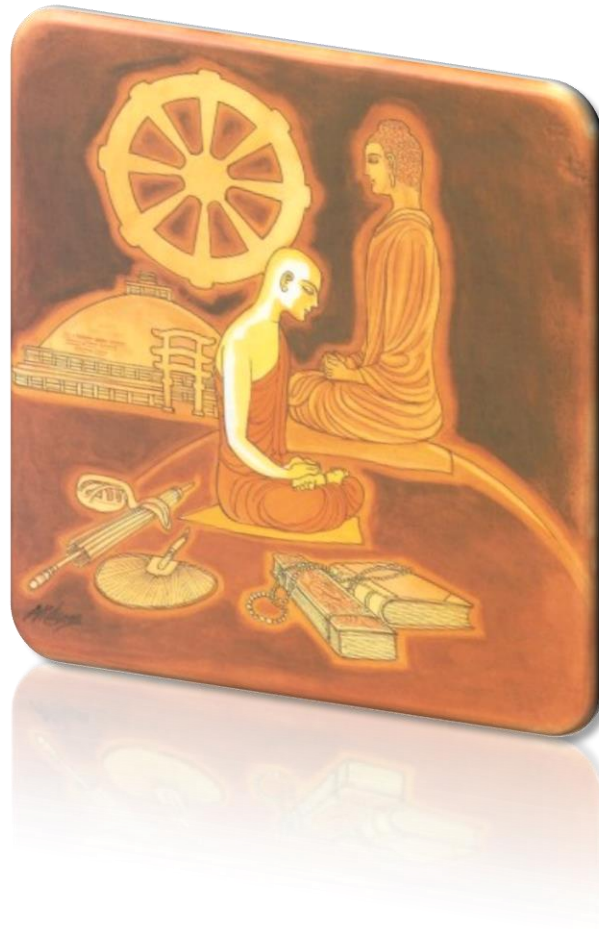
1. ยสสา โส ปุตโต โหติ, सा माता पुण्डवती होति.
Yassā so putto hoti, sā mātā puññavatī hoti.
2. โย ตं ทีปं पालेति, सो धम्मिको भूपति होति.
Yo taṃ dīpaṃ pāleti, so dhammiko bhūpati hoti.
3. เกน อชช นวํ ชีวิตมคคํ น ปริเยสิตัพพํ?
Kena ajja (today) namaṃ (new) jīvitamaggamaṃ na pariyesitabbaṃ?
4. สเจ तुमहे असपुริसा लोकं तुष्ययाถ, गच्छ पुत्तचित्तरेहि सथी तुमहे वसถ?
Sace tumhe asappurisā lokamaṃ dūseyyātha (pollute) kattha puttadhitarehi
saddhimaṃ tumhe vasatha?
5. ยथा भिक्षवो सन्नपत्तिवा सालायं गिलयसासु निसीत्सु, तथा พุทโธ ปาวีสิ.
Yadā bhikkhavo sannapatitvā sālāyamaṃ kilakijāsu nisīdiṃsu, tadā Buddhō
pāvīsi.
6. ยสมीं ปเทเส พุทโธ วิหารติ, ตตถ คนตุํ อหํ อิจฉามิ.
Yasmaṃ padese Buddhō viharati, tattha gantumaṃ ahaṃ icchāmi.
7. ยายํ कुหายํ สีहा वसन्ति, तं पस्वो न उपसङ्गमन्ति.
Yāyamaṃ guhāyamaṃ sīhā vasanti, taṃ pasavo na upasaṅgamanti.
8. โย ธนวา โหติ, तेन सीलवता भवितब्बम्.
Yo dhanavā hoti, tena sīlavatā bhavitabbaṃ.
9. สเจ तुमहे मं पण्हं पुच्चิสसถ, อหํ วิสसชเชตुํ อุสสทิสसामी.
Sace tumhe maṃ pañhaṃ pucchissatha ahaṃ vissajjetaṃ (to explain)
ussahissāmi.
10. ยตถ सीลवन्ता भिक्षवो वसन्ति, ตตถ มนุสสา สปุริสา โหนติ.
Yattha sīlavantā bhikkhavo vasanti, tattha manussā sappurisā honti.
11. กथा त्वं मात्रं पस्सितुं ภரியया सथी कज्जสิ?
Kadā tvaṃ mātaraṃ passitumaṃ bhariyāya saddhimaṃ gacchasi?
12. ยahi रुक्खा चिन्ना, ताโย पुच्चित्तुं कससโก आगतो होति.
Yāhi rukkhā chinā, tāyo pucchitumaṃ kassako āgato hoti.
13. กถं तुमहे อุทธี तริตุํ आगग्गถ?
Kathaṃ tumhe udadhimaṃ taritumaṃ ākaṅkatha?
14. กุโต ता อิตถियो मणโย आहरีสุ?
Kuto tā itthiyo maṇayo āharīsu?
15. ยาสु मणชูสาसु อหํ สุวणณํ นิกขิปี, ता โจรา โจเรสุ.
Yāsu mañjūsāsu ahaṃ suvaṇṇamaṃ nikkhipiṃ, tā corā coresumaṃ.
16. โย อชช นครํ कज्जति, सो त्रुसु गेटयो पस्सिससति.
Yo ajja nagaraṃ gacchati so tarūsu ketavo passissati.
17. ยस्स मया याकु पुชिता, सो भिक्षु तव पुत्तो होति.
Yassa mayā yāgu pūjitā, so bhikkhu tava putto hoti.
18. กุโต อหํ चम्मसस विण्णตารं पण्ณवन्तं भिक्षुं लภिससामी?
Kuto ahaṃ dhammassa viññātāraṃ paññavantaṃ bhikkhumaṃ labhissāmi?

19. ยสมมา โส ภิกขุสุ ปพพชิตฺ, ตสฺมา सा पि पपपचित्तुं อิจฺฉติ.
Yasmā so bhikkhūsu pabbaji, tasmā sā pi pabbajitum icchati.
20. ยํ อหํ ชานามิ, ตุมहे पि ตํ ชานาถ.
Yaṃ ahaṃ jānāmi, tumhe pi taṃ jānātha.
21. ยาสํ อิตฺถินํ ธนํ โส อิจฺฉติ, ตาหิ ตํ ลภิตฺุํ โส น สกโกติ.
Yāsaṃ itthinaṃ dhanam so icchati, tāhi taṃ labhitum so na sakkoti.
22. ยโต อมฺหากํ ภูปติ อรโย ปราเชสิ, ตสฺมา มยํ ตรูสุ เกตโว พนฺธิมฺห.
Yato amhākaṃ bhūpati arayo parājesi, tasmā mayaṃ tarūsu ketavo
bandhimha.
23. กทา อมฺหากํ ปตฺถนา สมิชฺฉนฺติ?
Kadā amhākaṃ patthanā (aspirations) samijjhanti?
24. สพเพ เต สปปุริสา เตสํ ปณฺเฑ วิสฺสชฺเชตฺตุํ วายมฺนตา สาถาย นิสินฺนา โหนฺติ.
Sabbe te sappurisā tesam pañhe vissajjetum vāyamantā sālāya nisinnā
honti.
25. สเจ ตวํ ทวารํ ถเกสิ, อหํ ปวิสิตฺุํ น สกโกมิ.
Sace tvaṃ dvāraṃ thakesi ahaṃ pavisitum na sakkomi.
26. อมฺहेหิ กตานิ กมฺมานิ ฉายาโย วิย อมฺเห อนฺุพฺนชฺนติ.
Amhehi katāni kammāni chāyāyo viya amhe anubandhanti.
27. สุสโว มาตฺรํ รกฺขนฺติ.
Susavo mātaraṃ rakkhanti.
28. อหํ สามินา สหฺธิ เคเห วิหรนฺตี โมทามิ.
Ahaṃ sāminā saddhiṃ gehe viharanti modāmi.
29. ตุมฺหากํ ปุตฺตา จ ชิตฺโร จ อุทฺธิ ตริตฺวา ภณฺทานิ วิกกิณฺนตา มฺลํ ปรีเยสิตฺุํ อิจฺฉนฺติ.
Tumhākaṃ puttā ca dhītarō ca udadhiṃ taritvā bhaṇḍāni vikkiṇantā
mūlaṃ pariyesitum icchanti.
30. ตวํ สุรํ ปิวสิ, ตสฺมา सा तव गुचुम्हि.
Tvaṃ suraṃ pivasi, tasmā sā tava kujjhati.

จงแปลเป็นภาษาบาลี

1. อ. คนใด เป็นผู้มั่งคั่ง ย่อมเป็น, อ. คนนั้น ยังศัตรู ย่อมให้พ่ายแพ้
He who is virtuous will defeat the enemy.
2. อ. เด็กหญิง ใด กล่าวแล้ว ในสภา, อ. เด็กหญิง นั้น เป็นพวกพ้อง ของข้าพเจ้า ย่อมเป็น
หามีได้
The girl who spoke at the meeting is not a relation of mine.
3. ในกาลใด อ. แม่ จักมา สูบ้าน, ในกาล นั้น อ. ลูกสาว จักให้ ซึ่งแก้วมณี ท.
When the mother comes home the daughter will give the gems.
4. อ. ข้าพเจ้า ได้ให้แล้ว ซึ่งข้าวสุก แก่สุนัข ใด, อ. สุนัข นั้น ย่อมมี แก่พี่ชาย ของข้าพเจ้า
The dog to whom I gave rice is my brother's.
5. เพราะเหตุอะไร อ. ท่าน ไม่มาแล้ว สูบ้าน ในวันนี้ เพื่อเป็นภิกษุ เป็น
Why did you not come home today to worship the monks?
6. อ. ท่าน ได้แล้ว ซึ่งจีวร ท. เหล่าใด แต่ที่ไหน, อ. ท่าน ถวายแล้ว แก่ภิกษุ ท. หรือ
From where did you get the robes which you offered to the monks?

7. อ. ท่าน ได้ให้แล้ว ซึ่งทองคำ แก่ใคร, อ. ทองคำ อันข้าพเจ้า ให้แล้ว แก่ท่าน
Whom did you give the gold which I gave you?
8. อ. ท่าน ย่อมปรารถนา ซึ่งอาหารใด, อ. ท่าน จงกิน ซึ่งอาหารนั้น
Eat what you like.
9. อ. ท่าน จักอาบน้ำ ในแม่น้ำ เพียงใด, อ. ข้าพเจ้า จักนั่ง บนก้อนหิน เพียงนั้น
I will sit on the rock until you bathe in the river.
10. อ. วิญญูชน ท. ย่อมอาศัยอยู่ ในที่ใด, อ. ข้าพเจ้า ย่อมปรารถนา เพื่ออยู่ในที่นั้น
Where intelligent people live there I wish to dwell.

ธมมาราโม ธมมรโต

ธมมํ อนุสสรํ ภิกขุ

**Dhammārāmo dhammarato, dhammaṃ anuvicintayaṃ;
dhammaṃ anussaraṃ bhikkhu, saddhammā na parihāyati.**

ภิกขุมีธรรมเป็นที่มายินดี ยินดีแล้วในธรรม พิจารณาใคร่ครวญถึงธรรม ระลึกถึงธรรม
อยู่ ย่อมไม่เสื่อมจากสัทธรรม⁶⁸

Devoted to the Dhamma, finding delight and meditating on the
Dhamma;

bearing in mind the Dhamma, a monk does not fall away from the
good teachings.

⁶⁸ ชุ.ธ.(บาลี) 25/364/80., (ไทย) 25/364/147. ธมมารามตเถรวตฺถุ

อภิธานศัพท์ (บาลี – ไทย – อังกฤษ) Glossary (Pāḷi - Thai - English)

อักษรย่อ Abbreviations:

m.	= masculine; ปุ่ลลิ่งค์
f.	= feminine; อิตถीलลิ่งค์
n.	= neuter; นปุ่ลลิ่งค์
adj.	= adjective; คุณศัพท์
ind.	= indeclinable particle; อัพยยศัพท์
adv.	= adverb กิริยาวิเศษณ์
pron.	= pronoun สัพพนาม
v.	= Verb กิริยา
inf.	= In nitive อัพยยกิริยา ตู่ ปัจจย
pr.p.	= Present Participle กิริยาภิตัก์ปัจจุบันกาล
p.p.	= Past Participle กิริยาภิตัก์อดีตกาล
pot.p.	= Potential Participle กิริยาภิตัก์ ประเภท ตพพ อนีย
ger.	= Gerund กิริยาภิตัก์อดีตกาล ประเภท ตุทาหิปัจจย
3.	= Of the three genders คุณศัพท์เป็น 3 ลิ่งค์

สระ Vowels

[อ a]

อกุสล akusala, adj. :	อกุศล	demerit
อกขิ akkhi, n. :	นัยน์ตา	eye
อคคิ aggi, m. :	ไฟ	fire
องคุลล anguli, f. :	นิ้วมือ	finger
อจจิ acci, n. :	เปลวไฟ	flame
อช aja, m. :	แพะ	goat
อชช ajja, ind. :	วันนี้	today
อภูวิ atavi, f. :	ป่าดง	forest
อภูจจิ atthi, n. :	กระดูก	bone

อนฺฑา anda, n. :	ไข่	egg
อติกฺขมิตฺ์ atikkamittum, inf. :	เพื่ออันก้าวล่วง	to surpass
อติถิ atithi, m. :	แขก	guest
อตถณฺณ atthakkānī, m :	ผู้รู้ความหมาย	benevolent person, knower of the meaning
อทฺธา addhā, ind :	แน่แท้, แน่นอน	indeed, certainly
อธิปติ adhipati, m	ผู้เป็นใหญ่, อธิบดี	lord, leader, chief
อนิจฺจ anicca, adj. :	ไม่เที่ยง	impermanent
อนุสฺสรณฺต anussaranta, pr.p. :	ผู้หมั่นระลึกอยู่	remembering
อนฺตรา antarā, ind :	ในระหว่าง	between
อปสฺสนฺต apassanta, pr.p. :	ผู้ไม่เห็นอยู่	not seeing
อปฺปก appaka, adj. :	เล็กน้อย	few, a little
อภิณฺหํ abhinham, adv. :	ต่อเนือง, เนือง ๆ	constantly, often
อมจฺจ amacca, m. :	อำมาตย์, รัฐมนตรี	minister
อมต amata, n. :	อมตะ, พระนิพพาน	ambrosia, the supreme Bliss
อมพ amba, m. :	มะม่วง	mango
อมพุ ambu, n. :	น้ำ	water
อมมา ammā, f. :	แม่, มารดา	mother
อมเห amhe, pron. :	อ. ข้าพเจ้า ท.	We
อมหาคํ amhākam, pron. :	แก่ข้าพเจ้า ท., ของเรา ท.	to us, our
อรณฺณ araṅga, n. :	ป่า	forest
อริ ari, m. :	ศัตรู	enemy
อสฺนิ asani, f. :	สายฟ้า	thunder
อสฺปฺปฺริส asappurisa, m. :	คนชั่ว, อสัตบุรุษ	wicked man
อสิ asi, m. :	ดาบ	sword
อสฺส assa, m. :	ม้า	horse
อสฺส assa, pron. :	แก่เขา, ของเขา	to him, his
อสฺสา assā, pron. :	แก่เธอ, ของเธอ	to her, her
อสฺสุ assu, n :	น้ำตา	tear
อหํ aham, pron. :	อ. ข้าพเจ้า	I
อหิ ahi, m. :	งู	serpent

[อา ล]

อากาศ ākāsa, m. :	ท้องฟ้า, อากาศ	sky
อาขุ ākhu, m. :	หนู	mouse, rat
อาคต āgata, p.p. :	ผู้มาแล้ว	come
อาคนตฺวา āgantvā, ger. :	มาแล้ว	having come
อาคนตุ āgantum, inf. :	เพื่ออันมา	to come
อาคมม āgama, ger. :	มาแล้ว	having come
อาทาย ādāya, ger. :	ถือเอาแล้ว	having taken
อาจริย ācariya, m. :	ครู, อาจารย์	teacher
อาเนตฺวา ānetvā, ger. :	นำมาแล้ว	having brought
อาปน āpana, n. :	ร้านค้า, ตลาด	shop
อาม āma, adj. :	ห่าม, ยังไม่สุก	unripe
อาม āma, ind. :	ครับ, ค่ะ	yes
อายุ āyu, n. :	อายุ	age
อายุธ āyudha, n. :	อาวุธ	weapon
อาราม ārāma, m. :	วัด, อาราม	grove, monastery
อารุยฺห āruyha, ger. :	งอกขึ้นแล้ว	having ascended
อารุหิตฺวา āruhitvā, ger. :	งอกขึ้นแล้ว	having ascended
อาโลก āloka, m. :	แสง, แสงสว่าง	light
อาวาฏ āvāṭa, m. :	หลุม, บ่อ	pit
อาสน āsana, n. :	อาสนะ, ที่นั่ง	seat
อาหฏ āhata, p.p. :	อันเขานำมาแล้ว	brought
อาหฺรณต āharanta, pr.p. :	ผู้นำมาอยู่	bringing
อาหฺริตุ āharitum, inf. :	เพื่ออันนำมา	to bring
อาหฺร āhāra, m. :	อาหาร	food

[อิ i]

อิติ itthi, f. :	ผู้หญิง	woman
อิทานิ idāni, ind. :	บัดนี้, เดียวนี้, เวลานี้	now
อิทธิ iddhi, f. :	ฤทธิ์, ความสำเร็จ	psychic power

อิสิ isi, m. : ฤษี sage

[อุ ุ]

อุกขิปิตวา ukkhipitvā, ger. :	ยกขึ้นแล้ว	having raised up
อุคคณหิตพพ uggaṇhitabba, pot.p.:	อันเขาพึงเรียน	that should be learnt
อุจจุ ucchu, m. :	น้ำอ้อย	sugar cane
อุฏฐหิตวา utthahitvā, ger. :	ลุกขึ้นแล้ว	having risen up
อุฏฐาเปตวา utthāpetvā, ger. :	ให้ลุกขึ้นแล้ว	having awaken
อุทก udaka, n. :	น้ำ	water
อุทธี udadhi, m. :	ทะเล	ocean, sea
อุปมา upamā, f. :	อุปมา, เปรียบเทียบ, เหมือน	simile
อุปลิตต upalitta, mfn. :	เปื้อนแล้ว, ฉาบทาแล้ว	smeared
อุปาสก upāsaka, m. :	อุบาสก	lay devotee
อุยยาน uyyāna, n. :	สวน, อุทยาน	park
อุรค uraga, m. :	งู	reptile

[เอ e]

เอวํ evaṃ, ind. ฉะนั้น, ครั้น, ค่ะ thus, yes

[โ ุ]

โอกกम्म okkamma, ger. :	ก้าวลงแล้ว	having moved aside
โวจินิตวา ocinitvā, ger. :	เก็บแล้ว	having collected
โวจินิตุ ocinitum, inf. :	เพื่ออันเก็บ	to gather, to collect
โอะฆนตุ ojavantu, adj :	มีโอชะ, มีรสอร่อย	luscious
โอะตริตวา otaritvā, ger.	ข้ามลงแล้ว	having descended
โอะหน odana, m. :	ข้าวสุก	rice
โอะติณณ otinna, p.p. :	ผู้ข้ามลงแล้ว	descended
โอะรุยห oruyha, ger. :	ลงแล้ว	having descended
โอะโลเคนต olokenta, pr.p. :	ผู้ก้มดูอยู่	looking at

โอรก ovaraka, m. :	ห้องนอน	bed room
โอรท ovāda, n. :	โอรท, คำกล่าวสอน	advice

พยัญชนะ Consonants

[ก k]

กจ kakaca, m :	เลื่อย	saw
กจจุ kacchu, f. :	หิด, เกื้อน	itch
กณณา kaññā, f :	สาวน้อย, หญิงสาว	girl
กฏจจุ kaṭacchu, m :	ช้อน	spoon
กณรุ kaṇeru, f :	ช้างพัง	cow / she-elephant
กต kata, p.p. :	อันเขาทำแล้ว	made, done
กตตุ kattu, m :	กัตตา, ผู้ทำ	doer
กตวา katvā, ger.	ทำแล้ว	having done
กตถ kattha, adv.	ที่ไหน	where
กถา kathā, f. :	ถ้อยคำ, วาจา	speech
กถิ katham, adv. :	อย่างไร	how
กถลี kadalī, f :	กล้วย	banana, plantain
กทา kadā, adv :	เมื่อไร	when
กทาจิ,กรหจิ kadāci,karahaci,adv.:	ในกาลไหน ๆ บางครั้ง	sometimes
กปี kapi, m. :	ลิง	monkey
กมม kamma, n. :	กรรม, การกระทำ	action, deed
กมมนต kammanta, m. :	การทำงาน	work
กมมการ kammakāra, m. :	กรรมการ, ผู้ทำงาน	worker
กณนีย karaṇīya, pot.p. :	อันเขาพึงทำ	that should be done
กริ karī, m. :	ช้าง	elephant
กรอนต karonta, pr.p. :	ผู้ทำอยู่	doing
กวิ kavi, m. :	กวี	poet
กสมา kasmā, adv. :	เพราะเหตุไร	why
กสสก kassaka, m.	ชาวนา	farmer
กาก kāka, m. :	กา	crow

กาเกี kaakī, f. :	นางกา	she-crow
กาตพพ kātabba, pot.p. :	อันเขาพึงทำ	that should be done
กาตุ์ kaatum, inf. :	เพื่ออันทำ	to do
กาย kāya, m. :	ร่างกาย	body
การณ kāraṇa, n. :	เหตุการณ	reason
การุณิก kāruṇika, adj. :	ผู้มีความกรุณา	compassionate
กาล kāla, m. :	เวลา	time
กาสุ kāsū, f. :	หลุม, ป่อ	pit
กาฬ kāḷa, adj. :	ดำ	black
กิณนต kiṇanta, pr.p. :	ผู้ซื้ออยู่	buying
กิณิตวา kiṇitvā, ger. :	ซื้อแล้ว	having bought
กิตติ kitti, f. :	ชื่อเสียง	fame
กี kim, 3. :	อะไร, ทำไม	what?
กิลยชา kilāñjā, f. :	เสื่อ, เสื่อลำแพน	mat
กีฬิตวา kiḷitvā, ger. :	เล่นแล้ว	having played
กุกกุฎี kukkuṭī, f. :	แม่ไก่	hen
กุกกุร kukkura, m. :	สุนัข, หมา	dog
กัจฉิ kacchi, mf. :	ท้อง	belly
กุกฺฐี kutṭhī, m. :	โรคเรื้อน	leper
กุกฺโต kuto, adv. :	แต่ที่ไหน	whence
กุกฺตร kutra, adv. :	ในไหน	where
กุกฺทฺธ kuddha, p.p. :	ผู้โกรธแล้ว	enraged, angry
กุมมาร kumāra, m. :	เด็กชาย	boy
กุมารี kumārī, f. :	เด็กหญิง	girl
กุล kula, n. :	ตระกูล	family, caste
กุลวณฺตุ kulavantu, adj. :	ผู้มีตระกูล	man of good family
กุสล kusala, adj. :	บุญ, กุศล	merit
กุสุม kusuma, n. :	ดอกไม้	flower
กุกฺหิ kuhim, adv. :	ที่ไหน	where
กุล kuula, n.	ฝั่ง, ตลิ่ง	[river] bank
เกตุ ketu, m. :	ธง	flag
โก ko, m. :	อ. ใคร	who? (Nom.)

โกธ kodha, m. :	ความโกรธ	anger
-----------------	----------	-------

[ข kh]

ขคค khagga, m. :	ดาบ, พระขรรค์	sword
ขณฑท khaṇḍa, n. :	กิ่ง, ท่อน	piece
ขนฺติ khanti, f. :	ความอดทน	patience
ขร khara, adj.	แข็งกระด้าง, หยาบ	rough, coarse
ขาทนีย khādanīya, n. :	อันเขาควรเคี้ยวกิน	food
ขาทนต์ khādanta, pr.p. :	ผู้เคี้ยวกินอยู่	eating
ขาทิตฺวา khāditvā, ger. :	เคี้ยวกินแล้ว	having eaten
ขินน khinna, p.p. :	ผู้ห่อเหี่ยวแล้ว	dejected
ขิปปี khippam, adv. :	พลัน, เร็ว	soon
ขีร khīra, n. :	น้ำนม	milk
ขุททก khuddaka, adj.	เล็ก, น้อย	small
ขุทา khudā, f. :	ความหิวกระหาย	hunger
เขตต khetta, n. :	นา, ไร่, ทุ่งนา	field

[ค g]

คจฺคา Gaṅgā, f. :	แม่น้ำคงคา	Ganges river
คจฺจฺนต gacchanta, pr.p. :	ผู้ไปอยู่	going
คณฺธิฏ gaṇṭhi, m. :	ศัพทฺยาค, ปม	knot
คณฺหิตุํ gaṇhitum, inf. :	เพื่อถือเอา	to take
คต gata, p.p. :	ผู้ไปแล้ว	gone
คณฺตุ gantu, m. :	ผู้ไป	one who goes
คณฺตุํ gantum, inf. :	เพื่ออันไป	to go
คณฺตฺวา gantvā, ger. :	ไปแล้ว	having gone
คณฺถีร gambhīra, adj. :	ละเอียด, ลึกซึ้ง	deep
ครุ garu, m. :	ครู	teacher
คหปติ gahapati, m :	คหบดี	householder
คหิต gaḥita, p.p. :	อันเขาถือเอาแล้ว	taken

คเหตุวา gahetvā, ger. :	ถือเอาแล้ว	having taken
คายนต gāyanta, pr.p. :	ผู้ร้อง (เพลง) อยู่	singing
คาม gāma, m. :	หมู่บ้าน	village
คาวี gāvī, f. :	แม่วัว	cow
คิริ giri, m. :	ภูเขา	mountain
คิลาน gilāna, m. :	คนไข้	sick man
คีต gīta, n. :	เพลง	song
คีวา gīvā, f. :	คอ	neck
คุณวนตु guṇavantu, adj. :	ผู้มีคุณ	virtuous
คุหา guhā, f. :	ถ้ำ	cave
เคท geha, n. :	บ้าน, เรือน	house, home
โคณ goṇa, m. :	วัวตัวผู้	ox
โคธา godhā, f. :	เหี้ย, ตะกวด, ตัวเงินตัวทอง	iguana

[ข gh]

ฆฏ ghata, n. :	หม้อน้ำ	water-pot
ฆร ghara, n. :	บ้าน, เรือน	house
ฆาน ghāna, n. :	จมูก	nose
ฆายิตุ ghāyitum, inf.	เพื่ออันดม	to smell

[จ c]

จ ca, ind. :	ด้วย, และ	and
จกขุ cakkhu, n. :	ตา	eye
จกขมนตु cakkhumantu, adj.	ผู้มีปัญญาจักขุ	possessor of eyes
จณฑาล caṇḍāla, m. :	คนจันฑาล	outcast
จันท canda, m. :	พระจันทร์	moon
จตุปปท catuppada, m. :	สัตว์สี่เท้า	quadruped
จรนต์ caranta, pr.p. :	เที่ยวไปอยู่	walking
จริตวา caritvā, ger. :	เที่ยวไปแล้ว	having walked
จิตต citta, n. :	จิตใจ	mind

จินเตตวา cintetvā, ger. :	คิดแล้ว	having thought
จีวร cīvara, n. :	จีวร	robe
เจตีย cetiya, n.	เจตีย์, ศาลเจ้า	shrine, pagoda
โจร cora, m. :	โจร	thief

[จ ch]

ฉตต chattha, n. :	ร่ม	umbrella
ฉายา chāyā, f. :	ร่มเงา, เงา	shade, shadow
ฉินทนต์ chindanta, pr.p. :	ผู้ตัดอยู่	cutting
ฉินทิตัพพ chinditabba, pot.p. :	อันเขาพึงตัด	that should be cut
ฉินน china, p.p. :	อันเขาตัดแล้ว	cut

[ช j]

ชงฆา jaṅghā, f. :	หน้าแข้ง	shank, calf of the leg
ชตุ jatu, n. :	ยางไม้, ครั่ง	sealing wax
ชล jala, n. :	น้ำ	water
ชาณฺ, ชณฺณ jāṇu / jaṇṇu, n. :	เข่า	knee
ชาต jāta, mfn. :	ผู้เกิดแล้ว	born
ชีวหา jivhā, f. :	ลิ้น	tongue
เชตุ jetu, m. :	ผู้ชนะ	victor

[ญ ก]

ญาณ ṅāṇa, n. :	ปัญญา, ญาณ	wisdom
ญาต ṅāta, p.p. :	ผู้รู้แล้ว	known
ญาตุ ṅātu, m. :	ผู้รู้	knower

[ฐ ๓]

ฐตวา ṭhatvā, ger. :	ยืนแล้ว	having stood
---------------------	---------	--------------

จปีต ṭhapita, p.p. :	ตั้งไว้แล้ว, วางไว้แล้ว	kept
จาน ṭhāna, n. :	สถานที่, ที่ตั้ง	place
จิต ṭhita, p.p. :	ตั้งแล้ว, ยืนแล้ว	stood

[๓ ๔]

ทสิตฺวา ḍasitvaa, ger. :	กัดแล้ว	having bitten or stung
--------------------------	---------	------------------------

[๓ ๕]

ต ta, 3. :	นั่น	that
ตณฺฑุล taṇḍula, n. :	ข้าวสาร	raw rice
ตโต tato, adv. :	จากนั้น	therefore
ตตถ tattha, adv. :	โน้น	there
ตตร tatra, adv. :	โน้น	there
ตถา tathā, adv. :	ฉนั้น	thus
ตถาคต Tathāgata, m. :	พระพุทธเจ้า, พระตถาคต	the Buddha
ตทา tadā, adv. :	ในกาลนั้น	then
ตริตฺวา taritvā, ger.	ข้ามแล้ว	having crossed
ตรู taru, m. :	ต้นไม้	tree
ตรุณี taruṇī, f. :	หญิงสาว	young woman
ตว tava, pron. :	ของท่าน	thine, your
ตสฺมา tasmā, adv. :	เพราะเหตุนี้	therefore
ตสฺส tassa, pron. :	ของเขา	his
ตสฺสา tassā, pron. :	ของเธอ, แก่เธอ	of her, to her
ตา tā, f. pron. :	อ. หญิง ท. เหล่านั้น	those women
ตานิ tāni, pron. :	อ. สิ่งของ ท. เหล่านั้น	those things
ตาปส tāpasa, m. :	ดาบส	hermit
ตาว tāva, adv. :	เพียงนั้น	so far, until
ติฏฺฐนฺต titṭhanta, pr.p. :	ผู้ยืนอยู่	standing
ติณ tiṇa, n. :	หญ้า	grass
ติณฺณ tinna, p.p. :	ข้ามแล้ว	crossed, gone ashore

ติปุ tipu, n. :	แร่ดีบุก	lead
ติริยัม tiriyaṃ, adv. :	ขวาง, กว้าง	across
ตีร์ tīra, n. :	ฝั่ง	bank
ตุณฑ tunda, n. :	จงอยปาก	beak
ตุมเห tumhe, pron. :	อ. ท่าน ท.	You
ตุยหึ tuyhaṃ pron. :	แก่ท่าน, ของท่าน	to you, your
ตุลา tulā, f. :	ตราชั่ง	scale, balance
เต te, m. pron. :	อ. เขา ท.	They
เตล tela, n. :	น้ำมันงา	oil
ตุวํ tvam, pron. :	อ. ท่าน	you

[ท d]

ทกข dakkha, adj. :	ฉลาด	clever
ทฎฐ datṭha, p.p. :	อันสัตว์กัดแล้ว	bitten
ทตวา datvā, ger. :	ให้แล้ว	having given
ททนต์ dadanta, pr.p. :	ผู้ให้อยู่	giving
ททมาน dadamāna, pr.p. :	ผู้ให้อยู่	giving
ทททุ daddu, fn. :	กลาก, หิดเปื่อย	eczema
ทธี dadhi, n. :	นมส้ม, นมเปรี้ยว	curd
ทนต์ dantī, m. :	ช้าง	tusker, elephant
ทสสนีย dassaṇīya, adj. :	อันเขาพึงดู, น่าดู	handsome, beautiful
ทาสี dāṭhī, m. :	สัตว์ผู้มีเขี้ยว, งู	tusker, serpent
ทาทพพ dātabba, pot.p. :	อันเขาพึงให้	that should be given
ทาท dātu, m. :	ผู้ให้	giver
ทาทู daatum, inf. :	เพื่ออันให้	to give
ทาน dāna, n. :	ทาน, การให้	alms, charity
ทายก dāyaka, m.	ทายก, ผู้ให้	giver
ทารก dāraka, m. :	ทารก, เด็กผู้ชาย	child, young one, boy
ทาริกา dārikā, f. :	เด็กผู้หญิง	girl
ทารุ dāru, n. :	พื้	firewood
ทาส dāsa, m. :	ทาส, คนรับใช้ผู้ชาย	slave, servant

ทาสี dāsī, f. :	ทาสี, คนรับใช้ผู้หญิง	slave woman
ทินน dinna, p.p. :	ผู้ให้แล้ว	given
ทิวส divasa, m. :	วัน	day
ทิสา disā, f. :	ทิศ	direction
ทีฆชีวี dīghajīvī, m. :	ผู้มีชีวิตยืนยาว	one with long life
ทียมาน dīyamāna, pr.p. :	อันเขาให้อยู่	being given
ทีป dīpa, m. :	เกาะ, ประทีป, โคมไฟ	island / lamp
ทีปี dīpī, m. :	เสือดำ, เสือเหลือง	leopard
ทุกข์ dukkha, n. :	ทุกข์, ความเจ็บปวด, ปัญหา	pain, misery, trouble
ทุกข์ dukkham, adv. :	อย่างยาก, ด้วยความลำบาก	suffering, with difficulty, Miserably
ทุนทุภี dundubhi, f. :	กลอง	drum
ทุพพล dubbala, adj. :	ผู้มีกำลังน้อย, อ่อนแอ	weak, feeble
ทุสส dussa, n. :	ผ้า, เสื้อผ้า	cloth
ทุहित duhitu, f. :	ลูกสาว	daughter
ทูต dūta, m. :	ทูต, ผู้ส่งข่าวสาร	messenger
เทว deva, m. :	ฝน, เทพ	rain, deity
เทวดา devatā, f. :	เทวดา	deity
เทวี devī, f. :	ราชินี, เทพธิดา	queen, goddess
เทศนา desanā, f. :	เทศนา, การแสดง	preaching
เทศิต desita, p.p. :	อันเขาแสดงแล้ว	preached
โทณิ doṇi, f. :	รางไม้, เรือ	canoe, boat
โกลา dolā, f. :	เสาชิงช้า, คานหาม	palanquin
ทวาร dvāra, n. :	ประตู	door

[ธ dh]

ธณฺณ dhaṅṅa, n. :	ธัญพืช, ข้าวเปลือก	corn, paddy
ธน dhana, n. :	ทรัพย์	wealth
ธนวนตฺถ dhanavantu, adj. :	ผู้มีทรัพย์	rich
ธนู dhanu, n. :	ธนู	bow
ธมฺม dhamma, m. :	ธรรมะ, หลักคำสอน	doctrine

ธาตุ dhātu, f. :	ธาตุ	relics, elements
ธาวนต์ dhāvanta, 3. :	ผู้วิ่งอยู่	running
ธิตุ dhītu, f. :	ธิดา, ลูกสาว	daughter
ธีวร dhīvara, m. :	ชาวประมง	fisherman
ธุลี dhuli, f. :	ธุลี, ฝุ่น	dust
ธenu dhenu, f. :	แม่โคนม	cow
โธวิทพพ dhovitabba, pot.p. :	อันเขาล้างแล้ว	that should be washed

[น n]

น na, ind. :	ไม่	not
นคร nagara, n. :	นคร, เมือง	city, town
นตตุ nattu, m.	หลาน	grandson
นที nadī, f. :	แม่น้ำ	river
นยนา nayana, n. :	นัยน์ตา	eye
นร nara, m. :	คน	man
นรก naraka, n. :	นรก	purgatory
นว nava, adj. :	ใหม่	new
นหาด nahāta, p.p. :	ผู้อาบน้ำแล้ว	bathed
นหาดวา nahaatvā, ger. :	อาบน้ำแล้ว	having bathed
นหายนต์ nahāyanta, pr.p. :	ผู้อาบน้ำอยู่	bathing
นานา nānā, ind. :	ต่าง ๆ, นานา	various
นาม nāma, n. :	ชื่อ	name
นารา nārī, f. :	ผู้หญิง	woman
นาวา nāvā, f. :	เรือ	ship
นาวิก nāvika, m. :	ชาวเรือ, นายเรือ	sailor
นาสา nāsā, f. :	จมูก	nose
นาฬิ nālī, f. :	ทะนาน, ก้าน	a unit of measure
นาฬิเกรา nālīkera, m. :	มะพร้าว	coconut
นิกขนต์ nikkhanta, p.p. :	ผู้ออกไปแล้ว	got out
นิกขมม nikkhamma, ger. :	ออกไปแล้ว	having come out
นิททา niddā (f) :	นิทรา, ความหลับ, การนอน	sleep

นินิ nidhi, m. :	ขุมทรัพย์	hidden treasure
นิพพตติตุํ nibbattitum, inf. :	เพื่ออันเกิด	to be born
นิพพตติตฺวา nibbattitvā, ger. :	เกิดแล้ว	having born
นिरย niraya, m. :	นรก	hell
นิवास nivāsa, m. :	ที่อยู่อาศัย, บ้าน	house
นินินน nisinna, p.p. :	ผู้นั่งแล้ว	sat
นินิสิทิตฺพฺพ nisīditabba, pot.p. :	อันเขาพึงนั่ง	should be sat
นินิสิทิตฺวา nisīditvā, ger. :	นั่งแล้ว	having sat
นินิต nīta, p.p. :	ผู้นำไปแล้ว	led, carried
เนตฺ netu, m. :	ผู้นำ	leader

[ป ป]

ปกก pakka, p.p. :	อันเขาหุงแล้ว	cooked, ripe
ปกฺกขี pakkhī, m. :	นก	bird
ปกคฺคยฺห paggayha, ger. :	ประคองแล้ว, ยกย่องแล้ว	having raised up
ปจฺนต pacanta, pr.p. :	ผู้หุงอยู่	cooking
ปจฺมาน pacamāna, pr.p. :	ผู้หุงอยู่	cooking
ปจฺนินฺย pacanīya, pot.p. :	อันเขาพึงหุง	that should be cooked
ปจฺจิต pacita, p.p. :	อันเขาหุงแล้ว	cooked
ปจฺจิตฺพฺพ pacitabba, pot.p. :	อันเขาพึงหุง	that should be cooked
ปจฺจิตฺตุํ pacitum, inf. :	เพื่ออันหุง	to cook
ปจฺจิตฺวา pacitvā, ger.	หุงแล้ว	having cooked
ปณฺชฺร pañjara, mn. :	กรง, หน้าต่าง	cage
ปณฺญา paññā, f. :	ปัญญา, ญาณ	wisdom
ปณฺหา pañha, m. :	ปัญหา, คำถาม	question
ปณฺนินฺยเทตฺติ patiyādetum, inf. :	เพื่ออันเตรียม, เพื่ออันตกแต่ง	to make, to prepare
ปณฺนทิตฺ pandita, m. :	บัณฑิต, นักปราชญ์	sage, wise man
ปณฺณ panṇa, n. :	ใบไม้	leaf
ปติ pati, m. :	ผัว, เจ้านาย	husband, master
ปตฺต patta, m. :	บาตร, ชาม	bowl
ปตฺตณฺนา patthanā, f. :	ปรารถนา, ความหวัง	hope, expectation

ปตติ patti, f. :	ส่วนบุญ, ทหารราบ	infantry
ปทุม paduma, n. :	ดอกบัว	lotus
ปนส panasa, m. :	ขนุน	jack-fruit
ปพพต pabbata, m. :	ภูเขา	mountain
ปภาเต pabhāte, n. :	ในเวลาเช้า	early morning
ปภู pabhū, m. :	ผู้เป็นใหญ่	eminent person, overlord
ปรีสา parisā, f. :	บริษัท, ชุมนุช	retinue, following
ปวิสิตวา pavisitvā, ger. :	เข้าไปแล้ว	having entered
ปสุ pasu, m. :	สัตว์เลี้ยง	animal
ปวตตุ pavattu, m. :	ผู้ท่องจำ, ผู้บอก	reciter
ปหุต pahūta, adj. :	มาก	much
ปสสนต passanta, pr.p. :	ผู้เห็นอยู่, ผู้ดูอยู่	seeing, looking at
ปสสิตุ passitum, inf. :	เพื่ออันเห็น	to see
ปหฏ pahata, p.p. :	อันเขาตีแล้ว	beaten
ปหริตวา paharivā, ger. :	ตีแล้ว	having beaten
ปหาย pahāya, ger. :	ละแล้ว	having left
ปาก pāka, m. :	การหุง	cooking, boiling
ปาฐสาลา pāthasālā, f. :	โรงเรียน	school
ปาณิ pāṇi, m. :	มือ, ฝ่ามือ	palm, hand
ปาณิ pāṇī, m. :	สัตว์มีชีวิต	living being
ปาตุ pātum, inf. :	เพื่ออันดื่ม	to drink
ปาท pāda, m. :	เท้า	foot, leg
ปานีย pāṇīya, n. :	น้ำอันเขาพึงดื่ม	drinking water
ปาป pāpa, n. :	บาป, ความชั่ว	evil, sin
ปาปการี pāpakārii, m. :	ผู้ทำบาป	sinner, evil-doer
ปาसान pāsāṇa, m. :	หิน, ก้อนหิน, แผ่นหิน, ศิลา	stone, rock
ปาสาท pāsāda, m. :	ปราสาท	mansion
ปิ pi, ind. :	แม้, แม้ว่าจะ	too, also
ปิฏก piṭaka, m. :	ตะกร้า	basket
ปิตุ pitu, m. :	บิดา, พ่อ	father
ปิปาสา pipāsā, f. :	ความกระหายน้ำ	thirst

ปิปาสิต pipāsita, mfn. :	ผู้กระหายน้ำแล้ว	thirsty
ปิวมาน pivamāna, pr.p. :	ผู้ดื่มอยู่	drinking
ปิวิตุํ pivitum, inf. :	เพื่ออันดื่ม	to drink
ปิวิตวา pivitvā, ger. :	ดื่มแล้ว	having drunk
ปิพนฺธิตฺวา piṇḍhitvā, ger. :	บริจาคนแล้ว	having donned
ปีธ piṭṭha, n. :	ตั้ง	chair
ปีต piṭa, p.p. :	ผู้ดื่มแล้ว	drunk
ปีฬิต piḷita, p.p. :	ผู้อันเขาเบียดเบียนแล้ว	oppressed
ปุณฺณ puṅṅa, n. :	บุญ, กุศล	merit, fortune
ปุณฺณวณฺตุ puṅṅavantu, adj. :	ผู้มีบุญ	fortunate, meritorious
ปุตฺต putta, m. :	บุตร, ลูก	son
ปุตฺตทวาร puttadāra, m. :	บุตรและภริยา	children and wife
ปุณ puna, ind. :	อีก	again
ปุพฺพ puppha, n. :	ดอกไม้	flower
ปุพฺพสาสน pupphāsana, n. :	แท่นบูชาด้วยดอกไม้	flower altar
ปุพฺพก pubbaka, mfn. :	เก่าก่อน	ancient
ปุริส purisa, m. :	บุรุษ, คน	man
ปุลิน pulina, n. :	ทราย	sand
บูชา pūjā, f. :	การบูชา	offering
ปุเชตฺวา pūjetvā, ger. :	บูชาแล้ว	having offered
โปกฺขรณฺี pokkharanī, f. :	สระโบกขรณฺี, สระมีบัว	pond
โปตฺถก potthaka, n. :	หนังสือ	book

[พ ph]

ผรสฺ pharasu, m. :	ขวาน	axe, hatchet
ผล phala, n. :	ผลไม้	fruit, nut
ผลวณฺตุ phalavantu, adj. :	ผู้มีผลไม้	fruitful

[พ b]

พนฺธุ bandhu, m. :	ญาติ, เผ่าพันธุ์, พวกพ้อง	relative
--------------------	---------------------------	----------

พนฺธุมนฺตุ bandhumantu, adj. :	ผู้มีพวกพ้อง	one who has relations
พล bala, n. :	พลัง, กำลัง	power
พลวณฺตุ balavantu, mfn. :	ผู้มีกำลัง	powerful
พลี balī, m. :	ผู้มีกำลัง	powerful one
พหุ bahu, adj. :	มาก	many
พหุก bahuka, adj. :	มาก	many
พาราณสี bārāṇasī, f. :	เมืองพาราณสี	Benares [city]
พาล bāla, adj. :	เด็ก, พาล, โง่เขลา	young, foolish
พาหุ bāhu, m. :	แขน	arm
พีช bīja, n. :	พืช, เมล็ดพันธุ์	seed
พุทธ Buddha, m. :	พระพุทธเจ้า	the Buddha
พุทธิ buddhi, f. :	ความรู้, ปัญญา	intelligence, wisdom
พุทธิมนฺตุ buddhimantu, adj.	ผู้มีปัญญา	wise
โพธิ bodhi, m/f. :	ต้นโพธิ์	Bo-tree
พฺราหมณ brahmana, m. :	พราหมณ์	Brahmin
พฺราหมณี brahmanī, f. :	พราหมณี, นางพราหมณ์	brahmin woman

[ภ bh]

ภควนฺตุ Bhagavantu, m. :	พระพุทธเจ้า, ผู้มีโชค	the Buddha, the Exalted One. (adj) the fortunate
ภคินี bhaginī, f. :	พี่สาว, น้องสาว	sister
ภณฺฑ bhaṇḍa, n. :	สิ่งของ, สินค้า	goods
ภตฺต bhatta, mn. :	ข้าว	rice
ภตฺตุ bhattu, m. :	สามี, ผู้เลี้ยงดู	husband, supporter
ภรียา bhariyā, f. :	ภริยา, ผู้ถูกเลี้ยง	wife
ภวิตพฺพ bhavitabba, pot.p.	อันเขาพึงเป็น	that should happen
ภาคี bhaagī, m.	ผู้มีส่วน	sharer
ภาเชตฺวา bhājetvā, ger.	แบ่งแล้ว	having divided
ภาทู bhātu, m. :	พี่ชาย, น้องชาย	brother
ภานู bhānu, m. :	พระอาทิตย์	sun

ภานูมา bhānumā, m. :	พระอาทิตย์	sun
ภายิตวา bhāyivā, ger. :	กลัวแล้ว	having feared
ภิกขุ bhikkhu, m. :	ภิกษุ	Buddhist monk
ภินน bhinna, p.p. :	แตกแล้ว	broken
ภุจนต bhujanta, pr.p. :	ผู้กินอยู่	eating
ภุจชิตพพ bhujitabba, pot.p. :	อันเขาพึงกิน	hat should be eaten
ภุจชิตุ bhujitum, inf. :	เพื่ออันกิน	to eat
ภุตต bhutta, p.p. :	อันเขากินแล้ว	eaten
ภูปติ bhupati, m. :	พระราชา	king
ภูปาล bhupāla, m. :	พระราชา	king
ภูมิ bhūmi, f. :	แผ่นดิน	earth, ground
โภคี bhogī, m. :	ผู้มีทรัพย์	serpent
โภตตุ bhottum, inf. :	เพื่ออันกิน	to eat
โภชน bhojana, n. :	โภชนะ, อาหาร	food, meal
โภชนีย bhojanīya, n. :	อันเขาพึงกิน	soft food

[ม m]

มกุกกุ makkata, m. :	ลิง	monkey
มคค magga, m. :	ทาง, หนทาง	path, road
มจจ maccha, m. :	ปลา	fish
มณจ mañca, m. :	เตียง, แคร่	bed
มณชุสา mañjūsā, f. :	ตู้, กล่อง, หีบ	box
มณี maṇi, m. :	แก้วมณี	gem
มต mata, p.p. :	ผู้ตายแล้ว	dead
มตี mati, f. :	ความรู้	wisdom
มตตณฺณ mattaṅgāni, adj. :	ผู้รู้ประมาณ	temperate, one who knows the measure
มธุ madhu, n. :	น้ำผึ้ง	honey
มธุกร madhukara, m. :	ผึ้ง	bee
มนุสฺส manussa, m. :	มนุษย์, คน	man, human being
มยฺ mayam, pron. :	อ. ข้าพเจ้า ท.	We

มายหิ mayham, pron. :	แก่ข้าพเจ้า, ของข้าพเจ้า	to me, my
มายูร mayūra, m. :	นกยูง	peacock
มรณ maraṇa, n. :	ความตาย	death
มहीं mahī, f.	แผ่นดิน, แม่น้ำมहीं	earth, the river of that Name
มนต manta, n. :	มนต์	magic spell
มนตี mantī, m. :	ผู้มีการปรึกษา, ผู้มีความคิด	minister
มา mā, ind. :	อย่า	do not
มาตุ mātu, f. :	แม่, มารดา	mother
มาตุล mātula, m. :	ลุง	uncle
มาร māra, m. :	มาร	the evil one
มาริต mārita, p.p. :	ฆ่าแล้ว	killed
มาลา māla, f. :	พวงมาลัย	garland
มาลี māli, m. :	ผู้มีพวงมาลัย	possessor of a garland
มาส māsa, m. :	เดือน	month
มิก miga, m. :	กวาง, เนื้อทราย	deer, beast
มิกิ migī, f. :	แม่กวาง	she-deer
มิตต mitta, mn. :	เพื่อน	friend
मुख mukha, n. :	หน้า, ปาก	face, mouth
มุฏฐิ muṭṭhi, m. :	กำมือ, กำปั้น	fist, hammer
มูทุ mudu, adj. :	อ่อนโยน	soft
มุณี muni, m. :	มุณี, พระ	sage, monk
มูล mūla, n. :	รากไม้, เงิน, ราคา	root, money
โมทก modaka, n. :	ขนม	sweetmeat

[ย y]

ย ya, 3. :	ใด	which (relative)
ยฏฐิ yatṭhi, m/f. :	ไม้เท้า	stick, walking stick
ยโต yato, adv. :	แต่ที่ใด	since
ยตถ yattha, adv. :	ในที่ไหน	where
ยตร yatra, adv. :	ในที่ไหน	where

ยถา yathā, adv. :	ฉันทใด	in which manner
ยथा yadā, adv. :	ในกาลใด	when
ยथิ yadi, ind. :	ถ้าว่า, หากว่า, ฌิว่า	if
ยสวนต์ุ yasavantu, mfn. :	ผู้มียศ, ผู้มีชื่อเสียง	famous
ยस्มา yasmā, adv. :	เพราะเหตุใด	because
ยาคุ yāgu, f. :	ข้าวต้ม	rice, gruel
ยาจก yācaka, m. :	ขอทาน	beggar
ยาจนต yācanta, pr.p. :	ผู้ขออยู่	begging
ยาว yāva, adv. :	เพียงใด	how far
ยวติ yuvati, f. :	หญิงสาว	young woman

[ร r]

รกขิตพพ rakkhitabba, pot.p. :	อันเขาพึงรักษา	that should be observed or protected
รชช raja, n. :	ความเป็นแห่งพระราชา	kingdom
รชก rajaka, m. :	ช่างย้อม, ช่างฟอก	washerman
รตต ratta, adj. :	สีแดง	red
รชชุ rajju, f. :	เชือก	rope
รตติ ratti, f. :	ราตรี, กลางคืน	night
รถ ratha, m. :	รถ, รถลาก	vehicle, chariot
รวี ravi, m. :	พระอาทิตย์	sun
รวิตวา ravitvā, ger. :	ร้องไห้แล้ว	having crowed
รส rasa, n. :	รส	taste
รสส rassa, adj. :	สั้น	short
รสมิ rasmi, f. :	รัศมี, แสง	ray
ราชินี rājini, f. :	พระราชินี	queen
ราสี rāsi, m. :	กอง	heap
รุกข rukkha, m. :	ต้นไม้	tree
รุกขมูล rukkhamūla, n. :	โคนต้นไม้	foot of tree
รูป rūpa, n. :	รูป, วัตถุ	form, object, image
โรหนต rodanta, pr.p. :	ผู้ร้องไห้อยู่	crying

[ล ๒]

ลङ्กา laṅkā, f. :	เกาะลังกา	[island] of Ceylon
ลตา latā, f. :	เถาวัลย์, ไม้เลื้อย	creeper
ลทฐ laddha, p.p. :	อันเขาได้แล้ว	got
ลทฐา laddhā, ger. :	ได้แล้ว	having got
ลทฐํ laddhum, inf. :	เพื่ออันได้	to get
ลภิตุ labhitum, inf. :	เพื่ออันได้	to get
ลาภ lābha, m. :	ลาภ, กำไร	gain, profit
ลุตทก luddaka, m. :	นายพราน	hunter
লেখক lekhaka, m. :	เสมียน	clerk
โลก loka, m. :	โลก	world
โลจน locana, n. :	ตา	eye

[ว ๗]

วณิต vaṇita, p.p. :	อันเขาทำลายแล้ว	wounded
วฑฒกී vaddhakī, m. :	ช่างไม้	carpenter
วณณวณฺตุ vaṇṇavantu, mfn. :	ผู้มีวรรณะ	colourful
วตตพพ vattabba, pot.p. :	อันเขาพึงกล่าว	that should be told
วตตุ vattu, m. :	ผู้กล่าว	speaker
วตถ vattha, n. :	ผ้า, เสื้อผ้า	cloth
วตถุ vatthu, n. :	วัตถุ, พื้นที	base, site, ground
วทญญ vadaṅṅā, adj. :	ผู้รู้ถ้อยคำอันยากกล่าว	charitable
วทณ vadana, n. :	หน้า, ปาก	face, mouth
วธู vadhū, f. :	หญิงสาว, ลูกสาว, สะใภ้	wife/daughter
วน vana, n. :	ป่า	forest
วนิตา vanitā, f. :	หญิงสาว	woman
วนทิต vandita, p.p. :	อันเขาไหวแล้ว	worshipped
วนทิตพพ vanditabba, pot.p. :	อันเขาพึงไหว	that should be Worshipped
วปุ vapu, n. :	ร่างกาย	body

วมมิก vammika, mn. :	จอมปลวก	anthill
วราห varāha, m. :	หมู, สุกร	pig
วสนต vasanta, pr.p. :	ผู้อยู่อยู่	living
วสุ vasu, n. :	ทรัพย์	wealth
วสุธา vasudhā, f. :	พสุธา, แผ่นดิน	earth
วสส vassa, mn. :	ปี, ฝน	year, rain
วพวา vaḷavā, f. :	แม่ม้า, ม้าตัวเมีย	mare
วา vā, ind. :	หรือ, หรือว่า	or
วาจา vācā, f. :	วาจา, คำพูด	word
วาณิช vāṇija, m. :	พ่อค้า	merchant
วาต vāta, m. :	ลม	wind
วานร vānara, m. :	ลิง	monkey
วาปี vāpī, f. :	สระ, บึง	tank
วาริ vārī, n. :	แม่น้ำ	river
วาลุกา vālukā, f. :	ทราย	sand
วิกकिनต vikkinanta, pr.p. :	ผู้ขายอยู่	selling
วิชชु vijju, f. :	สายฟ้า	lightning
วิณณาตु viṅṅātu, m. :	ผู้มีความรู้	knowledgeable man
วิณญ viṅṅā, m. :	ผู้รู้แจ้ง, บัณฑิต	wise man
วิทถต vitthata, p.p. :	อันกว้างขวางแล้ว	broad, wide
วิฑู vidū, m. :	ผู้รู้, บัณฑิต	wise man
วิธาย vidhāya, ger. :	ทำแล้ว	having done or commanded
วิเนตु vinetu, m. :	ผู้มีระเบียบวินัย, อาจารย์	disciplinarian, instructor
วีย viya, ind. :	เหมือน, คล้าย	like, similar
วิสิขา visikhā, f. :	ถนน	street
วิสุ visuṃ, ind. :	แยก ๆ	severally, separately
วิหรนต viharanta, pr.p. :	ผู้พักอยู่	residing, living
วิหาร vihāra, m. :	วิหาร, วัด	monastery
วีหิ vīhi, m. :	ข้าวเปลือก	paddy
วุฏฐิ vutṭhi, f. :	ฝน	rain
วุตต vutta, p.p. :	ผู้กล่าวแล้ว	said

วุดถ vuttha, p.p. :	ผู้ยู่แล้ว	dwelt, lived
วุดธิ vuddhi, f. :	ความเจริญ, เพิ่มขึ้น	increase, progress
เวค vega, adj. :	เร็ว	speed
เวตน vetana, n. :	ค่าจ้าง	wage, pay
เวชช vejja, m. :	หมอ	doctor, physician
เวณฺณ veṇṇu, m. :	ไม้ไผ่	bamboo
เวฬุ veḷu, m. :	ไม้ไผ่	bamboo
วยาธิ vyādhī, m. :	ความเจ็บป่วย	sickness

[ส s]

สกุฏ sakata, m. :	เกวียน	cart
สกล sakala, adj. :	ทั้งหมด	entire
สกุณ sakuna, m. :	นก	bird
สกุณี sakunī, f. :	นกตัวเมีย	she-bird
สกุขรา sakkharā (f) :	น้ำตาลกรวด	sugar, gravel
สขี sakhī, f. :	เพื่อนผู้หญิง	female friend
สคค sagga, n. :	สวรรค์	heaven
สงฆ saṅgha, m. :	พระสงฆ์	community
สเจ sace, ind. :	ถ้า, หากว่า	if
สติ sati, f. :	สติ, ความระลึกได้	memory
สติมณฑุ satimantu, adj. :	ผู้มีสติ	mindful
สจจ sacca, n. :	สัจจะ, ความจริง	truth
สตุตฺต sattū, m. :	ศัตรู	enemy
สตุถ sattha, n. :	ศาสตร์ (n) science	เกวียน (m) caravan
สตุถิ satthi, mn. :	ต้นขา, ขาอ่อน	thigh
สตุถุ satthu, m. :	พระศาสนา, ผู้สอน	teacher, adviser
สทท sadda, m. :	เสียง	sound
สทฺธา saddhā, f. :	ศรัทธา, ความเชื่อ	faith
สทฺธิ saddhim, ind. :	พร้อม, กับ	with
สนติ santi, f. :	ความสงบ	peace, relief
สปป sappā, m. :	งู	serpent

สปปิ sappi, n. :	เนยใส	ghee
สปปุริส sappurisa, m. :	สัตบุรุษ, คนดี	good man
สปพ sabba, mfn. :	ทั้งหมด, ทั้งปวง	all
สปพญญ sabbaññi, m. :	พระสัพพัญญู, พระพุทธเจ้า	all knowing one
สภา sabhā, f. :	สภา, ที่ประชุม	assembly
สมณ samaṇa, m. :	สมณะ, พระ	monk
สมุทฺท samudda, m. :	สมุทร, ทะเล	sea, ocean
สมมชชนี sammajjanī, f. :	ไม้กวาด	broom
สมมา sammā, ind. :	โดยชอบ, ดี	well, right
สยนต์ sayanta, pr.p :	ผู้นอนอยู่	sleeping
สยิต sayita, p.p. :	ผู้นอนแล้ว	slept
สยิตวา sayitvā, ger. :	นอนแล้ว	having slept
สร sara, m. :	ลูกศร	arrow
สสี sasi, m. :	พระจันทร์	moon
สสสุ sassu, f. :	แม่ยาย, แม่ผัว	mother-in-law
สหา saha, ind. :	พร้อม, กับ	with
สหาย (ก) sahāya (ka), m. :	เพื่อน	friend
สา sā, pron. :	อ. หญิงนั้น	she
สาขา sākhā, f. :	สาขา, กิ่ง	branch
สาฎก sāṭaka, m. :	ผ้าสาฎก, เสื้อผ้า	garment
สามี sāmi, m. :	สามี, เจ้านาย	husband, lord
สารถี sārathī, m. :	สารถี, คนขับรถม้า	charioteer
ศาลา sālā, f. :	ศาลา	hall
สาวก sāvaka, m. :	พระสาวก, ศิษย์	disciple
สาวตถี sāvatthī, f. :	เมืองสาวตถี	city of that name
สิกขาบท sikkhāpada, n. :	สิกขาบท, กฎ, ศีล	precept
สิขี sikhī, m. :	นกยูง	peacock
สิกาล sigāla, m. :	สุนัขจิ้งจอก	jackal
สินธุ sindhu, m. :	แม่น้ำสินธุ, ทะล	sea, ocean
สิปป sippa, n. :	ศิลปะ, ศาสตร์	arts and science
สิลา silā, f. :	หิน, ศิลา	stone
สิสส sissa, m. :	ศิษย์, นักเรียน	pupil, student

สีฆิ sīgham, adv. :	เร็ว ๆ	fast
ศีล sīla, n. :	ศีล	virtue, precept
ศีลวันตุ sīlavantu, adj. :	ผู้มีศีล	observant of precepts, Virtuous
ศีส sīsa, n. :	ศีรษะ, หัว	head
สีห sīha, m. :	สิงโต	lion
สีหี sīhī, f. :	สิงโตตัวเมีย	lioness
สุก suka, m. :	นกแก้ว, นกเขตเต้า	parrot
สุข sukha, n. :	ความสุข	comfort
สุขิ sukham, adv. :	อย่างมีความสุข	happily
สุขี sukhī, m. :	ผู้มีความสุข	happy person
สุคต sugata, m. :	พระพุทธเจ้า	the Buddha
สุต suta, p.p. :	ผู้ฟังแล้ว	heard
สุตต sutta, p.p. :	ผู้นอนแล้ว	slept
สุตวา sutvā, ger. :	ฟังแล้ว	having heard
สุนข sunakha, m. :	สุนัข, หมา	dog
สุร sura, m. :	เทพ, เทวดา	deity
สุรา surā, f. :	สุรา, เหล้า	liquor, intoxicant
สุริย suriya, m. :	พระอาทิตย์	sun
สุรูป surūpa, adj. :	คนมีรูปดี, ผู้หล่อ, ผู้สวย	handsome, beautiful
สุวา suva, m. :	นกแก้ว, นกเขตเต้า	parrot
สุวณณ suvaṇṇa, n. :	ทอง, ทองคำ	gold
สุสาน susāna, n. :	ป่าช้า	cemetery
สุสุ susu, m. :	ชายหนุ่ม	young one
สุกร sūkara, m. :	สุกร, หมู	pig
เสฏฐี setṭhī, m. :	เศรษฐี	banker
เสต seta, adj. :	สีขาว	white
เสตุ setu, n. :	สะพาน	bridge
เสนา senā, f. :	กองทัพ, กองทหารบก	army, multitude
โส so, pron. :	อ. เขา	he (stem: ta)
โสณ sona, m. :	สุนัข, หมา	dog
โสต sota, n. :	หู, กระแส	ear, stream

โสตพพ sotabba, pot.p. :	อันเขาฟังฟัง	that should be heard
โสตุ sotu, m. :	ผู้ฟัง	listener
โสปาน sopāna, m. :	บันได	stairway

[ท h]

หฏ hata, p.p. :	อันเขานำไปแล้ว	carried
हत hata, p.p. :	อันเขาฆ่าแล้ว	killed
हतถ hattha, m. :	มือ	hand
हतถินี hatthinī, f. :	ช้างพัง	she-elephant
हतถी hatthī, m. :	ช้างพลาย	elephant
हत्य hadaya, n. :	หัวใจ	heart
हरणीय haraṇīya, pot.p. :	อันเขาพืงนำไป	that should be carried
हरन्त haranta, pr.p. :	ผู้นำไปอยู่	carrying
हरित harita, p.p. :	อันเขานำไปแล้ว	carried
हरितुं haritum, inf. :	เพื่อนำไป	to carry
हसन्त hasanta, pr.p. :	ผู้หัวเราะอยู่, ผู้ร่าเริงอยู่	laughing
हिमवन्तु himavantu, mfn. :	ผู้เขาหิมาลัย, ผู้มีหิมะ	Himalaya
हिरण्य hiraṅka, n. :	เงิน, ทอง, ทองคำ	gold

ดัชนีคำกริยา List of Verbs

อุปสรรคและรากของคำกริยาภาษาสันสกฤตมีในวงเล็บ

Prefixes and roots of verbs are given in Sanskrit within brackets

สระ Vowel

[อ a]

อกโกสติ akkosati (a + kṛś) :	ย้อมด่า	scolds
อคจฉิ agacchi (a + gam) :	ได้ไปแล้ว	went
อจริ acari (a + car) :	ได้เที่ยวไปแล้ว	walked, travelled
อฏฐาสี atthāsi (a + sthā) :	ได้ยืนแล้ว	stood
อตถิ atthi (as) :	ย้อมมี, ย้อมเป็น	is, has
อทาสี adāsi (a + dā) :	ได้ให้แล้ว	gave
อธิจจฉติ adhigacchati (adhi + gam) :	ย้อมได้, ย้อมรู้	understands
อนุกมปติ anukampati (anu + kamp) :	ย้อมอนุเคราะห์, เอ็นดู	feels compassionate
อนุกจฉติ anugacchati (anu + gam) :	ย้อมตามไป	follows
อนุปนธติ anubandhati (anu + badh) :	ย้อมติดตาม	follows, chases after
อนุสสรติ anussarati (anu + sar) :	ย้อมหมั่นระลึก	remembers
อนุสาสติ anusāsati (anu + śās) :	ย้อมพรั้สอน	admonishes
อปคจฉติ apagacchati (apa + gam) :	ย้อมหนีไป	goes away
อปจิจิ apaci (a + pac) :	ได้หุงแล้ว	cooked
อภวิ abhavi (a + bhū) :	ได้เป็นแล้ว	was.
อลงกโรติ alaṅkaroti (alaṅ + kar) :	ย้อมประดับ	decorates, adorns

[อา ā]

อากงขติ ākaṅkhati (ā + kāṅks) :	ย้อมหวัง, ย้อมต้องการ	expects
อากทตติ ākadḍhati (ā + kṛṣ?) :	ย้อมคร่ำมา, ย้อมฉุดมา	pulls, drags
อากทตยติ ākadḍhīyati (ā + kṛṣ?) :	อันเขาย้อมคร่ำมา	is dragged, is pulled
อากจฉติ āgacchati (ā + gam) :	ย้อมมา	comes
อากจฉิ āgacchi (ā + gam) :	มาแล้ว	came

อาททาติ ādadāti (ā + dā) :	ย้อมถือเอา, ย้อมรับเอา	takes
อาเนติ āneti (ā + nī) :	ย้อมนำไป	brings, leads
อาเนสิ ānesi (ā + nī) :	นำมาแล้ว	brought
อามนเตติ āmanteti (ā + mantra) :	ย้อมร้องเรียก	addresses
อามสติ āmasati (ā + mṛś) :	ย้อมลูบ	touches, strokes
อารภติ ārabhati (ā + rabh) :	ย้อมปรารภ, ย้อมเริ่ม	starts, commences
อารภิ ārabhi (ā + rabh) :	ปรารภแล้ว, เริ่มแล้ว	began
อารุหติ āruhati (ā + ruh) :	ย้อมขึ้น	climbs, ascends
อารุหิ āruhi (ā + ruh) :	ขึ้นแล้ว	ascended
อาโรเจติ āroceti (ā + roc) :	ย้อมบอก	informs
อาวหติ āvahati (ā + vah) :	ย้อมนำมา	brings forth
อาสิณฺจติ āsiñcati (ā + sic) :	ย้อมราดรด	sprinkles
อาหริติ āharati (ā + hr) :	ย้อมนำมา	brings
อาหฺราเปติ āharāpeti (ā + hr) :	ย้อมยังคนให้นำมา	causes to bring
อาหริ āhari (ā + hr) :	นำมาแล้ว	brought
อาหฺรียติ āharīyati (ā + hr) :	อันเขาย้อมนำมา	is brought
อาหิณฺชติ āhiñcati (ā + hiñc) :	ย้อมเที่ยวไป	roams, wanders

[อิ i]

อิฉฉติ icchati (iṣ / āp) :	ย้อมปรารถนา, ต້องการ	wishes
----------------------------	----------------------	--------

[อุ u]

อุคฺคณหาติ ugganḥāti (ud + grh) :	ย้อมเรียน	learns
อุฏฺฐหติ utṭhahati (ud + sthā) :	ย้อมลุกขึ้น	stands up
อุฑฺฑเตติ uḍḍeti (ud + ḍī) :	ย้อมบิน	flies
อุตฺตรติ uttarati (ud + tr) :	ย้อมข้าม	crosses
อุเทติ udeti (ud + i) :	ย้อมขึ้น, ย้อมโผล่ขึ้น	rises
อุปสงฺกมติ upasaṅkamati (upa + saṅ + kram) :	ย้อมเข้าไปหา	approaches
อุปฺปชฺชติ uppajjati (ud + pad) :	ย้อมเกิด	is born

อุปปตติ uppatati (ud + pad) :	ย่อมนกิดขึ้น, ย่อมโดด	flies, jumps up
อุสสหติ ussahati (ud + sah) :	ย่อมพยายาม	tries
อุสสาเปติ ussāpeti (ud + śri) :	ย่อมยั้งคนให้ยกขึ้น	hoist

[โอ ๐]

โอจินาติ ocināti (ava + ci) :	ย่อมเก็บ	collects, picks
โอตรติ otarati (ava + tr) :	ย่อมข้ามลง, ย่อมลง	gets down, descends (into water)
โอภาเสติ obhāseti (ava + bhāṣ) :	ย่อมให้สว่าง	illuminates
โอรุหติ oruhati (ava + ruh) :	ย่อมลง	climbs down
โอโลเกติ oloketi (ava + lok) :	ย่อมก้มดู	looks at
โอวทติ ovadati (ava + vad) :	ย่อมกล่าวสอน	advises

[ก k]

กเถติ katheti (kath) :	ย่อมกล่าว	speaks
กเถสิ kathesi (kath) :	กล่าวแล้ว	said, told
กริ kari (kr) :	ทำแล้ว	did
การียติ kariyati (kr) :	อันเขาย่อมทำ	is done
กโรติ karoti (kr) :	ย่อมทำ	does, commits
กสติ kasati (krṣ) :	ย่อมไถ	ploughs
กสิยติ kasīyati (krṣ) :	อันเขาย่อมไถ	is ploughed
การาเปติ kārapeti (krṣ) :	อันเขาย่อมให้ทำ	causes to do
กาลํ กโรติ kalam karot, (krṣ) :	ย่อมตาย	dies
กิณาติ kiṇāti (krī) :	ย่อมซื้อ	buys
กิณี kiṇi (krī) :	ซื้อแล้ว	bought
กิณียติ kiṇiyati (krī) :	อันเขาย่อมซื้อ	is bought
กีฬติ kīlati (krīd) :	ย่อมเล่น	plays
กุจฺมติ kujjhati (krudh) :	ย่อมโกรธ	gets angry

[ข kh]

ขณติ (ขนติ)khaṇati (khaṇ) :	ข่อมขุด	digs
ขาหติ khādati (khād) :	ข่อมเคี้ยวกิน	eats
ขาทิ khādi (khād) :	เคี้ยวกินแล้ว	ate
ขิปติ khipati (kṣip) :	ข่อมโยน, ข่อมขว้าง	throws

[ค g]

คจฉติ gacchati (gam) :	ข่อมไป	goes
คจฉาเปติ gacchāpeti (gam) :	อันเขาข่อมให้ไป	causes to go
คจฉิ gacchi (gam) :	ไปแล้ว	went
คจฉิสสติ gacchissati (gam) :	จักไป	will go
คณหาติ gaṇhāti (grh) :	ข่อมถือเอา	takes
คณหาเปติ gaṇhāpeti (grh) :	อันเขาข่อมให้ถือเอา	causes to take
คณหิ gaṇhi (grh) :	ถือเอาแล้ว	took
คณหียติ gaṇhīyati (grh) :	อันเขาข่อมถือเอา	is taken
คมิสสติ gamissati (gam) :	จักไป	will go
คเวสติ gavesati (gaveṣ) :	ข่อมแสวงหา	seeks
คายติ gāyati (gai) :	ข่อมร้องเพลง	sings

[จ c]

จรติ carati (car) :	ข่อมเที่ยวไป, เดินไป	wanders, conducts Oneself
จวติ cavati (cyu) :	ข่อมเคลื่อน, ข่อมตาย	departs, dies
จินเตติ cinteti (cit) :	ข่อมคิด	thinks
จินเตสิ cintesi (cit) :	คิดแล้ว	thought
จุมพติ cumbati (cumb) :	ข่อมจุมพิต, ข่อมจูบ	kisses
โจเรติ coreti (cur) :	ข่อมขโมย, ข่อมลัก	steals
โจเรสิ coresi (cur) :	ขโมยแล้ว, ลักแล้ว	stole

[จ ch]

ฉพฺพเตติ chaddeti (chadd) :	ยอมทิ้ง	throws away
ฉาเตติ chādeti (chad) :	ยอมปิด	conceals
ฉินฺนทติ chindati (chid) :	ยอมตัด	cuts
ฉินฺนทาเปติ chindāpeti (chid) :	อันเขายอมให้ตัด	causes to cut

[ช j]

ชยตุ jayatu (ji) :	ขอจงชนะ	let him conquer
ชานาติ jānāti (jāñ) :	ยอมรู้	knows
ชาเลติ jāletī (jval) :	ยอมจุด จ. ให้รุ่งเรือง ฎ.	lights, kindles
ชาเลสี jālesī (jval) :	จุดแล้ว	kindled
ชีนาติ jināti (ji) :	ยอมชนะ	wins
ชีวติ jīvati (jīv) :	ยอมเป็นอยู่	lives

[จ th]

จเปติ thapeti (sthā) :	ยอมตั้งไว้, ย่อมวางไว้	places, keeps
จเปตุ thapetu (sthā) :	จงตั้งไว้, จงวางไว้	let him keep
จเปสี thapesī (sthā) :	ตั้งไว้แล้ว, วางไว้แล้ว	kept

[ต d]

ทสติ dasati (das) :	ยอมกัด, ย่อมต่อย	bites, stings
---------------------	------------------	---------------

[ต t]

ตรติ tarati (tr) :	ยอมข้าม	crosses
ติฏฺฐติ titṭhati (sthā) :	ยอมหยุด, ย่อมยืน	stays, stands

[ถ t]

ถกเถติ thaketi (sthag) :	ย้อมปิด	closes, shuts
--------------------------	---------	---------------

[ท d]

ททาติ dadāti / deti (dā) :	ย้อมให้	gives
ททิ dadi (dā) :	ให้แล้ว	gave
ทสสติ dassati (dṛś) :	ย้อมเห็น	to see
ทียติ dīyati (dā) :	อันเขาย้อมให้	is given
ทุหติ duhati (duh) :	ย้อมรีด (น้ำนม)	milks
ทุเสติ dūseti (dūṣ) :	ย้อมประทุษร้าย	spoils, pollutes
เทเสติ deseti (diś) :	ย้อมแสดง	points out, instructs, Preaches
เทเสสิ desesi (diś) :	แสดงแล้ว	preached
เทสียติ desīyati (diś) :	อันเขาย้อมแสดง	is preached

[ธ dh]

ธาวติ dhāvati (dhāv) :	ย้อมวิ่ง	runs
ธาวี dhāvi (dhāv) :	วิ่งแล้ว	ran
ธอวติ dhovati (dhov) :	ย้อมล้าง, ย้อมซัก	washes
ธอวียติ dhovīyati (dhov) :	อันเขาย้อมล้าง	is washed

[น n]

นตถิ natthi (na + as) :	ย้อมไม่มี	is not
นจจติ naccati (nṛt) :	ย้อมพ้อน, ย้อมรำ	dances
นมสสติ namassati (namas) :	ย้อมนอบน้อม, ย้อมไหว้	worships, salutes
น สนติ na santi (na + as) :	ย้อมไม่มี	are not
นหาเปติ nahāpeti (snā) :	อันเขาย้อมให้อาบ	causes to bathe
นหายติ nahāyati (snā) :	ย้อมอาบ	bathes

นาเสติ nāseti (naś) :	ย่อมพินาศ	destroys
นิกขมติ nikkhamati (nis + kram) :	ย่อมออกไป	leaves, renounces
นิกขิปติ nikkhipati (ni + kṣip) :	ย่อมเก็บไว้, ย่อมวางลง	throws away, puts down
นิมนเตติ nimanteti (ni + mantra) :	ย่อมเชิญ	invites
นิลียติ nilīyati (ni+ lī) :	ย่อมแอบ, ย่อมซ่อน	hides
นิวาเรติ nivāreti (ni + vr) :	ย่อมห้าม	prevents
นีสิตติ nisīdati (ni + sad) :	ย่อมนั่ง	sits
นีสิตาเปติ nisīdāpeti (ni + sad) :	อันเขาย่อมให้นั่ง	causes to sit
นีสิตินิ nisīdi (ni + sad) :	นั่งแล้ว	sat
นีหเรติ nīharati (ni + hr) :	ย่อมนำออก	ejects
นีหเรติ nīhareti (ni + hr) :	ย่อมนำออกไป	takes out
เนติ neti (nī) :	ย่อมนำไป	leads, carries
เนสินิ nesi (nī) :	นำไปแล้ว	led, carried

[ป p]

ปกโกสติ pakkosati (pra + kṛṣ) :	ย่อมเรียก	calls, summons
ปกขิปติ pakkhipati (pra + kṣip) :	ย่อมใส่, วาง, ชั่งไว้	puts, places, deposits
ปจติ pacati (pac) :	ย่อมหุง	cooks
ปจตุ pacatu (pac) :	จงหุง	let him cook
ปจิปิ paci (pac) :	หุงแล้ว	cooked
ปชหติ pajahati (hā) :	ย่อมละ	rejects, abandons
ปฏิจฉาเทติ paṭicchādeti (prati + chad):	ย่อมปิด, ย่อมกลบไว้	conceals, hides
ปฏินิวัตติ paṭinivatti (prati + ni + vr):	กลับแล้ว	went back
ปฏิยาเทติ paṭiyādeti (prati + yat) :	ย่อมเตรียม, ย่อมตกแต่ง	prepares
ปัตติ patati (pat) :	ย่อมตก	falls
ปัตติ pati (pat) :	ตกแล้ว	fell down
ปัตถรติ pattharati (pra + str) :	ย่อมแผ่ไป	spreads
ปัตถเถติ pattheti (pra + arth) :	ย่อมปรารถนา	wishes, aspires
ปโปปติ pappoti (see pāpuṇṭāti) :	ย่อมถึง	attains
ปพพชติ pabbajati (pra + vraj) :	ย่อมบวช, ย่อมเว้นรอบ	becomes a monk, goes

		forth, renounces the world, gets ordained
ปราเจติ parājeti (parā + ji) :	ย่อมพ่ายแพ้	defeats
ปริทหติ paridahati (pari + dah) :	ย่อมสวมใส่, ย่อมนุ่งห่ม	wears
ปริเยสติ pariyesati (pari + iṣ) :	ย่อมแสวงหา	explores, searches
ปริวชเชติ parivajjeti (pari + vrj) :	ย่อมเว้น	avoids
ปริวาเรติ parivāreti (pari + vr) :	ย่อมแวดล้อม, ย่อมกั้น	accompanies
ปโลภติ palobheti (pra + lubh) :	ย่อมล่อโลม, ประโลม	tempts
ปวตเตติ pavatteti (pra + vṛt) :	ย่อมเป็นไป	sets in motion
ปวิสติ pavisati (pra + viś) :	ย่อมเข้าไป	enters
ปสีทติ pasīdati (pra + sad) :	ย่อมเลื่อมใส, ย่อมยินดี	pleases
ปสสติ passati (spaś) :	ย่อมเห็น	sees
ปหารติ paharati (pra + hṛ) :	ย่อมตี	hits, strikes
ปหาริยติ paharīyati (pra + hṛ) :	อันเขาย่อมตี	is beaten
ปहिณาทิ pahināti (pra + hi) :	ย่อมส่งไป	dispatches
ปาจยติ pācayati (pac) :	อันเขาย่อมให้หุง	causes to cook
ปาจาปยติ pācāpayati (pac) :	อันเขาย่อมให้หุง	causes to cook
ปาจาเปติ pācāpeti (pac) :	อันเขาย่อมให้หุง	causes to cook
ปาเจติ pāceti (pac) :	อันเขาย่อมให้หุง	causes to cook
ปาเจติ pājeti (pra + aj) :	ย่อมขับ	drives
ปาเตติ pāteti (pat) :	ย่อมตก จ. ย่อมให้ตก ภู.	falls
ปาเตสิ pātesī (pat) :	ตกแล้ว จ. ให้ตกแล้ว ภู.	felled
ปาปุณนาคติ pāpunāti (pra + āp) :	ย่อมถึง, ย่อมบรรลุ	attains
ปาเลติ pāleti (pāl) :	ย่อมคุ้มครอง, รักษา	protects
ปาเลสสิ pālesī (pāl) :	คุ้มครองแล้ว, รักษาแล้ว	protected
ปาวิสสิ pāvīsī (pra + viś) :	เข้าไปแล้ว	entered
ปิยายติ piyāyati (denom. piya) :	ย่อมเป็นที่รัก	is dear
ปิวัตติ pivati (pā) :	ย่อมดื่ม	drinks
ปิวัตตุ pivatu (pā) :	จงดื่ม	let him drink
ปีเพติ pīleti (pīd) :	ย่อมเบียดเบียน	oppresses
ปุจฉติ pucchati (pṛcch) :	ย่อมถาม	questions
ปุชเชติ pūjeti (pūj) :	ย่อมบูชา	honours, worships

ปูเชติ pūjesi (pūj) :	บูชาแล้ว	honoured, worshiped
ปูเรติ pūreti (pr) :	ย้อมเต็ม จ., ย้อมให้เต็ม ภู.	fills
เปเสติ peseti (pra + is) :	ย้อมส่งไป	sends
โปเสติ poseti (puṣ) :	ย้อมเลี้ยงดู	nourishes, looks after

[พ ph]

ผุสติ phusati (sprṣ) :	ย้อมสัมผัส, ย้อมกระทบ	touches
------------------------	-----------------------	---------

[พ b]

พันธติ bandhati (badh) :	ย้อมผูก, ย้อมมัด	binds, ties
พันธียติ bandhīyati (badh) :	อันเขาย้อมผูก	is bound

[ภ bh]

ภชติ bhajati (bhaj) :	ย้อมคบ	keeps company
ภณชติ bhañjati (bhañj) :	ย้อมผ่า, ย้อมทำลาย	breaks
ภวติ bhavati (bhū) :	ย้อมมี, ย้อมเป็น	becomes
ภวตุ bhavatu (bhū) :	จงเป็น	let it be
ภายติ bhāyati (bhī) :	ย้อมกลัว	fears
ภาสติ bhāṣati (bhāṣ) :	ย้อมกล่าว	speaks
ภาสียติ bhāṣīyati (bhāṣ) :	อันเขาย้อมกล่าว	is told, is said
ภินทติ bhindati (bhid) :	ย้อมทำลาย	breaks
ภุณชติ bhujati (bhuj) :	ย้อมกิน	eats, enjoys, partakes of
ภุณชียติ bhujīyati (bhuj) :	อันเขาย้อมกิน	is eaten
โภชาเปติ bhojāpeti (bhuj) :	อันเขาย้อมให้กิน	causes to eat

[ม m]

มนเตติ manteti (mantra) :	ย่อมปรึกษา	discusses, takes counsel
มรติ marati (mṛ) :	ย่อมตาย	dies
มาเปติ māpeti (mā) :	ย่อมสร้าง	creates, builds
มาราเปติ mārāpeti (mṛ) :	อันเขาย่อมให้ฆ่า	causes to kill
มารียติ māriyati (mṛ) :	อันเขาย่อมฆ่า	is killed
มาเรติ māreti (mṛ) :	ย่อมฆ่า	kills
มาเรสี māresi (mṛ) :	ฆ่าแล้ว	killed
มินาติ mināti (mā) :	ย่อมวัด, นับ, ตวง, ชั่ง	measures
มูญจติ muñcati (muc) :	ย่อมปล่อย, ย่อมถอด	releases, frees
โมทติ modati (mud) :	ย่อมยินดี, ย่อรรื่นเริง	takes delight

[ย y]

ยาจติ yācati (yac) :	ย่อมขอ	begs
ยาจิ yāci (yac) :	ขอแล้ว	begged
โยเซติ yojeti (yuj) :	ย่อมเทียม, ย่อมประกอบ	harnesses, joins, Composes

[ร r]

รกขติ rakkhati (rakṣ) :	ย่อมรักษา	protects, observes
รกขตุ rakkhatu (rakṣ) :	ขอจงรักษา	let him protect
รกขียติ rakkhīyati (rakṣ) :	อันเขาย่อมรักษา	is protected
โรทติ rodati (rud) :	ย่อมร้องไห้	cries, weeps
โรเปติ ropeti (rup) :	ย่อมปลูก, ย่อมเพาะ	plants

[ล l]

ลภติ labhati (labh) :	ย่อมได้, ย่อมได้รับ	gets, receives
-----------------------	---------------------	----------------

ลิขติ likhati (likh) :

ย่อมนเขียน

writes

[ว व]

วฑฒติ vadḍheti (vṛdh) :

ย่อมนเจริญ, ย่อมตัก-คด

developes, increases

วณิตมกาสิ vaṇitamakāsi (vaṇita + kr):

ทำให้บาดเจ็บแล้ว

wounded

วทติ vadati (vad) :

ย่อมนกล่าว

says

วณทติ vandati (vand) :

ย่อมนไหว้

bows down, worships

วณทียติ vandīyati (vand) :

อันเขาย่อมนไหว้

is worshipped

วปติ vapati (vap) :

ย่อมนหว่าน, ย่อมปลูก

sows

วสติ vasati (vas) :

ย่อมนอยู่

dwells

วสสติ vassati (vṛs) :

(ฝน) ย่อมตก

rains

วาเจติ vāceti (vac) :

ย่อมนกล่าว

teaches

วายมติ vāyamati (vi + ā + yam) :

ย่อมนพยายาม

exerts, tries

วิกิกินาติ vikkiṇāti (vi + krī) :

ย่อมนขาย

sells

วิกิกิณิ vikkiṇi (vi + krī) :

ขายแล้ว

sold

วิกิกิณียติ vikkiṇīyati (vi + krī) :

อันเขาย่อมนขาย

is sold

วิชฌติ vijjhati (vyadh) :

ย่อมนยิง, ย่อมแทง

shoots

วินทติ vindati (vid) :

ย่อมนประสบ

feels, experiences

วิปปikirติ vippakirati (vi + pra + kr\):

ย่อมนกระจัดกระจาย

scatters

วิภขติ vibhajati (vi + bhaj) :

ย่อมนแยก, ย่อมแบ่ง

distributes

วิวรติ vivarati (vi + vṛ) :

ย่อมนเปิด

opens

วิสสชเชติ vissajjeti (vi + sṛj) :

ย่อมนตระเตรียม, ย่อมจัด

spends

วิหริติ viharati (vi + hr) :

ย่อมนอยู่

dwells

วิหีสติ vihiṃsati (vi + hiṃs) :

ย่อมนเบียดเบียน

hurts, harms

วิเทเจติ viheṭheti (vi + hīd) :

ย่อมนเบียดเบียน

harasses

วิเธติ veṭheti (veṣṭ) :

ย่อมนห่อ

wraps

วยากรโรติ vyākaroti (vi + ā + kr) :

ย่อมนทำให้แจ้ง, ทำนาย

explains

[ส s]

สังหริติ saṃharati (saṃ + hr) :

ย่อมนรวบรวม, ย่อมพับ

collects

สกโกติ sakkoti (śak) :	ย่อมอาจ, ย่อมสามารถ	is able, can
สนติ santi (as) :	ย่อมมี, ย่อมเป็น	are
สนนิปตติ sannipatati (saṃ + ni + pat):	ย่อมประชุม, รวบรวม	assembles, gathers to- gether
สมสสาเสติ samassāseti (saṃ+ā+śvas):	ย่อมปลอบโยน	consoles, comforts
สมิขมติ samijjhati (saṃ + ṛdh) :	ย่อมสำเร็จ	fulfils, succeeds
สมมชชติ sammajjati (saṃ + mrj) :	ย่อมกวาด, ย่อมถู	sweeps
สมมิสเสติ sammisseti (saṃ + miśra) :	ย่อมผสม	mixes
สยติ sayati (śī) :	ย่อมนอน	sleeps
สยิ sayi (śī) :	นอนแล้ว	slept
สลลปติ sallapati (saṃ + lap) :	ย่อมสนทนา	converses
สาทิยติ sādiyati (svad) :	ย่อมยินดี, ย่อมชอบใจ	enjoys
สิพพติ sibbati (sīv) :	ย่อมเย็บ	sews
สุณาติ sunāti (śru) :	ย่อมฟัง	listens, hears

[ห h]

หนติ hanati (han) :	ย่อมฆ่า	kills
หริติ harati (hr) :	ย่อมนำไป	carries, takes away
หราเปติ harāpeti (hr) :	อันเขาย่อมให้นำไป	causes to carry
หริ hari (hr) :	นำไปแล้ว	carried
หริยติ harīyati (hr) :	อันเขาย่อมนำไป	is carried
หสติ hasati (has) :	ย่อมหัวเราะ, ย่อมร่าเริง	laughs
โหติ hoti (bhū) :	ย่อมมี, ย่อมเป็น	is, becomes
โหตุ hotu (bhū) :	ขอจงเป็น	let it be

แหล่งที่มา Sources

(ก) ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี**. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535.

_____. **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย**. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539

_____. **อรรถกถาภาษาบาลี**. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงพิมพ์วิญญูณ, 2532.

_____. **ฎีกาภาษาบาลี**. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

_____. **ปกรณ์วิเสสภาษาบาลี**. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิญญูณ, 2539.

(ข) ข้อมูลทุติยภูมิ

บวรบรรณรักษ์ (นิยม รักไทย) หลวง. **ลัทธิกฤต-ไท-อังกฤษ อภิธาน**. พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร : ไสภณการพิมพ์, 2552.

พระคันธสาราภิวงศ์. **ปทรูปสิทธิบัญญัติ คัมภีร์อธิบายรูปสิทธิปกครอง**, กรุงเทพมหานคร : หจก. ไทยรายวันการพิมพ์ 44/80-81 ซอยบุญมงคล ถนนกำนันแมน แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร, 2547.

พระพุทธรูปยิมหาเถระ. **ปทรูปสิทธิ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา 35/270 ถ.จรัสสินทวงศ์ 62 เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร, 2543.

พระมหาธิติพงศ์ อุดตมปญโณ. **ไวยากรณ์บาลีเบื้องต้น**. นนทบุรี : บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด 59/4 ซอยวัดพระเงิน ถนนกาญจนาภิเษก ตำบลบางม่วง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี, 2559.

พระโมคคัลลานมหาเถระ. **อภิธานปฐพีปิกา และ อภิธานปฐพีปิกา สัจ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2535.

พระวิสุทธาจารย์มหาเถระ. **ธาวัตถสังคหปาฐนิสสยะ**. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร : บริษัท ฐานการพิมพ์ จำกัด 9/11 ถนนเทศบาลสงเคราะห์ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร, 2559.

พระอัคควังสเถระ. **สัทนิตติ ธาตุมาลา คัมภีร์หลักบาลีมหาไวยากรณ์**. แปลโดย พระมหานิมิตร ธรรมสารโร และคณะ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร, 2546.

_____. **สัทนิตติ ปฐมมาลา คัมภีร์หลักบาลีมหาไวยากรณ์**. แปลโดย พระมหานิมิตร ธรรมสารโร และคณะ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร, 2546.

_____. **สัทนิตติ สุตตมาลา คัมภีร์หลักบาลีมหาไวยากรณ์**. แปลโดย พระมหานิมิตร ธรรมสารโร และคณะ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร, 2545.

รังษี สุหนต์. **ความจำเป็นของการเรียนภาษาบาลีในการศึกษาพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 11-17 ถนนมหาราช เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร, 2556.

สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ และคณะ. **สังฆานุกรมพระไตรปิฎกเชิงวิจัย ฉบับบาลี – ไทย เล่ม 1-5**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ หจก.ประยูรสาส์นไทย การพิมพ์, 2556-2563.

A. P. Buddhadatta. THE NEW PALI COURSE BOOK 1. University College, Colombo. 1937.

H.H. Tilbe, M.A., PALI GRAMMAR. American Baptist Mission Press, F.D. phinney, SUPT., 1899.

Lily de Silva, M.A., Ph.D. **Pāli Primer**. University of Peradeniya, Sri Lanka
William Dwight Whitney. ROOTS, VERB-FORMS, and PRIMARY DERIVATIVES of the
SANSKRIT LANGUAGE. BREITKOPF AND HÄRTEL. LONDON, TRÜBNER & Co. 57
AND 59, KYDGATE HILL, E.C.8.,1885.

www.buddhanet.net (the course itself).

www.accesstosight.org/lib/authors/bullitt/theravada.html (p. 4 - 4th & 5th paragraph).

www.tipitaka.net/pali/ (p. 5-6).

www.buddhism.lib.ntu.edu.tw (p. 4 - 1st, 2nd & 3rd paragraph, commentaries to the Dhammapada verses at the end of each lesson).

www.sleuteltotinzicht.nl (pictures illustrating the verses of the Dhammapada at the end of each lesson).